afirmarea

EDITATĂ DE „ASTRA" DESPĂRŢĂMÂNTUL SATU-MARE

Fondatori:
Const. Gh. Popescu
Octavian Ruleanu

Anul III. — No. 1-2 Ian.—Febr. 1938.

Renţea: Doina strămoşească

In acest număr semnează:

GEORGE VĂLSAN
MIHAIL LUNGIANU
AUREL ŞINCA
MARIA A. DEMIAN
ION ŞIUGARIU
GRIGORE BUGARIN
EUGEN SELEŞ
NIC. F. NEGRUŢIU
MARICA C. POPESCU
LUCIAN BRETAN
OCTAVIAN RULEANU
CONST. GH. POPESCU

Exemplarul Lei 10

BIBLIOTECA UNIVERSITĂŢII IAŞI
7 MART. 1938

AFIRMAREA

APARE LUNAR

Redactori :
Const. Gh. Popescu
și
Octavian Ruleanu

GRUPAREA REVISTEI: dr. Ștefan Andreeo, dr. Augustin Baciu, dr. Lucian Bretan farm. **Alexe Nan,** ing. **Zeno Spârchez.**

DESPĂRȚĂMÂNTUL JUDEȚEAN AL ASTREI: Dr. Eugen Seleș, președinte, prof. **Gavril Barbul,** secretar. Membri: **Dr. Ilie C. Barbul,** dir. **Eugen Bota, dr. Titu Demian,** archidiacon **Aurel Dragoș,** f. primar **dr. Augustin Ferenţiu,** președ. Trib. **Dumitru Huzum, dr. Ion Maioreanu,** prof. **Victor Mathei, dr. Ion Oros,** chestor **Gavril Păușan,** dir. **Nicolae Pop,** prof. **Octavian Ruleanu,** prof. **Vasile Scurtu,** ing. **Zeno Spârchez,** prof. **Silviu Tămaș,** dir. **Emil Tișcă.**

— Rugăm stăruitor pe toți cititorii noștri să binevoiască **a ne achita abonamentele.**

Redacția și Administrația Str. Moldova 53 Satu-Mare.

ABONAMENTE:

Particulari — — — — —	**Lei 100**
De sprijin — — — — —	**„ 300**
Pentru instituții — —	**„ 400**
Exemplarul — — — —	**„ 10**

TIPOGRAFIA „PRESA LIBERĂ" SATU-MARE

Afirmarea

Literară—Socială

EDITATĂ DE „ASTRA", DESPĂRȚĂMÂNTUL SATU-MARE

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU ŞI OCTAVIAN RULEANU **ANUL III — No. 1. — IAN.-FEBR. 1938**

pele 4081
Biblioteca Universității Iași
13 JUL 1939

Conștiință Națională și Geografie

de GEORGE VÂLSAN

Dacă există conștiință națională la poporul român nu mă întreb, cu toate că s'a afirmat și neexistența ei. Intâmplările din cei din urmă ani cred că nu mai dau drept nimănui să se îndoiască. Când o parte a acestui popor face jertfa a sute de mii de oameni pentru desrobirea celeilalte părți, când se întâmplă acte ca unirea Basarabiei, Transilvaniei și Bucovinei, când, după sacrificii supraomenești, acest popor poate duce un nou război cu victorie strălucită pentru apărarea unității sale, și chiar apărarea intereselor mai mari europene, îmi pare că ceea ce pune Ernest Renan ca esențială condiție pentru o națiune, se află în întregime îndeplinit: există și moștenirea comună a trecutului și mai ales consimțimântul de a trăi în comun, precum și dorința de a face de aci înainte fapte mari în comun. De sigur războiul modern, în care iau parte forțele naționale intensificate la paroxism, e un prilej favorabil de cunoaștere a valorii prin măsurarea puterilor și prin rezultate.

Dar când te întrebi cum a căpătat poporul român, în massa lui, această conștiință, trebue să recunoști că te afli aproape în fața unei taine. In afară de limba comună, de sigur nu mică a fost contribuțiunea cărturarilor, începând cu cronicarii vechi și sfârșind cu ziarul și cartea actuală. Insă răspândirea cărții și posibilitatea citirii și asimilării ei au fost atât de reduse, în cât nu numai aci este explicarea. Pentru regat, timpul de școală și de serviciul militar a fost hotărîtor, dar pentru întreaga Românime poate au contribuit mai mult unele influențe geografice și etnice. Râurile care străpung munții și se împrăștie, însoțite de drumuri umblate, din Ardealul central spre cele patru vânturi, pasurile destul de numeroase, Dunărea, care permite o circulație relativ vie de transporturi și de pescari din ținuturile sârbești până la Mare, chiar munții care adună în fiecare an păstori de pe o clină și de pe cealaltă, apoi mișcările de populație subt atâtea forme și atât de numeroase: emigrări peste munți din motive politice, de suprapopulație, din nevoi pastorale, din nevoi economice și de colonizare, de foamete, de molimă și răzmeriță, bâlciuri, târguri, hramuri religioase, iată atâtea prilejuri de continuă frământare, de continuă osmoză și endosmoză, de unificare nu numai a sângelui, a limbii și obiceiurilor, ci și a conștiinței Cei de curând veniți păstrau amintirea locului de plecare și nu se simțeau înstrăinați în pământul nou, legau firul între satul de baștină și satul de adopțiune, până s'a ajuns la țesătura deasă și variată a unei singure concepții despre țară și neam.

Dar nu am pretenția să explic prin aceste puține cuvinte un fenomen atât de complex. Acestea sunt numai indicațiuni, care au nevoe de adâncire, lucru nepotrivit cu cadrul acestei expuneri.

Avem conștiință națională, dar avem supt o formă în care intră multă parte de subconștient. Aceasta e departe de a fi un defect, căci partea subconștientă e cea mai temeinică. Insă pentru intensificare e nevoe de o bogată parte conștientă. Atunci se va putea numi cu adevărat *conștiință*. Cred că aceasta e o necesitate pentru neamul nostru. Ne trebue o conștiință cât mai uniformă și mai deplină, cât mai puternică și mai răspândită. Și o cred din două motive:

Unul s'ar putea numi *intern*. In România de azi se unesc întâia oară părți din neamul româ-

nesc, care au trăit mult timp despărţite politiceşte, şi din această pricină şi-au făurit involuntar un suflet cu nuanţe particulare. Tot în această Românie, nouă, se află o însemnată minoritate, care nu exista în vechiul regat. O minoritate împestriţată de sigur şi neputând niciodată predomnia, dar alcătuind pe alocuri petece omogene, unul din ele chiar în centrul noului stat, şi peste tot cu o înaintată conştiinţă naţională.

Dar lăsând la o parte problema internă, care prin o conducere înţeleaptă poate fi evitată, fiindcă astfel se poate ajunge la consimţimântul de vieţuire comună, mai este un motiv *extern*. Cât timp sunt naţiuni conştiente în jurul nostru, noi trebue să fim o naţiune conştientă. Cât timp naţiunile din jurul nostru îşi menţin şi îşi precizează că sunt posibile conflicte, atât timp conştiinţa românească trebue să fie vie şi clară. Azi nu se luptă numai cu tunurile şi puştile, ci, mai cu seamă, se luptă sufletul naţiunilor. Odată era nevoie unei cuirase de metal pentru apărare. Acum cu toate că această cuirasă nu este lăsată la o parte, nu a venit încă timpul, s'a dovedit că ea se poate sparge. Ea cade cu încetul în planul al doilea. Se simte tot mai mult nevoia unei cuirase sufleteşti, care nu poate fi atinsă şi nici zdrobită. E un nou mijloc de luptă pentru existenţă şi perpetuare. Ne trebue această armă pentru păstrarea fiinţei noastre naţionale.

Alte popoare îşi pot permite luxul experienţelor pe teme umanitare şi sociale. Noi, singurele elemente de mândrie le putem scoate din vieaţa noastră naţională. Trecutul nostru a fost îndreptat în sens naţional. Războiul de ieri ne aduce întregirea naţională. Această îngrozitoare jertfă trebue să dea rezultatele în vederea cărora a fost făcută. Altfel ar fi o monstruozitate, împotriva căreia ar protesta atâtea cimitire proaspete care ne-au presărat ţara. Nu neputem abate de la această directivă şi din alte motive. Nu avem sprijinul ultim, care ne-ar salva de la un dezastru în cazul unei nereuşite. Nu avem nici numărul covârşitor, nici spaţiul imens, care ar zădărnici urmările unei victorii decisive asupra noastră. Pentru Rusia, acestea singure pot fi forţele care să o apere de orice robie. Pentru noi acestea pot fi biruite, şi în cazul acesta trebue să ne rămâie o forţă care nu se poate birui, fiindcă nu e materială: conştiinţa unităţii noastre naţionale.

Cu ce putem intensifica această conştiinţă? Evident, în primul rând, cu ce e al nostru. Numai aci e tăria. Dar al nostru este puţin şi sărac. Popoarele Apusului au tradiţii vechi, care se pot urmări adânc în trecut, au fapte de arme de care a răsunat lumea uimită. In biblioteci vaste au scrieri naţionale pe care mâna învăţatului le atinge cu sfinţenie: gânduri şi simţiri cristalizate. lumină şi căldură veşnică. Au catedrale de piatră dantelată, au palate măreţe în care orice colţ păstrează o amintire ,au sculpturi, tablouri, muzică, opere literare, invenţiuni, descoperiri de adevăruri ştienţifice, fiecare legate de un nume. Pantheonul lor naţional e plin de semizei. De unde să iei la noi toate acestea?

Din puţinul şi sărăcia noastră. Din vechile psaltiri scrise şi zugrăvite pios, în care s'a închis un suflet de credinţă, din cântecele noastre, fiecare purtând la piept o frunză verde, din varietatea şi distincţia portului nostru, ale artei noastre populare, care surprinde şi pe străini, din micul nostru trecut de glorie, şi din marele nostru trecut de suferinţe, din surprinzătorul fapt că atâtea nenorociri ne-au păstrat şi ne-au întărit. Din tot ce apare nou şi original şi bun în arte, în poezia, în ştiinţa noastră, aşa puţină cât o avem. Şi mai sunt !

Ce înseamnă a fi Român? Inseamnă să mărturiseşti, prin chiar această numire, origina ta nobilă şi mândria de a fi păstrat un astfel de nume. Inseamnă să vorbeşti această limbă românească, limbă care nu este numai urmaşe directă a unei limbi vestite de mare cultură, ci e şi o limbă biruitoare, căci într'o luptă de secole cu dialectele slave şi cu alte limbi, le-a învins pe teritoriul său şi le-a făcut roabele sale. Inseamnă să locueşti Ţara Românească, ţară pe care o forţare neîntreruptă de opt sute de ani a izbutit să o rotunjească puţin câte puţin până a adus-o în forma de astăzi, cu munţii, cari sunt ai noştri, fiindcă noi le-am dat turmele de oi şi doinele, cu dealurile cari sunt ale noastre, cu câmpiile cari sunt ale noastre, fiindcă noi le-am lucrat şi destelinat an de an, cucerindu-le prin munca noastră şi prin numărul nostru, cu Dunărea care e a noastră, fiindcă noi i-am pus salbe de sate pe amândouă malurile şi noi i-am cercetat apele şi ostroavele, cu ţărămul Mării, care e al nostru, fiindcă noi l-am deşteptat la vieaţa pe care nu a mai trăit-o din antichitate. A fi Român înseamnă a fi suferit sute de ani şi a se fi bucurat câteva clipe, a fi plâns atât, încât şi cântecele să pară că plâng, a fi văzut neîncetat distruse începuturile de cultură mai înaltă şi totuşi a le fi început din nou, a fi fost jefuit fără milă şi de toţi sălbatecii şi cu toate acestea, în vremuri de linişte a fi dăruit prisos de hrană materială şi sufletească vecinilor şi chiar popoarelor mai depărtate, a fi fost în totdeauna izbit în clipele sfinte ale încercărilor de unire naţională, şi cu toate acestea a fi ocrotit totdeauna începuturile de acest fel ale popoarelor din jur, a fi fost darnici în sărăcie şi mărinimoşi la izbândă. A fi Român înseamnă a fi păstrat tenacitatea misterioasă şi nesecată, care s'a putut îndoi, dar niciodată nu s'a frânt, curpen mlădios şi tare acoperind în veşmântul său cu flori modeste şi parfumate pădurea întreagă. Şi mai ales a fi Român înseamnă a avea credinţa că toate aceste însuşiri bune ale neamului nostru, pe care le putem arăta cu cinste oricui, nu au avut încă răgazul să se desfăşure în deplinătatea lor, dar că, în numele lor, avem dreptul să cerem libertatea de a le duce la desăvârşire, nu numai

pentru gloria noastră, ci şi pentru binele lumii întregi.

Poate se va zice acum: Da, acestui popor românesc îi trebue o conştiinţă puternică şi are elemente de unde să şi-o intensifice. Dar aceasta cere timp şi muncă grea. De sigur cere muncă precum cere orice faptă mare şi trainică, dar poate nu cere un timp aşa de îndelungat. Cu acest prilej îmi amintesc rândurile unui Francez, Emile de Laveleye, care scria acum aproape treizeci de ani următoarele: "Intr'o provincie locuită de brute, întemeiază şcoli, stabileşte un drum de fier şi tolerează o tipografie: după douăzeci de ani sentimentul naţional s'a născut; peste două generaţii face explozie dacă încerci să-l înăbuşi". Şi să nu se crează că aceasta e o exagerare stilistică. Lud. Gumplovicz, care studiază fenomenul la Cehi, la Sloveni şi Ruteni exclamă: „E de necrezut cât de repede, azi, popoare a căror cultură datează de ieri, se ridică la înălţimea spirituală a vechilor popoare de cultură". In acest fragment el vorbeşte de cultură, dar acelaş lucru îl putea spune despre conştiinţa naţională. Citiţi o carte asupra deşteptării naţionale a Finlandei, chiar a Bulgariei, şi veţi vedea cât de repede se deşteaptă şi ajunge la intensitate acest element naţional. Ca floarea de tămâioară, crescând subt zăpadă şi subt frunze uscate, îţi vine să crezi că el trăeşte de mult, în stare latentă, şi că nu aşteaptă decât să fie descoperit şi adus la lumină. Am îndeplinit noi această datorie?

In ce legătură stă geografia cu conştiinţa naţională?

Dacă geografia, după unii nu e o ştiinţă, este cel puţin o disciplină cu tendinţă ştienţifică. Iar ştiinţă e urmărirea adevărului, prinderea lui într'o ţesătură fixă de legi şi principii, uneori numai pipăirea lui în complexitatea fenomenelor naturii. Ştiinţa se face în laboratoare, în biblioteci, pe câmpuri de experienţă, pe munţi, pe văi, pe mări şi în pustiuri, de câţiva iniţiaţi, care când fac ştiinţă nu se gândesc la patrie. Ştiinţa e una, conştiinţe naţionale sunt multe fiindcă sunt forme sufleteşti ale popoarelor. Ştiinţa e universală, conştiinţele naţionale sunt localizate. Se pot alătura aceste două noţiuni atât de deosebite?

Eu cred că se pot. Ele nu sunt, cum se spune în logică, două sfere care se exclud, ci care se încrucişează. Sunt unele adevăruri ştienţifice care nu au nicio legătură cu conştiinţa naţională; dar sunt altele care intră în domeniul preocupărilor sale. Acest fel de adevăruri aduc crize în evoluţia conştiinţei naţionale. Ele tulbură mersul normal, fie prin o reculegere şi corectare, fie prin o înaintare precipitată. Dar aceasta înseamnă numai că o conştiinţă naţională trebue neapărat să ţie seamă de adevărurile nouă care o pătrund. Ce violentă împrăştiere a umbrelor, când cel dintâiu Ardelean şi-a dat seamă că Românii sunt urmaşi de Romani! Dintr'odată tânărul care se socotea aproape roh, se vede coborîtorul celui mai puternic popor al lumii. Cu ce mâini înfrigurate va fi răscolit prin actele Vaticanului, puse la îndemână de un călugăr neştiutor de valoarea istorică a gestului său! Şcolarul cuminte, poate mediocru, devine deodată un erou şi un apostol. Descoperise principiul de fecundaţie al unei conştiinţe naţionale. Il va lua cu grijă şi îl va arunca cu mâini pline în mijlocul poporului său. Va fi muncit, tiranizat de gândul acesta. Pavel Iorgovici scrie : „Mi-e cu neputinţă să încetez propaganda. Scânteia care s'a aprins în mine, la Roma nu o pot stinge!" De ar fi ştiut ce făceau Ungurii care lăsau să treacă spre Roma poştalionul cu cel dintâi şcolar român! Iată un adevăr care învie o conştiinţă naţională. Dar mai sunt şi altele.

In Institutul de Geografie al Universităţii noastre au rămas ca moştenire reliefuri în gips, reprezintând o atâta bucată de Europă cât era necesar pentru dovada că însuşi Dumnezeu a predestinat pământul statului unguresc pentru o singură stăpânire — bine înţeles ungurească: o câmpie uniformă, ocolită de pretutindeni de munţi. Ce e drept, în Răsărit nu mai e câmpie, ci un ţinut destul de înalt — Transilvania — şi despărţit de restul unităţii ungureşti printr'un lanţ de munţi destul de complicat. Spre Apus, iarăşi limitele unităţii sunt greu de fixat. Dar astfel de mici neajunsuri nu au tulburat niciodată prea mult pe vecinii noştri. Insă dacă relieful ar fi fost prelungit cu vreo patru grade spre Răsărit, ochii plini de admiraţie ai studentului ungur ar fi putut vedea şi altceva. Anume că alături de minunea ungurească, şi din însăşi elementele ei, Dumnezeu a mai făcut o minune: o cetate înaltă, ocolită de munţi şi împrejmuită de câmpii, pe care le încinge brâul de ape a trei fluviiînsemnate. Iată un adevăr pe care conştiinţa naţională ungurească nu l-a văzut. Ea acum trebue să-l vază şi să chibzuiască. Ce e mai bine şi care e mai tare: o câmpie ocolită de munţi, ca să justifici robia mai multor popoare, sau o cetate înaltă în mijlocul munţilor, ocolită de câmpie, cetate, munţi şi câmpie locuită în majoritate covârşitoare de un singur popor? Acesta e dintre adevărurile supărătoare pentru anume conştiinţe naţionale. Va fi greu de recunoscut, dar se va recunoaşte.

Am dat aceste exemple spre a arăta cât de mare importanţă poate avea latura intelectuală în modificarea conştiinţei naţionale. Am spus de mult această conştiinţă e un complex sufletesc, uneori aproape o sinteză de elemente intelectuale,sentimentale şi de voinţă. De la început deci elementele intelectuale nu lipsesc. Conştiinţa naţională în bună parte se propagă pe calea convingerii. Şi chiar partea de sentiment şi de impuls, spre a se manifesta şi intensifica, are nevoe de argumente, deci de sprijinul intelectual.

Evident, un element esenţial, geografic, pământul şi înfăţişarea lui, intră în noţiunea de conştiinţă naţională. *Cultura* naţională presupune nu numai *cult* pentru străbuni, pentru limbă, pentru manifestările de artă şi de ştiinţă ale unui popor, ci şi cult pentru pământul care ne ţine, ne

hrăneşte şi cuprinde rămăşiţele acelor strămoşi, cult pentru pământul care a făcut posibilă desvoltarea limbii şi a contribuit prin simfonia de lumină în care îşi îmbracă formele, prin frumuseţile şi încântările sale, să înflorească o artă şi un suflet deosebit al naţiunii. La temelia complexului sentiment naţional, ca un suport concret, e obscurul, călcatul în picioare şi hrănitorul pământ bun, în braţele căruia, ca în braţele unei mame, ne petrecem copilăria, vrâstnicia şi bătrâneţea, generaţie după generaţie, rânduri după rânduri. Roland când moare, îşi aşează capul astfel ca ultima-i privire să cuprindă încă odată „dulcea Franţă". Iar Dan bătrânul din poemul lui Alecsandri, când simte apropierea morţii, cere voie să treacă Nistrul, îşi umflă pieptul în aerul Moldovei şi îngenunchiază pe „pământul ce tresare şi care-l recunoaşte".

E caracteristic că de câteori rostim cuvintele „Ţara mea", prima imagine care ne vine în minte este nu a neamului, ci a pământului pe care trăeşte acest neam. Românul nu zice mă lupt pentru poporul meu, ci zice : mă lupt pentru *ţara* mea, pentru *moşia* mea. Şi cuminte zice astfel, fiindcă nu se luptă numai pentru această mare aglomerare de oameni contimporani cu sine, ci şi pentru pământul său, pământ atât de iubit de ţăranul nostru, şi pentru *moşii* săi pe care îi păstrează acest pământ. Ce frumos cuvânt *moşie!* Evident vine dela *moşi,* dar totuşi se referă la pământ. El îmbină aceste elemente într'unul singur, ca să nu uite omul că moşii lui sunt toţi ai acestui pământ şi să nu uite că pământul acesta e umanizat prin munca şi moartea succesivă a atâtor şiruri de înaintaşi. In chiar cuvântul acesta e afirmarea dreptului celui care stăpâneşte de fapt din adâncimile trecutului.

Şi e atât de firesc ca noţiunea de pământ sub diversele lui înfrăţişări geografice să intre în chiar concepţia obscură a ţăranului despre conştiinţa naţională! Amintirea priveliştei natale, nevăzute de mulţi, a râului, a coastei de deal sau a câmpiei, a profilului de munţi din depărtare, a ogoarelor muncite, deşteaptă în sufletul fiecăruia ca un cântec tulburător şi plin de armonie duioasă. De unde vine aceasta? Fiecare om asociază mai mult de cât se bănuieşte, înfăţişarea naturii, stărilor sale sufleteşti, mai ales a celor fericite, a celor mai intime. Primul sentiment de iubire care tremură în sufletul unui tânăr sau al unei fecioare, îl spune părinţilor sau prietenilor? Nu. Il spune mai curând muntelui, şi pădurii, şi râului. Citiţi toată poezia noastră lirică populară, plină de invocaţiuni către aceste elemente, aşa numite neînsufleţite, ale naturii. Către ele vorbeşte sufletul întâi, deschis, în toată voia, de cele mai multe ori fără cuvinte. Ele primesc mărturisirea deplină a bucuriei şi a supărării noastre. E o comunicaţie directă, care nu cere neapărat mijlocul cuvântului atât de imperfect şi adesea trădător. Omul comentează, aprobă sau desaprobă, aşa cum cere sufletul fiecăruia. Natura e atât de vastă şi de multiplă, încât în ea se împacă toate antitezele omeneşti. Cu natura se identifică uneori conştiinţa noastră. Ea este pentru toţi un confident ireproşabil. Şi astfel ajungem cu încetul să fixăm simţirile noastre pe un vârf de munte, pe o vale, pe o coastă de deal, pe malul unui râu. Natura capătă un suflet şi al tuturor celor ce trăiesc în aceleaşi locuri. Ea are un suflet social. Adică dă temeiul comun pentru fiecare manifestare individuală. Oameni necunoscuţi care se întâlnesc undeva întâia oară şi intră în vorbă: „Dar Dumneata de unde eşti?" „Din satul cutare". Şi deodată faţa celuilalt se luminează: „Şi eu sunt din satul de alături!" Şi se simt apropiaţi, de o intimitate care nu exista cu câteva clipe înainte. Sufletul pământului s'a recunoscut în străinul întâlnit întâia oară.

Insă pământul astfel înţeles nu e numai geografie. Nici eu nu am vrut să spun asta. Am vrut numai să arăt puterea sentimentului pe care poporul îl are pentru pământ şi pentru diferitele lui aspecte şi importanţa acestui element în viaţa poporului şi în conştiinţa lui naţională. Din căldura aceasta de sigur se poate resfrânge ceva şi asupra ştiinţei care se ocupă de înfăţişările pământului, descriindu-le, analizându-le şi arătând raporturile lor cu naţiunea.

(Din lucrarea cu acelaş titlu editată de revista *Satul* şi *Şcoala — Cluj* 1937.)

Cântec subtil

Tăcerea ne-a luat atunci de mână,
Ca o soră mai mare şi-a pornit cu noi în noapte.
A'eea aduna în păr cireşe coapte
Şi se culca sub paşi, cu graţii de cadână.

Ce tainic, pe aproape, firele de iarbă
Vorbeau toate numai de iubire,
Când începeau în urna gândului subţire,
Cuvintele pentru poem să fiarbă.

Doar degetele culegeau atingeri calde.
Intimidările mureau în gât,
Şi ochii măsurau străini şi leneşi cât
E de lungă câmpia bolţii de smaralde.

Noaptea era albă şi blândă ca o soră.
Atunci, nu puteai să 'nşiri pe şnld gânduri, nici
Să 'ncui în tine dorurile: licurici.
Departe, departe, plângea numai cerul după aurora.

ION ŞIUGARIU

ZORELELE

D-lui M. Mihăileanu, prof. Pitești

de MIHAIL LUNGIANU

Au fost de fost, că de n'ar fi fost, povestea mea nu-și mai avea rost.

A fost odată de mult, pe când Dumnezeu umbla pe pământ și 'ndrepta cu bunătatea lui fără de margini de mare relele lumii. Acu nu mai umblă, că omenirea e și mai făr de suflet și cine știe dacă nu l-ar sfâșia, cum a făcut cu fiul Lui prea iubit, răstignindu-l pe cruce.

Pe atunci erau trei fete, tot una și una, mândre la chip, zdravene la trup și cu rânduială multă la mintea lor sănătoasă.

Erau orfane. Munceau din zori și până 'n noapte să ție casa, să 'ndestuleze masa și să facă podcabe pentru zile de sărbători.

Dar nu roboteau ca alte fete de mântuelă, din datorie, roboteau hain, cu tot sufletul și trupul, fără codire, fără pic de răgaz.

Când se crăpa de ziuă erau cu săpile la spinare. Le prindea zorii zilei la câmp. Erau cele dintâi vietăți cari insemnau umbre fugare în bătaia lunei, cari scociorau cânăria trecând pe uliță. Când pornea larma din spre casa lor și se 'ntindea până la poarta jităriei, știau toți că au eșit la țarină zorelele. Așa le ziceau, că se înfrățiseră cu zorile zilei, se cufundaseră cu ele.

Pe la un prânz cu soare mult, pe când zoreau să sfârșească de prășit o postată de delniță văd un unchiaș gârbov, trudit, abia de mai sufla. Se oprise subt stejar. Sta rezemat în băț. N'avea putere nici să se așeze jos. Venea de departe. Nu mâncase nimic, nu aținise de loc, trei zile și trei nopți. Fusese gonit din loc în loc de oameni, alungându-l cu pietre, fugărindu-l cu ciomege, huiduindu-i. Il intrebaseră de unde vine, ce caută printre ei? Și el li-a răspuns, că vine din vecinicie, că vrea să vază mila și bunătatea lui Dumnezeu pe pământ. Și lumea s 'a 'nciudat. L-a socotit drept un vrăjitor, care umblă să sece apele din fântâni, să ia laptele de la vaci, să pârjolească hordele, să măneze pometurile. Și, scăpat cu greu din furia mulțimii, ajunsese până în marginea satului acestuia. Ii era foame și era sete.

Fetele, cum l-au zărit, au venit spre el. Era și vremea conacului mic. Una a adus apă, alta a aprins focul, a treia a întins o față de masă pe earbă, la umbră și a pus pe ea merinde. Nici una nici două:

— Prânz bun, moșule!

— Apropie-te și gustă ceva!

Una aleargă și-i dă apă de spălat, altă ajută să se așeze, a treia-i întinde un codru de pâine.

— Din cotro, taica?

— Din largul vecniciei!

— Bine e pe acolo?

— Numai bine!

— Și ce cauți pe la noi?

— Caut bunătatea, vreau să văz mila!

— Și le-ai găsit pe undeva?

— De unde? M'au alungat trei zile, c'am ajuns umbră de om nu altceva. Doar aci le 'ntâlnii. Să trăiți, fetele taichii!

— Să trăești și d-ta, moșicule. Și să ai noroc, în calea ce străbați, să nu mai întâlnești răutate!

— Toate' oiu crede, numa' asta nu! Până aci doar ea mi-a fost călăuză de drum, cu ea m'am adăpat!

Dar n'au îmbucat de cât de vreo două ori și au zărit un copil, dând fuga pe *tartale*.

Striga cât îl ținea gura:

— Zorelele prânzesc c'un moș. Și vorbesc de lume, că e rea și o batjocoresc!

Atâta a fost d'ajuns, ca, din holdă 'n holdă, să se 'ntindă vestea, că zorelele fac vrăji, că prânzesc cu dracul, schimbat în om.

Și-au dat chiote, s'au adunat și, nor ca de lăcuste, au înconjurat pe meseni.

Ce să mai stau să povestesc ce s'a 'ntâmplat. Care putere din lume e 'n stare să stea 'n fața puhoaelor de munte, când năvălesc pe văi înguste? Cine să se pue proptă furiei deslănțuite a mulțimei?

A fost destul până a dat unul, să facă începutul, că nu s'a lăsat nimeni mai pe jos. Pietre, buturi lemne, cine sta să le mai aleagă?

Da fite cine cu ce apuca cu ce-i venea la 'ndemână. Sânge, carne, oase, nu se mai deosebeau. O masă roșie, vânătă se 'ntindea pe locul unde era așternută masa în jurul ei cu trei fete și un moșneag. Care nu le-a fost ciuda însă când, adunând piftia s'o îngroape, n'au zărit urmă din trupul moșului.

— Unde-i e căciula?

— Unde-s ciubotele măcar?

Nici fir din barba-i albă-colilie nu se zărea. Se minunau sătenii, dar nu se crucea unul.

— A fost un vrăjitor!

— N'am spus noi?

— Păi se putea altfel? Zorelele asta aveau legături cu el.

D'aea făceau pe grozavele, de scociorau liniștea satului cu mersu' din noapte la câmp. Alergau duse, ca pe ață, de necuratu'!

Li-au pus mădulările sfârticate într'o gropșoară 'n pădure fără cruce la cap, fără lumânare, fără strop de tămâe.

— Ingropare păgânească!

— Ce au căutat au găsit! așa ziceau care mai de care.

A doua zi în zori, nu mică a fost mirarea lumii, când, din adâncul pământului, unde aruncaseră pisălița trupurilor lor, au ieșit niște flori roșii vinete, mândre și veselnice, ca și cele trei zorele.

Creșteau, văzând cu ochii, se 'ntindeau pe câte un copac, se ridicau în vârful lor, până dau cu ochii de soare, când se 'ndoeau și săreau pe alți copaci.

Au înțeles ei oamenii târziu minunea, și s'au căit de fapta lor. Ce folos însă că Românului îi vine mintea așa de târziu, când nimic bun nu mai e de făcut? Ii vine, ca să vază orbirea de care a fost izbit, ca să înțeleagă care e adevărul și cum răsare dreptatea pe lume. Atunci se căinează și se bate cu capul de toți pereții.

De aceea și vorba bătrânească zice, când vrea să hărăzească înțelepciune cuiva:

„Să-i dea Dumnezeu mintea din urmă a Românului!"

Și mintea ce a venit oamenilor noștrii, e că au pătruns, că moșneagul n'a stat să fi un vrăjitor, ci chiar Tatăl Ceresc, și că zorelele au fost singurele făpturi de pe lume, cari au culcușit în ele bunătate și milă, de aceea n'au fost lăsate de El și au fost schimbate în flori mândre, cum li-erau trupurile și mai ales sufletele.

Metissajul Româno-Iudaic

de AUREL L. ȘINCA

Marile posibilități creatoare ale neamului românesc se datoresc în întregime capitatului său biologic, calitativ superior multor neamuri, capital admirabil conservat în vremurile de urgie prin exclusivismul cel mai sever. Dovadă, enigmatica noastră rezistență la orice tendințe de desnaționalizare.

Instinctul de conservare și lupta pentru existență a ținut la români trează acea „conștiință de sine" care a fost însăși cheia de boltă a biruinței noastre.

Realizarea visului milenar, întregirea României Mari, importarea noilor formule artificiale de viață, incompatibile cu aspirațiile, moralitatea și spiritualitatea neamului românesc, fatal a atras după sine urbanizarea rapidă cu întregul său cortegiu de universalism, individualism, cosmopolitism.

Neam de cioban, românul desrădăcinat era cel mai indicat de a experimenta „principiile progresului" cari i-au fost impuse în numele celor mai moderne utopii, prin democrație, umanitarism etc.

Consecința directă a acestor evenimente cari s'au precipitat aproape simultan, a fost anemierea sentimentului național și slăbirea vestitei solidarități etnice.

Sub influența noilor principii, mentalitatea unora din generația imediat postbelică s'a denaturat în așa grad încât nu mai puteau distinge comandamentele naționale de interesele personale sau streine. In urma reacțiunii instinctului național de conservare, mulți din acești denaturați s'au deșteptat observând că Națiunea nu e o ficțiune; existența ei nu se poate trece cu vederea; orice acțiune de subminare a ei va stârni acea naturală reacțiune caracteristică oricărui organism.

S'a văzut că „înfrățirea tuturor popoarelor" prin umanitarism pentru „fericirea de mâine" este irealizabilă. Și cei cari au exploatat ideia și-au dat seama de aceasta, dar fiincă se urmăreau scopuri imediate pentru o anumită categorie a colectivității umane, ideia a trebuit să trăiască. Pentru realizarea acestei „mari opere" primul punct reperat a fost coeziunea etnică a neamurilor, care trebuia slăbită și încă cu orice preț. Cel mai practic și eficace mijloc pentru atingerea supremului scop era generalizarea căsătoriilor mixte, *metissajul*.

Unde până mai demult încheierea unor asemenea legături era de o raritate excepțională, azi frecvența lor a alarmat toate națiunile conștiente căci căsătoria dintre un național și o streină constitue cel dintâi pas spre declinul neamului respectiv, declin favorizat — după unii — de absența solidarității etnice, a conștiinței de rassă sau a demnității naționale.

Porsena în lucrarea sa: „Regenerarea Neamului Românesc" prevede: „Fiind lipsiți cu totul de solidaritate etnică nu vom putea rezista multă vreme expanziunii centrifugale a 5 milioane de minoritari dintre cari 2 milioane evrei, formidabil înarmați în lupta pentru existență. In scurtă vreme vom fi mâncați de vii".

Care va fi deci atitudinea noastră în fața acestor splendide perspective?

Acum când antagonismul dintre români și populațiunile alogene e atât de accentuat, căsătoriile mixte trebue văzute ca tentative de dinamitare a existenței noastre naționale. Deși legăturilor matrimoniale încheiate între români și francezi sau români și italieni, opinia publică le acordă serioase circumstanțe atenuante, mariajul intervenit între români și alte neamuri în special evrei nu-și are nici o justificare.

Problema metissajului — în general — se poate desbate sub diverse aspecte; insist însă numai asupra variantei enunțată în titlu, considerând-o ca forma cea mai acută însă cea mai frecventă din intregul ansamblu.

Deosebirea de aspect, psihologie, obiceiuri și aspirații dintre neamul românesc și cel evreesc constitue cea mai serioasă piedică în calea unirii acestora prin căsătorie. Prăpastia aceasta — deși foarte adâncă — o trec aproape întotdeauna românii.

Românul, și în special pseudo-intelectualul român, e acela care animat de sentințele filosofice la modă: ‚prin tine însuți": nimic nu e imposibil, nesocotește atmosfera în care trăește, înfruntă societatea și suveranele ei convenienție și, într'o postură de cavaler medieval, cere mâna ficei lui Izrael . . .

Naționalismul judaic ar trebui să ne servească de model. La Evrei problema căsătoriilor mixte e semnalată din cele mai vechi timpuri. Incă înțeleptul Solomon, conștient fiind de primejdia legăturilor de acest fel, previne în mod foarte plastic pe fii lui Izrail cum să se ferească de „desfrânare":

„Fiule ia seama la înțelepciunea mea
Și pleacă urechea ta la mintea mea
Căci ca din fagur de ar curge mierea din buzele
(femeii streine,
Și mai neted decât uleiul de ar fi cerul gurii sale
Dar mai amare ca pelinul sunt urmările cu ea,
Străpungătoare ca sabia cu două tăișuri,
Picioarele ei duc la moarte
Pașii ei es la mormânt.
Schimbătoare sunt cărările ei ca să nu le poți
(cunoaște.
. . . . . .
Și dece ai voi fiule să te desfătezi de o streină?"

Rămâi mut de admirație în fața genialității acestui Mare Ințelept. Proverbele lui se pot admirabil adapta, moravurilor de azi.

Deoarece, nesocotind legea, căsătoriile mixte se încheiau peste voia părinților conservatori cari erau cei mai aprigi apărători ai tradiționalismului, preoții pentru a întări autoritatea părintească citau cuvintele lui Moise:

„Blestemat să fie cel ce va disprețui pe părintele său pe mama sa; lumina aceluia stinge-se-va în întunericul cel mai profund și tot poporul să zică Amin" (Deuteron c. XXVII, 16) Sau:

„Fiecare să cinstească pe mama sa și pe părintele său și sabatele mele să le păziți.

Eu sunt Iehova Dumnezeul vostru" (Levitic c. XIX v. 3) Sau:

„Ascultă fiule învățătura părintelui tău și nu părăsi sfaturile mamei tale, căci cunună plăcută vor fi pentru capul tău, și lanț de aur împrejurul gâtului tău" (Cartea proverbelor)

(Oare legiutorul modern a bănuit îndepărtata origină — ca instituție juridică — a ceeace se chiamă azi „Putere părintească", când a redactat art. 325 din codul civil: „. . . *la orice vârstă copilul e dator să onoreze și să respecte pe tatăl său și pe mama sa"?)*

Exclusivismul enigmatic al vechilor evrei e demn de admirație:

„Când în fruntea coreligionarilor săi eliberați de Artaxerse I, s'a întors din Babilon coborâtorul marilor preoți, ESDRAS, el a poruncit judeilor să lepede soțiile de neam strein; toți s'au supus, afară de Samaritenii schismatici". [1])

Românii în general sunt foarte conciliant, evreii sunt extrem de intransigenți și intransigența lor rapace provine din concepțiile elaborate de originalitatea rassei lor, zămislite dela Moise, interpretate și desvoltate mai târziu de rabinismul talmudic. Deci chiar dacă un evreu sau o evreică se desbară de aceste concepții trecând de ex. la Creștinism „va fi condus (ă) și pe mai departe, inconștient, de instinctele evreești ale sângelui său..." [2])

E cât se poate de natural și găsesc că e și foarte frumos.

Să ne închipuim deci o căsnicie între un român și o evreică. Perspectivele sunt lamentabile: spiritul conciliant al românului în fața „instinctelor" drăgălașei sale soții, îl va constrânge pe acesta să se mențină totdeauna pe un plan minor. In ce privește educația națională a copiilor rezultați din asemenea căsătorii, e de prisos să mai insistăm.

Știm că familia e unica bază a societății. Familia e celula inițială din organismul complex al Națiunii; dar nu familia în sens biologic: mascul, femelă, progenitură, ci familia privită în sens etic ca un grup restrâns, unit prin aceeași descendență, aspirații, credință și cu o oarecare omogenitate față de gintea din care a descins.

Găsim aceste elemente în familiile rezultate din căsătorii mixte?

Ar fi absurd să le și căutăm. Dr. Aurel Voina în *Eugenia și Igiena Națiunii* conclude: „Azi familia trebue considerată ca o piesă inseparabilă din angrenajul mecanismului sociologic al unui stat care tinde spre progres". Insă o familie care nu se menține pe linia aspirațiilor naționale, va fi o piesă defectă în mecanismul statului respectiv.

Deși etica creștină privește cu indulgență legăturile mixte considerându-le ca un început de bun augur la marele proces al înfrățirii popoarelor și deși Eugenia, cea mai tânără ramură a biologiei umane, salută chiar încrucișările de rasse și

---

[1]) Sanielevici: Antropologia.
[2]) Röderich și Stoltheim.

specii, totuș din punctul nostru de vedere național nu putem promova căsătoriile de acest fel.

Alterarea patrimoniului biologic, etnic, și a Specificului Național ne determină să nesocotim preceptele eticei și recomandațiile Eugeniei și să condamnăm metissajul dintre români și alte neamuri. In ce privește metissajul românilor cu evreii, chestiunea privită sub acest raport este extrem de interesantă.

Deși *polimorfismul* evreilor este incontestabil nu mai puțin evident este însă și existența unui tip evreesc cum zice *Renan;* și deoarece structura morfologică și spirituală a progeniturei depinde în cea mai mare parte de datele biologice ale procreatorilor, nu ne vom minuna când copii născuți din căsătoria unui român cu o evreică vor avea întipărit pe fizionomie acel „facies judaica" remarcat de caricaturiști. Profesorul evreu *Eduard Gans* cu o sinceră obiectivitate susține: „Botezul și încrucișarea nu folosește la nimic. Noi rămânem evrei și în a suta generație astfel cum am fost cu 3000 de ani înainte. Noi nu pierdem mirosul rassei noastre nici în a zecea încrucișare. In orice caz dacă femeia a conceput, rassa noastră ne preponderează zămislind un tip de evreu." [1])

E limpede deci că „tipul semit" nu e o ficțiune sau o improvizație huliganică cum susțin „Românii ... de rit mozaic" în presa lor tendențioasă, ci e o realitate certificată de însăși exponenții intelectualității evreești.

Deși românii căsătoriți cu evreice încearcă să le încadreze în societatea românească naționalizându-le numele sau convingându-le să treacă la creștinism, efortul lor e zadarnic deoarece s'a dovedit că transformismul evreilor e o imposibilitatea. Nici *Fichte* nu credea în el „chiar dacă într'o noapte li s'ar tăia capetele tuturor și li s'ar pune altele în cari nu se ascunde nici o ideie evreească". [2])

Vechiul Testament susține că „sufletul omului locuește în sânge"; iar studiul rasselor evidențiază indisolubila conexiune între mentalitatea omului (suflet) și originea lui etnică (sânge). Deci asimilarea organică a evreilor iarăși nu e posibilă.

Dealtfel nici nu e de dorit!

Nu susțin prin aceasta o teză antisemită ... Nu dau alarma, căci de aceasta m'au scutit alții. Nu pot însă asista pasiv la procesul de inconștientă alterare a Specificului nostru etnic. Zic alterare și nu degenerare cum s'ar exprima un național-socialist german, căci nu putem nega vitalitatea poporului evreesc cum și faptul că a contribuit la progresul civilizației în aceiaș măsură ca toate națiunile mari. Ei au dat lumii Biblia, profeții, pe Hristos, pe Spinoza, pe Heine, pe Wasserman „în total 9000 de savanți și oameni celebri cu grijă catalogați de Weininger în *Judiches Lexicon*". [3])

Chiar de nu aș avea considerațiuni personale față de acest popor, numai fiindcă un Giordano Bruno, un Voltaire, Fichte, Herder, Schopenhauer, Feuerbach, Friedrich cel Mare, Napoleon, Richard Wagner un Francisc Liszt un Eminescu sau un Conta nu ar admite în ruptul capului căsătoria unui creștin cu o evreică sau invers, numai faptul acesta m'ar convinge să fiu cu cea mai mare rezervă față de acest neam pe care Tacit îl numește: „dușmanul genului uman".

Bismark a fost antisemit (evreii susțin contrarul) cu toate acestea într'o convorbire cu Behrend a avut o imprudentă eșire zicând că „în privința chestiei evreești aș recomanda principiul: *la recherche dela confesion est interdite*". Dacă principiul s'ar fi generalizat și dacă opinia publică dela noi l-ar fi aprobat, consecințele ar fi fost funeste și incalculabile. Dar tocmai în opinia publică românească ne stă salvarea. Atitudinea demnă și reticența cu care acest important factor social privește asemenea legături, sau chiar boicotul tacit ce-l duce contra celor care-i nesocotesc suverana părere, constitue o garanție în plus că naționalismul care ne-a susținut — narcotizat de câtva timp din cauze bine cunoscute — reînvie sub suflarea răcoritoare a unui curent de idei venite dinspre Apus.

Născuți dintr'un concurs de împrejurări, am înfruntat vitregia istoriei și am învins-o numai datorită Bisericei și Naționalismului nostru; deci etnicul și eticul, trebue să le considerăm ca noțiuni indisolubile.

In memoriile sale, mareșalul Pilsudsky spune: *„a învinge și a te odihni apoi pe laurii biruinței iată înfrângerea"*. Noi nu vrem să fim înfrânți, nici să se sinucidem aruncându-ne în brațele asimilării, ci vom lupta creindu-ne destinul singuri, căci „... viața e luptă și puterea de viață dă dreptul la viață. Sentimentalitatea își poate înmuia ochii văzând cum piere un popor. Intelectualul va recunoaște însă că acest popor a dispărut fiindcă n'avea forța trebuincioasă de a dura și-l așează printre formele biologice învinse peste cari a trecu evoluția lumii ..." (Max Nordau: Paradox sociologique, cit. Porsena)

Prin metissaj, slăbindu-se coeziunea etnică, fatal e sugrumată „forța trebuincioasă de a dura" și consecința directă e: dispariția.

Soluții și propuneri pentru preîntâmpinarea acestui final dezastruos s'au găsit multe. Unii. văzând pericolul, iminent, cuprinși de panică propun încadrarea metissajului în art. 466 din noul cod penal, care sancționează delictul de degenerare a

---

[1]) Röderich, Stoltheim.
[2]) Röderich, Stoltheim.
[3]) Sanielevici: Antropologia.

rasei; alţii de un arbitraj excesiv recomandă ca remediu v a s e c t o m i a doctorului Schmerz, care este o operaţie anticoncepţională, sterilizatoare, fără vreo influenţă asupra virilităţii... (ideia e nostimă).

Preconizez în aceasta direcţie imediata abandonare a politicei „laisez faire" care se impune ca una din marile comandamente naţionale.

Sunt pentru înfiinţarea unui Oficiu Naţional de protecţie a căsătoriei (azi avem unul Naţional de... Turism) care pe lângă că va ocroti căsătoria din punct de vedere sanitar, moral, material, va favoriza căsătoriile naţionale împiedicând pe cele mixte.

BIBlioteca Universităţii Iaşi

Aceasta operă va dovedi existenţa unei concepţii de Stat, absentă astăzi.

Mă întreb însă ce s'ar întâmpla, dacă în aceste vremuri de vădită efervescenţă naţionalistă aşa... din senin, ar apare un „Esdras" modern şi ar porunci unora să „lapede femeile de neam strein..."?!?

Şi... nu e imposibil...

Asociaţia Româncelor Sătmărene

Istoric şi înfăptuiri

de MARIA A. DEMIAN

Din iniţiativa doamnei Lucreţia Dr. Eugen Barbul şi cu sprijinul mai multor membre a societăţii sătmărene, în cadrul unei impozante întruniri ţinută în *9 Octomvrie 1926* sub preşedinţia dlui dr. *Ilie C. Barbul* — pe-atunci prefectul judeţului — s'a întemeiat aşa numita, *Asociaţia Romăcelor Sătmărene,* cu scop religios, filantropic, naţional şi cultural. Preşedintă fiind aleasă dna *Lucreţia dr. Eugen Barbul,* toate dnele din societatea sătmăreană s'au înscris ca membre a Asociaţiei.

Comitetul de atunci, în semn de admiraţie pentru viaţa sa pilduitoare, a rugat-o pe Dsa *Ciotilda General Averescu* să primiască patronajul Societăţii, iar inimoasei românâce şi vajnicei luptătoare din Ardeal Dnei *Ileana Hossu Longhin* i s'a oferit preşedinţia de onoare, dorindu-se ca, prin alegerea acestor două exemple înălţătoare a femeii române contimporane, una de pe malul Dâmboviţei şi alta dela graniţa de Vest, Asociaţia să dovedească unirea noastră indisolubilă la care veghează. Intâiul membru de onoare a Asociaţiei a fost proclamat P. S. Episcopul Iuliu Hossu pentru bunele îndrumări date şi pentru frumoasa donaţie făcută Asociaţiei. In cursul anilor a mai fost ales membru de onoare dl. *dr. Octavian Pop* directorul general al băncii Casa Noastră, pentru felul cum a mânuit fondurile Asociaţiei în timpul anilor de criză, nesuferind nici-o pagubă, ceeace nu s'a întâmplat la alte instituţii.

Înaintea oricăror alte preocupări, Asociaţia şi-a considerat de prima îndatorire, crearea unui fond pentru clădirea bisericilor române, cea ortodoxă fiind o capelă, iar cea unită o ruină.

Până în anul 1932 când s'a început clădirea catedralei greco-catolice din Satu-Mare, doamnele din Comitetul Asociaţiei, ca nişte albine sărguincioase, au strâns pentru acest scop frumoasa sumă de trei milioane şi jumătate, având astăzi mulţumirea de a fi iniţiat şiajutat în mare parte construirea acestui sfânt lăcaş sfinţit de curând. Terminându-se biserica unită, Asociaţia s'a pus cu aceaşi râvnă la muncă pentru augmentarea fondului de construcţiea bisericii ortodoxe din localitate, având depuşi la banca „Casa Noastră", până în ziua de azi, peste două sute mii de lei, acordând tot sprijinul şi cea mai largă colaborare societăţii Altarul, care şi-a însuşit cu atâta zel acest măreţ scop. Pentru a putea înfăptui năzuinţele Asociaţiei pe teren religios, — s'au acordat ajutoare însemnate bisericilor româneşti din judeţ precum şi capelei instalate laiceul de fete din Satu-Mare. Iar pentru biserica cercetaşilor din munţii Baia-Sprie, s'a cumpărat un clopot, care prin sunetul lui, aminteşte inimelor tinere de Cei de Sus.

Pentru alinarea mizeriei celor oropsiţi, Asociaţia a distribuit cu ocazia sărbătorilor Crăciunului, în cadrul unei mici festivităţi, în fiecare an, haine, şi ghete copiilor săraci. Suma cheltuită în acest scop, în cursul anilor, se ridică la două sute mii, iar ajutoarele ocazionale date diferitelor persoane sărace atinge suma de 50 mii, bani strânşi la diferite ocazii, prin aranjări de petreceri, chete, colete dela publicul marinimos sătmărean, care a înţeles să sprijinească întotdeauna Asociaţia. Prin ajutorul dat a şters multe lacrimi din ochii bieţilor copii flămânzi şi goi. Tot pentru aceste vlăstare tinere ale societăţii nevoioase, Asociaţia a instalat un *Cămin* de zi, unde zilnic, peste 40 copii, găsesc o cameră încălzită şi curată, primesc de trei ori pe zi mâncare caldă, sunt înscrişi la şcoală, văzuţi de director, şi îmbrăcaţi dela cap până la picioare. Primirea copiilor se face după principiul de a ajuta acolo unde mizeria este mai mare şi întrucât se poate, români, pentrucă aceştia sunt cei mai necăjiţi şi zrdenţioşi. Totuşi, dacă cercetăm registrele Asociaţiei, reiesă că sunt ocrotiţi şi ajutaţi toţi copiii, fără deosebire de confesiune şi naţionalitate.

Pentru susţinerea căminului s'a mobilizat tot

ce a avut suflet şi inimă acest oraş. Asociaţia s'a bucurat de o largă ajutorare din partea Ministerului Muncii, Sănătăţii şi Ocrotirilor Sociale, precum şi din partea autorităţilor din localitate. Apelul lansat a găsit răsunet în inimele darnicea dnelor din Comitet, precum şi a celor în afară de Comitet. Pentru protejarea mamei, a copilului şi a înfirmilor, Asociaţia a înfiinţat în anul 1934, în Str. Crişan Nr. 3. un dispensar medical, care funcţionează de atunci fără întrerupere alinând suferinţele sărmanilor bolnavi şi împărţind între ei un important stoc de medicamente. Dacă mai punem lampa de cvarţ şi baia instalată de curând pentru copii, ni se evidenţiază rezultatele frumoase a'e acestui dispensar susţinut cu atâta greutate de aceasta Asociaţie, pentru a putea fi de folos anual la circa 1500 sărmani bolnavi.

In cea-ce priveşte activitatea culturală, naţională, Asociaţia a luat parte la toate manifestaţiunile naţionale şi culturale din localitate şi judeţ, aranjând chiar asemenea serbări, iar dnele din comitet îmbrăcând costumul naţional şi purtându-l au schimbat pentru moment aspectul strein al acestui oraş. Spicuind din aceasta muncă, trebue să amintim, în primul plan, pelerinajul aranjat de Asociaţie în vara anului 1934, în comuna Sişeşti la mormântul marelui erou naţional „Leul dela Sişeşti" *dr. Vasile Lucaciu*, unde Asociaţia a depus şi o frumoasa coroană. Iar pentru ridicarea statutei marelui luptător Asociaţia a adunat frumoasa sumă de 31.300 lei, luând cuvântul şi la serbarea desvelirii monumentului marelui protector al unirii.

Tot în ziua desvelirii monumentului, Comitetul Asociaţiei, a convocat o şedinţă festivă a tuturor femeilor dela graniţa de Nord-Vest, care prin reprezentantele lor în cadrele Ligii Antirevizioniste, au protestat în contra revizionismului şi în contra discursului dlui Musolini, luând hotărârea să se trimeată *Ducesei* de Atholl, care a susţinut cauza românească în Camera Comunelor, drept recunoştinţă, un album care să documenteze existenţa noastră pe aceste plaiuri din vremuri istorice şi să demonstreze frumuseţele portului şi obiceiurilor româneşti din aceste ţinuturi. Cu ocazia călătoriei ducesei în Ţară, în gara Satu-Mare, Asociaţia a salutat la rândul ei pe venerabila Domnă, iar albumul artistic executat în atelierele ziarului Universul s'a expediat ducesei în Anglia, care a trimis frumoase cuvinte de mulţumire şi elogii Asociaţiei. Pentru Casa Naţionala din oraşul Satu-Mare Asociaţia a semnat acţiuni în valoare de 20.000 lei. Tot pentru acest scop a aranjat o serată dansantă realizând un beneficiu de 10.000 Lei. Societăţii sportive „Olimpia" din localitate, s'a dăruit o panglică albastră cu inscripţia „suflet şi muncă vă cerem" care împodobeşte steagul acestei Societăţi. Asemenea şi societatea Junimea Sătmăreană a studenţilor universitari din Cluj s'a bucurat de ajutorul Asociaţiei pentru studenţii lipsiţi. In ceace priveşte propagarea portului românesc la ţară, Asociaţia a contribuit cu suma de doua mii lei la înfiinţarea şcoalei de gospodărie dela Negreşti. A colaborat cu *dl. Adrian Demian*, directorul conservatorului din localitate, care prin organizarea corurilor ţărăneşti a stabilit o serie de nuclee pur româneşti în provincie. Asociaţia a luat ca punct de reazim aceste reuniuni prin care a procedat la împărţirea motivelor pentru costume româneşte în provincie, iar la frumoasele serbări ţărăneşti organizate de aceşti vrednici propagatori ai cântului românesc a contribuit cu conferinţe despre graiul şi portul românesc.

Trebue să mai amintim seratele reuşite, serbările de Sf. Nicolae, Revelionul tradiţional, aranjate tot de Asociaţie reliefând *balul românesc* anual, care este un adevărat triumf al costumelor româneşti, costume purtate cu graţie şi demnitate de mândrele noastre sătmărence.

Prin însăşi existenţa ei, aceasta Asociaţie contribuie la ridicarea naţională acestui oraş, în jurul căreia s'au strâns toate româncele bune, cu inimi caritabile, cari lucrează desinteresat şi perseverent pentru scopuri nobile, frumoase şi româneşti.

Mama,

Departe, scumpă mamă, aici între streini
Adeseaori în lacrimi, a ochilor lumini
Se scaldă, când la tine cu drag eu mă gândesc
Şi rândurile-ţi clare cu lacrimi le stropesc.
Iar seara când e pace şi liniştea domneşte,
Când luna peste dealuri încetul se iveşte,
Când bolta cea senină cu flori se 'mpodobeşte,
Şi printre care falnic luceafărul clipeşte,
Deschid fereastra mică a odăiţei mele,
Şi cu tristeţe-afară privesc la cer cu stele.
Imi pare că prin noapte, din depărtări streine,
Te văd ca pe-o regină cum vii cu drag spre mine
Şi par'c'ai vrea a-mi spune cu dulcile-ţi cuvinte,
Să mă supun la toate şi ca să fiu cuminte!...
Dar nu aud nimica şi chipul tău dispare,
Iar eu rămân tot singur aicea 'n întristare..

. . . . . .

Ce vitregă e soarta că nu sunt lângă tine,
Şi câte lacrimi, dragă, ades verşi pentru mine!
Nu plânge, scumpă mamă!.. Nevrednic sunt de acestea!..
Tu ştii că pentru mine, aceeaşi e povestea
Ca 'n şapte ani de-arândul, pe băncile 'nvechite,
Privirile deapururi în buche aţintite,
Şi cărţile de-apururi iubirea mea să fie,
Religia, speranţa la ceea ce-o să vie...

. . . . . .

Dar poate că aceste îndatoriri a mele,
Nu le 'mplinesc cum trebuie!... Imi scapă din vedere!..
Aşadar, dulce mamă... Nu plânge pentru mine!...
Nu îţi scurta viaţa şi zilele-ţi senine...

NICOLAE F. NEGRUŢIU
elev, Baia-Mare

Reportaj bucureștean

de ION ȘIUGARIU

Reportajul meu, prieteni sătmăreni, nu vă va purta, după cum poate vă așteptați, prin muzeele somptuoase ale Capitalei, nici prin bibliotecile ei fără număr, nici prin hollurile teatrelor, nici pe la ședințele Academiei Române. Lucrurile astea demult nu mai prezintă interes pentru bucureșteni. Și, cum orice provincial descălecat printre reclamele și luminile Bucureștilor, aduce cu sine nostalgii vechi de evadare din plictiseala unui sat sau orășel bolnav de toamne cu ploi și străzi desfundate și dorința vie de-a se integra în ritmul unei vieți noi de Capitală, nu vreau nici eu să desmint obiceiul atribuindu-mi alt calificativ, cel puțin din acest punct de vedere, decât cel de bucureștean. Prin urmare, ca și cel mai proaspăt balic al acestei vieți, nu pot să vorbesc aici despre lucrurile cari pentru bucureștenii mei (sătmărenii sunt și ei tot ai mei) nu prezintă niciun interes. Cred că îmi înțelegeți rezerva și de aceea mă opresc aici cu scuzele și cu explicările.

Reportajul meu va fi însă, cu toate acestea foarte interesant și nu cred, prieteni sătmăreni, că Ion Șiugariu nu vă fi de data asta simpatic.

Așadar, să începem:

Vă previn să vă purtați cu foarte mare băgare de seamă deoarece lumea în care intrăm acum, este lumea poeziților tineri. Și, după cum cred că știți, aceste rare specimene ale naturii nu sunt lighioane de rând.

Iată:

Apașul acela mic cu ochelari este *Ștefan Baciu*. Poartă impermeabil negru și șapcă pe ochi, ca 'n romanele americane. Vorbește foarte agitat cu *Axente Sever Popovici*. O, dar asta nu-i deajuns. Trebue să știți că mâine îl veți vedea îmbrăcat cu un palton elegant cu blană și cu *una bine* la brat pe Calea Victoriei. Are trei volume de poezii și este premiat de Fundații. E cel mai talentat poet tânăr și cel mai leneș student din anul I. dela drept. Nici atâta nu-i deajuns. Personalitatea lui *Ștefan Baciu* e mult mai complexă. Abia descins în capitală din castelul său de aur dela Brașov, a pus deja la cale adevărate revoluții. „13 poeți, 13 poezii de dragoste" e treaba lui. Aici însă, mă văd nevoit să vă mai fac cunoștință cu alti doi poeți. Ăsta frumos și tăcut e *Ovid Caledoniu*, poet de mari speranțe și prieten cu Papini. A re un volum publicat anul trecut cu titlul „*Endymion*". Celalalt de colo, elegant și suplu e *Vintilă Horia*. Cine nu-l știe pe *Vintilă Horia?* E, colaborator la „*Sfarmă-Piatră*" și la „*Gândirea*" și a fost învitat de două ori la masă de Mussolini, pentru o serie de articole entuziaste, despre Italia fascistă. De curând a scos un volum de poezii întitulat „*Procesiuni*" pe cari, iubiți prieteni sătmăreni, merită să-le citiți și Dv. Toți trei (adică *Ștefan Baciu, Ovid Caledoniu* și *Vintilă Horia)* formează un „*clan*" literar în cinstea căruia închină din când în când câte un pahar. Atunci Ovid (e vorba de *Caledoniu)* se îmbată regulat recită versuri din *Reiner Maria Rilke* și compune scrisori către prietenul său Papini.

Prieten mai bătrân și mai matur al celor trei e *Axente Sever Popovici*. Ăsta e critic și esseist. In fiecare zi îl vezi la braț cu *Sevastos* dela „*Adevărul literar*", pe Bulevard, gesticulând și vorbind despre *Tarde* (maestrul lui Axente). Are cea mai mare trecere la fetele din Facultatea de Litere și nutrește intenția secretă de-a-și înjgheba un harem. Din când în când duelează cu *Coriolan Gheție*, prim-redactor la „*Decalogul*", pentru cea mai frumoasă fată de pe glob.

Ăla lung și deșirat, care fumează singur într'un colț e *Const. Virgil Gheorghiu*. E trist și dezolat pentrucă nu demult l-a lăsat și ultima iubită și pentrucă „*Viața de toate zilele a poetului*" a fost aspru criticată de *Ion Frunzetti* (care a scris un esseu întitulat „*Simbolism l a zero grade*", sortit să rămână operă postumă) Peste două zile va avea loc duelul dintre *Virgilică* și *Frunzetti*. Poetul a ofensat esseistul într'un reportaj publicat în „*Front literar*", numindu-l „poet moldo-armean" și calificându-i iubita cam așa: „un pici de fată cât o lulea". Martori vor fi *Laurențiu Fulga* și *George Petcu*. Pe ăștia îi știți? In orice caz, să vi-i prezint eu: *Laurențiu Fulga* e mic și bondoc ca un bunic. Poartă ochelari și fumează cu pipa. E critic și prieten nedespărțit cu *Petre N. C. Paulescu*. Va fi directorul obscur (pardon! am vrut să spun ascuns) al revistei „*Manifestul Nopții Albe*" și animatorul „*Grupării Scriitorilor Tineri*". (Despre asta vă voiu scrie într'un număr viitor.) Deocamdată iubește pe una de i zice *Cornelia* și scrie pentru ea „*Invitații la beție*". Pe *George Petcu* l-am lăsat la urmă pentrucă e cel mai al dracului dintre toți. Are la activul său opt ani de liceu militar și un volum de versuri publicat în editura „*Pământul*": „*Tălmăciri din mine*", scris cu mult talent. Dar nu astea sunt caracteristicile lui. E cel mai elegant tânăr din București și iubește pe toate fetele urîte. Zice că e caritabil. Trebue să le iubească și pe astea cineva. In fiecare zi îl vezi la braț cu alta.

— Să vezi Șiugariule, am întâlnit azi o fată la Fundații, pe cinstea mea, am rămas tâmpit.

— Zău mă?

— Pe onoarea mea.

Laurențiu Fulga intervine:

— Te spun lui *Jenny* (asta e la conservatorul de artă dramatică anul trei, și nu iubește decât poeți.)

— Fii serios mă. Am glumit.
— Te spun şi *Rusoaicei.*
— Şi lui *Coca.*
— Şi *Liviei.*
— Taci mă nu fi ţăran!...

Se apropie *Boris Deşllin* şi *Vasile Culică. Petcu* începe:

— Vezi *Boris* pe duduia aia dă colo? E *Lucia Mantu.*

— Zău mă?
— Pe cinstea mea.
— Şi aialaltă e *Lucia Demetrius.*
— Zău? Voi le cunoaşteţi?

gluma, se supără şi nu ne mai salută două săptă-

Vasile Culică începe să râdă. *Boris* pricepe mâni.

Basmul lui Mihail Lungianu

DE GRIGORE BUGARIN

Creangă, Eminescu, Ispirescu, Slavici şi Dulfu, au dat duh basmului românesc, în gradaţia personalităţii lor, şi i-au insuflat viaţă din puternicia etică a propriilor lor suflete. Basmul lui *Mihail Lungianu,* scris după categorii de vârstă, zugrăveşte în toată strălucirea iniţială, epicul rural, grandios de românesc, aşa cum îl păstrăm fiecare dintre noi, în ungherul inimii, de pe când am culcat copilăria noastră în pat de sulfine şi de visări legănate. Dar Mihail Lungianu a băsmuit tot ce istoria noastră a avut mare şi înduioşător. Alb şi Roşu împărat, apoi Lal şi Ler împărat, carI sunt ai noştri, cum şi vitejii Iorgu Iorgovan, Dragoş şi Tatomir, care e Negru Vodă, s'au coborît din istorie în minunea basmului. Ba şi chipul de înger al principelui de coroană Mircea a fost trecut în nemurirea legendei. Se poate citi tot sbuciumul sufletului Mamei lui, în litera înlăcrămată a marelui nostru povestitor.

Copilăria mea a împrumutat sbor din scrisul lui Mihail Lungianu şi ori de câte ori simt necesitatea întoarcerii la zilele de naivă credinţă, citesc o legendă, un mit, un basm din mulţimea produselor acestui deschizător de zări senine şi de pârtii largi. Mi-i aşa de aproape, ca amintirea bunei mele mame.

Mihail Lungianu e mare prin tot ce a scris din viaţa ţărănimii noastre. Se poate numi pe drept părintele tradiţionalismului românesc. Ceea ce-l va trece mai mult decât ori ce la nemurire e însă dulce 'nsâilare a basmului, în cântece, ce merg la inimă, şi 'n vorbe cu şart, în înşiruirea unui graiu neîntrecut de frumos şi de neaoş băştinaş.

Îndemn de aici, din „Afirmarea", această tribună a literelor româneşti, pe toate numele, pe părinţi, pe fraţi mai mari şi pe dascăli, să 'nfrumuseţeze copilăria odraslelor lor, sau a căror grije o poartă, punându-le 'n mâini basmele şi povestirile lui Mihail Lungianu. Îşi fac o mare datorie de părinţi şi de educatori.

Satu-Mare în lumina sfârşitului de iarnă

DE OCTAVIAN RULEANU

Gând nou mijeşte sub spuza unor iluzii mult aşteptate. Simţim cu toţii cum sufletul ne bate în ritmul unui svâcnet ce se vrea scadent. Deodată cu ivirea primelor semne prevestitoare de primenire, dorim o realizare de tendinţe. Vrem să schimbăm multe, să ne alăturăm voinţelor de a fi alţii, de a fi pururi, ceva mai mult ca în trecut.

Şi câte planuri, nu ne înundă fiinţa, în aceste zile cu adieri sosite din veşnicia aşteptărilor! O iarnă întrată în agonie, o luptă surdă cu vieaţa. Iată tabloul sfârşitului de Februarie în regiunea noastră. Noi totdeauna ieşim învingători. Biruim, pentrucă vrem s'o facem. Căci unde e credinţă, acolo există siguranţa victoriei.

Adulmecăm înnoirea. Ea pulsează pretutindeni, în acel ceva necunoscut, dar totuşi prezent, ca un sfânt străjuitor la căpătâiul omenesc.

Metamorfoza naturii, să fie augurul străduinţelor noastre de ridicare culturală. Aceasta o vrem, cu toată desinvoltura purităţii sufleteşti.

Primenire în gând şi faptă.

* * *

Sub zodia de mai sus, prevestim o vieaţă nouă în Sătmarul nostru. O vieaţă cu pronunţat accent cultural, care să facă o vibrare de inimă. Un suflu de aer împrospătat, prin primatul cerinţelor spirituale.

Noi, ajutaţi de modestele noastre puteri, încercăm să vrem realizări. Avem fericita ocazie să anunţăm că, înfârşit şezătorile culturale, se vor inaugura la începutul lunei Martie. D prof. univ. dr. Victor Papilian, distins scriitor, preşedintele Asociaţiei Scriitorilor Români din Ardeal, ne-a promis un scurt şi reconfortant popas, aici la Satu-Mare. Manifestaţii de natura aceasta, sânt anume menite să dea lectorului, prilejul să asculte bucăţi literare, citite de înşişi autorii.

Şezătoarea va fi precedată de o conferinţă a dlui prof. Victor Papilian. Revista noastră, se bucură din tot sufletul că va putea saluta pe distinşii oaspeţi, meşteri neîntrecuţi în dăltuirea cuvintelor de înaltă resonanţă.

Nu putem trece cu vederea, nici ciclul de conferinţe redeschis de „Astra" pentru publicul local. O pletoră de marcanţi profesori universitari dela „Extensiunea Universitară" din Cluj, ne vor desbate interesante probleme culturale şi ştiinţifice.

Alături de munca noastră şi a celorlalţi factori ce depun silinţe pentru o vieaţă mai activ culturală în Satu-Mare, sperăm să vedem, cu revenirea primăverii, marea schimbare spre zorile sufleteşti.

Nu ştim de ce, dar avem încrederea năvalnică a deslănţuirilor furtunoase, în revenirea la acordurile vibratoare ale inimii omeneşti.

Vieaţă aceasta aşa de rapid trăită, va trebui în cele din urmă învinsă, de triumfala reîntoarcere la traiul adevărat, al naturii.

Primăvara este anotimpul marilor prefaceri.

Satu-Mare, care se bucură de un prematur climat primăverin, va da şi semnalul drumului întors spre inimă.

Să aşteptăm deci, cu înfrigurarea pasiunii celor ajunşi la limita aşteptărilor.

CHEMAREA „ASTREI"

Suntem situaţi la sfârşit de ţară, într'o regiune înstrăinată. Oraşul şi judeţul nostru şi astăzi are o situaţie specială, grea şi delicată. Aproape de cei ce nu ne-au iubit şi nu ne vor iubi niciodată, avem îndatoriri mai grele ca cei din regiunile mai puţin primejduite.

Inconjuraţi de valurile celor străini şi înstrăinaţi, ne găsim parcă pe litoralul unei mări, unde valurile călătoare scot la suprafaţă elemente şi bune şi rele. Sunt optsprezece ani decând mă găsesc aici. Mi s'a dat să cunosc, să admir şi să iubesc elemente muncitoare, paşnice şi înţelegătoare a rosturilor româneşti aici, la apus de soare.

Mulţi localnici, alături de cei veniţi din alte părţi, au făcut ceva, au fost nu numai titularii unui oficiu, sau fericiţii unei situaţii ei au fost promotorii cauzei româneşti.

Unii, mai norocoşi, în momente mai potrivite, au înfiinţat instituţii financiare şi industriale şi au asigurat capitalul, şi industria românească aici, unde, sub dominaţiunea străină nici cuvântul românesc nu era îngăduit. Alţii s'au îngrijit să avem o clasă mijlocie de mici industriaşi şi negustori. Se luptă aceştia cu greutăţile începutului, dar le vor învinge şi pe acestea. Dacă undeva se simte nevoia unei inviorări a capitalului, comerţului şi industriei româneşti, în rândul întâi se simte aici. Acestea sunt izvoarele inepuizabile ale bunei stări materiale.

Nu sunt pricepător în materie, totuşi pot spune că, pe lângă sufletul românesc care nu ne lipseşte, ne trebue o bună stare materială,cu care şi prin care să putem dispune, să ne putem afirma, să putem concura cu străinii pe cari i-am găsit stăpâni ai situaţiei financiare.

Cei mai mulţi dintre noi, cu puţine excepţiuni cari au turburat armonia atât de necesară unei activităţi constructive am lucrat în postul unde am fost puşi, fără de a face reclame în jurul nostru. Invăţătorii români au făcut minuni în şcoalele primare. Mi s'a dat să constat, în cartiere absolut străine, rezultate uimitoare unde învăţătorul şi-a văzut de şcoală. In şcoalele secundare, aproape absoluta majoritate a profesorilor şi profesoarelor, a fost la înălţimea chemării sale. Aceste instituţii, cu elevi minoritari foarte numeroşi, într'un mediu neprielnic, au dat societăţii sătmărene, pe lângă unii magistraţi, medici, ingineri şi advocaţi cu tragere de inimă, pe cei mai destoinici propagandişti ai culturii româneşti aici şi la sate.

Nu este locul şi nu vreau să trec în revistă vrednicii cari au rămas neobservate şi neîncrestate la răboj.

Ştim însă că, cea mai mare satisfacţie ce o poate avea omul la o vârstă oarecare este conştiinţa datoriei împlinite. Ajunge această fericire pentru cei ce nu umblă după reclame.

Din hărnicia şi din dărnicia multor necunoscuţi s'a ridicat pompoasa catedrală unită şi se va termina cea ortodoxă.

Figura măreaţă în bronz a celui ce a fost cântat de păsările văzduhului românesc şi a fost Leul temut dela Şişeşti — este o altă dovadă de ceea ce se poate face şi în acest oraş de graniţă, dacă este voinţă şi înţelegere.

Faptele umanitare şi filantropice săvârşite şi izvorîte din hărnicia româncelor sătmărene, vorbesc ele înşeşi şi n'au nevoie de laudă.

Simt însă că ne lipseşte ceva. O simt toţi sătmărenii. Oraşe mai mici ca al nostru, Sighetu:, Careii, Şimleul au Case culturale, noi n'avem un loc de întâlnire. N'avem o casă de lectură.

In ziarele noastre s'a [illegible] această chestiune concomitent cu o hotărîre a comitetului „Astrei". Astra, împreună cu garnizoana din localitate, a înfiinţat în primii ani după unire, Cercul civil-militar. N'a putut trăi pentru chiria exagerată ce ni s'a cerut. Am donat micilor industriaşi mobilierul şi biblioteca ce am avut-o acolo.

N'avem Casă Naţională „Astra" a voit să o înfăptuiască. La început, aşa se spunea că „Cinema Naţional" va fi a tuturor Românilor sătmăreni. Că nimeni particular nu va reflecta la beneficii, acolo. Am voit să facem cauză comună. Nu s'a făcut. Nimic nu e târziu.

Noi cu cinematograful „Astrei", am început cu mari datorii, cari ni s'au acordat, cu garanţia membrilor din comitet. N'am scăpat de toate datoriile. Am vrea să nu ne concurăm noi Românii. Să avem cu toţii un singur scop creiarea fondurilor necesare pentru o casă naţională. Impreună cele două cinematografe româneşti, pentru aceasta să muncim. Pentru binele comun, al nostru, al sătmărenilor. Iar, până atunci, fiindcă vor trece mulţi ani până atunci, comitetul „Astrei" va în-

cerca cu concursul tuturor bunilor sătmăreni, să înfiinţeze, şi să aibă o casă de lectură, un casinou românesc. Nu vom cere jertfe mari. Suntem atâţia, dacă ne vom grupa în jurul „Astrei", cu mici cotizaţii, cu puţină jertfă, vom puta înfăptui acest lucru.

Am înţeles că sunt o mulţime de oficianţi cari vor dona „Astrei" în contul cotizaţiei de membri, acţiile ce le au la Cinema Naţional. Dela gruparea tuturor Românilor, în cadrele „Astrei" atârnă înfiinţarea Casei noastre de lectură. Vom avea, sunt sigur şi concursul neprecupeţit al oamenilor puşi în fruntea judeţului şi municipiului nostru.

Se va înfăptui acest lucru până ce conduc eu despărţământul „Astrei", îmi va părea foarte bine. Il va înfăptui alt conducător mai harnic decât mine, mă voiu bucura.

Iată, primul meu cuvânt, când am hotărît să avem de organ al nostru, al „Astrei", revista locală „Afirmarea".

Altă activitate culturală rămâne, până când situaţia va permite.

Am convingerea că, şi de data aceasta, chemarea mare va afla răsunet la toţi sătmărenii.

Din parte-mi, caşi în trecut, nu aştept şi nu primesc nicio recunoştinţă şi nicio recompensă.

Profesor *EUGEN SELEŞ*
preşedintele desp. Astrei.

*

Lămurirea unor cuvinte simple

Necontrolând ori necunoscând sensul adevărat, întreg, al cuvintelor pe cari le folosim în vorbire, dar mai cu seamă în scris, dăm loc, adesea, la confuzii.

Bunăoară cuvintele:

familial — familială
familiar — familiară.

Aceste cuvinte exprimă, fiecare în parte, ceva distinct şi precis. „Intelectualul" însă ignorează pe primul — *familial* — şi întrebuinţează pe-al doilea — *familiar* — pentru gândiri diferite. Ii vine mai uşor deşi o elementară datorie îi impune cunoaşterea şi însemnătatea vorbelor ce le întrebuinţează. Se zice regulat: petrecere *familiară,* sau interese *familiare,* şi se gândeşte la o petrecere în familie ori interese pentru familie, atunci când cuvântul *familiar, ă,* înseamnă = îndeaproape cunoscut, obişnuit.

Corect s'ar zice şi trebuie să se spună, când e vorba de-o petrecere în familie, *între neamuri,* ori interese pentru familie, *rude apropiate:* petrecere *familială*, interese *familiale*, căci dragoste fiială zicem şi nu *filiară,* cuvântul familie fiind împrumutat tot din franceză ca şi *fils* dela *famille,* cu *l* nu cu *r*. Când zicem *familiar, ă,* interes, ori petrecere, înţelegem ceva cunoscut, ceva obişnuit, ceva cu care suntem deprinşi. Mi-e *familiar* x înseamnă că mi-e cunoscut, fie om, fie obiect.

Aşa dar, petrecere familiară = petrecere obişnuită, cu oricine şi cu neamuri, dar mai cu seamă fără ele. Interese familiare = interese obişnuite, cunoscute, nu pentru neamuri ori familie ci personale, la ordinea zilei.

Petrecere familială ori interese familiale sunt petreceri în familie, cu neamuri, fără străini, sunt interese pentru familie, nu pentru alţii. Pot fi, interesele familiale, familiare altora, nu-s însă pentru străini de familie. — *Familial e una, familiar* alta.

La fel auzi pe unii: *Calitate bună,* ca şi cum ar putea fi *calitate rea, ori defect bun sau defect rău.*

Calitatea poate fi superioară s au inferioară, şi 'ntrun caz şi 'naltul, însă bună, după cum defectul, anti podul calităţii, ceva rău.

Incă o greşală e întrebuinţarea verbului a *completa*. A *completa*, fără *c,* căci a *complecta* nu e corect, deşi aproape toată lumea numai *complect, ă* zice.

E *complect* vagonul, e *complectă* scrierea spun greşit foarte mulţi. Corect este *complet, ă,* fără *c.* deoarece acest cuvânt îşi are originea în latină = *compleo — etum, ere* şi e fără *c.*

Aşa dar *complet* şi nu complect. Spre ex: Am *completat* formularul, l-am înaintat *completului* Tribunalului spre a *completa* procedura etc.

Am crezut necesare aceste mici lămuriri pentru edificarea acelor ce nu-şi iau oboseala înţelegerii rostului vorbelor.

CONST. GH. POPESCU

FLOARE

Mi-ai odrăslit în brazda versului: ecou
De gânduri îmbrăcate 'n soare nou
Şi rândurilor triste le-ai deschis
Spre cântec, poarta vorbei, zăvorită 'n vis.
De-atunci, poemele au gust de fân
Şi nu mai recunosc gândul stăpân;
Adună dimineţi, râzând, din slăvi
Şi se hrănesc cu iarbă crudă din dumbrăvi.
De-atunci, buchetul mâinilor, cu flori de-argint,
Grădinile mi-l plouă cu iacint
Şi 'n fiecare zi aşteaptă fruntea prin ogrăzi
Să 'n frunte caravane de lumini şi să ia prăzi
Şi toate limpezimile albastre, la hotar
De baltă, să le culce în carnetul mic din buzunar.

ION ŞIUGARIU

DĂRI·DE·SEAMĂ

CĂRȚI

Franceze

Thomas Mann

LA MONTAGNE MAGIQUE

Der Zauberberg. — Lei: 360

Ideia acestei admirabile lucrări — tradusă din germană în franceză de **Maurice Betz** — în două volume, primul 530 și al doilea 576 pagini, a încolțit în mintea autorului în 1911 când, **Thomas Mann,** își însoțise soția la Davos, în Elveția, sănătatea ei necesitând o cură.

E inutil, cred, să insistăm asupra autorului. Cine nu l cunoaște?

La Montagne magique, titlul lucrărei, este numele unui munte care are adăpostit pe vârful lui, acoperit cu zăpezi eterne, un sanatoriu internațional numit **„Berghof“**. Aci întâlnim pe tînărul Hans Castorp care, venind din Hamburg spre a vizita un verișor internat de cinci luni, e silit, neștiutor al germenului ce l purta dar pe care medicii i l-au descoperit și altitudinea ajutat să încolțească, să rămână el însuși timp de șase ani.

La Montagne magique e plină de durere, duioșie și multă sensibilitate. Viața acelor cari trăesc cea mai mare parte „orizontal“ e descrisă cu multe și bogate amănunte. Acolo timpul nu contează. „Trois mois sont pour eux comme un Jour“. Trăiesc o altă viață, a lor, numai a lor „nous autres, ici, en haut“. Ce minunat sunt descrise sporturile de iarnă și adevăratele „tempetes de neige“.

Scrisă într'o franțuzească frumoasă, plăcută și ușoară, o savurezi dela primele rânduri.

Cum destinul m'a hărăzit ca o primăvară a vieții mele s'o privesc de pe însorita terasă a unui sanatorii, mărturisesc că această carte m'a făcut să retrăiesc clipe de duioasă amintiri.

* * *

André Theuriet

FLEUR DE NICE

Lei: 80

Câtă subtilitate, câtă duioșie, câtă dragoste și cât de mult **frumos** a știut autorul să închidă în paginile acestei **Fleur de Nice.**

O carte a cărei eroi mă vor urmări poate multă vreme.

Frumoasa Violette Castellar căreia în intimitate i se spunea și Fleur de Nice era o fire predispusă la sentimentalism. Ii plăcea tot ce leagănă, tot ce mângâie și 'ndeamnă la visare.

In imediata apropiere a castelului locuia contele Vital de Saint-Pons cu fratele lui mai mic, Honorat.

Din primele clipe, Fleur de Nice, simți pentru Vital o afecțiune care în scurt timp se transformă în cea mai profundă dragoste, dragoste ce-o ținea ascunsă, ca o taină, în inimă ei nevinovată, numai pentru ea. Acelaș sentiment mai inundă însă o inimă; a lui Honorat, fapt ce-l îndemnă s'o ceară în căsătorie. Vital, știindu-și fratele timid din fire și nebănuind sentimentele ce i se nutriau, îi propuse s'o ceară el, în numele lui, pe Fleur de Nice de soție

Această dureroasă surpriză îi sfașie inima tinerei fete, dar la gândul că va putea trăi in preajma dragostei ei, acceptă căsătoria.

Vital, într'o bună zi, plecă în străinătate. Ea suferi mult pe urma plecării lui. Incepu a frequenta societățile vesele neglijându-și astfel soțul și casa. Honorat, care o iubia ca un nebun, n'avu curajul s'o cheme la sentimente mai bune. Apelă tot la ajutorul fratelui mai mare. Vital chemat, veni în grabă spre a-și mustra cumnata.

Dela sosirea lui, lucrurile se schimbară. Fleur de Nice deveni din nou cuminte trăind numai pentru ei. Făceau dese plimbări în trei. Odată rămasă singură numai cu Vital și cum „sufletul n'are nici o taină pe care conduita să nu o dea de gol“ își pierdu frânele rațiunii. Intr'un avânt de spontană sinceritate. Fleur de Nice, își deschise porțile sufletului ei răvășit. Mărturisirea mișcă mult pe Vital încât nu putu articula decât: „Quel dommage.“

Incepu s'o evite, dar gândul i se furișa mereu spre ea. Fleur de Nice îl căuta mereu. Lupta din sufletul lui îl sili la o întrevedere. Simțind un îndemn căruia se temea că nu i va putea rezista, se gândi la un obstacol. Acest obstacol e căsătoria lui cu fiica unui fost prieten.

Nefericita Fleur de Nice plecă, cu soțul ei, într'o călătorie de uitare, dar în ajunul căsătoriei îi trimise lui Vital o lungă scrisoare.

Redăm, pentru frumusetea stilului și sinceritatea sufletului ei chinuit, sfârșitul acelei scrisori în care și strigă desnădejdea, durerea și sbuciumul cu care a înțeles s'o pecetluiască un destin crud... **„Je vous en supplie, lorsque vous serez marié, trouvez un prétexte pour quitter le pays nicois... J'y reviendrai un jour fatalement...**

„Epargnez-mois, du moins, la torture de vous y voir gouter avec une autre un bonheur que vous m'avez refusé... et que je vous souhaite, malgré tout. Violette.“

* * *

Henri Ardel

L'AUTRE MIRACLE

Lei: 120

Mai mult decât oricând, după ce-ai citit această carte, poți vedea cât adevăr spun cuvintele: „Ce ți-e scris în frunte ți-e pus.“

L'autre miracle, este o carte tristă, dureros de tristă, și care te face să crezi mult în puterea fatalismului. Autorul ne desvăluie romanul unei orfane în a cărei viață începuse a miji o umbră de fericire.

Jeannie se văzu, în fine, logodnica acelui pe care l iubia, reușind să rupă cu dragostea ei lanțurile opunerii părinților lui Jacques care nu înțelegeau căsătoria fiului lor cu o fată orfană și săracă. Două zile i străluci pe deget semnul unirei sufletelor lor, când, în drum spre poștă cu anunțurile logodnei, Jeannie fu isbită de o mașină, în urma căreia rămase infirmă.

Sărmana fată își văzu toate zorile speranțelor ei risipite. După toate încercările zădarnice ale medicilor, în disperarea i nemărginită, se hotărî a se duce la Lourdes sperând

în minuni. Zădarnic. Se 'ntoarse ca și la plecare. Minunea nu se făcuse, în schimb în sufletul ei chinuit, se resemnase. I se vindecase sufletul ei.

Reîntoarsă, renunță de bună voie la omul pe care-l iubise cu toată puterea tinereții ei, și-i dădu libertatea pentru fericirea lui.

Le rămăsese ceva mai sfânt. Prietenia.

„Dar poate isvorî o prietenie din alungarea unei iubiri?“

Marica C. Popescu

Tiberiu Moșoiu

NICULAI MILESCU SPATARUL

călător în China.

Editura Revistei „Familia“

Oradea-Mare. — Lei: 80

Ce calificativ am putea da cărții dlui profesor universitar Tiberiu Moșoiu? După titlul autorului am putea spune că este doar o biografie a unui om prea puțin cunoscut. După conținut și stilul în care este turnată această carte, am putea să zicem că este o carte mai mult de știință literară. Intr'un stil înalt, foarte concis, scrisă în termeni aleși, cartea, deși instructivă, este sortită să fie prea puțin popularizată. Ea poate fi înțeleasă numai de un intelectual cu o cultură generală temeinică, mai ales în materie de istorie literară.

Lucrarea aceasta de o valoare incontestabilă științifică și literară este poate prima biografie completă a renumitului călător Nicolae Milescu. Față de unguri cari fac atâta caz de călătoriile în Indii și China a unui Vámbéry Armin ai lor, noi românii suntem — pare-nise — prea sgârciți față de un Milescu al nostru. De aceea cartea dlui **Tiberiu Moșoiu** completează un gol ce de mult se resimțea și care vătăma adânc orgoliul nostru național.

* * *

Alexandru Dumas

REGINA MARGOT

2 volume. Editura „Cugetarea“

Lei: 100

Traducerea și reeditarea romanelor lui Alexandru Dumas este o ideie foarte chibzuită și lăudabilă. Aceste romane — deși scrise într'un stil vechiu — totdeauna pasionează ele fiind în același timp o oglindă fidelă a stărilor sociale și a moravurilor din epoca în care sunt transpuse.

Romanul ne înfățișează una dintre cele mai renumite epoci din istoria Franței: Luptele dintre catolici (mai bine zis puterea de stat (și protestanții francezi supranumiți **hughenoți,** începând cu noaptea Sfântului Bartolomeu din 24 August 1572.

Cu ajutorul acestei cărți vom face cunoștința figurilor celebre istorice ca: Regina mamă Catherina de Medicis care a condus lupta de exterminare a hughenoților, Carol IX. regele Franței otrăvit din eroare de însăși mamă-sa, Henry de Bourbon, regele Navarei, șeful hughenoților și mulți alții. Totodată ni se înfățișează și moravurile epocii cu întreg cortegiul de manifestațiuni ce azi par respingătoare: duelurî interminabile, chei mincinoase, uși secrete, droaia de amanți a femeilor celebre, otravă, șnur, spionaj și câte alte asemenea obiceiuri ce pe acele vremuri erau la ordinea zilei și foarte naturale.

Traducerea dată de P. Ioanid contribue nespus de mult la popularizarea acestei admirabile cărți.

* * *

Harold Lamb.

GHINGHIS-HAN

Editura „Universala-Alcalay“

Lei: 60

Apărută în traducerea lui Gh. Popescu-Telega, cartea este mai mult un studiu istorico-social al unui popor mic, nomad, care, între împrejurări vitregi casi cele ale anului 1162—1227, sub conducerea lui Temugin, supranumit Ghinghis-Han, a știut să se unească pentru a făuri cel mai mare imperiu din lumea antică.

Da fapt imperiul mongolilor lui Ghinghis-Han l-a întrecut cu mult pe cel al romanilor de pe timpul lui August sau Traian, cuprinzând în sine aproape întreaga Asie până la Indii, Rusia Europeană cu excepția părților Nordice, Polonia, Silezia, atingând marginele Adriaticei.

Câți știu oare, că marele geniu militar Ghinghis-Han (pe numele lui de familie Tamerlan) a fost și un desăvârșit diplomat și un desăvârșit organizator de stat, dând poporului său o lege fundamentală, denumită **lassa,** un fel de constituție a statelor moderne.

Cartea această alui Harold Lamb este de mare preț și necesară. Cunoașterea și cetirea ei se impune. Ea este totodată o completare admirabilă a romanului geografico-istoric a marelui nostru romancier Mihail Sadoveanu întitulat **„Cuibul Invaziilor“** aparut în editura Națională-Ciornei“.

* * *

Arcadie Avercenco

POVESTIRILE UNUI CINIC

Editura „Cartea Românească“

Lei: 50

„Povestirile unui cinic“ este o colecție de schițe și nuvele umoristice a unui renumit scriitor rus, Arcadie Avercenco, mort în refugiu, departe de țara sa, în anul 1925, într'un spital din Praga, la o vârstă destul de tînără, la 43 de ani.

El este socotit, după Cehov și Gogol, cel mai demn urmaș întru scrieri umoristice.

Povestirile unui cinic este o lectură ușoară, biciuind anumite deșuchieri sociale. După preocupări zilnice procură o destindere plăcută a nervilor și a creerului. Pentru această particularitate este recomandabilă, deși umorul este specific rusesc, care nu provoacă multă ilaritate.

Lucian Bretan.

* * *

Ioan Giurgea

PROBLEME ȘCOLARE ȘI NAȚIONALE LA GRANIȚĂ

editată în Satu-Mare. — Lei: 50

Am comentat și prezintat până acum în paginile revistei peste o sută douăzeci de cărți. Asta nu înseamnă că, în acest timp, numai atâtea ni-au trecut și prin mână.

In fața nici unei scrieri, trimisă pentru recenzare și prezintare, nu m'am simțit însă atât de stingher și de jenat ca în cazul de față. Nespus de greu îmi vine să concretizez o părere întreagă stârnită pe urma lecturii cărții autorului acesteia. Pe de-o parte, fiindcă îl cunosc personal și această situație îmi amintește vorbele lui **Paul Rebout:** „e atât de ușor să nu necăjești un prieten, un cunoscut, a cărui lucrare e proastă“, iar pe de alta, fiindcă n'aș vrea să se creadă, să se bănuiască măcar, că spusele mele sunt, ferească-mă Dumnezeu, sub imboldul invidiei ori a altor „chesții“ înrudite cu asemenea metehne.

Scrierea d-lui IoanGiurgea e o scriere supărător de slabă. Cred că și însăși autorul e convins despre

aceasta. Dacă nu, atunci sunt sigur că, peste câțiva ani, pe când, dacă va voi, va sălta din atmosfera acelei intelectualități minore care-l apasă și predomină și care l-a îndemnat, pe temeiul unor prejudecăți, la această scriere, sunt sigur zic, că-și va bănui de cele ce-a făcut. Ii va fi această lucrare o lecție concretă de care se va apropia cu desgust amintindu-și de ea ca de un vis urît.

Dar dl **Giurgea Ioan** e încă tînăr. E un tînăr care, ținându-i seamă și de intenții, nu merită să-l judecăm după cele scrise. Ar fi ceva dezastruos pentru dânsul, deși în acest timp mai mi_aduc aminte și de spusele lui **Noel Sabord:** „Cunoașterea omului ajută cunoașterii cărții" și invers, adăugăm noi.

Dl. Giurgea Ioan e un tînăr entuziast, puțin citit dar ambițios. Lucrarea de față e rezultanta unei ambiții. A unei ambiții cu nimic justificată. A unei ambiții care i_a descoperit o latura ce_ar fi fost mai bine să fi rămas necunoscută. Timpul petrecut cu caligrafierea celor 144 pagini, atât de mediocre în conținut și_atât de monstruoase uneori în formă, și l-ar fi putut întrebuința într'un fel folositor și_ar fi câștigat ceva. Ar fi câștigat pentrucă, — și asta să nu o uite niciodată autorul anemicilor reportagii din volumul de față, — **O ideie despre lucruri nu se face prin forța entusiasmului pornit din sentiment și ajutat de imaginație.** O ideie despre lucruri și oameni se face, în timp, cu ajutorul cărților, a multor și variate cărți, și cu ajutorul inteligenții.

Ori, după lectura scrierii de față, nici un cititor, cu oricâtă bunăvoință, nu va putea scoate dovada unui autor citit ori măcar inteligent Nu o va putea și asta deservește interesele dlui **Ioan Giurgea** care, prin tipărirea acestei cărți, a dovedit că s'a grăbit să fie prea mult dintr'odată.

Ca să fii mult trebuie, mai cu seamă în materie de literatură, să te grăbești încet. Ori acest lucru, așa reese, autorul nu l-a știut.

In interesul tagmei din care dl Giurgea face parte, tagmă pe care o cinstim și apreciem, trecem sub tăcere multe „chestii" ce-ar necesita evidențiere.

Incheem cu o constatare: Autorul a scris foarte mult în raport cu ceiace a citit uitând ori neștiind pesemne, că, pentru a scrie puțin și bine trebuie să citești foarte mult și variat. De talent nici nu mai vorbim.

* * *

Grigore Patriciu

OCHII LUI ATILA

editura Cartea Românească

Lei: 50

Coțcar cum e de felul său, autorul acestor schițe, douăzeci și șapte de toate, și-a boaloanelor de săpun din **Curentul,** ne înveselește și înduioșează cu fel de fel de amintiri.

Scrise ușor și împrăștiate în volum fără nici un discernământ, amintirile, povestite de dl Grigore Patriciu, te rețin și îndeamnă prin stilul lor original și plastic, te 'nveselesc și dispun prin umorul lor sănătos desprins din spirite inteligent și fin plasate.

Ochii lui Atila e o scriere plăcută și recreatoare.

Impresionantă și înduioșătoare am găsit schița dela urmă. **In conacul dlepe Siret.**

* * *

Stanciu Stoian

ȘCOALA SUPERIOARĂ ȚĂRĂNEASCĂ

editura Cultura Românească.

Lei: 60

O lucrare interesantă mai ales pentru acei preocupați de ridicarea nivelului cultural al maselor. Folositoare pentru oricine dar cu deosebire pentru membrii corpului didactic de orice categorie. Scrisă frumos și documentat, autorul ne înfățișează necesitatea înființării școalelor superioare țărănești. După ce ne prezintă istoricul și funcționarea unor astfel de școale în diferite țări, începând cu Danemarea. dl. **Stanciu Stoian** explică cele văzute în Polonia, țară a căror școli l'_a vizitat personal.

Trecând la înfăptuirile de acest domeniu la noi, se oprește asupra școalei superioare țărănești din Tg. Fierbinți indicându-ne principiile călăuzitoare, programa acelei școli precum și activitatea ei după trei ani de funcționare.

Scriere plină de îndemnuri și învățăminte **„Școala superioară țărănească"** merită neprecupețite laude și serioasă atenție.

* * *

Vintilă Petrescu-Vrancea

S BUCIUM

poezii — editura ziarului „Progresul" București. — Lei: 20

Mă obișnuisem să cred că versuri bune știu scrie și pot scrie numai cei câțiva răsfățați a căror nume sunt împinse, justificat ori nu, să circule necontenit în public.

In urma citirei poeziilor dlui **V. Petrescu_Vrancea,** mi s'a risipit credința ce 'ncepea să se 'nfiripeze în suflet. O satisfacție a întregii mele ființe au fost aceste versuri.

Frumusețea, limpezimea și sensibilitatea imaginilor desprinse din șire bine închegate, duioase, uneori vioaie, încântă determinând lectorul fie la melancolic fie la reacțiune.

E hotărîtoare și pe_alocuri deadreptul evidentă influență lui Coșbuc.

Sbucium — volumul cu poezii a dlui **V. Petrescu-Vrancea,** îi descoperă autorului reale însușiri de poet.

* * *

E. Lovinescu

MILI

roman editura Adevărul

Lei: 70

Carte de ciclu, **Mili,** înfățișează societatea cu apucăturile ei. Autorul, până a ajunge la lucrarea de azi care continuă și completează pe **Bizu,** ne-a dat între timp pe **Mite** și pe **Bălăuca.**

Scrisă sugestiv și cursiv, **Mili,** va plăcea cititorului care_și mai aduce aminte de cealaltă scriere ce o întregește, **Bîzu.**

* * *

Gh. Brăescu

AMINTIRI

editura Cartea Românească

Lei: 60

Cum ni-o spune însăși autorul, după ce te lasă să-i parcurgi cele 226 pagini că, n'a putut rezista ispitei de a-și răscoli amintiri deacum cincizeci de ani, tot așa și lectorul afirmă că bine a făcut autorul că s'a lăsat ispitit.

Amintirile dlui **Brăescu,** mulțumesc și plac.

Ironia fină, imaginile evocatoare, moldovenismele savuroase presărate peste tot cu înțelegere, fac din această scriere originală, o carte recreatoare și reconfortantă.

* * *

Const. Gh. Popescu

RĂBOJ

Am încheiat cu bine şi-al doilea an de apariţie.

Bucuria păşirei în al treilea an numai noi o împărtăşim întreagă. Numai noi o simţim adevărat.

Ne vine să strigăm şi să sărim de satisfacţie sufletească.

Puţini s'au gândit la greutăţile prin care am trecut; dovadă MULŢIMEA ABONAMENTELOR NEACHITATE. Şi mai puţini sunt acei cari să-şi închipuie jertfele făcute; dovadă datoriile ce ne stau în sarcină pe urma tipărirei.

Şi totuşi am trăit.

Şi vom trăi.

Lumea s'a obişnuit cu existenţa noastră, iar noi cu năravurile ei.

Nădăjduim însă că, măcar de-acum înainte, această lume, A NOASTRĂ, ne va înţelege străduinţele.

*

Neputincioşi mărunţi, epuizaţi de orice resurse culturale, roşi de invidie şi albaştri de răutate, „critică" cu multă bunăvoinţă, de după paravane, munca noastră şi autoritatea revistei.

Fără a ne atinge câtuşi de puţin devotamentul pus de-acele mărunţişuri cu rosturi, pentru a ne defăima, amintim tututrora că: O faptă, o lucrare, orice realizare concretă, încontra căreia se îndreptă ironia deplasată, spiritul răutăcios, îndreptăteşte la seriozitate, la autoritate.

*

Pe lângă orice alte preocupări, astăzi, mai mult ca oricând

„Moneda obsedează omenirea. Cine are puţin vrea mult; cine are mult vrea şi mai mult; cine are şi mai mult vrea totul. In marasmul acesta infect, toate cerinţele mor, toate idealurile pier. O singură, o ultimă religie domină lumea. Cea care crede în trinitatea supremă: Wotan, Mamon şi Priap.

Puterea care are ca simbol Spada şi ca templu Cazarma; avuţia pe care o simbolizează Aurul şi al cărui templu e Bursa; Pasiunea cărnei care are ca simbol Phallusul şi ca templu Bordelul. Familia se destramă. Nu mai sunt nici monarhii, nici republici. Toate regimurile sunt simple faţade şi simulacru. Plutocraţia şi demagogia, — surori spirituale în slujba mediocrităţii, — îşi dispută dominaţia hoardelor.

Tu ştii toate acestea Isuse!... Tu ştii că plenitudinea timpurilor a revenit şi că lumea de azi trebuie sau pedepsită printr'un potop de foc sau mântuită de Tine..."

Aprecierile despre oameni, despre operile lor, despre munca lor, se face azi, în mod obişnuit, în măsura în care se satisfac, ori se simte că se vor servi, anumite interese, în măsura în care persoana, asupra căreia urmează să se pronunţe, e legată de-un punct de vedere comun, de-un sentiment de simpatie, de invidie ori de antipatie.

Aşa s'a obişnuit lumea, aşa trăeşte, din această cauză se subminează, se urăşte şi se consumă.

Nu s'a putut stabili încă nici un chip de lecuire.

*

Pus în faţa divinităţii, a morţii, omul, cu tot egoismul şi semeţia lui, devine altruist şi laş.

Socotindu-se un simplu tribut pe care natura ţine cu tot dinadinsul să şi-l ia, şi-l ia fără ezitare şi fără nici o selecţionare, se înfricoşează de neînsemnătatea puterii fiinţei lui, îşi simte nemernicia, recunoaşte ceiace răutatea nu l-a lăsat să admită şi iartă ceiace invidia nu i-a răbdat să tolereze.

Numai în faţa morţii se'ntâmplă asemenea minuni.

*

Dl Radu Gyr, în una din conferinţele sale, stabileşte:

„Patru sunt baladele populare româneşi care cântâncesc sufletul Neamului: MIORITA, MEŞTERUL MANOLE, CORBEA şi TOMA ALIMOŞ".

„Miorita e reprezentativă pentru *atitudinea senină în faţa morţii.*

„Meşterul Manole" e reprezentativ pentru *atitudinea senină a jertfei.*

„Corbea" — celebra baladă haiducească — caracterizează *atitudinea senină în faţa osândei nedrepte.*

Iar *Toma Alimoş* — caz-unic în literatura noastră populară — e reprezentativ pentru *atitudinea senină în pedepsirea mişeliei şi a trădări..."*

*

Am mai amintit şi altă dată câteceva depre marele duşman al provincialului şi-al trândavului, despre plictiseală.

Această molimă, căci altfel n'am putea-o numi mai bine, e o adevărată pacoste pentru om.

„Plictiseala este otrava spiritului: sub influenţa ei, inteligenţa cea mai frumoasă îşi pierde strălucirea, spiritul cel mai energic se moleşeşte, voinţa cea mai hotărîtă se clatină, frumuseţea cea mai atrăgătoare se şterge.

Plictiseala este mai cu seamă unul dintre cei mai mari inamici ai femeilor şi-ai frumuseţii lor. O zi de plictiseală, depresiune, este o zi care distruge vigoare corpului şi-a spiritului."

Const. Gh. Popescu.

Afirmarea

Buletinul „Astrei" Satu-Mare

Către toate despărţămintele „Astrei" din judeţ şi din ţară

Incepând cu acest număr, revista „Afirmarea" este editată de despărţământul „Astra" Satu-Mare. Revista va servi în viitor, ca organ oficial al „Astrei". Prin dânsa, vom face legătura între despărţământul nostru şi marele public.

Rugăm stăruitor pe domnii preşedinţi ai tuturor despărţămintelor, să binevoiască a ne da sprijinul necesar, în vederea ridicării acestei reviste, la nimbul unei adevărate tribune de românism. Considerentele culturale şi naţionale, ce stau la baza bătrânei noastre asociaţii, ne întăresc convingerea că, „Afirmarea" va deveni în curând revista unică a acestui ţinut de frontieră.

Aşteptăm deci, cuvântul de înfrăţire al fiecărui membru devotat al „Astrei".

COMITETUL „ASTREI" SATU-MARE

•

Şedinţele „Astrei"

In şedinţa comitetului despărţământului judeţean ţinută în ziua de 9 Februarie c., s'au luat câteva importante măsuri.

Şedinţa a fost prezidată de d. dr. Eugen Seleş, dir. liceului Eminescu. Dintre membri s'au prezentat dnii dr. Dumitru Huzum, preşed. de Trib., vicepreşed. despărţământului, prot arhidiacon Aurel Dragoş f. senator, Emil Tişcă, directorul Băncii Româneşti, dr. Ion Maioreanu procuror, dr. Ion Oros, medic, prof. Victor Mathei, prof. Gavril Barbul, secretarul „Astrei" şi prof. Octavian Ruleanu.

Prima chestiune desbătută a fost oferta societăţii sportive „Olimpia" de a i se cumpăra cele 300 acţii ce le-a subscris la Casa Naţională. După mai multe discuţiuni, în care s'au arătat posibilităţile de venituri ale „Astrei" s'a opinat, să se studieze modalităţile prin care „Astra" ar putea veni în ajutorul „Olimpiei" aflată la un impas. Printre altele s'a menţionat şi faptul că de prezent, se observă o scădere a participanţilor la spectacolele de cinema. Ar fi deci binevenită, o înţelegere cu cinema „Naţional", în vederea întensificării veniturilor. O comisie, aleasă în acest scop, va duce tratative.

Comitetul a hotârît ca deocamdată să se amâne începerea şcoalei ţărăneşti la periferia oraşului. Imediat ce situaţia va permite, activitatea va începe.

„Astra" tinde să realizeze şi o casină românească, cu sală de lectură şi o bibliotecă publică. S'au designat câtiva membri, să caute posibilităţile de înfăptuire.

După unele discuţii mărunte, şedinţa a luat sfârşit.

•

Dela cinema „Astra"

Cinematograful „Astra" s'a înfiinţat în Novembrie 1934, cu scopul precis ca din veniturile realizate să se clădească o Casă Naţională, care să întrunească toate societăţile culturale şi naţionale.

In decursul celor trei ani, cinematograful n'a ajuns încă la venituri nette. Intre timp, s'a înjghebat Casa Naţională, pe acţii, şi Cinema „Naţional" cu acelaşi scop. „Astra", până în prezent a putut să-şi amortizeze datoriile ce le-a contractat pentru investirea aparatelor şi instalaţiunilor

In ultima vreme, cinematografele trec printr'o criză materială, survenită din pricina conjuncturilor sociale. Este deci nevoe de o înţelegere între ele, pentru a se putea mai uşor trece peste greutăţi. Să nu uităm că ambele cinematografe sătmărene, au aceeaşi ţintă frumoasă şi românească: creiarea Casei Naţionale.

•

Conducerea cinematografului „Astra" se străduește să dea publicului filme bune și de diferite categorii, în măsura posibilităților satisfacerii cerințelor.

Filmele programate în răstimpul unei luni sânt următoarele:

„Contesa Alexandra" cu Marlene Dietrich, va rula începând dela 17 Februarie. Este un film celebru, inspirat din viața rusească revoluționară. Luptele dintre albi și roșii sânt redate printr'o creație superioară în cadrul unei dragosti pasionale cu sfârșit în Bucureștii noștri.

Dela 22 Februarie vom avea ocazia, să ne emoționăm alături de palpitantele evenimente din filmul *„Enigmaticul mister Motto"* după un roman celebru al lui L. Tolstoi. Completarea se face prin filmul sportiv *„Cei trei și Cristina"*.

Un film muzical rusesc *„Țiganii"* de înaltă montare, va rula dela 26 Februarie. Iar dela 3 Martie: *„Noaptea roșie"* și *„Răsbunarea înamicului public"* din viața gangsterilor americani, cu Pat O' Brien și Margaret Lindsay.

Tot o realizare americană, arătând cele mai frumoase ținuturi din Statele-Unite, o constitue filmul tehnicolor *„Valea blestemată"*. Acțiunea este o mișcătoare poveste de dragoste, interpretată de Dick Foran, George Brent și Beverly Roberts. Filmul îl vom putea vedea la 10 Martie.

Sezonul de primăvară ne va aduce o serie nouă, de filme celebre.

*

Comunicări

In vederea activității imediate „Astra" anunță următoarele:

1. Conferințele anunțate pentru periferia orașului nostru vor începe îndată ce situația va permite. Conform aprobării dlui prof. univ. dr. Iuliu Moldovan, președintele central, aceste conferințe vor avea caracterul școalelor țărănești de până acum. Aceasta, întru cât s'a observat că, Românii dela mahalalele noastre se găsesc în cea mai mizeră stare sufletească și națională. De altă parte, trebue numai decât, contrabalansată acțiunea de lămurire și propagandă a străinilor. Până în prezent s'a luat contact cu dnii directori de școală primară: Victor Pop, Mărcuș și Pintea.

2. Extensiunea Universitară din Cluj, a răspuns la cererea noastră că, atunci când se va începe seria conferințelor pentru provincie, vom primi și noi conferențiari. Sântem deci, în așteptarea conferențiarilor pentru Satu-Mare.

3. Despărțământul duce tratative pentru deschiderea unei casine române, cu bibliotecă și sală de lectură. Infăptuirea acestui desiderat sperăm, va avea agrementul tuturor Românilor.

4. In primăvară, se va căuta o reorganizare a despărțămintelor din județ. De asemenea propaganda culturală la sate va începe la timpul oportun.

5. Problema Românilor desnaționalizați a intrat printre obiectele principale ale „Astrei". Astă toamnă, la 30 Octombrie, s'a ținut la Oradea, sub președinția dlui prof. univ. dr. Iuliu Moldovan, consfătuirea tuturor președinților despărțămintelor dela granița de Vest. Despărțământul nostru a prezentat un amplu raport, în care s'a evidențiat situația deplorabilă a elementului românesc desnaționalizat, din plasa Satu-Mare.

Consfătuirea s'a continuat cu același obiectiv, la 28 Ianuarie c. La propunerea dlui președinte dr. Iuliu Moldovan, s'a adus următoarea hotărîre:

Să se creeze un comitet local, la graniță cu sediul la Oradea compus din: Episcopii regiunei, înalții ofițeri și magistrați, alături de președinții despărțămintelor, cu scopul precis de a căuta soluționarea marilor interese dela granița noastră. Acest comitet se va putea bucura, de sprijinul tuturor guvernelor țării.

Obiectivul comitetului va fi: 1. Readucerea la matcă a elementului românesc desnaționalizat. 2. Stăvilirea căsătoriilor mixte. 3. Problema colonizărilor și 4. Primatul românesc în industrie și comerț etc.

In ședința aceasta d. dr. Eugen Seleș, președintele despărțământului nostru, luând cuvântul a rugat pe dl. președinte, să facă toate demersurile posibile ca, înaltul guvern să recunoască „Astrei" dreptul și competința de a propune soluții sprijinite de Stat. Numai printr'un asemenea procedeu „Astra" se va bucura de concursul tuturor guvernelor, dând astfel problemelor, ardente, marca oficialității.

D. președinte Moldovan, a primit sugestiile de mai sus, cerând ca adunarea generală a „Astrei", din acest an să se țină la Oradea în prezența M-Sale Regelui. Comitetul local, ar avea menirea ca, în congresul general să ridice aceste probleme, desiderate urgente ale românismului dela granița noastră.

Astfel organizată, problema reromânizării fraților înstrăinați, va putea intra în făgașul realizărilor.

*

Apel către toți Românii

Despărțământul „Astrei" din localitate face un călduros apel tuturor Românilor, să se înregimenteze în cadrele asociației, înscriindu-se ca membri activi. Cotizația anuală este de Lei 50.

Toți membri înscriși vor beneficia de 25% reducere din taxe, la cinema „Astra".

Inscrierile se pot face la dl. prof. Silviu Tămaș dela liceul M. Eminescu.

HARTA JUDEȚULUI
SATU-MARE

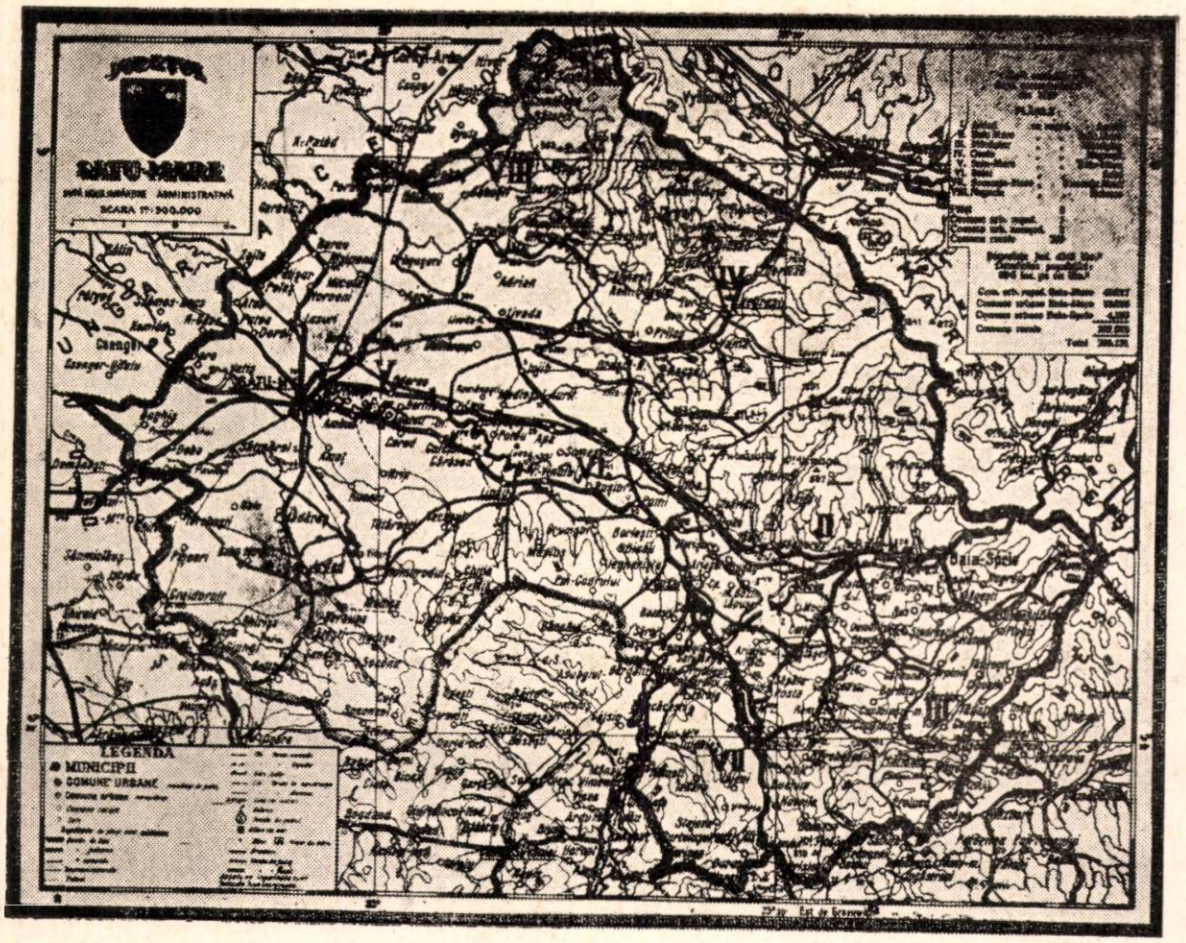

HARTA MUNICIPIULUI
SATU MARE
Scara 1:8640.

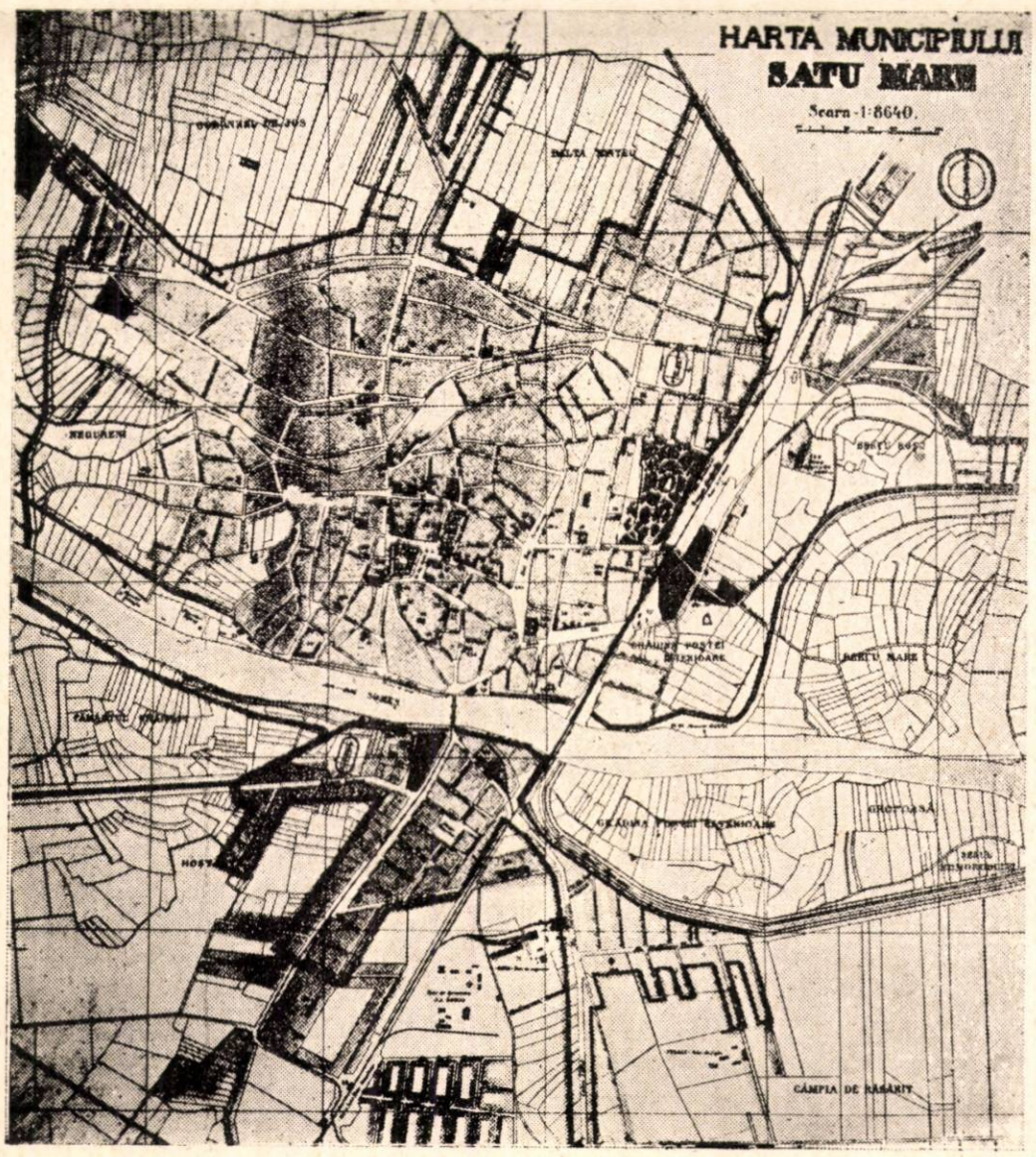

Afirmarea

Literară—Socială

EDITATĂ DE „ASTRA", DESPĂRȚĂMÂNTUL SATU-MARE

Redacția și administrația: Satu-Mare, Str. Moldova Nr. 53.

Biblioteca Universității Iași

Afirmarea

EDITATĂ DE „ASTRA" DESPĂRŢĂMÂNTUL SATU-MARE

Fondatori:
Const. Gh. Popescu şi Octavian Ruleanu

Anul III. — No. 3 **Martie 1938.**

BIBLIOTECA UNIVERSITĂŢII IAŞI
8 APR. 1938

In acest număr semnează:

ALEXE NAN
VASILE SCURTU
GEORGE MENIUC
D. HINOVEANU
MIHAIL PINTEA
JON ŞIUGARIU
MIHAI BĂLAJ
I. BUTOIU
E. PANDREA
ION ANDREICA
EUGEN SELEŞ
OCTAVIAN RULEANU
CONST. GH. POPESCU

I. RENTEA.
Biserică din Ţara Oaşului.

Exemplarul Lei 10

AFIRMAREA

APARE LUNAR

Redactori :
Const. Gh. Popescu
şi
Octavian Ruleanu

GRUPAREA REVISTEI: dr. Ştefan Anderco, dir. Augustin Baciu, dr. Lucian Bretan farm. **Alexe Nan,** prof. **V. Scurtu ing. Zeno Spârchez.**

DESPĂRŢĂMÂNTUL JUDEŢEAN AL ASTREI: Dr. Eugen Seleş, preşedinte, **prof. Gavril Barbul,** secretar. Membri: **Dr. Ilie C. Barbul,** dir. **Eugen Bota, dr. Titu Demian,** archidiacon **Aurel Dragoş,** f. primar **dr. Augustin Ferenţiu,** preşed. Trib. **Dumitru Huzum, dr. Ion Maioreanu,** prof. **Victor Maţhei, dr. Ion Oros,** chestor **Gavril Păuşan,** dir. **Nicolae Pop,** prof. **Octavian Ruleanu,** prof. **Vasile Scurtu,** ing. **Zeno Spârchez,** prof. **Silviu Tămaş,** dir. **Emil Tişcă.**

— Rugăm stăruitor pe toţi cititorii noştri să binevoiască **a ne achita abonamentele.**

Redacţia şi Administraţia Str. Moldova 53 Satu-Mare.

ABONAMENTE:

Particulari — — — — —	**Lei 100**
De sprijin — — — — —	**„ 300**
Pentru instituţii — —	**„ 400**
Exemplarul — — — —	**„ 10**

TIPOGRAFIA „PRESA LIBERĂ" SATU-MARE

Afirmarea

Literară-Socială

EDITATĂ DE „ASTRA", DESPĂRŢĂMÂNTUL SATU-MARE

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU ŞI OCTAVIAN RULEANU **ANUL III — No. 3.— MARTIE 1938**

Şezătoarea literară organizată de revista noastră

Cuvântul Astrei — Conferinţa dlui prof. univ. dr. Victor Papilian Prezentarea Afirmărei — Şezătoarea literară

In 13 Martie c., după terminarea serviciilor religioase, s'a ţinut în sala teatrului Nottara din loc o şezătoare literară aranjată de gruparea revistei *Afirmarea,* cu sprijinul *Astrei,* Despărţământul local, şezătoare la care a participat *Asociaţia Scriitorilor Români din Ardeal* prin următorii scriitori: dl *Victor Papilian* preşedintele *A.S.RA.* dl *Septimiu Popa,* dl. *Al. Negură* şi dl *M. G. Samarineanu.*

Pe scenă, în faţa unui public — neîncăpător în sală, se găsesc, la ridicarea cortinei, membri Asociaţiei Scriitorilor Români din Ardeal în frunte cu preşedintele Asociaţiei, membrii grupărei revistei *Afirmarea* şi preşedintele Despărţământului local al Astrei.

Intrucât cu această ocazie s'a deschis şi ciclul conferinţelor pe care *Astra* le organizează anual, primul cuvânt îl are dl profesor *Eugen Seleş* directorul liceului de băeţi M. Eminescu, preşedintele Despărţământului local al Astrei care, printr'o mică alocuţiune, pe care o publicăm în întregime în paginile revistei la *Buletinul Astrei,* prezintă publicului pe conferenţiar şi pe ceilalţi creatori ai şezătorei, subliniind necesitatea evenimentului literar.

Dl prof. universitar dr. *Victor Papilian,* preşedintele *Asociaţiei Scriitorilor Români* din *Ardeal* desvoltă, în cadrele *Astrei* locale, o conferinţă în care înfăţişează tot ceeace Ardealul a realizat în domeniul şi pentru propăşirea culturei româneşti. (Conferinţa dlui prof. univ. dr. *Victor Papilian* pres.ed. A.S.R.A. o vom publica în rezumat în numărul viitor al revistei noastre).

— — — — — — — — — — — — —

După o pauză de destindere, urmează *şezătoarea literară* propriu zisă, aranjată de *Afirmarea.*

In numele *Afirmărei,* dl *CONST. GH. POPESCU redactor,* rosteşte următoarele:

STIMAT AUDITOR.

Nu fără oarecare sfială ne prezintăm astăzi în faţa Dvstră pentru a vă înfăţişa, concret, una din tendinţele discrete ale revistei noastre AFIRMAREA.

Evitând a vă încerca răbdarea cu litanice greutăţi, notorii oricător începuturi, a vă alarma cu mâhnitoare constatări ori cu entusiaste întenţii, rezervăm vederilor Dvstră, necesitatea şi importanţa unor astfel de şezători în aceste locuri şi'n astfel de vremuri.

Tot sensibilităţii sufletului şi agerimii minţii Dvstre îngăduim şi deslegarea tainei satisfacţiei acestor momente, atât de râvnite de noi şi atât de înălţătoare pentru spirit.

Nu ne vom destăinui deci. Nici nu ne vom avânta. Ne permitem însă rugămintea ca, îndependent şi inainte de orice aprecieri ce desigur veţi binevoi a formula, să reţineţi amănuntul că: între a putea şi a nu face nimic, şi între a realiza ceva oricât de modest dar serios, e o distanţă neînchipuit de mare.

Adânc pătrunşi de rostul unor astfel de realizări şi complet identificaţi cu tendinţele tuturor acelor ce preţuiesc, din imbold sincer, timpul petrecut cu astfel de preocupări, socotim că prezenţa preşedintele A. S. R. din Ardeal, dimpreună cu ceilalţi domni membri ai aceleiaşi asociaţii, în mijlocul nostru, alături de AFIRMAREA, e mai eloquentă decât orice alte încercări, mai edificatoare decât oricâte alte atribute.

Angajând realul şi întrebuinţând utilul, vom pre-

zinta înţelegerii Dvstră, posibilităţile şi înfăctuirile fiecărui împletitor de slove poposit, pentru câteva clipe de viaţă, pe atât de cântatele, dar tot pe atât de înstrăinatele şi uitatele noastre meleaguri.

Dl VICTOR PAPILIAN scriitor de mare talent şi de inepuizabile resurse, se impune în scrisul românesc dela primele încercări ca un reprezentant serios al spiritului tradiţionalist ardelean în linia revistei „Gândirea" a poetului Nichifor Crainic. Suflet clocotitor de sensibilitatea harfelor eoliene, îşi ascunde la început limpezimea scrisului, subtilitatea analizei şi trăinicia evocărilor, sub pseudonimul de Sylvius Rolando, pseudonim sub care prezintă opiniei publice românesti romanul, editat de Casa Şcoalelor, „Ne leagă pământul.".

Muncitor multilateral de neînduplecat ne dă, la interval surprinzător de scurt, deşi între timp satisface cerinţelor multiple a unei catedre universitare şi publică în editura Ardealul din Cluj mai multe nuvele subtitlul „Sufletul lui Faust", al doilea roman de-o masivă realizare epică „In credinţa celor şapte sfeşnice" tipărit tot în Cluj în Colecţia „Gândului Românesc". Lucrarea aceasta în care ni se prezintă „sub forma luptei confesionale şi sectante, nota caracteristică a Ardealului, şi anume, preocupările spirituale" — e un roman ardelenesc mai complect faţă de „Jon" al dlui Rebreanu".

Preocupările religioase creştineşti ale profesorului universitar de medicină, pe lângă că conturează întreaga operă literară, ne sunt desvăluite de adreptul în „Cerurile spun" editată de „Viaţa ilustrată" ce-apărea pe-atunci în Sibiu.

Spirit organizator, îl găsim câţiva ani în fruntea operei şi teatrului naţional din capitala Ardealului, cărora le imprimă, atât prin reputaţia dsale personală cât şi printr'o conducere pilduitoare, o doză răsunătoare de prestigiu.

Autor dramatic cu reale şi apreciate însuşiri, le îmbogăţeşte repertoriul cu mai multe piese dintre care remarcăm, fiindcă cunoaştem: „Alt glas" editată la Oradea de „Familia" şi „Un optimist incorigibil" comedie tipărită în Cluj.

Amintind preţioasele-i lucrări de anatomie asupra sistemului nervos vegetativ, încrestăm peraboj şi apariţia revistei, scoasă în 930, „Darul Vremii" revistă la care şi-a făcut debutul regretatul Pavel Dan.

Şi acum, subliniind varietatea schiţelor şi-a esseurilor înregistrate şi revelate de diversele monitoare culturale ale ţării, dar mai cu seamă de „Gândirea", (Nr recent al acestei reviste încă ne aduce o preţioasă schiţă, „Obsesie") vom reliefa calitatea celui de pe urmă roman „Fără limită" apărut anul trecut la Cugetarea.

Suflet sbuciumat de artist înţelegător şi întreprinzător, iată omul şi scriitorul Victor Papilian care ne onorează astăzi şi-a cărui robustă activitate am desprins-o fugar din cadrul modestelor noastre îndeletniciri pentru a v'o încredinţa şi ataşa cunoştinţelor şi inimilor Dvtră.

Dl Septimiu Popa, profesor de religie, publilicist distins şi scriitor rutinat, răsleţeşte în diversele publicaţii mai de seamă a ţării cum sunt: Adevărul literar, Ţara noastră, Flacăra, Familia şi câte altele, savuroase schite şi minunate povestiri. Sfătuitorul ascuns în coloanele ziarului Patria sub pseudonimul de Adelina Istrati îmbogăţeşte literatura românească cu lucrări de o duioşie impresionantă şi-o limpezime desăvârşită. „Mângâierea bunului creştin" şi „Flori din grădina raiului" sunt scrieri cari se alintă şi se întrec în frumuseţe. Alinătoare de dureri umple inimile de nădejdi şi luminează rătăciţii întremând sufletele anemiate de păcat. Trei volume de povestiri îi stau încă mărturie pentru a ne indica uşurinţa frazei şi vioiciunea stilului. Rezumativ, dl Septimiu Popa reprezintă în scrisul românesc ardelenesc, temenicia spiritului şi sobrietatea exprimărei.

Simţindu-l lângă noi, ne declarăm mândri şi încurajaţi.

Cunoscători ai valorii dlui M. G. Samarineanu, admirăm în persoana directorului revistei Familia, organul oficial al A. S. R. din Ardeal, stăruinţa şi decenţa.

Iniţiator unelit, muncitor invidiat, autorul lui Kyazim, al romanului Romanţă fără note şi-a atâtor diverse lucrări de sinteză, cronici şi alte publicaţii în propria-i revistă, depăşeşte prin conduită răutăcioşii, desavuiază prin înfăptuiri intriganţii.

Perseverenţa şi activitatea dlui M. G. Samarineanu sunt pentru noi, modeşti dar sârguincioşi ucenici în slujba slovei române, un permanent îndemn.

Animator al Aradului cultural poetul Al. Negură, autorul volumelor de minunate versuri „Sărmanul pescar" şi „Fulgi" şi-al volumului de epigrame „Mici răutăţi pentru oameni mari", desfăşoară în paginile revistei Hotarul şi alte publicaţii, o activitate în care cunoscătorii au simţit talentul recunoscând seriozitatea şi preţuindu-i avântul.

Intregat într'o generaţie căreia nu i-a fost sortit visul, poetul Al. Negură reprezintă o putere de muncă care, fărămiţând goliciunile mondene, reabilitează prestigiul cuvântului scris.

Cu acestea, desvăluindu-vă o parte din intimitatea sufletului nostru despre creatorii acestui eveniment literar, aninăm de noblefea preocupărilor dumneavoastră, justificate prin participare, grandoarea celor ce urmează a vi se împărtăşi prin intermediul revistei noastre **AFIRMAREA.**

Dl dr. *Ştefan Anderco* advocat, membru al grupărei revistei, anunţă publicului, pe rând şi pe fiecare scriitor care urmează a citi din operile lor.

Scriitorul *M. G. Samarineanu* citeşte un fragment din romanul dsale *Kyazim.*

Poetul *Alex Negură* recită din propriile-i poezii: *Crinul; Poema vieţii* şi *Ţara mea*

Dl *Octavian Ruleanu* redactor al *Afirmărei* citeşte schiţa *Dezechilibru.*

Poetul *D. Hinoveanu,* colaborator al revistei, citeşte versuri din volumul dsale: *„Luminişuri în somn“* apărut anul trecut şi din manuscrisul.

„Azur pentru plopul cu îngeri“ ce va apare în editura *Afirmarea.*

Dl *Septimiu Popa,* citind din volomul *„Din temniţele clujului“* descoperă publicului savuroasa-i schiţă *„Chibritul“.*

Timpul prea înaintat, era multişor peste ora două, ne sfătueşte — imbold al bunului simţ — a nu abuza cumva de răbdarea şi înţelegerea participanţilor şi a prescurta programul. Ne hotărîm pe rând şi o facem, cu toatecă publicul, pe urma înălţătoarelor satisfacţii spirituale, îşi arată dorinţa continuării prin persistente şi entuziaste aplauze.

In numele grupărei *„Afirmarea“ dl* farmacist *Alexe Nan* mulţumind celor de faţă, spune următoarele:

DOAMNELOR ŞI DOMNILOR

Programul desfăşurat în faţa noastră, ni-a prilejuit o sărbătoare de o înaltă valoare literară şi culturală. Prin unirea unui mănunchi de scriitori, s'a rostit aici în cadrul acestei şezători aranjată de Afirmarea, sensibilitatea artistică românească.

Şezătoarea de azi mai are însă şi o semnificaţie morală ceea ce-i măreşte şi mai mult importanţa.

Aici la graniţa de vest câţiva scriitori străluciţi au făcut să se audă slova înaripată a simţirii şi cugetării româneşti şi asta e mult.

In locul preocupărilor mărunte, în goana vertiginoasă după căştig, caracteristică epocilor de după răsboiu, în locul discuţiilor sterile şi întrigilor de club sau cafenea — de natură politică, în locul arivismului şi robiei materiei, şezătoarea de azi e un fericit popas şi un minunat răgaz sufletesc. Cu razele îrizate de soare, ce vestesc primăvara pătrunde în suflet o dâră de lumină. Aplecaţi de asupra grijei de toate zilele, ne este dat astăzi să ne bucurăm şi de lumina soarelui ce se coboară peste noi şi de bucuria ce ţâsneşte din noi. Nu ştiu cum, ne simţim par'că pătrunşi defarmecul vieţii şi de interesul tainic al existenţii Prezenţa DV. printre noi se încadrează perfect în această configuraţie sufletească şi ea prilejueşte un moment de afirmare literară şi culturală pe plaiurile noastre îndepărtate. Ea este mai presus de toate însă o afirmare naţională, căci şi azi ca şi în trecut orice întrunire românească fie cu caracter literar, cultural sau economic, este o ocazie de afirmare naţională care se reliefează ca un curcubeu după ploaie. Conferinţa Dlui Prof. univ. Dr. V. Papilian a fost pentru noi o tihnită oră de recreaţie şi de rafinată viaţă spirituală. Dsa este acelaşi la catedră şi în scris, plin de acelaş neintrecut talent.

La catedră, prelegerile Dsale au format pentru atâtea generaţii de medici proba cea mai elocventă a dăscălului erudit. O gândire profundă exprimată clar şi într o limbă bogată în expresii. A cucerit şi-a impus prin ţinuta Dsale demnă prin perspicacitatea ideilor şi prin echilibrul perfect al judecăţii. Aceasta risipă de calităţi şi în literatura Dsale.

Problematică, variată gamă de teme, o imaginaţie fecundă o neîntrecută intuiţie a personajelor şi a vieţii o sensibilitate plină de nuanţe — îl consacră astăzi ca unul din cei mai caracteristici scriitori. Gruparea „Afirmarea” prin modesta mea persoană exprimă Dlui Prof. şi Preşedinte al scriitorilor ardeleni toată afecţiunea şi recunoştinţa ei pentru plăcuta ocazie de-a-l fi avut printre noi şi ne facem interpretul tuturora dorindu-l cât mai des printre noi.

Iar Dv. Dlor scriitori cari aţi complectat prin operile DV. frumosul program literar de azi, aţi dat dovadă de o fericită împreunare a unei simţiri şi imanaţiuni bogate cu o judecată sănătoasă cultivată prin studii şi cu bun gust. Prin scrierile DV. literare cât şi prin diferitele subiecte social—naţionale tratate de DV, în diferite reviste şi ziare aţi făcut să vibreze şi coarda naţionalismului nostru imprimând naţiunii noastre o rezistenţă şi o hotarîre fermă în aspiraţiunile sale.

Gruparea „AFIRMAREA” vă mulţumeşte şi Dv. primiţi mine pentru plăcutul program desfăşurat în cadrul acestei şezători.

Iar ca încheiere daţi-mi voie să termin cu cuvintele lui Aurel Mureşan dela 1908 pe patul de moarte:

„Staţi neclinţiti la postul la care v'a chemat soartea, stăruiţi şi luptaţi fără preget pentru cauza sfântă a poporului nostru n' aşteptaţi dela nimeni nici mulţumire nici recunoştinţă ci în bine şi în rău în pace şi în răsboiu ţineţi sus şi tare steagul măreţuiri lui „Fie ca această sezătoare să fie un imbold, pentru viaţa culturală a Sătmarului atâta vreme înstrăinat şi o caldă aducere anumite a scurtului popas al Domniilor voastre printre noi.

Cu această primă şezătoare — prima de acest fel în aceste părţi — revista *Afirmarea* — cu sprijinul înţelegător al *Astrei* şi fără concursul „binevoitor“ al conştiinţei „ziariştilor“ locali, — a reuşit şi a dovedit tuturora, preocupările-i continui şi posibilităţile-i serioase.

GHIOCEI

Mi-e sufletul fântână fără apă
Cu ghizdul vechiu şi cumpăna stricată.
Mi-e sufletul o iarnă grea, curată,
In care viscolul vrăjmaş te sapă.

Şi totuşi uite-l plin de soare iară!
E năvălit de rouă, rândunici.
Şi pentru tine, semn de primăvară,
Au înflorit aceste versuri mici.

GEORGE MENIUC

MANUSCRIS VECHIU

Poetului Şiugariu

de D. HINOVEANU

Dimineaţă de munte

Frumoasă dimineaţă coborâtă lin din munte,
Cu mult ozon în ochi şi soare mult pe frunte...
O ştim în suflet somn de stele, de dureri,
Stăpână pe nădejdi de piatră, pe tăceri...

Din locuri vechi de tot gonite 'n lume de uitare
Ea se ridică 'n zări ca un descântec în culori barbare.
Pe lângă plopi cu îngeri şi înalturi de gândire
Bolnave câmpuri o primesc în lanuri, cu uimire...

Plecări voevodale de pribege vietăţi în zori
Işi iau merinde plânsul de lumină peste somn de flori..
Din pulberea de aur, năpădită peste tot în jur
Viaţa ne încheagă filozofic la tristeţi contur...

Poem pentru drumul din cetini

N'am mai venit de multă vreme, drum din cetini,
Să te colind în umbră cu melancolii, cu prietini...
M'au reţinut în cale stele vechi şi soare
Cu cerul împlinit în mine ca un gând albastru, ca o floare...

Nu pot. Tăcerea ce mustreşte peste ţarini din bătrâni
Te-aşteaptă 'n vale cumpănă de zodii pe fântâni,
Când tu îmi treci prin suflet cu zăbavă şi citiri
Şi popoşeşti cu noapte lângă plopi şi amintiri...

Intoarceri în seară

Seară de pe Olt pe umeri de legendă
Ne-a întrat prin rarişti dulci de suflet,
Cu chemări de bucium din trecut...
— Vremea îşi îneacă 'n albii şuerul durut...

Şi muşcata din fereşti cu gratii
Mai priveşte veşted lângă cer —
Prin melancolia zilelor deapoi
Veac de aur se topeşte pulbere în noi...

Ar fi poate timpul să plecăm,
Când tac umbrele în lucii geamuri
Şi în doinele din somnul dedemult
Plânge Dor pe fluere de ramuri...

Anevoios, îndemnul la drum

Anevoios, îndemnul la drum . . .
Şi n'ai parte de odihnă nicicum
Vecia te caută cu mâini de mireasă
Prin fiecare icoană culeasă.

Chipu-i nebun de albă fecioară
Ne atinge cu-o umbră uşoară .
Ne trezim trişti, cu zilele 'n faţă,
Cu priviri înoptate 'n viaţă . . .

Falâ înaltă, gândul de Sus
Ne fărâmă duh în Issus.
Stingere de lumini pe 'nserat,
Cădere de heruvimi în păcat . . .

Sui gândule pe culmi, în ninsori,
Să frângem durerile lumii în viori;
Albastre tării din argilă
Să le 'ntoarcem cerului milă.

Florile noastre, pătimire de grai,
Vor ajunge vreodată copile în rai.
Ingeri şi ierburi de stepă cu ele
Vor fi aproape cu fruntea de stele . . .

Sub căţuşe de somn şi de moarte,
Să ne adoarmă sângele 'n carte . . .
Dimineţi de nelinişti, puzderii,
Vor râvni în suflet tot alte imperii . . .

Rugă de răsvrătit

Domnului Dr. Eugen Nicoară.

Doamne, de ce m'ai osândi c'am iubit depărtările,
Că mi-a fost sufletul mai larg ca zările
Şi că mi a fost inima caldă pânc
Pentru gură de om şi pentru gură de câne?

Ce sunt eu de vină, Doamne, dacă n'am astâmpăr
Şi vreau setea de viaţă să mi-o stâmpăr?
Cui am stricat dac' am iubit, am urât, am plâns,
Ori dacă tot plânsul din lume în mine l'am strâns?

De ce m'ai osândi că mi-am frânt pe drumuri viaţa?
Că m'am culcat în amurg, ori când s'o ivit dimineaţa?
Cui, ce-am stricat Doamne, c'am fost b unori nemernic
Că m'am umilit ori m'am răsvrătit ca un puternic?

Doamne, de ce m'ai osândi, dacă de mic
N'am vrut să mă asemăn cu nimeni în nimic
Şi-am vrut să fiu numai ce-am fost de la 'nceput:
Punte peste veacuri, gând durut?!

MIHAIL PINTEA

Contribuţii la vieaţa lui Joan Slavici

Un popas al scriitorului la Satu-Mare

de VASILE SCURTU

Intre prozatorii noştri dinainte de Unire, Ioan Slavici ocupă un loc de frunte. — El aduce în opera sa vieaţa din Ardeal, în special cea a satelor de aici, cu tot ce are mai caracteristic şi mai pitoresc. Această vieaţă ne este înfăţişată de peana măiastră a autorului, în adevărata ei realitate.

Pentru ca să poată închega în opere neperitoare realităţile acestei provincii, a trebuit să le cunoască foarte bine. In această privinţă scriitorul a fost favorizat şi de împrejurări, căci s'a născut în Şiria, lângă Arad, o localitate veche şi bogată, în reminiscenţe istorice, dintre cari unele ca luptele dela 1849 şi înfrângerea Ungurilor erau încă destul de proaspete. In copilărie cânta şi el alături de prietenii săi versurile:

Pe drumul Aradului
Paşte murgul Jancului,
Cu frâul între picioare,
Şi cu şeaua pe sub foale.

Nu s'a mulţumit însă să-şi cunoască numai locul natal ci, cu firea sa de hoinar a colindat aproape întreg Ardealul şi Banatul. Acest lucru îl mărturiseşte însuşi autorul în volomul *„Inchisorile mele“*, unde la pagina 230 spune între altele: *„Am făcut ca, poate, nici unul dintre contimporanii mei, călătorii mai ales pe jos, prin ţările române. Am deci pretutindeni legături şi de pretutindeni amintiri.“*

Dl. profesor Scarlat Struţeanu, un foarte bun comentator al operii lui Ioan Slavici, spune următoarele despre autor: *„Trăia singuratic, făcând mereu lungi călătorii pe jos, singur în timpul vacanţelor, când umbla la şcoală la Arad. In această epocă l-a văzut pe Avram Jancu în rătăcirile sale pela Baia de Criş, la Hălmagiu şi aiurea. Cât a fost la Timişoara a străbătut Banatul în lung şi în lat, ca să cunoască oamenii şi locurile.“* *

In aceste rătăciri Ioan Slavici a ajuns, — poate fără să vrea, — şi la Satu-Mare. Despre acest lucru aminteşte tangenţial autorul în „Inchisorile mele“, pg. 230, iar Dl. Struţeanu la pg. 8 din volomul citat. Autorul spune, că şi-a trecut în Satu-Mare examenul de bacalaureat (maturitate), iar Dl. comentator mai adaugă că, deoarece Slavici pierduse termenul acestui examen atât la Arad, cât şi la Timişoara, — localităţile cele mai apropiate —, s'a adresat Ministerului Instrucţiunii din Budapesta, cerându-i să poată depune acest examen şi după trecerea termenului *„Ministrul de pe atunci baronul Eötvös, a fost izbit, de îndrăzneala totuşi supusă a candidatului şi a fost numită o comisie specială la Sătmar, spre a-l examina.“*

Ceea ce m'a mirat în special din afirmaţia Dlui Struţeanu, este faptul destul de surprinzător, că pentru un elev român, Ministerul din Budapesta instituie pe acele vremuri o *„comisie specială“*, ca să-l examineze, după ce trecuse termenul examenului. Ca profesor la liceul din Satu-Mare, mi-am ţinut de o plăcută datorie, să cercetez prin mijloacele, cari mi stau la dispoziţie şi să clarific această chestiune, despre care nu s'a scris până în prezent.

In arhiva liceului „M. Eminescu“ din Satu-Mare, se găsesc actele care ne lămuresc această problemă. Scriitorul s'a născut în anul 1848 iar examenul de bacalaureat sau maturitate, cum îi ziceau atunci, l-a trecut în anul 1868, la fostul Liceu catolic regesc din Satu-Mare, astăzi liceul M. Eminescu.

Cercetând registrul de intrate şi eşite din anul 1868, am aflat că actul, prin care Ioan Slavici este îndrumat pentru examenul de bacalaureat la Satu-Mare, este înregistrat sub Nr. 184 din 29 Iulie, fiind trimis aici de către Direcţiunea Regală Regională a Invăţământului din Oradea. In arhiva liceului la acest an am aflat şi actul pe care înainte de a-l comenta, îl publicăm în întregime în traducere românească.

„Directoratul Regional Regal al Invăţământului Oradea. Nr. 719. Către Direcţiunea Liceului Catolic Regesc din Satu-Mare. — Ioan Slăvici, înscris ca elev particular la liceul din Arad, în cl. VIII-a deoarece după cum afirmă fără vina sa a întârziat termenul examenului de maturitate dela liceul din Arad, cere ca acest examen să-l poată depune la oricare alt liceu, în anul şcolar curent, în conformitate cu Inaltul Ordin Nr. 11598 din 18 curent, al Onor. Ministerului Instrucţiunii şi Cultelor, l-am îndrumat la liceul din Satu-Mare, deoarece în celelalte cinci licee, examenul de maturitate se apropie de sfârşit, TOTODATĂ I-AM INVITAT CA SĂ SE PREZINTE INAINTEA DVS. LA 8 AUGUST. Aducându-vă la cunoştinţă acestea, vă atragem atenţiunea (Despre aceasta sunteţi avizat că pe numitul petiţionar, care se află în Şiria, jud. Arad, la Dl. Primpretor Francisc Bartha, să binevoiţi a-l aviza numai decât despre data examenului în scris şi oral, observând), că petiţionarul este obligat a da examenul particular la Liceul din Arad şi numai după reuşita acestui examen poate fi admis la examenul de maturitate.

*) J. Slavici: Nuvele. Editura Scrisul Românesc, Craiova.

(Oradea), Vârşeţ, la 27 Iulie 1868. (In absenţa oficială a Măriei Sale Dlui Director Regional) SCUZAŢI PENTRU ACESTE CORECTĂRI, DAR NU SUNT ACASĂ ŞI MĂ URGITEAZĂ TIMPUL. ss. Ioan Henrik Kümmer.“

Acesta este cuprinsul actului. Pe verso are următorea adresă: *„Directoratul Regional Regal al Invăţământului, Oradea. Nr. 719. Către Direcţiunea Liceului Regesc Catolic din Satu-Mare. Din oficiu.“*

Din cele două sigilii postale, care se găsesc aplicate lângă adresă, se poate constata că, actul a plecat din Vârşeţ (Banat) în ziua de 27 Iulie şi a sosit la Satu-Mare în 29 Iulie 1868. Alături de aceste două sigilii se mai găseşte pe adresă şi sigiliul Şcoalei Normale din Vârşeţ, aplicat pe ceară roşie.

Şi acum să revenim la actul nostru, care pentru o înţelegere mai deplină, are nevoie de unele lămuriri şi comentarii. Ceea ce noi am reprodus cu caractere cursive, sunt corecturile şi adăugirile făcute actului, de către Directorul Regional, care îl şi semnează, iar cele cuprinse între paranteze, sunt părţile pe care acesta le-a omis, trăgând cu peana peste ele. Dacă nu luăm în considerare aceste îndreptări şi omisiuni făcute de Directorul Regional, atunci avem actul aşa cum a fost redactat în forma lui iniţială.

Studiind actul mai aproape, ajungem la convingerea că acesta a fost *numai* redactat în birourile Directoratului Şcolar din Oradea şi a fost trimis, s'au dus de către cel interesat, pentru rezolvare şi semnare Directorului Regional, care în acel timp nu se afla în Oradea, ci la Vârşeţ, desigur în inspecţie ,sau anchetă, la Şcoala Normală de acolo, căci de aceea aplică pe act sigiliul acelei şcoli.

Partea din act omisă de semnatar, este tocmai aceea, în care se spune, unde urma să fie avizat Slavici despre felul, în care i s'a rezolvat cererea, iar în îndreptarea făcută se spune, că *„l-am invitat* să se prezinte înaintea Dvs. la 8 August“. Deci acel, care a dus actul la Vârşeţ, poate să fi fost însuşi Slavici, de vreme ce se spune „l-am invitat“, iar Direcţiunea liceului nu mai trebue să-l încunoştiinţeze pe petiţionar la domiciliul său din Şiria, jud. Arad, aşa cum era scris în prima redactare, ce s'a făcut actului în Oradea. Totodată i-se fixează şi termenul examenului scris începând cu 8 August.

Ştim din biografia lui Slavici, că după ce terminase la Timişoara clasele VI şi VII de liceu, părinţii săi fiind cam săraci, a fost nevoit să rămână acasă, să înveţe în particular cl. VIII-a, iar ca să se poată susţine, a dat în acest timp meditaţii într'o familie nobilă maghiară. Actul nostru confirmă cele de mai sus şi ne dă în acelaş timp numele familiei. Este familia primpretorului Francisc Bartha din Şiria, unde trebuia încunoştiinţat Slavici, despre rezolvarea cererii. Am văzut însă, că de acest lucru n'a mai fost nevoie. Dacă Slavici s'ar fi aflat în familia părinţilor săi, nu mai trebuia să fie avizat pe numele altei familii.

Din actul nostru mai constatăm, că după ce Ministerul a aprobat în principiu cererea, o trimite spre complectă rezolvare Directorului Invăţământului din Oradea.

Cum ajunge Slavici să fie repartizat pentru examenul de bacalaureat chiar la Satu-Mare?

După sistemul de atunci, acest examen nu se făcea în aceeaşi zi la toate liceele, ci la date diferite, pentru ca Directorul Regiunii Şcolare să aibă timpul fizic ca să poată prezida axamenul *oral,* la *toate* liceele din regiunea sa. La celelalte licee, aparţinătoare Directoratului Oradea „examenele de maturitate se apropie de sfârşit“ — ne spune actul, — şi de aceea Slavici este trimis la liceul din Satu-Mare.

Cercetând „Anuarul“ din 1867/68, aflăm, că anul şcolar s'a început în 6 Oct. şi s'a terminat în 31 Iulie. Examenul scris pentru bacalaureat s'a ţinut între 20—26 Iulie, iar examenul oral în 12—13 August 1868. Petiţia lui Slavici s'a rezolvat numai în 27 Iulie, când trecuse deja termenul examenului scris. Rezultă deci, că acest examen (scris) l-a făcut separat şi nu în Iulie când îl făcuseră ceilalţi candidaţi, ci începând cu 8 August, ceea ce se poate constata din actul nostru. Examenul oral l-a făcut apoi cu ceilalţi candidaţi, în zilele de 12—13 August 1868.

N'a fost numită deci o *„comisie specială“* pentru a-l examina, cum susţine Dl. Struţeanu, ci a fost examinat de *aceiaşi comisie instituită pentru toţi candidaţii, dela acest liceu.* Numai examenul în scris l-a făcut la o dată mai târzie, dar tot la aceiaşi comisie examinatoare.

La examenul de bacalaureat din acest an s'au prezentat 23 candidaţi. Rezultatul examenului este consemnat în Matricola, care se găseşte în arhiva liceului din Satu-Mare. Scriitorul este al 17-lea în ordinea alfabetică şi se scriu despre el următoarele:

„Slavici Ioan (*) născut la 23 Ianuarie 1848, în Şiria, jud. Arad, Ungaria, de religie gr. cath. Cursurile liceale le-a terminat: cl. I—IV, la Arad, cl. VI—VII la Timişoara, cl. VIII-a ca elev particular la Arad.

Rezultatul examenului şi calificativele obţinute la fiecare materie sunt următoarele:

Religie: laudabil. Limba latină: suficient Limba germană: bine. Limba română: laudabil Limba maghiară: bine. Geografia şi istoria: bine Matematică: suficient. Fizică: suficient. Stiinţele naturale: bine. Filozofie: suficient. Se declară *matur.* Satu-Mare, la 14 August 1868.“ Urmează

---

*) Numele este scris cu ortografie ungurească: Slavits János.

semnăturile membriilor comisiei examinatoare, în frunte cu acea a președintelui, Directorul Regional din Oradea, Ion Henrik Kümmer, care-i aprobase lui Slavici cererea.

Deoarece în cl. VIII-a fusese elev particular, n'are notă la purtare. Interesant de relevat este faptul că, dintre cei 23 de candidați 6 au făcut bacalaureat și din limba română, fiind examinați de către profesorul-preot, care funcționa atunci la această catedră, Petru Bran. Afară de Slavici ei sunt următorii: Bota Gheorghe, Moldovan Mihai, Trif Ioan, Zete Daniil și Zima Petru.

După trecerea acestui examen Ioan Slavici, mânat de același dor, de a cunoaște oamenii și viața din Ardeal, se întoarce acasă numai după 6 săptămâni. In acest interval de timp face o călătorie mai lungă plecând, pe jos, dela Satu-Mare la Baia-Mare, la Capnic, peste Rotunda la Strâmbu-Băinţului, apoi la Măgoaja, Dej, Gherla, Cluj, Turda, pe valea Arieșului, prin diferite localități din Munții Apuseni, iar dela Abrud se îndreaptă spre Șiria, pe Valea Crișului Alb.

Am scris aceste rânduri, pentru a arăta că, acest om, care a scris cele mai frumoase pagini de literatură, inspirate din viața Ardelenească și care a introdus aici, peste munți, curentul sănătos al Junimii, a avut oarecare legături și cu orașul nostru. Regretăm că lipsa izvoarelor bibliografice din acest oraș nu ne-a permis adâncirea problemei.

O fericită coincidență face, ca institutul, la care și-a trecut examenul de bacalaureat, să poarte numele acelui care i-a fost în viață foarte apropiat sufletește, bun amic, care l-a demnat și încurajat să scrie și pe care a avut ocazia să-l cunoască la Viena, în anul următor, după ce a plecat din Satu-Mare. Acesta a fost Mihail Eminescu.

Amândoi au lucrat pentru ridicarea neamului lor, fără a fi apreciați după merit de către contimporani. Ba autorul nostru după ce pentru munca pusă în slujba deșteptării neamului său, a suferit torturile temnițelor ungurești, după Unire a gustat și pe acelea ale temnițelor românești, tocmai el, care lansase în Ardealul obijduit de vremuri, salvatoareal lozincă: *„Soarele românismului la București răsare!“* Din cauza unei greșite interpretări a unui suflet de poet visător și a unei firi contemplative, posteritatea în loc de răsplată i-a refuzat și premiul național pentru proză, amărându-i și mai mult ultimele clipe ale vieții.

Ioan Slavici, dat uitării prea repede, are dreptul la reîmprospătare, la stima și admirația tuturor acelora, care se interesează de viața și opera figurilor măreţe ale culturii și literaturii noastre.

Rugăciune pentru soare *)

Doamne,
Dă-mi soare, dă-mi soare, dă-mi soare...
Tot gândul meu, tot trupul meu,
Tot sângele turnat în vine și în carne,
Țâșnește azi înfierbântat și dornic:
Șoare,
Dă-mi soare, Doamne...

Să nu fie 'ntunerec în mine și afară,
Să nu fie nici noapte, să nu fie nici seară;
Umbrele să nu acopere cu pelerină
Umedă și rece, florile 'n grădină,
Nici sufletele tinere, de fete și de prunci,
Nici gândurile adormite printre nori și munci...
Dă-mi soare, Doamne...

Să crească zâmbetul pe buze lilial;
Nipralele în câmpuri seci să poată bea lumină;
Să nu mai fie nimeni misogin;
Moţpanii să alerge iarăși veseli prin
Câmp și prin dumbrăvi;
Să ningă iar omăt de zâmbet și de cânt din slăvi;
Să nu mai stee nimeni în oraș;
Nările s'adulmece mirosuri de mișmaș,
De mâini frumoase, de cosițe și de fân;
Apele așa de mult să scadă în
Dunăre, încât să nu mai treacă niciun, ceam;
Bătrânii să-și tragă, orbiți de soare, perdele'n geam;
Fetele să se desbrace, goale, lângă râu,
Să între vesele în apa mică, pân' la brâu;
Ștrengarii să se uite din tufiș la ele
Fără dor ascuns și gânduri rele;
Să fie toate, toate, zâmbitoare...

O, Doamne, Doamne, dă-mi iar soare,
De primăvară, de Julie, de-April;
Gândul în mosc și în satin îmbracă-mi-l;
Dă-mi roua dimineții albe, diafane;
Iarba mică dă-mi-o; ochii de codane,
Și părul lor, mirosul lor, zâmbetu lor,
Să fie cântecelor mele cel mai cald covor;
Dă-mi zumzet de păduri și de isvoare;
Doamne,
Dă-mi soare, dă-mi soare, dă-mi soare...

ION ȘIUGARIU

---

*) Din volumul „Trecere prin alba poartă” care va apare în luna Martie în Editura librariei Pavel Suru. București.

OAMENI DIN SĂTMAR

Episcopul Mihail Pavel

de MIHAI BĂLAJ

Despre episcopul Pavel s'a scris mult, foarte mult chiar. Cu toate acestea însă, el a rămas pentru mulţi, un necunoscut. Un necunoscut, mai ales, pentru generaţia de oameni care se formează. Şi aceasta pentru motivul că, scrierile asupra lui au fost răspândite, în măsură mai mare, numai în aceste părţi şi între acei cari l-au cunoscut personal. Faptele episcopului Pavel însă sunt aşa de mari încât merită să fie cunoscute de către Românii de pretutindeni.

Prin naştere episcopul Pavel aparţine Sătmarului, dar pentru faptele lui măreţe îl revendică Neamul. Da, Neamul pe care el l-a iubit cu iubire adevărată. Şi aceasta iubire el n'a arătat-o prin vorbe răsunătoare ci prin fapte înnălţătoare. N'a făcut românism de paradă ci românism constructiv. A vorbit aşa de puţin, dar a făcut aşa de mult. Este o mândrie legitimă pentru noi acum că avem posibilitatea, ca prin organul nostru, să ne facem cunoscuţi restului Ţării, oamenii noştri de seamă, cari s'au ridicat de aci. Unii, poate, ne vor contesta dreptul de a-l revendica pe episcopul Pavel pentru Sătmar, pentru simplul motiv că deşi născut aci, el şi-a desvoltat activitatea la Sighet, Gherla şi Oradea. Acestora le răspundem: dacă pentru dl T. Neş a fost deajuns numai faptul că V. Lucaciu a fost ales deputat de Bihor, ca să-l treacă printre ale d-sale „Figuri bihorene", cum să nu-l revendicăm noi pe episcopul Pavel, care a văzut lumina zilei pe acest pământ sătmărean? Şi-apoi Sătmarul a avut chiar parte de păstorirea epp. Pavel, întâi când acesta era în fruntea diecezei de Gherla şi a doua oară când a fost în fruntea diecezei din Oradea. Aceasta pentru faptul că, o parte din satele situate în stânga Someşului aparţineau Oradiei, iar cele din dreapta Someşului aparţineau Gherlei.

Satul natal al epp. Mihail Pavel este comuna Recea, de lângă Baia-Mare. Tatăl său era „diac". Aşa se numeau în trecut şi se numesc şi azi, pe alocuri, cântăreţii bisericeşti. Deci cărturar fiind a avut şi el ambiţia de a-şi da la şcoală un copil. A făcut-o aceasta, cu atât mai mult, că avea în apropiere şcolile din Baia-Mare şi în caz de nevoie putea să-i ducă mâncare cu desagii de acasă. Astfel micul Mihail este înscris elev al gimnaziului din Baia-Mare, pe care terminându-l, în 1844 trece la liceul din Satu-Mare, de unde, persecutat fiind, pleacă la Caşovia (Kosice). Teologia o studiază la Ungvar şi la institutul sf. Barbara din Viena. In 1852 hirotonindu-se preot, rămâne cancelist al episcopiei de Muncaciu, ca apoi în 1854 să fie numit paroch la Apşa de Jos. De aci este chemat în importantul post de director al cancelariei la episcopia, nou înfiinţată, a Gherlei. In 1860 este numit protopop al Slatinei, azi în Cehoslovacia, iar în 1861 vicar al Maramureşului.

Cu aceasta dată începe activitatea românească a epp. Pavel. Avea la îndemână un vast teren de muncă. Maramureşul, deşi un ţinut curat românesc, era cutropit de străini. Oraşul Sighet era lipsit total de o viaţă culturală românească. Intâi el luptă pentru scoaterea parochiilor româneşti de sub ascultarea episcopului din Ungvar. Apoi, împreună cu alţi români, întemeiază *„Asociaţiunea pentru cultura poporului român din Maramureş* şi *„preparandia"* sau şcoala normală din Sighet. In viaţa culturală şi naţională a românilor din Maramureş, aceste două instituţii au jucat un rol covârşitor. „Astra" maramureşană este una dintre cele mai vechi societăţi, la românii de pretutindeni. Ca o răsplată a activităţii lui româneşti şi destoiniciei de care a dat dovadă, românii, din circumscripţia electorală a Sighetului, în 1871, trimit în parlamentul din Budapesta pe vicarul lor.

Dar vestea despre vrednicia vicarului Mihail Pavel ajunsese şi la urechile mai marilor săi. De aceea când o delegaţie, formată din reprezentanţii Chioarului: Iosif Pop, Sigismund Pop şi Vasile Butean, cere ministrului cultelor T. Pauler să completeze scaunul vacant de episcop al Gherlei prin vicarul Pavel, nu întîmpină nici o rezistenţă din partea acestuia. Astfel în 1872 Pavel este instalat episcop al Gherlei. Timp de 6 ani, cât stă la conducerea acestei episcopii, are grijă de reorganizarea ei şi imprimă o nouă viaţă spirituală preoţilor de sub ascultarea sa. Bună starea şcoalei era una din preocupările lui de căpetenie. De aceea în anul 1873 a convocat un sinod, la care au participat şi şapte fruntaşi mireni. Obiectul desbaterilor sinodului, a fost: ameliorarea stării şcoalelor şi învăţământului. In acest sinod se hotărăşte un sever control al şcoalei, organizarea de cursuri de perfecţionare pentru învăţători şi se îndeamnă învăţătorii să aboneze revista pedagogică „Şcoala Română" a lui V. Petri, ce apărea la Sibiu.

N'a putut realiza la Gherla tot ce ar fi dorit deoarece pe lângă faptul că această dieceză era tânără mai era şi săracă. In anul 1879 însă fiind mutat la Oradea, episcopie veche şi bogată, are posibilitatea de a-şi pune în aplicare toate gândurile mari de cari era stăpânit. Aceasta episcopie era înzestrată cu domenii mari cari îi aduceau venituri considerabile. Precum înaintaşii, tot aşa şi Pavel, foloseşte aceste venituri exclusiv pentru propăşirea Bisericii şi a Neamului Românesc.

Nu interesează atât de mult înnoirile de bise-

rici şi înzestrarea eparhiei de Oradea cu toate cele de lipsă, pentru care fapt a fost numit „cel mai mare binefăcător al diecesei sale“ ci, ceeace a făcut pentru şcoala şi cultura românească din aceste părţi:

Este bine ştiut că singurul aşezământ de cultură românească, din acele vremuri, pentru judeţele mărginaşe ale Ardealului, era liceul din Beiuş. Ei bine, acest liceu la venirea în scaunul episcopiei de Oradea a epp. Pavel, nu mai putea face faţă cererilor tot mai numeroase, din lipsă de locuri. Şi atunci elevii români căutau să se înscrie la şcolile ungureşti. Văzând epp. Pavel primejdia ce ne păştea, a restaurat şi a amplificat liceul din Beiuş, prevăzându-l cu o mare sală de gimnastică şi de desemn. Dar nu s'a mulţumit numai cu atât ci în legătură cu acest liceu a clădit un încăpător internat, care îi şi poartă numele şi în care şi-au primit educaţia mii de tineri, mulţi întreţinuţi chiar din daniile episcopului. Pavel, în această privinţă, a fost un adevărat filantrop. De remarcat este aci faptul ca el n'a făcut nici odată deosebire între elevii ortodoxi şi uniţi, pe toţi ajutându-i deopotrivă.

Un alt merit însemnat al epp. Pavel este înfiinţarea, tot la Beiuş, a unui gimnaziu de fete. Şi la infiinţarea acestei şcoli a fost mânat tot de interese naţionale. Copilele intelectualilor români, din acest părţi, îşi primeau educaţia numai în şcolile ungureşti. Devenind apoi mame, în familie cultivau limba maghiară şi nu cea română. In şcoala din Beiuş, admirabil organizată, s'au crescut adevărate române. Mult a fost ajutat, din partea epp. Pavel şi Seminarul din Oradea, un alt focar de cultură românească.

Ar fi prea lungă enumărarea aci a tot ceeace a făcut epp. Pavel în cei 23 ani cât a condus diecesa de Oradea; menţionăm totuşi că diferitele danii, fondaţiuni şi ctitorii de-ale lui insumează cam *două sute milioane lei.*

A murit în anul 1902 la băile din Slatina, azi în Cehoslovacia. Este înmormântat în biserica, din aceasta comună, zidită de el. In inscripţia de pe mormântul său, este caracterizat astfel: „Regeneratorul şi al doilea fondator al tuturor instituţiilor culturale din diecesă“.

In 2 Oct. 1927 împlinindu-se una sută ani de la naşterea marelui mecenate, în semn de vie recunoştinţă, instituţiunile şi fundaţiunile întemeiate de dânsul, au fixat o placă de marmoră în peretele bisericii din satul său natal Recea. La această solemnitate, în afară de episcopul Iuliu Hossu şi reprezentanţii celorlalte episcopii gr. cat., au luat parte numeroşi preoţi şi intelectuali în frunte cu generalul Traian Moşoiu, eroul de la Tisa.

Românii, din aceste părţi, pe *„Smeritul binefăcător prin şcoli şi danii“,* cum potrivit l-a numit dl prof. N. Iorga, îl vor pomeni întotdeauna cu adâncă recunoştinţă, ca pe unul care, prin faptele lui, s'a înscris printre fiii aleşi ai Neamului.

Bibliografie: **Ion Georgescu:** Istoria Bisericii creştine universale. Idem: Episcopul Mihail Pavel — viaţa şi faptele lui. — **Aug. Paul:** Intre Someş şi Prut. Dr. **C. Pavel:** Episcopul M. Pavel discurs, în „Vestitorul" Nr. 20, 1927. **Misa:** Ep. M. Pavel, în „Familia" Nr. 8—9, 1927. P. Tămăian: Istoria Seminarului din Oradea.

INFRÂNGERI

Omule,
Te văd trecând prin vremi albit
Cu umeri frânţi sub veacuri, ursit
Să rătăceşti mereu
Cu ochi aproape stinşi,
Să porţi pe braţe sfincşi
Cu inima de piatră...,
Să rătăceşti aşa mereu,
O, Dumnezeul meu! Dumnezeul meu!

Te văd legat cu lanţuri de oţel
Pe munţi de suferinţi, mai sus,
Mereu mai sus,
Cum năzueşti spre el.

Zadarnic inima ţi-o smulgi şi blestemi,
Zadarnic marea se framântă în adâncuri,
In ochii tăi de vultur, Prometeu,
N'ai fost măcar o clipă Dumnezeu.
De câte ori,
Batjocorit, ţi-ai dus pe braţe slăbiciunea
Impovărat de cruci, scuipat şi biciuit,
De-atâtea ori
Cuvântul ţi-a fost lege, îndemnuri şi credinţă,
Răsfrângeri peste neamuri şi crez de biruinţă,
Iar visul tău de-o clipă trecut de infinit.

— — — — — — — — — —

O clipă numai şi... se desfăcu genunea.

Acum, când istovit te clatini sub poveri
Şi gârbovit de ani îmbrăţişezi pământul,
Va trebui să te renaşti din propria-ţi ruină
Şi, fur de ceruri, să-ţi umpli ochii de lumină,
Să nu mai rătăceşti aşa, mereu
Omule, să fi măcar o clipă Dumnezeu.

I. BUTOIU

INCREDERI

Probleme

Iertarea lui Dismas

Chiar şi-atunci, când dulcele Isus, în chinuri îngrozitoare, spânzura pe lemnul crucii, se ruga pentru duşmanii lui.

Abia s'a auzit glasul Domnului, blând, încet, mângăietor, şi tâlharul din stânga: Gesmas, s'a întors către dulcele Mântuitor cu glas lipsit de credinţă şi de batjocură amară.

Dismas, tâlharul din dreapta, dimpotrivă, a fost foarte impresionat şi sfânta rugăciune a lui Isus i-a pătruns adânc în suflet, lăsând urme neşterse. In aceste clipe a păşit la rădăcina crucii şi binecuvântata Fecioară Maria. Dismas a privit mai întâi faţa blândă a lui Isus, apoi plecându-şi capul, şi-a îndreptat privirea şi asupra Sfintei Fecioare. Şi atunci i-a trecut prin minte o întâmplare veche, duioasă, plăcută.

A auzit-o dela maică-sa, încă de pe când era copil, acolo, la marginea Eghiptului. Era o seară liniştită, mută, pe când toate s'au dat odihnei şi pe când tatăl său, şef de bandă, s'a întors acasă dintr'o incursiune zilnică. Deodată, ca o vedenic minunată, şi-a făcut apariţia înaintea întrării cortului lor o pereche tânără îmbrăcată modest. Femeea era de-o frumuseţe răpitoare şi ţinea în braţe un mic copilaş foarte drăgălaş, I-a rugat cu vorbe simple şi smerite:

— Oh, oameni buni, daţi-ne găzduire!

Tatăl său, de-asemenea încântat de această vedenie, nu s'a oţerit către streinii sosiţi, ci le-a zis prieteneşte:

— Fiţi binevenţi în numele lui Dumnezeu, odihniţi-vă la noi! Au fost oaspeţi de-o noapte. Da, acum nu numai bănuieşte, acum ştie sigur, că aceea care stă la picioarele crucii a fost Femeea extraordinar de frumoasă, iar Copilul ei atârnă lângă, nevinovat, pe ceualtă cruce!

Vechea întâmplare însă se urzeşte mai departe în sufletul lui. Da, pe vremea aceea el era foarte bolnav şi mamă-sa, la sfatul binevoitoarei femei l-a scăldat după Isus, în aceiaşi apă şi pe dată, în mod minunat s'a vindecat. Harul i s'a înfipt şi mai adânc în suflet. Da, Isus, Fiul lui Dumnezeu! Şi Isus, care odinioară i-a redat sănătatea trupească, cu siguranţă îi va vindeca acum şi sufletul grav bolnav de murdăria păcatelor.

Cu inima plină de părere de rău s'a întors către Mântuitorul:

— Doamne, adă-ţi aminte de mine, când vei fi întru împărăţia ta!

Răspunsul a fost o promisiune scumpă, blândă, iertătoare:

— Incă astăzi vei fi cu mine în Raiu!

Aşa a primit iertarea şi mântuirea veşnică Dismas, tâlharul din dreapta lui Isus, în clipele ultime ale vieţii.

*

Să ne folosim şi noi de minutele îndurării pe care le mai avem şi cu inimă pocăită să cădem în genunchi la rădăcină crucii. Aceasta o facem atunci când ne spovedim. Dar nu vă gândiţi numai la voi, ci şi la părinţii şi rudeniile voastre. Spuncţi-le: ce valorează sănătatea trupească, dacă sufletul e bolnav? Fiţi apostoli în cercul cunoştinţelor voastre: fiecare să se spovedească şi cumince de Paşti.

Traducere de E. PANDREA

Necesitatea autonomiei Cooperaţiei

In ultimul timp, — datorită transformărilor cu caracter politic pe care instituţia noastră cooperatistă le-a suferit, — se pune tot mai mult problema, care e raportul care trebue ca să existe între Stat şi cooperaţie, şi unde e autonomia reală de care instituţia noastră cooperatistă s'a bucurat timp de câţiva ani până la instalarea comisiilor interimare dela 8 Februarie a. c. când conducerea respectivă a crezut de cuviinţă să înlăture vechiul for superior, fără ca la recrutarea noilor elemente de conducere să predomine criteriul de pregătire în materie. Nu trebue să uităm în acest sens, raportul secretarului gen. al Alianţei Internaţionale Cooperatiste la congresul dela Paris din 1937, şi schimbarea politică ce s'a produs la noi la începutul anului 1938. Secretarul general al A. I. C. în raportul citit congresului arată că *situaţia generală amişcării noastre nu este prea fericită, prin faptul că legea elaborată la 1929 scutea într'o oarecare măsură mişcarea de controlul statului, pentru ca la anul 1935 un alt guvern să adopte diferite amendamente la alegerea din 1929 care însă n'au decât un caracter cu totul reacţionar.* Aceste afirmaţii neîntemiate pe nici un argument real au fost combătute cu toată energia de reprezentanţii noştrii la congres, dnii prof. *Cesar Parteniu* şi *St. C. Ion,* care au arătat că cele susţinute de dl secretar General sunt în flagrantă contradicţie cu sentimentele majorităţii cooperatorilor români. A

doua cauză: schimbarea guvernului român. In acest moment se susţinea, — de către unele persoane din opinia publică, — că instituţile noastre cooperatiste profită de o prea mare autonomie, şi că Statul ar trebui să intervină prin diferite mijloace de control. Dar nu trebue să uităm că sistemul de organizare al cooperaţiei pe baza planului raţional al autonomiei, a realizat echilibrul între independenţa întreprinderilor privat e,şi nevoia simţită de Stat de a îngloba în dependenţa sa aceste intreprinderi private, controlându-le, şi dirijându-le, şi interesul colectivităţii. Adevărata autonomie s'ar situa între independenţă şi dependenţă, care nu este altceva decât interdependenţă, care se caracterizează prin aceea că Statul coordonează acţiunea sa cu acea a cooperativelor, asociindu-se la capitalul acestora, şi indicându-lescopurile ce trebue să le atingă în interesul general, fără a aduce vreo atingere libertăţii asociaţilor în alegerea mijloacelor.

Această colaborare a cooperaţiei cu Statul este absolut necesară atât din punct de vedere financiar cât şi din punct de vedere administrativ. Financiar, pentru motivul că nici o mişcare, — fie ea în orice domeniu — nu se poate desvolta fără concursul Statului. Administrativ, în ce sens? In sensul ca să fie controlate permanent de Stat şi totodată să fie ferite de neîncetatele schimbări în conducere, care ating nu numai spiritul de continuitate, dar şi încrederea pe care marea massă populară trebue să o aibă în opera cooperatistă. Cu regret însă trebue să constatăm, — după cum a recunoscut şi dl M. Negură ,fost titular al acestui departament în şedinţa consiliului superior al cooperaţiei din 8 Februarie a. c., — că o autonomie reală nu e cu putinţă pentru motivul că în mişcarea cooperatistă s'au strecurat odată cu instalarea comisiilor interimare, persoane lipsite de orice crez cooperatist care hămesiţi în lăcomia lor infinită contribuie la sdrobirea acestei sfinte mişcări românesti. Noua schimbare politică, atrage după sine o nouă schimbare în personalul superior al instituţii, instaurând vechile consilii compuse, din elemente destoinice cu pregătire vastă în această materie, demne sa colaboreze cu B. N. a României, — care în dorinţa de a asana cooperaţia sdruncinată prin nereuşita băncilor populare, a înfiinţat o secţiune specială pentru creditul cooperatist, având drept scop să ajute la stimularea creditului cooperatist la cooperativele valabil existente; la încurajarea înfiinţării de noui cooperative de credit; precum şi la încurajarea şi desvoltarea cooperaţiei de valorificare bunurilor ţărăneşti, ajungându-se la o desfacere a producţiei agricole prin mijlocul cooperaţiei, îndepărtându-se totodată intermediarul care prin cumpărările şi vânzările efectuate nu asigură producătorului dela sate rentabilitatea cuvenită.

ANDREICA ION, elev

Dela cinema „Astra"

Greutăţile întâmpinate de cinematografele din Ardeal, au atins în parte şi Satu-Mare. Pretutindeni s'a observat o scădere a amatorilor, din pricina înscripţiilor de pe filme. Revirimentul îndreptării începe să se resimtă acum, dupăce conducerea cinematografului, s'a străduit să programeze filme mari care să atragă pe toţi ce au crezut la un moment dat că pot schimba o stare bună, de lucruri. Acesta însă nu poate fi un criteriu pentru părăsirea ideii de înţelegere cu „Naţionalul" în vederea unui front comun şi unic de luptă împotriva neînţelegătorilor.

Să sperăm că nu peste mult, vom putea înregistra succesul unui deplin acord.

***

Până la Sf_Paşti, cinema ,,Astra" are o serie frumoasă de filme remarcabile.

Tocmai când revista noastră va fi în mâinile cititorilor, vom avea prilejul să vedem creaţiile: „Scandal în lumea bună" o splendidă revistă şi „Paris" în frunte cu renumitul Harry Baur.

Dela 31 Martie c. începe rularea emoţionantului film: „Ultima misiune a Macului Roşu" cu Sophie Stewart şi Margaretta Scott. Acest film este o continuare a celuilalt văzut de noi tot pe ecranul acestui cinematograf. De astă dată sântem purtaţi printre grozăviile ultime ale revoluţiei franceze. Conspiraţiile, momelile şi cursele întinse Macului Roşu prin însuşi Prefectul poliţiei Parisului sânt extrem de palpitante fiind în joc şi vieaţa soţiei Macului Roşu. O serie întreagă de peripeţii alcătuesc Asamblul superior al acestei realizări. In acelaş program va juca şi „Cântecul libertăţii" o splendidă interpretare a celebrului cântăreţ negru Paul Robenson, cel ce ne-a dat frumosul film „Bosambi".

Filmul american îşi are şi el distincţiile lui. Cântâreţul Nino Martini va apărea în „Cavalerii nopţii" sau „Nopţi mexicane" începând cu data de 4 Aprilie c.

Amatorii de poliţism vor avea prilejul să vadă dela 7 Aprilie c. filmul: Un proces senzaţional" cu Fernand Gravey. Completarea programului se va face prin: „Califul din Bagdad" cu Eddie Kantor. Acest din urmă film, ne poartă prin frumuseţile miraculoare ale orientului plin de misticism şi visuri fanteziste.

Incepând cu data de 14 Aprilie vor apărea pe ecrenul nostru filmele „Craiul pădurilor" cu Borner Baxter şi „Prin foc şi sabie" cu Erol Flain, film cu acţiune înduioşătoare din luptele Arabilor.

De Sf. Paşti, cinema „Astra" pegăteşte un program special. Până în prezent nu se cunosc filmele ce vor fi programate. In orice caz, ele vor fi dintre cele mai bune ale stagiunei.

———

DĂRI·DE·SEAMĂ

CĂRȚI

Mică lămurire

Intr'unul din numerile din anul întâi al revistei aminteam că, dările acestea de seamă despre diversele scrieri ori alte publicații, n'au caracterul criticei îndreptătoare și cu atât mai puțin consacratoare.

Reîmprospătăm și completăm acum cele spuse, tot din motive de lămurire, altădată.

In cele ce scriem despre lucrările amintite în aceste pagini, anume rezervate, să nu se vadă altceva decât simpla părere personală a cititorului subscriitor.

Aerele de critici, pe lângă faptul că nici măcar nu ne convin, le lăsăm în grija acelora cari-s știuți că se îndeletnicesc cu, ori numai cu astfel de treburi, și'n grija mahalalei literare.

Noi ne încrestăm doar un sentiment personal în măsura în care ne identificăm sau nu cu cele citite, arătând uneori erorile prea săritoare în ochi.

Recenzăm și apreciem, după gustul și vederile noastre, ceeace primim anume ori ceeace credem noi că merită subliniere. Nu ne interesează părerile nimănui despre părerile noastre și suntem absolut indiferenți ecoului stârnit, în sentimentele autorilor, pe urma spuselor noastre.

Așa dar, apreciem independent de orice interese sau simpatii; prezintăm pe măsura apariției și-a cerințelor. Că publicul cititor își alege lectura, uneori, ținând seama și de dările noastre de seamă, e altă chestie.

***

G. Tutoveanu — SONETE — editura „Bucovina" I. E. Toroutiu București Lei: 60.

Ca o sfidarea a constatării că cititorii de poezii sunt pe cât de rari pe-atât de pretențioși, poetul **Tutoveanu** pune la îndemâna iubitorilor de adevărată artă un ireproșabil volum de admirabile **Sonete.**

Versuri impecabile de o revelatoare originalitate escelează prin sensibilitate și frumusețe.

Ca șipotul — pag. 71. —

Pe aripi de-April, sosește'n lume cântul
Pe care'l știe numai îndrăgirea;
De vraja lui, tresare'ntreagă firea,
Și peste văi și munți, îl poartă vântul...

Ca'n vis, cu flori s'acopere pământul,
Și codrii toți, își spun întinerirea;
Prin crânguri trece însăși Nălucirea:
Atât de-aprins și tainic i-e cuvântul...

Subtilitatea și poezia desvăluite minunat și meșteșugit în **„Larmă de săruturi"** — pag. 63. —

— — — — — — — — —

Plutesc pe lanuri albe, nori de fluturi,
Răsună'n lozii lărmă de săruturi,
Și vezi... în vale se'nvârtește hora...
Trăește-ți viața din adânc, nepoate,
Că lumea'ntreagă este-a tuturora
Dar fiecare' și ia din ea... cât poate..

Ori cum e imaginea în **„Trei Ierarhii"** — pag. 79 —

— — — — — — — — —

Cu fiecare peatră' și'mpletește
Trecutul sfânt, a visului splendoare
Și din adâncul vremurilor, crește
Spre noi, credința'n veci biruitoare...

Și'n jurul ei, pe străzi, aleargă'n goană...
Norodu'nvins de-a traiului prigoană...
Și'noată'n praf, și zbârnâe ca stupu:

Un neam întreg, cu sufletu'n ruine...
Suntem străini, străini suntem de tine
Altar măreț, al lui Vasile Lupu...

Amărăciunea sufletului destăinuită evocator în **„Că ne Sugrumi"** pag. 25.

Cobzar pribeag, cu barba colilie,
Cu plete lungi și ochii de senin,
In glasul tău se zbate-o nebunie...
Și fiecare coardă e-un suspin..

Te-așează ici, alături ea, să-ți vie
Din fundul hrubei, oala cu pelin,
Și spune-mi doina cea de vitejie
Să uit că sunt, în țara mea, străin...

Cunoscător adânc al acelor în mijlocul cărora își destramă tainic sufletul său de artist și de cântăreț autorul ne împărtășește melancolia și îndemnul către preocupările înălțătoare în

„Celor Aleși" — pag. 9. —

Destule lacrimi sunt, și suferințe,
Cât nici nu'ncearcă mintea să le'ncapă,
De când la templul sufletelor, sapă
Mereu și-adânc, tot alte năzuințe...

Nu mai răsună glas de biruințe
Nici veselii, în ceruri și pe apă,
Și numai jalea dorului s'adapă
La râul mort al vechilor credințe...

— — — — — — — —

Cele o sută cincisprezece **Sonete,** cuprinse în volum, atât de ales și de îngrijit editate, vor fi pentru iubitorii obișnuiți cu frumosul, prilejuri de savuroase satisfacții.

***

Petre Georgescu — Delafras — TARI și SLABI — ediția IIIa editura Cugetarea Lei: 35

Autorul acestei sfătuitoare, sincere și încălzitoare lucrări, e astăzi, din simplu muncitor tipograf, proprietarul editurei Cugetarea, cea mai serioasă, mai românească și mai impunătoare editură din țară.

Caracterizat de un spirit de economie și organizare, scriitorul ajunge acolo unde este, prin puteri proprii, prin muncă perseverentă și pricepută, conștient de ceeace poate și însuflețit de ceeace vrea.

Cunoscător al problemelor muncitorești, le judecă temeinic și le expune, în paginile scrierii **„Tari și Slabi",** simplu, pentru a corija avânturile necugetate, pentru a înlesni și ușura biruința acelor furați de iluzii.

Bazând totul pe experiență, pe viață proprie, dl **Georgescu — Delafras,** contribuie nespus la ridicarea nivelului unor mentalități dăunătoare atât intereselor proprii cât și intereselor generale.

Ochi atent, inimă largă și suflet cinstit, autorul descrie competent, sfătuește înțelegător și arată dezinteresat modalitățile de prosperare a vieții oricărui fel de muncitor din această țară. Căci în definitiv, toată lupta acestei lumi are aceiaș tendință: **„cei slabi se luptă ca să nu fie doborîți cu totul și să prinză tărie, iar cei tari vor să'și mențină superioritatea și, dacă pot, să devină și mai tari".** (cit pag. 57. op. Nu există clase sociale.)

Așa cum e scrisă **„Tari și Slabi"** e o pildă vie de stăruință pentru șovăietori și un îndemn călduros la înțelegere și la omenie pentru acei ajunși la situații comode.

„Tari și slabi" constituie un îndreptar pentru orice cititor, deaceia merită atențiunea tuturor dar mai cu seamă a acelor descurajați în munca lor.

***

Ion Agârbiceanu — SECTARII — roman editura Cugetarea.

Noua lucrare a autorului „Arhanghelilor" relevă amănunțit și just mentalitatea și apucăturile politicianiștilor.

Roman cu cheie „Sectarii" redă fidel, frumos și limpede toată putrezicimea care încisese sufletele. Citindu-l, ai uneori impresia că autorul furișându-se în regiune și'n anumite cluburi a luat parte, alături, la punerea la cale a diferitelor răfueli.

Răsboirea adepților celor doi capi, Ilie Berbecaru și Petre Pogănescu, e atât de bine prinsă și-atât de sugestiv transpusă încât adesea, lectorul, se simte angajat în luptă activă la hărțuieli pentru a se indigna și desgusta de mulțimea intrigilor. Ilarie Zopârțan, directorul ziarului Vatra, inteligent dar zăpăcit și pătimaș bagă groaza în cetățenii din Zăvorîți. Cu toate trăsnăiele continui e totuși stimat și înconjurat. Se'nțelege, și una și alta, de frica legăturilor ce le are dar mai cu seamă de teama de a nu fi încondeiați. Prin acest personaj ziaristul politicianizat e admirabil conturat.

„Sectarii" e o scriere în care ironia e la ea acasă. Totuși după lectură simți o greutate pe inimă.

Observând unele amănunte inutile în care autorul se pierde de dragul descrierii ori pentru a mări un rău, reținem faptul de a nu se băga prea mare vină trădărilor politice. In oricecaz trecerea dintr'o tabără în alta deși justificată numai de interese, e pusă în sarcina oamenilor inteligenți ca și cum li-ar aduce acestora un elogiu pentru flexibilitatea caracterelor lor.

Cu micile ei scăderi **„Sectarii"** rămân totuși printre scrierile de frunte ale părintelui I. Agârbiceanu.

***

Ovid Densușianu — Fiul — FURTUNA — roman editura Cugetarea

Continuare a „Stăpânului", **Furtuna** are acțiunea ei independentă care o face plăcută, interesantă și tulburătoare.

Autorul a știut reda cu îndemânare talentată sbuciumul a două lumi cari se întâlnesc, se ciocnesc, se luptă și se evită. Personajul principal, Mircea Donici, întruchipează virtuțile cari s'ar cere, cari li-ar dori autorul tuturor acelor ce văzându-se ajunși se și cred răstălmăcitori de vise, reformatori de opinii, conducători de destine.

Spiritul naționalist sănătos desprins din acțiunile lui Donici care-și dă seama că „realitățile și puterile neamului sunt tot în popor, depind de el, iar nu de oscilațiile și socotelile politice" și că deci „nu prin politică ci prin înălțări de suflete, prin descătușări de suflete desprinse de lumea politică, avea să se mântuiască țara", naționalismul acesta entuziast încadrat într'o frumoasă poveste de dragoste, pulsează în rândurile fiecărei pagini din cele peste treisute trei zeci câte are romanul.

Facând la început puțină reclamă orașelor italiene, autorul se menține pe linia încurajării sentimentului naționalist arătând tot odată marea primejdie care sapă la temelia lui sănătoasă: — **„A preamări naționalismul, a-l sluji prin cuvinte ori prin articole de o parte, și a l surpa totodată prin afaceri, prin compromisuri și gesturi necinstite, de altă parte". Furtuna** e o carte în care sensibilitatea vibrează în tot cuvântul, autorul ei năzuindu-se și reușind a satisface spiritele cele mai nuanțate și mai pretențioase.

***

Sandu Teleajen — O FATĂ SINGURĂ — roman editura **Cugetarea**

Autorul „Drumului dragostei" ne povesteşte, în romanul de faţă, frumos şi atrăgător, drama unei familii al cărei cap a fost un uşuratec avut şi chefliu

Dăndinuţa, eroina romanului, fiica inginerului Vornic, trăeşte depărtată de mamă pentru a-şi ajuta părintele îndepărtat din cămin şi ros de viciul beţiei. Vrednicia acestei înţelegătoare fete, perseverenţa şi duioşia sufletului ei, ni-aduce în minte pe **Sanda** din Milionul lui Prichindel al dlui Al. Olinescu. Numai că Dăndinuţa din această scriere are de luptat cu indiferenţa unei mame bolnav de ambiţioasă, cu greutăţile unei vieţi mult mai aspre cu reeducarea unui tată decăzut moral şi material şi cu creşterea unui copil născut din păcat. Romanul e însăşi viaţa cu toate complexurile şi ascunzişurile ei. E viaţa aşa cum şi-o creiază unii sub imboldul instinctelor.

Induioşătoare, **„O fată singură"** va aduce în mintea lectorului unele întâmplări petrecute nu prea de mult, zgomotos, în capitala noastră, întâmplări cari au pasionat şi-au stârnit mult interes. S'ar putea întâmpla ca subiectul lucrărei să fi fost luat de autor chiar din viaţa ştiutului inginer nabab şi-al fostei artiste Cristescu. In orice caz o cheie potrivită ar putea fi şi aceasta. Sigur este că **„O fată singură"** va pasiona şi va da multora învăţături.

***

N. Papadopol — REGELE MYR — editura **„Ideia"** Bucureşti

Celor obişnuiţi cu lucrări în cari găsiau fragmente de viaţă comună scrierea aceasta îi va dezorienta şi întărîta. Subiectele ei, căci sunt mai multe, scoase din viaţa pensionarilor unui ospiciu, fac din **Regele Myr** o lucare curioasă, aţăţătoare, o publicaţie eşită din comun.

Explicaţia autorului asupra titlului, **Regele Myr,** încă e interesantă. **Regele Myr** eşti tu însuţi cititorule „după ce-ai cunoscut înţelepciunea, după ce-ai aflat adevărul, după ce-ai rămas singur".

Pentru edificarea celor ce ascunde această carte şi pentru claritatea stilului ei, citäm pasagiul introductiv la fişa Nr. 1812 pag. 19.

„Nimic mai urît decât să intri în viaţa unui om pe portită, fie ascultând la uşă (cum fac servitorii) sau privind pe gaura cheii (cum fac excelenţele simandicoase) fie căutându-le cu un ochi închis vorbele, fie întrebând vecinii. Şi totuşi medicii o fac fără milă şi fără neruşinare, ba mai mult, pervertiţi de scârnăvia meserii lor abject de nobile, îţi scriu nenorocirile într'un caiţel pe care (auzi?) ti-l spânzură la capul patului de un cinghir, făcut anume, ca să te torturreze, ca să nu uiţi nici odată ce-ai fost. Cu prietenii mei dela ospiciu" — **dl Papadopol** se ocupă amănunţit şi frumos descoperindu-le taina ce li-a zdruncinat viaţa şi i-a internat în casa de sănătate.

Regele Myr va place şi satisface lectorul prin secretul de viaţă ce-l descoperă.

***

Dan Petraşincu — MONSTRUL — editura Naţionala **Ciornei.**

Romanul acesta a apărut de mult, prin Septemvrie ni se pare. Azi e la a doua ediţie şi-aceasta pe epuizate. Nu l-am amintit încă aici, nu fiindcă ar fi o scriere ce nu merită, ci pentrucă tot împrumutându-l şi unora şi altora am rămas tocmai noi cei cari a trebuit să-l citim mai la urmă, mai cu întârziere.

Monstrul e o scriere plină de învăţăminte pentru acei cu copii răsgâiaţi, e o lucrare cum numai autorul **„Omului gol"** ştie să scrie: frumoasă, înţelegătoare, evocativă şi mai presus de toate instructivă.

Amintim în câteva cuvinte că **„Monstrul"** arată efectele unei nechibzuite educaţii. Ne pune în faţa unui copil căruia i s'a căutat prea mult în coarne şi care ajunge un adevărat monstru.

Numele dlui **Petraşincu** e, pentru acel ce i-au citit celelalte scrieri, cea mai serioasă indicaţie şi cea mai bună garanţie că, **Monstrul,** va satisface orice exigenţe.

O recomandăm tuturor părinţilor cari se lasă impresionaţi de capriciile unor copii întrecuţi în alintări. Le va fi o serioasă învăţătură.

***

Constantin I. Papa — Pleniţa — MONOGRAFIA ORAŞULUI PLENIŢA, DOLJ — Tipografia, **Speranţă** Craiova Lei: 60.

Unui autor căruia-i cunoşti posibilităţile intelectuale, măzuinţele şi puterea de muncă din împrejurări de viaţă străine de lucrarea ce' ntâmplător îţi cade în mână, îi citeşti scrierea cu alţi ochi, cu alte vederi.

In această situaţie sunt în faţa **Monografiei oraşului Pleniţa—Dolj.**

Pe dl **Constantin I. Papa** îl cunosc de pe vremea când, dezinteresat şi entuziast, se străduia cu imprimarea de grai şi simţiminte româneşti în inimile unora ce ne urau fiindcă nu ne cunoşteau sufletele. Din partea dsale mă aşteptam la o asemenea lucrare. Mă mai aştept şi la altele, fiindcă e în stare la orice, dacă trebuie, dacă serveşte un interes înalt spiritual. Aşa e croit dânsul.

In monografia aceasta îşi face cunoscut locu-i natal cu istoricul lui. Şi-l face frumos, documentat, viu, pentrucă şi iubeşte locul şi pentrucă e convins că e bine ca românul de peste tot să-şi dea seama şi să înţeleagă unele realităţi. Dealtfel acest lucru îl şi spune dela început, în introducere, simplu, cinstit, dezinteresat, modest, aşa cum îl ştiam aşa cum îi stă bine lui, dascălului: **„Am lucrat această monografie ca să cunoască, cât de puţin, oamenii din Pleniţa ŞI DIN ALTE PĂRŢI, istoricul, obiceiurile, cântecile vechi, starea culturală, economică şi industrială a acestui mic orăşel."**

„Monografia Pleniţei", cum atât de categoric o spune şi pe bună dreptate şi dl prof. univ. **Eugen Speranţia** dela universitatea din capitala Ardealului care o prefaţează, „e **o edificatoare mostră despre calităţile de muncă ale învăţătorului român"**.

Dl **Const. I. Papa** merită toate laudele noastre pentru această serioasă şi bine închegată lucrare migăloasă.

CONST. GH. POPESCU

Buletinul „Astrei" Satu-Mare

Cuvântul introductiv al dlui director Eugen Seleș, la șezătoare noastră literară

Orice licărire de cultură românească, aici, la frontieră, are însemnătate înzecită față de ceea ce se petrece în alte părți ale țării. Aici n'avem o bibliotecă publică, un teatru românesc, o Casă Națională.

Nu spunem că nu s'a făcut nimic dela unire încoace. Dar se putea face mai mult. Trebuia să se facă. S'au perindat prin acest oraș înstrăinat, multe persoane simandicoase, am avut parte de atâtea vizite ministeriale. Miniștrii însă s'au dus și au uitat de soartea acestei fâșii de pământ care este granița de vest. Au uitat și oamenii politici de aici că, vremea trece și generația care a făcut unirea, are datoria să lucreze pentru cimentarea ei.

Am uitat că suntem la sfârșit de țară. N'am vrut să observăm că neamurile învinse lucrează din răsputeri pentru revanșă.

N'am ținut seamă de ce se petrece în jurul nostru. N'am imitat pe minoritarii, cari s'au baricadat în fortărețe culturale și s'au retransat în cetățile cari le-au asigurat și păstrat supremația în cele materiale.

N'am sprijinit îndeajuns nici puținile societăți culturale cari și-au ridicat sfios capetele ca să trăiască. Le-am dat un sprijin prea anemiat. N'am putut face nimic sistematic, pentrucă ne-am grupat în bisericuțe de separatism politic.

N'am voit să înțelegem duhul vremii și chemarea sângelui.

Este aceasta o spovedanie publică care e bine să se facă.

Douăzeci de ani, sunt numai o clipă în viața neamurilor. Sunt însă mulți în epoca istorică în care se găsește neamul nostru. Mulți, pentrucă ne găsim în vârful piramidei și trebue să ferim această piramidă a fericirii noastre de orice furtună, de orice tentațiune.

Și nu mă sfiesc să o spun că poticnirea noastră de 20 ani se datorește aproape exclusiv haosului și vârtejului, învolburării amețitoare ce a răvășit țara în urma luptelor politice ce nu mai voiau să contenească.

*

Cei ce stăteam ca privitori la starea haotică, în care ne găseam, foarte rare ori aveam momente de înălțare sufletească. Foarte rare ori ne puteam găsi împreună, cei ce trebuia să fim nedespărțiți în tot ce trebuia să se facă pentru consolidarea și cimentarea atâtor idealuri împlinite în cursul vieții noastre.

Am convingerea fermă că, în toată țara, la fel simte majoritatea absolută a Românilor. Sunt sigur că ne-am dat seama cu toții că am întârziat, dar am hotărît să începem o eră nouă, o eră de muncă productivă pentru colectivitate, pentru binele comun.

Astfel vom birui. Căci nu ne lipsește nimica. Nici talentul, nici dreptatea istorică și d-zeească, nici bogățiile naturale ale solului și cele sufletești ale rassei noastre.

*

Astăzi, 13 Martie 1938, când începem obișnuitele șezători culturale cari în anii din urmă s'au ținut la teatru, iar mai înainte la liceul M. Eminescu, noi sătmărenii, în ceasul frământărilor externe ce se petrec peste hotare, ne găsim împreună.

Societatea „Astra" și grupul literar „Afirmarea" cari și-au dat mâna să poată înfăptui mai ușor măcar unele din desideratele noastre sufletești, aici, la graniță, are onoarea să salute pe distinșii reprezentanți ai Asociației Scriitorilor Români din Ardeal.

In rândul întâi, ne face o deosebită plăcere să-l avem în mijlocul nostru pe Dl *Dr. Victor Papilian,* președinte acelei Asociații, distinsul profesor de anatomie descriptivă la Universitatea din Cluj.

D-Sa, cu un talent remarcabil de psiholog și răscolitor al sufletului românesc din Ardeal, se situează printre distinșii scriitori tradiționaliști.

Atașat la revista „Gândirea", s'a remarcat pe întâiul plan, prin romanele D-Sale de până acuma: 1) „In credința celor șapte sfeșnice" și 2) „Fără limită", prin piesele sale teatrale și prin numeroasele sale schițe și nuvele.

D-Sa, desigur va avea și în viitor un rol important în desăvârșirea gustului, artistic literar, este și va fi un fruntaș pentru deschiderea de noui drumuri, spre cultura românească.

Dl *Septimiu Popa,* autorul atâtor minunate „Fugare" din ziarul Patria din Cluj, scriitor duios, cu adevărată dragoste de părinte sufletesc, cel ce a evocat cu atâta competință suferintele îndurate în temnițele Seghedinului blestemat, este unul dintre cei mai specifici îndrumători ai evocărilor nostalgice.

Pe *Dl Samarineanu,* prietenul sătmărenilor, eminentul director al revistei „Familia" din Oradea, îl cunoaștem cu toții mai demult. Cred că este inutil să amintesc importanța operei culturale, înfruntea căreia sta D-Sa, aici la granița de vest.

Dl *Alexandru Negură* dela Arad, este și D-Sa un reprezentant al generației tinere. A dat dovadă că este dotat cu reale aptitudini literare.

Este conducătorul și animatorul revistei „Hotarul" dela Arad.

In Arad, celalalt oraș important dela granița

de vest, Dl Negură este purtătorul verbului şi al scrisului românesc şi susţinatorul vieţii noastre culturale de acolo.

Şi aici sunt reprezentanţii grupării „Afirmarea“ din localitate, cărora le dorim să se „afirme“ cât mai bine ca purtătorii verbului şi mânuitorii slovei româneşti aici la Satu-Mare.

Sosiţi la noi, la începutul unei epoce, care a îmbrăcat haina primenirii în toate direcţiile activităţii sufletului românesc, în numele Astrei locale, le mulţumesc cu toată căldura inimii mele, dorind ca să fie prevestitorii aici a unei epoci de muncă şi hărnicie, ca noi sătmărenii să devenim ceea ce trebue să fim: grăniceri ai culturii şi ai consolidării româneşti, la marginile cele mai îndepărtate ale românismului.

Comunicări

Departe de noi gândul, să afcem polemică. A trebuit să ne frământăm mult timp, mintea, dacă merita, sau nu, discutată, problema de mai la vale. Credeam la început că neatenţia şi ignorarea este răspunsul cel mai eclatant dat unor insinuări. Dar, ulterior, am primit sugestia nenumăraţilor prieteni care ne-au rugat să nu întârziem cu lămuririle, nu pentrucă lumea ar da dreptate detractorului ci pentrucă nerăspunzând faci pe înfăptuitor să creadă că a avut dreptate. Şi aceasta n'am dori-o, doamne fereşte.

Despre cartea dlui Ion Giurgea: „Probleme şcolare şi naţionale la graniţă" s'a scris în revista noastră. De sigur că obiectiv. Deci, nu s'a scris bine despre ea. Nu revenim la critica ei. Noi, voim altceva. Să artăm cât de „just" este autorul acestei lucrări, cum a „studiat" dânsul dela izvor, toate năcazurile ce ne pasc pe noi grănicerii şi ce aere de salvator îşi dă.

Incepem cu propria-i expunere, în privinţa modului cum „Astra" noastră îşi face datoria culturală şi naţională, aici la graniţă. Cele de mai jos le puteţi citi în volumut respectiv, la capitolul „Teatrul românesc la graniţă", pag. 97. Auziţi numai:

„N'a trecut însă o lună (e vorba de începutul activităţii trupei actorului Macedonski) şi a sosit în Satu-Mare, o trupă ungurească de sub conducerea dlui Szabadkay, care dădea reprezentaţii aproape zilnice. După instalarea acestei trupe s'a observat un fenomen de slăbiciune naţională, prin aceea că lumea românească şi îndeosebi conducătorii cari au luat în chirie teatrul „Nottara", pentru cinematograful „Astrei", au dat mai mult concurs trupei revizioniste şi auabandonat încetul cu încetul trupa românească, care din zi în zi îşi vedea sfârşitul. Remarc următorul trist caz: Teatrului românesc, nu i se dădea sala teatrului pentru probe şi bieţii noştri artişti, trebuiau să facă probe pentru reprezentaţii în sala mică a „Căminului Industriaşilor Români", din Satu-Mare, pe când trupei mongolice şi cu sentimente ungureşti, trupei lui Szabadkay, i se dădea sala teatrului, atât pentru probe, cât şi pentru reprezentaţii. Acest gest făcut din partea celor ce au închiriat „Teatrul Nottara", pentru cinematograful „Astrei", a indignat pe toţi cari au auzit fie prin şoptite, fie pe alte căi, ceeace s'a întâmplat cu trupa românească"' ...

Aţi observat „fineţa" expunerii? Dl. Giurgea, nu vrea să atace „Astra". De aceea spune aşa de naiv: „cei ce-au luat în chirie teatrul „Nottara" pentru cinematograful Astrei". Un prin gest nedelicat. De altfel toată cartea este scrisă gazetăreşte. Adică fără o prealabilă rumegare a informaţiei (O spune şi dsa că acestea sunt în mare parte articole de ziar) Gazeta trăeşte o zi, cu tot ce e scris în ea. Prin urmare scrisul ei, nu poate fi carte. Şi totuşi dl Giurgea o afce. Dar cum? Atacând pe toată lumea şi erijându-se în for emanat de remedii şi soluţii.

Autorul nu s'a ostenit să întrebe „Astra", în mult discutata problemă o teatrului maghiar. De ce n'a consultat contractul vechiu de închiriere al teatrului „Nottara"? Ar fi văzut acolo, în caietul de sarcini că „Astra" este obligată de Primărie să primească trupa lui Szabadkay. De ce ţipă sfidător invinuiri nedrepte? E aşa de uşor să te ridici aruncând cu noroiu în semenii tăi! Crede oare, cineva că „Astra" culturală şi naţională sufletul însăşi al acestui neam românesc din Ardeal, şi-ar putea măcar pe-un moment, denega tradiţia? Dl Giurgea ştim că susţine aceasta. Căci altcum n'ar fi scris aşa. Iar de nu o crede, e pătimaş, şi-atunci e şi mai rău.

Chestia cu „probele" sunt fantezii, bune de umplut coloane de ziare locale, pentru toţi profesioniştii intrigărilor şi a profitorilor de pe urma acestora

In rezumat: iată un mic pasaj ce caracterizează de minune, felul cum autorul a înţeles să servească românismul.

Alte pasaje nu cunoaştem, din simplul motiv că n'am avut atâta tărie să citim întreaga „operă".

•

Seria conferinţelor pentru publicul din Satu-Mare a fost inaugurată Dumineca 20 Martie c. prin interesanta şi documentata conferinţă a dlui prof. univ. Dr. Victor Stanciu despre: „Bogăţiile miniere şi războiul din Extremul Orient". Vor mai conferenţia încă, la datele ce se vor stabili ulterior dniii: Prof. Gh. Şofronie despre: „Suveranitatea românească, între vechile şi nouile hotare, Prof. Liviu Rusu despre: „Hora şi valsul, două atitudini în faţa lumii şi vieţi, Prof. D. Popovici despre: „Coordonatele sociale ale idealului naţional român", Prof. Al. Borza despre: „Probleme sociale în lumea plantelor şi Prof. Galinescu din Iaşi despre muzica populară, cu exemplificări corale din partea corului Vasile Lucaciu de sub conducerea dlui prof. Adrian Demian.

Importanţa culturală a acestor conferinţe, credem că nu mai trebue evidenţiată. Publicul local, răspunde întotdeauna la chemările „Astrei", fapt care ne facem să conchidem că întradevăr s'a schimbat ceva în Satu-Mare.

•

Celelalte poecte ale despărţământului nostru, sunt în curs de înfăptuire, Până la posibilitatea realizărilor, menţionăm o continuă străduinţă de ridicare a nivelului cultural în regiunea noastră.

REDACȚIONALE

— Abundența materialului — legătura cu organizarea şezătoarei noastre literare — ne-a făcut să aducem oarecari retuşări, omiţând pagini întregi de cronici. Spaţiul extrem de redus al revistei, nu ne permite să publicăm preţioase articole de interes cultural regional. Până la o sporire de pagini, suntem nevoiţi să ne restrângem la minimum puterilor noastre.

— Aunţăm pentru numărul viitor, următoarele apreciate colaborări: Prof. Traian Gherman: „Nunta ţărănească la graniţa de Vest", Victor Papilian: Mişcarea literară din Ardeal", Liviu Seleş: „Ferrari", Dr Lucian Bretan necesitatea uneiorganizări economice, prof. Titus L. Roşu şi prof. Mihail Raţiu, subiecte rezervate.

— Spiritul de largă înţelegere, ce începe să prindă teren în rândurile tuturor binevoitorilor noştri, ne dă mari speranţe că, vom putea mări cadrele revsitei, cuprinzând într'un mănunchiu, întregul fenomen cultural al reginei.

INTELECTUALI!

117.747 publicaţii străine
2.253 publicaţii româneşti

cuprind adesea studii şi informaţiuni privind domeniul Dvs. de activitate. — Dar cine poate urmări, tăia şi clasa 120.000 de publicaţii, punându-vă zilnic pe masa de lucru cea mai preţioasă şi complectă sursă de informaţii asupra problemelor care formează preocuparea Dvs.? 102 agenţii din lumea întreagă prin intermediul agenţiei

„SERVICIUL GAZETELOR"

Bucureşti — Str. Sf. Constantin No. 24 — telefon 3-16-15

Prospecte, oferte şi probe gratis la cerere.

O iniţiativă cu răsunet

De curând a luat fiinţă în Capitală primul institut de documentare organizat după modelul institutelor similare din Occident şi America. Iniţiativa aceasta a stârnit un viu interes nu numai în cercurile oficiale, cărturăreşti, industria le şi comerciale din Capitală şi provincele, dar şi în rândurile tuturor cetăţenilor dornici de a avea o informaţie rapidă şi precisă asupra chestiunilor cari îi preocupă. Mulţi cetăţeni având nevoie de-a afla date de concursuri, examene, licitaţii, dispoziţiuni şi regulamente oficiale, preţurile unor produse, sursele de procurare ale anumitor articole, modul de preparare al anumitor produse chimice sau alimentare, date statistice, bibliografice sau alte documentări mai ample asupra unor chestiuni ştiinţifice economice, technice, etc., — nu au azi posibilitatea să-şi procure aceste informaţii de cât cu cheltuială mare de bani, efort şi timp. Neştind unde, când şi cum să se adreseze pentru lămurirea lor, bat fără folos la toate uşile sau renunţă din capul locului la documentarea lor, având în ambele cazuri mari şi grave neajunsuri. Este evident că institutul de documentare „TOT" nu este un birou de intervenţii pella autorităţi, un cabinet medical sau un birou avocaţial şi de notariat.

In cadrul acestui institut funcţionează şi o secţie de traduceri pentru scrisori, acte şi lucrări din şi în următoarele limbi: franceză, germană, engleză, italiană, rusă, maghiară, spaniolă, olandeză şi polonează.

Oameni de ştiinţă, cu titluri academice, având acces la toate bibliotecile şi instituţiile ştiinţiifce din Capitală pot procura atât publicului, cât şi demnitarilor informaţiile şi documentarea exactă şi complectă asupra chestiunilor cari formează preocuparea lor. Chestiunile cari nu pot găsi răspunsul prin cercetarea surselor de documentare din ţară, îşi găsesc soluţia cu ajutorul câtorva sute de institute de documentare din străinătate, cu care institutul românesc se află în strânse legături.

Taxa unei informaţii din orice demeniu este de 50 lei, sumă care urmează să fie trimisă prin mandat poştal, cont CEC 1243, sau pur şi simplu, în mărci poştale pe adresa institutului. Pentru documentări mai ample şi studii complecte onorariul se ifxează dela caz la caz. Institutul e condus de d-nii Th. Iorga şi Em. Samoilă.

Adresa institutului de documentare „TOT" este: Bucureşti I, str. Sf. Constantin 24, telefon 3. 16. 15. cont. CEC 1243, căsuţa poştală 126.

Afirmarea

Literară—Socială

EDITATĂ DE „ASTRA", DESPĂRŢĂMÂNTUL SATU-MARE

Redacţia şi administraţia: Satu-Mare, Str. Moldova Nr. 53.

Biblioteca Universităţii Iaşi

afirmarea

EDITATĂ DE „ASTRA" DESPĂRȚĂMÂNTUL SATU-MARE

Fondatori:
Const. Gh. Popescu
și
Octavian Ruleanu

Anul III. — No. 4 **Aprilie 1938.**

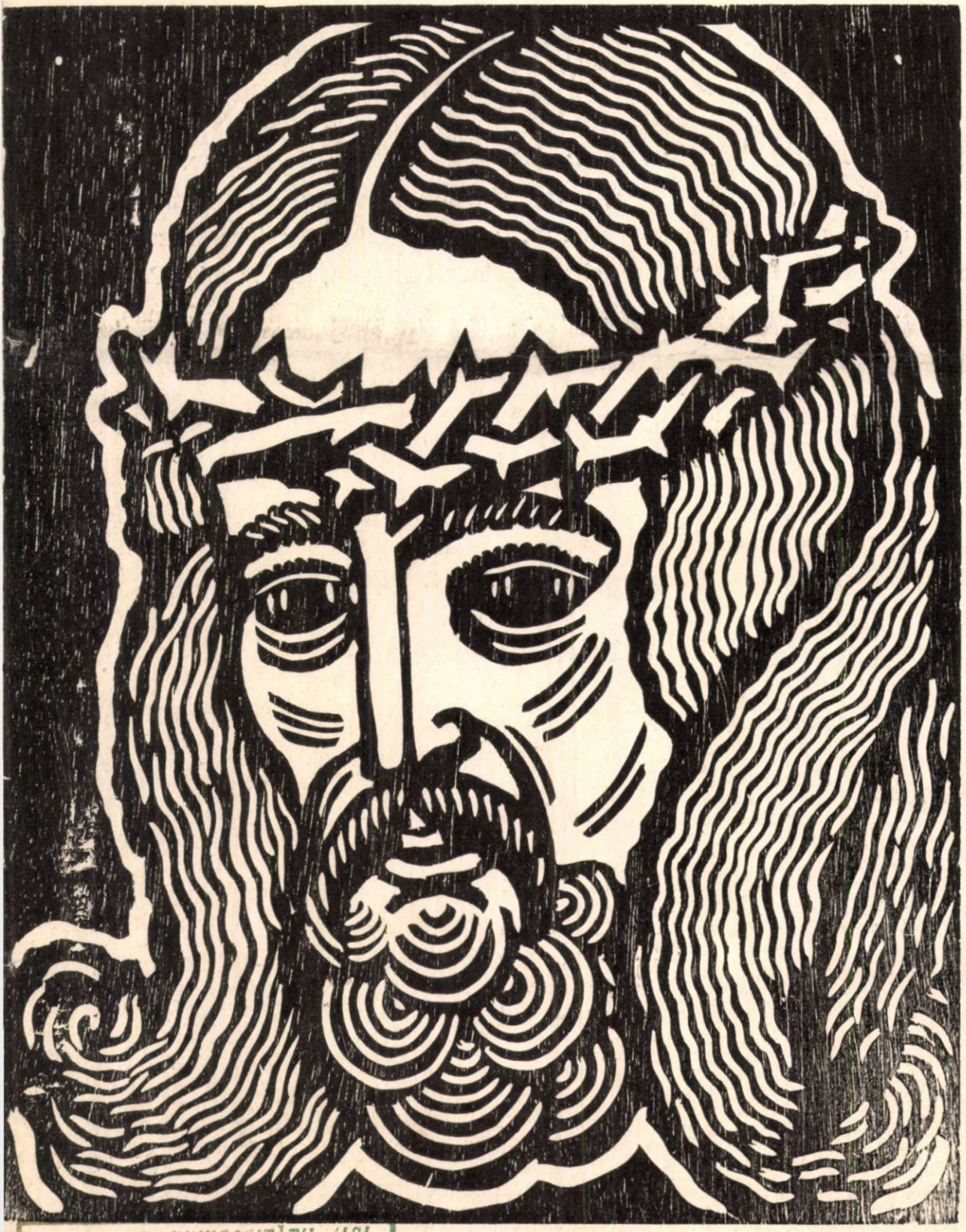

BIBLIOTECA UNIVERSITĂȚII IAȘI
13 7 MAI. 1938

In acest număr semnează:

VASILE SCURTU
OCT. RULEANU
TRAIAN GHERMAN
D. HINOVEANU
LIVIU SELEȘ
GEORGE MENIUC
MIHAIL PINTEA
I. BUTOIU
E. PANDREA
LUCIAN BRETAN
ANDREICA ION
ION ȘIUGARIU
ELEFTERIE BEOCA
CONST. GH. POPESCU

I. RENTEA:
Cununa de spini.

Exemplarul Lei 10

AFIRMAREA

APARE LUNAR

Redactori :

Const. Gh. Popescu
şi
Octavian Ruleanu

GRUPAREA REVISTEI: dr. Ştefan Anderco, dir. Augustin Baciu, dr. Lucian Bretan farm. Alexe Nan, prof. V. Scurtu ing. Zeno Spârchez.

DESPĂRŢĂMÂNTUL JUDEŢEAN AL ASTREI: Dr. Eugen Seleş, preşedinte, prof. Gavril Barbul, secretar. Membri: Dr. Ilie C. Barbul, dir. Eugen Bota, dr. Titu Demian, arhidiacon Aurel Dragoş, f. primar dr. Augustin Ferenţiu, preşed. Trib. Dumitru Huzum, dr. Ion Maioreanu, prof. Victor Mathei, dr. Ion Oros, chestor Gavril Păuşan, dir. Nicolae Pop, prof. Octavian Ruleanu, prof. Vasile Scurtu, ing. Zeno Spârchez, prof. Silviu Tămaş, dir. Emil Tişcă.

— Rugăm stăruitor pe toţi cititorii noştri să binevoiască a ne achita abonamentele.

Redacţia şi Administraţia Str. Moldova 53 Satu-Mare.

ABONAMENTE:

Particulari — — — — — —	Lei 100
De sprijin — — — — — —	„ 300
Pentru instituţii — —	„ 400
Exemplarul — — — —	„ 10

TIPOGRAFIA „PRESA LIBERĂ" SATU-MARE

Afirmarea

Literară—Socială

EDITATĂ DE „ASTRA", DESPĂRŢĂMÂNTUL SATU-MARE

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU ŞI OCTAVIAN RULEANU **ANUL III — No. 4.— APRILIE 1938**

O veche geografie a Transilvaniei

Date importante în legătură cu judeţul Satu-Mare

de VASILE SCURTU

Zilele acestea ne-a ajuns în mână un manual vechiu de geografie, scris în limba latină, care credem că este necunoscut multora şi cuprinde observaţii şi studii interesante asupra Ardealului şi deci şi a judeţului nostru.

Exemplarul care-l posedăm, este a 4-a ediţie, tipărit în anul 1792 la Pozsony (Bratislava) şi poartă titlul: „Compendium Hungariae Geographicum" ad exemplar Notitiae, Hungariae Novae Historico-Geographicae, Mathiae Bel.

Autorul cărţii nu este indicat nicăiri, însă într-o prefaţă spune, că i-au servit ca model la compunerea operii sale scrierile istorice şi geografice a lui Matei Bel şi Ioan Szászki-Tomka. Aceştia au fost cei mai mari geografi ai Ungariei, din secolul XVIII şi au trăit în Bratislava, unde a apărut şi cartea de care ne ocupăm, nu mult după moartea lor.

In primele 46 pagini autorul vorbeşte despre Ungaria în general, apoi îşi împarte opera în mai multe părţi, tratând diferite ţinuturi ale ţării, împărţite în felul următor: Ungaria de dincoace şi de dincolo de Dunăre, apoi Ungaria de dincoace şi dincolo de Tisa, Slavonia, Croaţia, Dalmaţia, Galiţia, Lodomeria şi la urmă marele principat al Transilvaniei.

In capitolul Ungaria de peste Tisa, se cuprind între altele şi judeţe, sau părţi ale judeţelor româneşti de astăzi: Timiş-Torontal, Severin, Arad, Bihor, fostul judeţ al Zarandului, Satu-Mare, Sălaj şi Maramureş. Impărţirea administrativă de atunci a judeţelor diferă mult de cea de astăzi şi de aceia, ne-am mulţumit a reda numai numele judeţelor româneşti, a căror descrieri şi localităţi figurează în cartea noastră.

Ne vom opri la jud. *Satu-Mare* şi vom înfăţişa cititorilor, datele istorice şi geografice, care le conţine cartea noastră asupra acestuia. Vom trata însă numai despre localităţile, cari aparţin acestui judeţ în împărţirea lui administrativă de azi, nu acea care a avut-o atunci, căci ar însemna să tratăm şi despre câteva localităţi din Ungaria actuală, sau alte judeţe, care nu ne interesează.

Nu este în intenţia noastră a da un studiu geografic asupra hotarelor vechilor judeţe şi a evoluţiei acestora în cursul timpurilor. Vom indica însă date asupra localităţilor existente şi azi în judeţul nostru şi în special informaţiuni preţioase, care se dau despre elementul românesc din acel timp, în aceste părţi, care precum se va vedea sunt foarte interesante şi demne de relevat.

Începem cu numele vechiu al comitatelor (judeţelor) de atunci din a căror părţi prin contopire sau anexare s'a mărit şi extins judeţul nostru, până în forma, care o are astăzi.

La pagina 293 se vorbeşte despre:

1. *Districtul Cetăţii de Piatră.* (Districtus Kövar.)

Despre locuitorii acestui judeţ se spune, *că cei mai bogaţi şi mai mulţi sunt Românii,* sunt şi Unguri puţini, cari îşi păstrează obiceiurile strămoşeşti.

Localităţile acestui district, despre care se face amintire sunt următoarele:

Copalnic-Mănăştur (Kapolnoc), despre care se spune, că îşi are numele dela un râu şi deşi este răsfirat între munţi înalţi, totuşi are comunicaţie cu mai multe sate.

Montanus, căruia Românii îi zic Pegyallulire (ortografia ungurează a românescului Pe Dealuri), cufundat între munţii cari despart Ungaria de Ardeal. (Foarte probabil actuala comuna *Preluca.)*

Cetatea Chioarului (Arx Kövar), este cetate dublă: o parte mai înaltă zidită pe un loc mai

ridcat, cu palate mari, cum arată ruinele, iar celelaltă parte zidită pe un loc mai jos, întărită cu meterese, fiind destinată bentru locuinţa prefectului. Ambele cetăţi după multele suferinţe din timpul răscoalelui lui Rakoczy, au fost apoi distruse din porunca împăratului. Intreg districtul are 3 oraşe şi 36 sate.

Celelalte 2 oraşe, cari se amintesc sunt: *Berchezul* (Berkesz) şi *Cavnic* (Kapnik). Despre primul se spune, că e aproape de cetatea Chioarului şi a primit mai multe familii nobile. Cavnicul e un oraş de munte, a cărui locuitori scot aur şi argint din munţi. Dela anul 1743—1748 s'au întrerupt lucrările mineritului. Sunt indicii, că şi vechii locuitori s'au îndeletnicit cu această meserie. In judeţ sunt multe ape minerale vindecătoare de boli. Cea mai vestită este la Copalnic (Szurdo-Kapolnok) a cărei putere de însănătoşare e mult lăudată de locuitori.

Scaunul de prefect, care este schimbător, acum e vacant.

2. *Judeţul Satu-Mare.* (Comitatus Szathmarienzis.)

După ce descrie hotarele acestuia, vorbind de locuitorii lui, spune că în cea mai mare parte sunt Unguri. (Afirmaţia aceasta, în parte, e îndreptăţită, căci se ştie, că o bună parte a fostului judeţ a rămas în Ungaria de astăzi. N. R.)

In *părţile judeţului vecine cu Transilvania locuitorii sunt Români,* în părţile Maramureşului Ruteni, apoi Germani şi Slavi. Contele Karolyi a adus aici Şvabi.

Porumbul se cultivă foarte mult în judeţ, apoi vinul se găseşte mult şi ieftin. Munţii din marginele judeţului sunt sădiţi cu vie. Nu se dă atenţiunea cuvenită creşterii vitelor.

Judeţul are 19 oraşe şi 236 sate.

Satu-Mare. (Szathmár-Németh latineşte Szatnmarium.)

Aşezat pe insula fluviului Someş, oraş întărit şi în mod natural şi artificial. După ce a fost ocupat a doua oară de oamenii lui Bathori, i s'au zidit metereze, tari şi puternice, cari au zădărnicit multe asedii neîndreptăţite. Acum după ce a ajuns în posesiunea Ungurilor, este neglijat şi restaurarea întăriturilor regresează. In partea apuseană are un oraş, anexat, locuit de Unguri şi Germani. *Sunt aici şi Români, cari se ocupă pe de o parte cu negustoria, pe de altă parte cu agricultura, iar puţini se ocupă cu cultivarea viţei de vie, căci acest nobil fruct se găseşte aici din belşug.* Oraşul s'a format din 2 oraşe: *Satu-Mare* şi *Nemeti,* pe care le desparte râul Someş; la anul 1715 s'au unit şi a primit drepturile de oraş liber regesc. Se zice, că în anul 1370 Elisabeta mama lui Ludovic I, a întrodus aici pe Jezuiţi şi le-a dat locuinţă. Aproape de oraş, unde odinioară era Cetatea, îşi aveau sediul Jezuiţii, cari au fost aduşi la sfârşitul secolului XVI, iar neamul vestit al Karolyieştilor şi Petre Pazmany arhiepiscopul Strigoniului i-au protejat foarte mult.

Baia-Mare. (Rivulinum sau Rivulus dominarum, ungureşte Nagy-Bánya, sau Asszony-Pataka).

Veche colonie, teutonă, a ajuns dintr'un sat mic, ce fusese înainte, oraş liber regesc. A primit numele de Râul Doamnei, pentru că nu numai oraşul, ci şi minele aparţineau pe vecie Reginei Ungariei. Se vorbeşte apoi despre minele oraşului, iar de locuitori, că în număr mic se ocupă şi cu cultivarea viţei de vie. In munţii din jur, se cultivă castane.

Ardud. (Erdöd.) La depărtare de 3 mile de Satu-Mare. Mai înainte era o cetate foarte întărită, nu numai prin aşezare, ci şi prin întărituri, ce se văd şi azi în ruine, căci după ce a suferit asediul lui Ioan Sigismund, fiind ocupată, a fost distrusă până în temelii. Acum aparţine conţilor Karolyi, cari din nou au ridicat un castel acolo unde fusese cetatea cea veche.

Baia-Sprie. (Felsöbánya.)

Oraş minier, la o milă depărtate dela Baia-Mare, cu aşezare plăcută, lângă râul Săsar, care este potrivit şi pentru spălarea metalelor. E ştiut că din pământ se scoate aur şi argint. Dă un venit bogat, Măestăţii Sale Reginei. Cetăţenii minieri, cei mai mulţi sunt Slavi, Germani şi Români, cari toţi se bucură de libertatea comună a minierilor. Nu plătesc nici impozite şi nici nu sunt siliţi să de dea întreţinere de iarnă soldaţilor.

Medieşul-Aurit. (Aranyos-Medgyes.) Oraş cu mulţi locuitori, lângă Someş. A avut cândva cetate întărită.

Seini. (Szinnier-Várallya.)

Judeţul are câteva ape minerale. Aşa este *Borkut,* lângă Baia-Sprie, apă cu gust amărui.

Izvorul de lângă Baia-Mare aşezat într'un loc plăcut, izvoreşte din dealurile acoperite cu vii şi este cercetat mai mult decât cel dela Baia-Sprie, pentru gustul lui plăcut, din care cauză locuitorii l-au acoperit. Prefectul (Comitis) este Contele Iosif Karolyi.

3. Judeţul Ugocea. (Comitatus Ugotsensis.) După ce se arată limitele judeţului, se vorbeşte de locuitorii lui, cari sunt Unguri, Ruşi, Slavi şi continuă astfel: *„sunt şi Români, cari duc o viaţă simplă şi sunt săraci“.*

Dintre localităţile acestui judeţ, cari aparţin astăzi, jud. Satu-Mare, este amintit numai Halmeul (Halmi, Holmi) care este descris astfel: deschis din toate părţile, deşi ştim, că odinioară a fost înconjurat cu un şanţ de apărare. E aşezat pe şes, având icicolo şi coline. Prefectul judeţului este Josif Teleky.

Am scos aceste date despre judeţul nostru, pentru ca să se vadă, cum este înfăţişat acesta de un geograf anonim în anul 1792. Ele ne par cu atât mai interesante, cu cât cel care le dă, vorbeşte cu ură şi patimă despre Români, precum vom arăta în unul din numerele viitoare ale revistei noastre.

PEISAJ PASCAL

de OCTAVIAN RULEANU

DE SLAVĂ

Au pornit crainicii lumii să vestească nou gând. Mustire de fapte înnoite şi duh al înţelegerii ce va să vie. Fiinţa ni se absoarbe în încântare supremă.

Fost au profeţi, şi sânt încă, meşteri ai farmecului de vorbă şi închinători chipului prea sfânt, purificat prin înviere. Ei ne-au purtat cu visul prin azur şi ne-au deschis calea desţeleniri-lor sufleteşti.

Printre ei se desprinde figura luminatului Al. Vlahuţă. Închidem ochii, şi izvorul parfumat al miezului de cuvinte, curge fermecător într'una, ca un joc de artificii. Este imnul măririi lui Cristos... Sântem la Paşti... Ne reamintim . , , Povestea fiului de dulgher din Nazaret... Colinda lui prin lume... Imparte pretutindeni minuni şi fericire, iar oamenii nu-l înţeleg. Il alungă cu pietre... El surâde şi tace... Se sacrifică. Dar iubirea încolţeşte şi face miracole. Ea dă speranţe de ridicare... Toţi cei oropsiţi pot deci, să privească lumina.

.. . .„Voi toţi, ce-aţi plâns în întrunerec,
Şi nimeni nu V'a mângăiat
Din lunga voastră 'ngenunchere,
Sculaţi.... Cristos a înviat!"

Şi minunea învierii din „letargie" a călăuzit întotdeauna neamul nostru. Sărbătoarea jertfei este cântecul de slavă al celor mulţi asupriţi. Ne-o spune patetic, poetul Octavian Goga, când chiamă la vieaţă pe cei care au suferit „sub larga'ntindere albastră"

....„Eu celor orbi desleg azi taina înfricosată
(de-a vedea
Şi prăznuesc, că'n al lor suflet învie, învierea
(mea!

Slavă, se cuvine Ţie Doamne!... Primăvara... Paştile... Şi gândurile de mai bine... E tot ce ne mai dă speranţe.

RURAL.

El atâta farmec în viziunea coşbuciană „La Paşti" încât mă simt neobligat, să creez întoducerea la mediul patriarhal. Mistica sărbătorească a sfintei învieri o trăeşti prin toţi porii simţirii tale. Momentele de infiltrare în peisajul rural sânt simple şi naturale, aşa cum este însăşi satul, nefalsificat de microbii civilizaţiei, şi prin urmare cu atât mai aproape de spiritualitatea credinţii adevărate.

Ascultaţi cum te fură vorba:
„Prin pomi e ciripit şi cânt,
Văzduhu-i plin de-un roşu soare
Şi salciile'n albă floare —
E pace'n cer şi pe pământ.
— Răsuflul cald al primăverii
Adus-a zilele'nvierii..."

Oh!... ce frumos e să trăeşti undeva izolat şi să vezi seninătatea tăcută a creştinilor ce întâlniţi în cale îşi zic... Cristos aînviat! Liniştea intervine ca un decor material de extaziere. Iar mişcarea oamenilor iluminaţi de cucernicie, îţi dă impresia unei totale participări, la negrăitul act al învierii.

Şi cum fibrele ţesutului sufletesc ale poetului, nu puteau să nu-şi simtă aproape prezenţa mamei, este firesc ca ea, să închidă decorul, printr'o dorinţă deplin justificată, cu înălţarea gândurilor spre divinitate.

.... „Eu ştiu că şi'n aceste zile
Tu plângi pe-al tău copil dorit!
La zâmbet cerul azi ne chiamă
Sânt Paştile! Nu plânge mamă!"

URBAN

Inchişi în cearcănul unor ziduri seci, simţirea ni se ascute în aspecte formale. Paştile pe lângă noi, trec indiferente, neîmpopoţonate cu acel farmec, singurul regenerator de elevare.

Oraşul prin palpitaţia străzii devine un moloz incolor. Năzuinţele prind întrupare, în trepidaţia forţat accentuată, a vieţii libertine. Sgomot atârnat de praful aerului. Raze de soare smulse din smocul mlădiţelor ieşite în pragul soarelui. Şi oameni mulţi ca viermii, guralivi fără astâmpăr.

Un sigur aspect divers. Caracteristic oraşelor ardelene. Deci şi Sătmarului. Este obiceiul parfumatului Obiceiu străin de sufletul nostru. Dar nu e condamnabil. Ne aminteşte puţin, de suavitatea esenţei de viaţă. Are un senz mai semnificativ. Dozarea parfumului constitue punctul miraculos al metamorfozei. Ce adânc înţeles al rodirii de vieaţă, îl are „stropirea" fiinţei iubite! . . .

Tinerii devin cavaleri. Iar fetele, roze în muguri . . . Este unica realitate, ce leagă oraşul, de pământul reavăn, dătător de veşnică primenire spre năzuinţi mai pure.

Marile trăiri, prilejuite de sărbătoarea primăverii, nu pot fi atinse, decât prin tentacule izvorîte din simplitatea simţurilor pornite dela natură.

O reîntoarcere la matca lor, dă iluzia unei relative fericiri . . .

Nunta țărănească
într'un sat din Sătmar

de TRAIAN GHERMAN

In comuna *Ilba,* la 15 km. depărtare de Baia-Mare, sunt următoarele obiceiuri la nuntă:

Un tânăr când vrea să se căsătorească, merge într'o seara la părinții fetei, ca să le ceară învoirea dupăce mai'nainte s'a 'nțeles cu fata. De când în alte părți ale Ardealului e obiceiul, ca tânărul să meargă însoțit de un om mai bătrân din familie, ori un om mai cu vază din sat, sau chiar și de doi, cari au rolul, așa de greu pentru fecior, „să ceară fata" dela părinți și cari se numesc *cotători* (căutători), în Ilba e obiceiul, ca feciorul să meargă numai singur.

Părinții fetei știu de mai'nainte, că în seara numită le vine pețitor la casă. De aceea 'i fac toate pregătirile, să primească cât mai bine pe noul pețitor. Aceasta o reclamă și cinstea casei, ca să nu le meargă *hiriu**) că n'au știut să primească, așa cum se cuvine, pe un străin.

După câteva vorbe obișnuite, despre vreme și altele se așează cu toții la masă, cinează împreună și ospătează. In tot timpul, cât sunt la masă nu se vorbește nimic despre căsătorie și despre intențiile, cu cari a venit feciorul la casă. După cină tânărul pleacă, iar fata, în semn de cinste din partea familiei, îl petrece pân' afară.

A doua zi seara tânărul vine din nou la casă E omenit cu cină și de data aceasta. Acum însă părinții fetei nu mai pot tăinui, că n'ar ști de intențiile serioase ale tânărului; de aceea trebuie să-i deie un răspuns, că sunt, sau nu, învoiți la o eventuală căsătorie. Răspunsul lor e dat într'o formă foarte discretă, ca de altfel și cerutul fetei din partea tânărului. După cină, când tânărul pleacă acasă, dacă fata îl petrece pân' afară, e semn că părinții fetei își dau învoirea la căsătorie, iar dacă nu-l petrece nimeni, e semn că n'are ce mai căuta la casă.

In cazul că părinții fetei sunt învoiți la căsătoria tinerilor, feciorul vine și a treia seară. Acum însă, nu mai există nici o piedecă de a discuta pe față gândurile de căsătorie. Tata fetei îi întreabă pe tineri dacă sunt învoiți și ei, să se căsătorească. Dupăce se declară și ei, tinerii dau mâna de învoire în fața părinților fetei în semn de legământ.

Acum urmează să-și deie învoirea, mai bine zis, să se declare și părinții tânărului, că nu se opun la căsătoria fiului lor. La o săptămână dupăce a cerut tânărul mâna fetei, vin la casa fetei. Invoiala făcută între părinți o ia în scris vorbă, ajung să discute și căsătorie proiectată. Părinții feciorului acum întreabă ce zestre dau fetei. Invoiala făcută între părinți o ia în scris preotul și o semnează părinții, preotul și doi martori. Părinții de obiceiu s'au înțeles de mai 'nainte asupra zestrei. Discuția de acum e mai mult o declarație formală, care se consemnează într'un act solemn, pentruca să se evite pe viitor orice discuții și neînțelegeri.

Pentru seara aceasta s'au făcut pregătiri mai mari, deoarece sunt chemate la cină și neamurile. După semnarea actului, preotul cere declarația de învoire din partea tinerilor, apoi se așează cu toții la cină. Masa aceasta se numește *ospăț* și ține până la miezul nopții.

In ziua următoare, atât fata, cât și feciorul își aleg câte doi tineri, cari vor fi *chemători.* Fata își mai alege patru prietene; acestea contribue cu bani să cumpere *planchicine*[1]) și *ștruțiuri*[2]). Cele patru fete decorează cu ștruțiuri pălăriile celor patru chemători, iar planchicinele le anină de pieptul acestora.

In portul acesta de sărbătoare cei patru chemători pornesc încă în ziua aceea la chemat, adecă să invite la nuntă.

Chematul îl încep dela preot. Când intră în casă, încep chematul astfel:

— Aflăm pe Dumnezo cu Dumneavoastră.
— Dumnezo v'aduce 'n pace.

Apoi continuă:

— Tot avem un cuvânt de cuvântat,
Pe bunul Dumnezo de lăudat.
Anume, iest' cuvântul lui Dumnezo întâie oară
Și a' Maicii Precurate
Și a doisprăzece sfinți Apostoli
Și anume:
Un cuvânt dela Craiul cel nou
Și dela Crăiasa cea noauă;
Zic așa prin gura noastră:
— Mulțămim milostivului Dumnezo
Că și noauă ne-o rânduit, naștere,
După naștere botejiune,
Creștere și mărire,
Zi de bucurie,
Ceas de căsătorie,
Care s'apropie să vie.
Dar nici noi nu ne putem căsători,
Nici mulăti[3])
Fără de fețe de omenie.
Inchinăm cuvântu' la domnu' nostru părinte[4])
Să facă bine,
Să ustenească

*) Hiriu = veste (dela ung. hir)

1) Planchicine = panglici, betele roșii.
2) Ștruțiu = floare artificală din ceară, sau hârtie.
3) A mulăti = a petrece (dela ung. mulatni).
4) Părinte = forma de agrăire a preotului, obișnuită în Ardeal.

La biserica Jerusalimului,
La scaunul molitvului
Să puie cununi de piatră scumpă
Pe capetele noastre
Dar să nu gândiţi
Că suntem niște cialăi[5])
Sau prabalăi;
Că suntem cu nume mânaţi
Dela mireasă
Cu zadie de mătasă,
Dela mire
Cu ştruţiu de busuioc,
Ca Dumnezo să le deie noroc.

Preotul le mulţumeşte pentru cinstea de-a fi fost chemat la nuntă şi îi cinsteşte cu câte un păhar de băutură. La plecare dă chemătorului care a stărostit două bomboane, una pentru mire şi una pentru mireasă. Chemătorii nu-şi continuă drumul, ci se re'ntorc la casa fetei, unde îi aşteaptă atât mireasa, cât şi mirele, cărora le dau bomboanele aduse dela preot. Pentru cinstea, ce le-a făcut-o preotul, mirele şi mireasa îi trimite preotului, tot prin cei patru chemători, două struţiuri de flori.

Acum cei patru chemători merg la toate casele cu fete şi feciori, să-i cheme la nuntă. Chematul se face la fel, cum am văzut mai sus, cu schimbarea potrivită la nume. Totodată spun şi ziua, cândva fi nunta.

In ziua nunţii chemătorii vin de dimineaţă la casa miresei. Aici sunt aşteptaţi cu masa întinsă, dar la masă se pun numai cei patru chemători. In timpul cât chemătorii sunt la masă vine mirele cu muzica. De aici mirele, mireasa şi chemătorii cu muzica se duc la preot şi îl roagă să meargă la biserică să spovedească pe miri. In timpul cât sunt la biserică mirii, toţi tinerii — fete şi feciori — se strâng la casa mirelui, unde vin dela biserică şi chemătorii cu muzicanţii şi joacă. După liturghie, mirele şi mireasa se despart la biserica şi fiecare merge acasă. Jocul la casa mirelui ţine până dup'amiazi, fără băutură şi mâncări.

Dup'amiazi chemătorii merg din nou la preot şi îl roagă, să meargă la biserică, să cunune pe miri. Dela preot, pleacă la nănaşi, de asemenea să-i roage să meargă la biserică pentru cununie. De data aceasta chemătorii nu-şi mai spun misiunea, în versuri.

După ce au fost la preot şi nănaşi, chemătorii merg la casa mirelui. Acesta îi aşteaptă cu un lighian curat, pe umăr cu un ştergar nou, nefolosit, le spală mânile chemătorilor şi cu ştergarul le şterge. De mai înainte mirele a cumpărat pe seama chemătorilor câte-o „medalie“ — o însignă — pe care stă scris numele mirelui. Fiecăruia îi pune pe piept o medalie de aceasta, ca dovadă că au autorizaţia să vorbească în numele mirelui, că altfel mireasa nu-i primeşte.

5) Inşelători—mincinoşi.

(Continuare în numărul viitor.)

MANUSCRIS VECHIU

Poem cu patru ulmi

Priveşte prietene, — la umba celor patru ulmi,
Copilăria noastră cumpăneşte în privire culmi.
Pe lângă drumul care sue cu poveri în ţară,
Indoae pe tulpini bătrâne visuri în brăţară.

Spre fântânile cu basmul mistuit în unde, —
Ceaţă şi uitare grea, că nu mai poţi pătrunde.
Dimineţile de vară lunecă încet peste pădure
Şi pleacă gene să culeagă rouă din mirişti cu mure...

Voinicii trec călări să strânga zarea cu lumină în pocale.
Gemând în cântec de nădejdi şi trudă carăle'n năduh
Aşteaptă cu loitre 'n aer holda să coboare duh...

Spre stejerici se văd cirezi abia în aburii din cale.
Copii mici adună gângurind în umbre de petiţe anii
Şi îi anină boabe de azur pe boltă pulbere în danii...
Toiagul cu rămâneri până 'noapte nu-l mai am.
Trecutul, ca un prieten, mi-a batut cu patru ulmi la geam...

Lună plină

Imi cad din umbrele de plopi
Tăceri în gându-mi răsedit de dor...
Din fiecare chip de vreme dulcii ochi
Surâd în vis durerilor, uşor...

Cu somnul alb din basme împlinite
Trecutul viu se'ngrămădeşte'n ploape.
Copil din zări albastre, înflorite,
Căldura primăverii noastre e aproape...

Liniște

Grădina tatii 'n somn adânc culege
In duh de frunze aurul din soare;
In adâncimi, ca'n visuri frământat
De rădăcini flămânde, lutul doare...

Aproape, la răscruciul cu fântâni
Amiaza fură limpezimi din ciuturi;
Şi'n aer, peste flori şi unde, vezi aievea
In mânile vecii, linişti vechi şi fluturi...

D. HINOVEANU

FERRARI

de LIVIU SELEȘ

Viața de student într'un oraș gigant ca Berlinul, departe de a fi frumoasă, este posomorîtă, tristă, izolată. Te simți pierdut și nesigur în imensitate, iar prea mulți români pe cari îi întâlnești pretutindeni te fac să nu ai acolo nici nostalgia țării. Și nu ai nici nostalgia soarelui, a verdelui și azurului românesc, căci — adâncit între zidurile școlii, ori acelea ale camerei, aplecat deasupura unei plânși ce se cere până mâine terminată, sau trecând printre clădirile uniforme și lipsite de viață, pe străzi tăcute, deși foarte circulate — uiți, sub cerul acela mereu înlăcrămat, frumusețile naturii lăsate departe, la Soare Răsare. Te dăruiești în întregime muncii tale și cutumei locale.

Arareori ai ocazia să evadezi din atmosfera prusacă, ce te înconjoară grea, brutată, lipsită de finețe, de spirit și frumos căreia și tu, ca și ceilalți români, te-ai adaptat.

Sunt doi ani de-atunci. Trăiesem un an în Berlin. Mă simțiam familiarizat cu limba și cu oamenii corecți cu mine, ca și cu toți străinii. Corecți, nu însă și simpatici. Mă obseda mereu imaginea ce mi-o făcusem despre prusaci — imagine care nici acum nu mi se șterge, ci dimpotrivă se conturează din ce în ce, cu cât îi cunosc mai deaproape. Oameni roboți. Oameni pe cari refuzi să ți-i apropii.

S'a dus vesea printre românii din Berlin despre un restaurant italienesc. Speram să găsim acolo o evadare din apăsătoarea atmosferă ce ne înconjora.

L-am cercetat de atunci mereu, în fiecare seară. Ne simțiam acolo cu toții mai bine, în restaurantul acela mic, cu pereții îmbrăcați în pânză roșie, cu lumina estompată, cu gălăgia care n'o găsiai în celelalte restaurante ale Berlinului. Erau numai italieni, francezi, spanioli, la cari ne atașaserăm și noi, românii.

Cânta un patefon cantonete napolitane, serenade venețiene și tangouri argentine. Se consumau **spaghetti** aduse din Italia, **tagliatelli, tono à la fiorentina, ravioli** și celelalte mâncăruri italienești. Se bea **chianti** servit în sticle în formă de pară, acoperite cu împletituri de rafie.

La masa noastră rotundă eram trei-patru români (mai târziu chiar mai mulți) și doi prieteni spanioli, unul din Venezuela, celălalt din Mexic.

Acolo la **Capri** — așa îi zicea restaurantului — ne întâlniam în fiecare seară, ne povesteam noutățile, greutățile și comentam evenimentele zilei. Eram în altă țară, în altă atmosferă, mai apropiată de a noastră, latină și sudică.

Dar farmecul localului era mai cu seamă chelnerul obraznic, cu serviciu rău, cu gura mare, amicul nostru al tuturor, **Signor Ferrari,** mai târziu **Ferrari.**

Mă întâmpina în fiecare seară cu privirea ascuțită și jucăușă cu un **buonna serra rumeno,** la care îi răspundeau cu o **bună seara,** pe românește, ca să ne continuăm convorbirea unul în românește, celălalt în italienește, până la masă, unde mă conducea să-mi ia pălăria și s'o pună într'unul dintre cuierele libere.

Așteptam să-mi dea lista de bucate, după-ce îmi salutasem cunoscuții din local (aproape pe toți îi cunosteam). Și fiindcă obiceiul lui Ferrari era să mă lase să aștet, așteptam câteva minute. Apoi, nerăbdarea mă obliga să-i fac un semn, două, în sfârșit să-l strig și să-i spun pe franțuzește (pe românești nu m'ar fi înțeles, iar nemțește să vorbesc cu Ferrari fost un sacrilegiu) că m'am săturat de atâta așteptare și că vreau să fac comanda. Atunci Ferrari îmi răspundea obraznic:

— Care așteptare? Așteptare!... De-abia ai intrat. Ce, vrei să sbor, să-mi pun aripi la picioare? Uite-ai dracului, românii ăștia, cei mai nemulțumiți întotdeauna!

Vorbia înainte scuturându-și capul în stânga și dreapta, aruncându-și privirile repezi spre mine și peste întreaga sală:

Nu vezi ce lume am azi? **Egizzio** are liber, **Giovanni** e bolnav, iar patronul e la tejghea. Poftim lista. Și să nu mă mai plictești. **Spaghetti?**

— Da. Cu mult sauce tomat.

— Plătești dublă, mă 'ntâmpina el insinuant.

— Ba n'o plătesc... și adu-mi și parmezan în deajuns.

Fugea apoi să conducă la masa unde eram așezat pe vreun prieten ce tocmai intra, și să profite de acest prilej de neatenție din partemi, să fugă la bucătărie să scoată mâncarea câtorva clienți nerăbdători. Așteptam în zadar să se reîntoarcă.

— Dragă Ionele, să știi că nu mai viu. Imipierd timpul; aștept cu anii până mă servește aiuritul ăsta de macaronar. Mă mir că mai trăește neam de astfel de zăpăciți.

— De ce maivii? In definitiv, de ce venim — de ce viu și eu, mă întreb? Am încercat să-mi schimb restaurantul...

—...și nu poți...

—...și nu pot! Mi-e deajuns să văd toată ziua capete de nemți bosumflați și umflați cu bere, îmbrăcați în toate culorile curcubeului, cu haine, pălării și pantofi de forme lăbărțate. Mi-e silă când îi văd. Și dacă înainte de a mă culca, ultimul om pe care-l văd e neamț, visez rău... Da 'visez urât de tot! Deaceea nu pot să nu trec pela **Capri**!.. Dar azi se întrece **Ferrari.**

— **Subito!** Uite-mă, că sosesc. **Ecco!**... Așa, **spaghetti** cu mult sauce, cu mult parmezan... și dumitale la fel (către prietenul meu). Și v'am comandat și **mațe de vițel** cu...cu tot ce trebue și compot de piersici.

— Dar eu vroiam o costiță...

—...iar eu o prăjitură...

— Costița o mănânci și în alte restaurante. Ești doar la italieni! Las că veți fi mulțumiți; ascultați-l pe **Ferrari**... Un vin?

— Mie să-mi dai un pahar, dar mare, de apă!

— Apă! toată ziua apă, de parc' ai fi broscoiu. Ai să te înec doar, odată! Auzi dom'le, apă! Un sfert de **Chianti roșu,** ori **bianco dulce,** ori **bianco mezzo?**

— Apă, — ne-am înțeles?

Ferrari a înțeles că trebue să mă lase în pace să-i aducă numai lui Ionel un pahar de **Chianti bianco,** despre care jură că-i original și nebotezat. Terminam cu greu masa, chinuindu-mă să mănânc ca italienii macaroanele cari îmi lunecau din furculiță, enervându-mă. Ascultam plăcile pe cari le-aș fi putut cânta **d'a capo al fine,** atât de mult le auzisem, privind tablourile de pe pereți, evocatoare ale unei țări cu mare și cer deschis, cu flori multe și lumină primăvăratică, cu temple păgâne și biserici catolice, cu capitoliuri antice și palate medievale. Cât de caldă și romantică este țara aceasta în formă de cizmă, chiar și în tablouri simple, fugare, stângace!

— Vezi prietene, îi spuneam lui Ionel, să-mi facă un chelner neamț, ceeace îmi face **Ferrari,** n'aș mai intra în restaurantul în care servește. Dar sunt oameni și oameni. Pe **Ferrari,** însăși obrăznicia, nerva presărată adesea de humor, zăpăceala lui îl face simpatic. Are **charme**-ul lui aparte. Pe **Ferrari** nu m'aș putea supăra niciodată.

La plată, **Ferrari** era ca și la serviciu: guraliv și nepromt. Ne făcea nota neuitând niciodată multele franzele pe cari le consumam, oprindu-și bacșișul reglementar, căuta, surâzând, să și-l mărească — cu aprobarea noastră bine înțeles, căci ne venia greu să-l refuzăm. Ne conducea până la ușă, salutându-ne cu un **a rividerci,** la care noi îi răspundeam cu **la revedere.**

Seara următoare ne reîntoarcem și intram în restaurant întâmpinați de veșnic veselul, pierdutul și zăpăcitul **Ferrari.**

Se repetau scenele de totdeauna. Il amenințam pe **Ferrari** că nu mă mai prinde în **boițe**-a lui. Atunci se înfuria și mă privia urât, bolborosind cuvinte destinate mie, pe cari le opria însă pe buze, pentru sine. Își scărpina mustața muscă. Eu îl făceam atent să nu și-o smulgă deabinelea. Nu mai putea, se pierdea definitiv, exploda.

— Am terminat! Să nu te mai văd la mine, în **boîte**-a mea (accentuând așa, ca să înțeleg că acest fel de a-i aprecia localul îl jignize). Să te duci să mănânci la nemți, să mănânci **Wursti,** să beai **bere, s'auzi muzică tirorolează**... La revedere!

Apoi, după o scurtă pauză, intercalată, să aibă timp să-și șteargă sudoarea de pe frunte :

— Vrei **spaghetti,** nu? Și **tono?** Și tort? Multă pâine, multă apă — apă multă?

— Exact, dar nu vreau **multă vreme** să aștept. De data aceasta accentuam eu.

— Iar începi? Uite, vezi,... în sfârșit!

După o scenă de felul acesta, mă servia repede, ca să scape de mine, să nu mă mai vadă. Nu-mi spunea a **rividerci** la plecare, ci se făcea că nu mă bagă în seamă. In ziua următoare însă, eram aceeași prieteni.

Și ca să fim mereu bine serviți, nu era seară în care vreunul dintre noi să nu aibă o atare explicație Timp de două săptămâni, dupăce începusem aplicarea acestei metode, n'am avut dece să ne plângem. Poate doar de răceala lui **Ferrari,** care — bietul — își avea zilnic explicația, ciocnirea. S'a obișnuit apoi cu ciocnirile acestea, iar noi ne-am pierdut mijlocul de a-l îndrepta pe **Ferrari.**

Ferrari avea o inimă de aur. Înțelegea greutățile pe cari ceice trăesc în țară străină au adesea să le întâmpine. Nu era și el un străin, în Berlin!

Se întâmpla, la două-trei luni odată, să ni se topiască gologanii — și mie si tuturor prietenilor. Societatea noastră își închisese definitiv creditele, iar Banca Națională era în sărbătoare, cu obloanele ghișeurilor trase, cu plă-

ţile externe oprite pentru multe zile. Zadarnic aşteptam să ne sosiască banii, zadarnic visam în fie ce noapte câştig la loterie, nici Banca, nici Colectura nu ne trimitea înştiinţare, iar noi rămâneam cu buzunarele goale.

Atunci luam şi prânzul la **Capri**. Tăcuţi, fără chef de vorbe multe, căutam să ne punem bine lângă **Ferrari,** să-l facem să uite ciocnirea din seara trecută, până când scoteam, cu greu, din el cuvintele ce ni le spunea când era mulţumit de noi:

— Buni băeţi sunteţi voi, români!

Ştiam că-l aveam pe **Ferrari** de partea noastră. Era acum omul nostru şi eram hotărîţi să nu-l supărăm (atât timp cât aveam nevoe de el).

La plată îi spuneam.

— Azi n'avem bani. Treci-ne în carnet până când ne sosesc...

— N'aveţi bani? **Momento!**

Dispărea pentru o clipă să împrumute dela patron bani pentru noi. Se reîntoarcea surâzând, satisfăcut:

— Pentru tine douăzeci de mărci, ţie la fel... şi ţie, s'aveţi să-mi plătiţi, căci nu vreau încurcături.

Avea încredere în noi. Când eram în criză, ne servea mai bine ca de obiceiu, mai repede şi ne dădea porţii mai mari.

Se întâmpla, foarte rar, câte o ceartă mare cu **Ferrari.** Atunci nu îndrăzniam să-i trecem pragul, zile de a rândul, să nu ne otraviască (!)

— **Je vais vous empoisonner, diables que vous etes!** Aşa ne spunea, în loc de **a revideri,** atunci când se supăra irevocabil (cu toate acestea, el era celce revoca supărarea). Îi răspundeam în nemţeste (numai în astfel de cazuri), îi juram că s'a terminat definitiv, că suntem sătui de mâncăruri italienesti, de cantonite şi mai ales de el. Ieşiam în grabă să n'apuce să ne spargă capetele cu vreo sticlă pe care, de cele mai multe ori, o spârgea repezindu-se s'o apuce.

După mai multe zile de supărare, ne pomeniam dimineaţa, înainte de opt (când eram cu siguranţă acasă) cu un telefon dela **Ferrari.** Ne spunea că nu are nici un rost această supărare, că el a glumit în seara aceea, cum probabil şi noi am glumit şi că, prin urmare, ar fi bine să ne împăcăm şi să ne întâlnim de seară. Are **spaghetti** proaspete, le va face **à la milanese,** ne va pregăti o friptură surpriză, o budincă de şocolată cum numai la **Capri** se mănâncă şi vom fi iarăşi prieteni.

Ferrari se ţinea de cuvânt. Ne găţia mâncare de zile mari, ne aducea pâine multă la masă, mie apă într'o halbă şi mai ales servia repede. Reîncepem viaţa de totdeauna.

In Iunie, prietenul **Ionel** îşi avea ziua naşterii. Imi ajutase să trag în tuş — pe o căldură umedă şi ameţitoare — ultimele proiecte pentru examenul meu din toamnă.

Ne-a spus — lui **Mircea,** lui **Aldea,** lui **Juan** şi mie — seara, la **Capri,** acest lucru. Se simţia obligat să ciocnească un pahar de **Chianti** cu noi. Mai avea de stat la Berlin încă o lună, noi plecam încurând în vacanţă şi prilejul de a ne despărţi era bine venit.

A trebuit să-l rog pe **Ferrari** să-mi dea şi mie un pahar de vin, ceeace l-a mirat şi nu m'a lăsat în pace până când nu a aflat cauza acestei mari minuni. A ţinut să ne ureze viaţă lungă şi carieră frumoasă pe când sorbiam din vinul pe care el ni l-a oferit.

S'au pornit băeţii la voe bună, eu ţinându-mă uşurel după ei cu jumătăţi de înghiţituri, să nu mi se suie vinul la cap. Pe furiş, s'au înţeles să mă facă turtă... Şi aşa: hai noroc în sus, hai noroc în jos, să trăeşti **Ionele, Aldeo, Mirceo, Juan,** să trăesc şi **eu** si ţara şi toată lumea, — înghiţeam. A 'nceput să-mi placă şi mie înghiţitura, să mi se deslege limba, să-mi fac cunoscute teoriile mele despre lume, despre viaţă, despre toate, să vorbesc în toate limbile: italieneşte cu Egizzio, spaniolește cu **Juan** franţuzeşte cu **Ferrari,** ungureşte cu **Ionel,** nemţeşte cu **Mircea,** englezeşte cu **Aldea** şi româneşte cu toţi. Mă miram însă cum de nu se învârte lumea cu mine şi cum de nu umblu pe două cărări.

Eram tare, iar prietenii mei cari voiau să mă facă turtă, au început să slăbiască, să albiască. Lui Aldea, i-a venit chef de dans. A invitat o domnişoară dela masa de alături. Biata fată s'a supus. Işi zicea probabil că e mai bine să nu se opue (văzuse sticlele depe masă). Apoi, fiindcă toţi băeţi dansaseră, a trebuit să fac şi eu la fel, din silă, până când partenera — nemţoaică — mi-a sdrobit bătătura. Durerea m'a trezit.

Se pornise toată lumea la dans (pentru prima dată aici). Patronului nu-i convenia, **Egizzio** era furios, **Ferrari** făcea spune la gură blestemând ziua în care nu mi-a dat apă, ci vin.

Trecuserăm de orele trei, de **Polizeistunde,** când localurile din Berlin se închid. Nimenia nu vroia însă să iasă. Patronul a închis uşa, a tras obloanele şi-a început să danseze şi el, să-i treacă supărarea. **Ferrari** se învântea de colo până colo, iar eu schimbam plăcile cău-

tând să-mi alint durerile bătăturii.

Au voit cu toţii să-l vadă pe **Ferrari,** dansând. l-au înconjurat, l-au rugat, i-au vorbit. Nu vroia şi pace, iar când atmosfera de veni se încărcată, când toţi tăbăriseră pe el să-l oblige să danseze, în timp ce eu cântam la patefon **marşul din Aida, Ferrari,** cu o supremă sforţare s'a slobozit din strâmtoare şi-a chemat la telefon pompierii, căci i se aprinse (!) localul . . .

Am fugit instantaneu, pe neboservate. Se făcuse ziuă. Prietenii unei vroiau să se răcorească în lacul dela **Wansee** (de-abia se ţineau pe picioare, trăzniţii!). Eu făcui opinie separată. I-am încărcat într' un taxi trimiţându-i cu Dumnezeu înainte la **Wannsee.**

A doua zi m'am sculat cu capul greu, cu mădularele anchilozate, cu bătătura dureroasă, pe când cei plecaţi la **Wannsee** se întorceau cu spatele fript de soare, văetându-se de usturime, de fulgere în cap şi furnicări în stomac.I-am dus pe toţi pe rând acasă, punându-le tampoane reci la cap, ungându-i cu vaselină peste rănile solare (şi-i ustura!), rugând gazdele să-i ţină până a doua zi închişi în casă.

Am blestemat vinul şi dansul, pe toţi-şi pe **Ferrari.**

De astă dată **Ferrari** mi-a telefonat mie, să ne căutăm alt restaurant.

Aşa ne-am despărţit de el. Am plecat apoi în vacanţă. La reîntoarcere, trecând pe la **Capri, Ferrari** nu mai era de faţă, plecase în ţara lui, în Italia. Şi cu el şi farmecul restaurantului, pe care l-am părăsit în curând, definitiv.

Eră

Cine ştie ce gheţari vor cobori din nord,
Cine ştie unde vom fugi atunci.
Nimeni n'are să scape de nea şi ger.
Alb va fi pe dealuri, alb va fi pe lunci.

Noroade vor auzi glasul pământului,
Groaza va înăbuşi inimile tuturora.
Toţi vor îngeunchia înaintea cerului,
Toţi vor striga: n'a bătut, n'a bătut ora.

GEORGE MENIUC

Rugă

Mamă, am rămas de tini' tot mai strein,
Tristeţile mele, până la tine, nu vin,
Drumurile nu mă mai aduc înapoi
Să-ţi sorb vinul lacrimilor de pe obrajiimoi.

Peste inima mea şi-a scuturat mizeria zăpezile
Şi ţi-am uitat, ţie: făptura; satului: livezile.

Dar cu scrisoarea care mi-ai trimis
Mi-ai răscolit amintirile 'necate'n vis.
Slovele care mă strigă, mă chemă
Mi-au umplut gura de lacrimi ca o zeamă.

Peste amintirile mele înghеţate
Cald, a fâlfâit sufletul tău din carte.
Şi dinr'a inimii limpede bulboană
S'o'nnchiegat, mamă, sfânta ta icoană.

Şi a sfărâmat o lacrimă'n tre gene
Copilul tău înecat în vreme.

MIHAIL PINTEA

Intrebare

Cine mi-a prins aseară pe degetul mic o stea?
Cine a aprins luna pe liniştea mea?
Pe umeri, luceferi cine mi-a pus
Unul din Răsărit şi altul din spus?
Spune-mi cine?

Cal năsdrăvan cu aripi de smeu
Să mi poarte prin ceruri chiotul greu
Şi luminile albe cine mi-a adus
Fără nimic să-mi fi spus?
Spune-mi cine?

Stau singur pe drum şi gândesc
Cui oare, trebui să mulţumesc?
O fată, un înger, mi-au zis
Că tu, Doamne toate le-ai trimis.
Acum mă gândesc:
— Cum Doamne, cum să-ţi mulţumesc?

I. BUTOIU

ÎNCREDERI

Probleme

Vestirea cea mare

A fost aproape de Jerusalim un mic orășel: Emaus. Aici locuia Cleofa care era dus în Jerusalim de sărbătoarea Paștilor.

Un băiețaș umbla, căscând gura, în jurul casei goale. Ceilalți copii s'au dus de mult să se joace, dar el n'avea chef. Era foarte trist.

— Au omorît pe Isus Nazarineanul, i-a spus mamă-sa, pe acel binevoitor profet, care te-a binecuvântat și pe tine, când te-au dus la el în Jerusalim.

Aron — așa-l chema pe băiat — la această veste a isbucnit în plâns. I-a pierit voia bună. A voit să știe sigur cum s'a întâmplat groaznică ucidere. De aceea căsca acum gura pe dinaintea cunoscutei case a lui Cleofa, ca să știe dela el totul, dacă se va reîntoarce din Jerusalim.

A așteptat până aproape de asfințat, dar nu înzadar. Se apropiau trei călători și între ei și Cleofa.

Aron a fugit înaintea lui, dar când a văzut că între bărbații din Emaus mai este și unul strein, s'a oprit înfricat.

Streinul l-a privit și inima lui Aron a început să-i bată.

— Seamănă cu Isus Nazarineanul! — gândi el cu inima tremurândă. Dar n'a îndrăznit să-l agrăiască. A alergat la mamă-sa.

— Mamă! a strigat de departe. Poate că n'a murit Isus!

A venit cu Cleofa un bărbat foarte frumos și, dupăcum îmi amintesc, e întocmai cum a fost Isus Nazarineanul. Incă și inima mi-a bătut mai tare în apropierea lui.

— Nu vorbi prostii, îl dojeni tată-so. Doar vecinul a văzut cu ochii lui cum, spânzurat pe cruce, i-au străpuns inima și l-au îngropat într'un mormânt săpat în piatră.

Aron totuși nu s'a liniștit. S'a furișat înapoi până la casa lui Cleofa și a stat la pândă. A așteptat să plece streinul, ca să-l poată vedea mai bine.

A așteptat mult, dar înzadar. Intre timp soarele a apus. Cleofa și tovarășul său au ieșit din casă cu fețele aprinse și ochii strălucitori.

Aron a cutezat:

— Bunule Cleofa, unde e streinul care a fost cu voi.

Cleofa s'a uitat la băiat.

— A dispărut, răspunse încet. Dar nu spune că-i strein. A fost Isus Nazarineanul.

— Așa-i, cum am știut! a chiuit băiatul de bucurie.

— De unde ai știut? s'a mirat Cleofa.

— V'am văzut când ați venit. Al treilea s'a uitat la mine și atunci mi-a bătut inima, pentrucă am observat că seamănă cu Isus.

Cei doi bărbați s'au uitat unul la altul.

— Copilul acesta l-a recunoscut mai iute ca noi, zise, abia șoptit, Cleofa. Inima lui era mai plină de dragoste ca de 'ndoială; pentru aceea a cunoscut mai iute pe Domnul său.

Apoi în semn de binecuvântare puse mânile pe capul băiatului:

— Fericit ești Aroane! Acum fugi și du vestea și mamei tale.

N'a trebuit să-i spună de două ori. A alergat cât îl țineau picioarele și tuturor cu cari s'a întâlnit le-a dat de veste că Isus Nazarineanul trăiește și că a fost în Emaus.

Așa s'a făcut că micul Aron a fost apostolul care a vestit învierea lui Isus Mai târziu apostolii l-au botezat și devenind bărbat el însuși s'a alipit de apostoli.

Puterea credinții, dragostea cu care a recunoscut pe Isus și bucuria fericitoare cu care L-a vestit, iată, i-a câștigat răsplata.

Fiți și voi mici apostoli în a vesti pe Isus, în sfera voastră de activitate. Dar, ca să fiți vrednici de asta și inima voastră să fie curată și să trăiască în ea credința, speranța și iubirea: o iubire mare, foarte mare, față de Mântuitorul nostru Isus.

Traducere de **E. Pandrea.**

Lipsa de organizare economică

Reprezintăm specificul regiunei Sătmărene, prin urmare atât subiectul cât şi concluziunile ce le vom trage în cadrul acestui articol sunt în funcţie de stările de fapt şi interesele acestei regiuni.

Problema pe care a punem în discuţiune este de domeniul economic.

In vara şi toamna anului 1937 cutreerând anume Nordul Sătmarului, în special regiunea Băii-Mari, renumită prin cea mai bună recoltă de poame nu numai din ţara noastră dar şi de prin alte ţări, am fost martorii unor scene tragice şi sfâşietoare pentru cel ce simte necazurile acestui popor oropsit, dar mai ales a *ţăranului* român.

Peste tot ne invitau ţăranii la ei şi ne arătau livezile de pomi încărcate cu recoltă bogată. Mere de tot soiul îţi surâdeau de pe arborii încărcaţi până la neputinţă de susţinut, încât crengile trebuiau proptite cu pari pentru a nu se rupe.

Şi ne implorau ţăranii ca pe nişte dumnezei: „Domnilor! Dvoastră care aveţi inimă bună, dacă aveţi cât de cât simţ creştinesc în dvs., şi mai cunoaşteţi şi mai multe caşi noi „proştii", aduceţi-ne cumpărători pe fructe, căci ni se putrezeşte recolta pe pom în lipsă de cumpărători. Samsarii nu numai că ne promit un preţ de nimica, dar nici nu mai dau prin satele noastre. Şi, vedeţi, ce recoltă frumoasă, ce mere frumoase şi sănătoase avem!"

Am stat înmărmuriţi şi neputincioşi în faţa acestui spectacol într-adevăr sinistru, mai tragic poate decât foametea. Durerea sufletească ne sfâşia inima şi sufletul.

Am încercat apoi să ne punem în legătură cu toate casele de export de prin oraşe. Rezultatul: absolut NUL! Pentrucă, vedeţi, ce ne răspundeau negustorii. Spuneau ei: — „Noi am cumpăra bucuros, fiindcă bani avem destui. Dar n'avem piaţă. *N'avem contingentul.* Guvernul nu s'a îngrijit la timp ca să primim un contingent în raport cu cantitatea producţiei din ţară. Germania, Olanda, Belgia sau Austria, Cehoslovacia şi alte ţări importatoare de fructe, toate s-au aprovizionat dela bulgari, sârbi şi unguri, înaintea noastră a României. Noi am întârziat. Apoi, dacă nu am unde sămi plasez marfa, eu de ce să mai cumpăr? Noi nu suntem oficiu de ocrotire publică ca să acumulăm marfă, care mai e şi supusă repede- stricăciuni, numai pentru a salva interesele ţăranilor români, ci înainte de toate suntem negustori cari trebue să ne plasăm astfel capitalul ca să-l putem învârti şi la anul, iar nu ca să dăm faliment dintr-odată."

Iată cum, din lipsă totală de organizare, se produc pagube enorme economiei naţionale. Şi aci trebue să constatăm că nu lipsa de iniţiativă particulară, ci cea de îndrumare a statului a fost cauzatorul paubelor.

M-am întrebat atunci: „Ce face vestita noastră *cooperaţie?* Unde este ea tocmai la ocazii asemuitoare?" Nicăiri, desigur. In acelaş timp, când ţăranul aştepta să se producă o minune din cer pentru aş putea vinde recolta, desigur că „savanţii profesori universitari" îngrămădiţi pe la cele Centrale, Federale şi mai ştim noi ce alte organizaţiuni ale cooperativelor de „desfacere" şi „valorizare", scriau prin revistel de specialitate teorii chilometrice despre problema „valorizării" fructelor, dându-ne, nouă „provincialilor", nepricepuţi şi „inculţi", sfaturi, cum „ar trebui" să procedăm.

Meditând mult şi îndelungat asupra acestei probleme, am ajuns la convingerea că ne lipsesc cu desăvârşire cele două însuşiri esenţiale necesare oricărei organizaţiuni solide, înafară de o îndrumare bine concepută de stat: a. *spiritul de prevedere,* şi cel de *organizare practică.*

Cel dintâiu ne împedica de a prevede evenimentele, chiar şi cele firesti şi inevitabile prin natura intrinsecă a lucrurilor, iar cel de al doilea de a ne organiza în mod temeinic şi sistematic în ordine practică.

Nicăiri ca aci la valorizarea producţiei nu se adevereşte mai limpede, cât suntem de lipsiţi de o organizaţie solidă în domeniul practic şi cât de şubredă şi platonică este toată organizarea noastră Cooperativă. Totul e de suprafaţă. Ne mărginim doar la Consilii, Comitete, unde să alegem persoane cât mai sus puse. Aceste comitete şi consilii îşi macină energia în editarea de broşuri sau reviste de specialitate, dând, dela înălţimile închipuite a superiorităţii lor, sfaturi savante pentru cei ce, în cea mai mare parte, nici nu le citesc, în loc să organizeze la timp, să îndrumeze şi să pună la contribuţie capitalul necesar pentru a spori sau — uneori — a salva din timp economia naţională. La atâta se mărgineşte activitatea acestor conducători.

Am spus şi ni-o spunem şi aci, în mod repetat, părerea noastră:

Naţiunea română din Ardeal a fost robită cu desăvârşire în trei direcţiuni:

1. *politică,* 2. *culturală* şi 3. *economică.*

Emanciparea *politică* s'a desăvârşit deodată cu Unirea dela 1 Decembrie 1918.

Emanciparea *culturală,* oricât am fi de nemulţumiţi, în realitate şi în raport cu trecutul de sub stăpânirea străină face paşi repezi şi uimitori, la care contribue nu numai învăţământul de toate gradele dar şi instrucţia din armată.

Cea *economică* însă n-a progresat absolut nimica. A rămas în aceiaş stare rudimentară în care ne-a aflat Unirea din 1918. Totul se bizue pe slaba

iniţiativă particulară, pe speculaţiunea intermediarilor exploatatori nemiloşi, şi pe *noroc. Ţăranul* — cu produsele sale — *este lăsat în voia sorţii,* singura mângăiere a lui fiind Cel de sus, care îl ajută dându-i belşug în toate, dar nu vine totatunci şi stăpânirea să-l ajute la valorificarea cu cât mai mare folos al acestui belşug.

Statul, care ar trebui să fie îndrumătorul, părintele cuminte a cetăţeanului, se dezinteresează complet de dânsul, legănându-se par'că în iluzia existenţei unei organizări *Cooperatiste,* care, în realitate, nu există nicăiri.

E timpul, credem, ca pretinşii Cooperatori de pe la centre şi periferii, să-şi îndrepte activitatea lor asupra acestor probleme, tot atât de importante, caşi alte chestiuni sociale la ordinea zilei. In loc să ne epuizăm forţele în tot felul de organizaţiuni, mai bine să ne concentrăm atenţia şi puterile în aceasta direcţie *de emancipare economica* a ţăranului şi vom binemerita dela naţiune.

LUCIAN BRETAN

România stat corporativ

Evenimentul dela 24 Februarie 1938, n'a fost de sigur pe placul unor aşa zise personalităţi politice care făcuseră din politică, o adevărată meserie bazată pe o demagogie fără margini, şi care a contribuit într'o mare măsură la distrugerea moralului marilor masse. O astfel de stare anormală de sigur că nu mai putea dura, — mai ales că în momentul de faţă datorită evenimentelor externe, afirmarea voinţei unitare a naţiunii se cere mai mult ca oricând.

Salvarea nu putea fi căutată decât în înfăptuirea unui stat autoritar, — opus celui liberalist, — care să se realizeze prin unitatea politică, prin principiul Regalităţii conducătoare, şi prin prioritatea juridică a puterii executive. Trebue să recunoaştem în acest sens că regimurile de autoritate din alte ţări au realizat concentrarea asociaţiunilor politice în aşa zisa uniune naţională. Insuşi technica guvernării lor este bazată pe unitatea de comandament a politicei în timp de pace, care a înlesnit pregătirea lor militară. Statul autoritar de azi organizat pe limita Drepturilor Statului şi a obligaţiunilor lui, — şi având la bază ideia de drept de legalitate, de libertate reală, face posibil realizarea intereselor supreme şi permanente ale naţiunei organizate, pe baze corporatiste, transformând totodată Regalitatea activă formulată de Constituţia din 1923 într'o Regalitate conducătoare care să concentreze în mâna Sa funcţiunile constituţionale în vederea rezolvării mai sigure a problemelor de interes obştesc. Temeiul acestui Stat autoritar nu trebue căutat în metoda de'a conduce prin energia puterii, — prin o putere sprijinită direct pe violenţă, aşa cum se prezintă doctrina sovietică, sau ca un stat pus la îndemâna conducerii în care puterea se impune obligator cetăţenilor, după cum reese din principiile doctrinei naţional-socialiste.

La noi instaurarea statului autoritar contitue o necesitate imperioasă pentru exclude rea completă a ideiei de partid şi pentru impunerea unui concediu forţat partidelor politice, cari au împiedecat utilizarea atâtor elemente preţioase ce-ar fi putut contribui într'o mare măsură la organizarea statului dacă ar fi fost eliberate de constrângerile de partid. Aceasta cerinţă va putea fi realizată de actuala democraţie profesională care se opune democraţiei politice prin examinarea şi rezolvarea problemelor sociale, nu în funcţie de opiniile partidului care a realizat victoria electorală, ci în funcţie de interese profesionale şi realităţi economice. Acest corolar politic al grupării indivizilor pe profesiuni, — prevăzut de noua Constituţie, a cărui scop este de-a da ţării o reprezentare naţională, este Statul corporativ. In vederea alcătuirii noilor norme corporatiste noi am luat model „Carta del Lavoro", pactul fundamental al Italiei corporatiste care prevede că :

1. Naţiunea este deasupra indivizilor izolaţi sau asociaţi.

2. Munca sub toate formele este o datorie socială.

a) Caracterul unitar, din punct de vedere naţional al producţiei.

b) Caracterul reprezentativ şi mandatar obligatoriu pentru toţi membrii ai corporaţiilor legal constituite.

c) Solidaritatea factorilor de producţie exprimată prin „Contracte colective de muncă".

In baza acestor principii Statul nostru va urmări :

A. 1. Pregătirea problemelor de reorganizare internă a principalelor ramuri de industrie,

2. Idem, a problemelor de reorganizare internă a funcţiunilor economice şi sociale ale industriei.

B. 1. Organizarea corporaţiilor patronale, şi a

2. corporaţiilor muncitoreşti.

Spuneam mai sus că noua Constituţie înlocueşte reprezentarea politică prin reprezenta-

rea profesională, cerând pentru alegători şi eligibili anumite îndeletniciri, cari după natura lor sunt de trei feluri:

1. Agricultura şi munca manuală.
2. Comerţul şi Industria.
3. Ocupaţiuni intelectuale.

Nu trebue să ne închipuim că noua lege cere reprezentarea profesiunilor organizate, din contră, cere reprezentarea intereselor şi activităţilor agricole, muncitoreşti, economice, sociale şi intelectuale, — însă sub rezerva ca aceasta reprezentare să fie reglementată după valoarea creatoare a categoriilor funcţionale, nu după numărul profesioniştilor unei categorii. Totodată legea constituţională exclude pe ne profesionişti, adică pe cei lipsiţi de practica îndeletnicilor luându-le drepturile de vot de reprezentare şi de a fi aleşi.

Cât priveşte forma către care va fi orientat corporatismul românesc, — fie el subordonat sau mixt aceasta a rămas să hotărască legiuitorul. Astfel dacă legiuitorul va găsi de bun corporatismul subordonat, urmarea ar fi că Parlamentul Corporatist nu ar avea atribuţii de putere legiuitoare supremă, „adică de a legifera legi obligatorii pentru întreaga naţiune".

In cazul când legiuitorul ar găsi de bun pe cel mixt, Parlamentul Corporativ va constitui una din sursele de putere legislativă supremă, alături de alte surse de putere. Către această din urmă formă, sperăm că va tinde actuala Constituţie.

Andreica Ion elev.

Laudă Lenei

Cântecul, pe care foaia asta-l scrie,
Laudă măriri tale-aş vrea să fie;
Să te cuprindă'ntreagă: albă primăvară,
Aşa cum sufletul te'nchide'n el, în fiecare seară.

Mâna ta, care cunoaşte crinul,
Şi care s'a 'mbătat de cristalinul
Murmur al isvoarelor de munte,
Să fie vorbelor deslănţuite, punte;
Iar părul tău, mai negru decât mierla din pădure,
Să se resfire printre gândurile sure.

Să ciugulească 'n palmă sânii tăi,
Aşa ca nişte pui de porumbei,
Şi gura ta să'nsemne steme noi,
In rândurile cu aromă de trifoi,
Să fie dimineţile din carte şi din mine,
Mai limpezi decât mierea de albine;
Dumineca surâsului să crească
In geamuri de poem: muşcată îngerească . . .

Iar cerul tău, să lumineze toate cele,
Să nu mai fie noaptea, visurile grele . . .

ION ŞIUGARIU

Stihuri pentru viaţă...

Prietenă, mi-am recunoscut mahalaua în care am vagabondat . . .
Anii au încrustat amintiri, în grădina unde ne-am jucat.

Erai fata diafană din mahalaua zorilor,
Şi 'mbrăcai o rochie de culoarea florilor. —
Dintre elevele din clasa şaptea,
Tu erai mai sveltă şi cu Nya Vastea. —
Regretul cel nostalgic, al anilor de-atunci,
Il simt că mă sufocă — ca după grele munci . . .—
Azi vântu-agonizează refrenul despărţirii,
Ca'n toamnele funeste cu ţârâit de greer. —
Prietenă, oraşu-i putrezit de ploae şi ftizie,
Şi Nya numai cântă romanţa cea târzie . . .
Iar părinţii tăi îmbogăţiţi de război
Nici nu se mai uită, la cei trişti şi goi! —
Toate de-atunci s'au eternizat,
Chiar şi amintirea mea s'a pulverizat . . .

— — — — — — — — — — —

Prietenă, mi-am recunoscut mahalaua unde am vagabondat
Anii au dăltuit amintiri, în grădina unde ne-am jucat.

ELEFTERIE BEOCA

DĂRI DE SEAMĂ

CĂRŢI

Octav Aubry

MARIA WALEWSKA

editura „Universala“ Alcalay traducere de Camil Baltazar.

Maria Walewska a fost singura prietenă, sinceră şi devotată, care l-a iubit, care l-a înţeles şi care s'a sacrificat pentru Napoleon. Nu-i vorbă că, la rândul lui, şi Napoleon, cu toată nestatornicia temperamentului său, cu toate nenumăratele lui iubiri, numai de-această femeie s'a simţit ataşat sufleteşte, numai în faţa acestei femei a fost într'adevăr tulburat, numai în intimitatea ei se uita pe sine şi de multiplele-i ocupaţii. Pentru această femeie, pe care Impăratul a iubit-o nu numai cu simţurile ci cu întreaga fiinţă a, Napoleon a fost gata la jertfe. Pentru dânsa a făcut ceeace nu făcuse pentru nimeni alta ori altul: **„îi explica, îi desvăluia motive politice, îi desfăşura planuri“.** (Pag. 51.) **Maria Walewski** i-a fost îndemn la lucru, stimulent la eforturi. Din pricina acesteia s'a despărţit de Iosefina. Motivul divorţului, neputinţa de a-i da moştenitori, fusese un simplu pretext, cu toate că vârsta Iosefinei — cei 48 de ani ai ei — justifica perfect motivarea. Dealtfel Iosefina nici nu l-a iubit pe Napoleon. Nici pentru calităţile lui şi cu atât mai puţin pentru frumuseţea lui. Căsătoria ei cu el o făcuse ca un lucru supărător de care vrei să-ţi iai grija odată. Dar cine a fost această fermecătoare **Maria,** pe numele-i de familie **Laczinska,** şi cum de s'a ivit în calea cuceritorului neastâmpărat?

In Ianuarie 1807, Napoleon intră triumfător în Polonia. A doua zi, după primirea-i emoţionantă ce i se făcuse în capitala Poloniei supusă şi aservită intereselor Franţei, Napoleon cunoscu la serbarea dată de prinţul Iosif — realizatorul independenţei Poloniei — pe-aceiace avea să-i fie mai târziu, după multă perseverenţă şi sbucium, o iubire pătimaşă.

Căsătorită forţat, la o vârstă când nu putea înţelege viaţa, se supune capriciilor părinţilor şi ia de soţ pe contele Walewski în vârstă de-aproape 70 de ani. La această căsătorie Maria **Laczinska** contribuie cu frăgezimea celor şaptesprezece ani câţi îi avea şi cu o severă educaţie mai ales religioasă, iar el, contele, cu bogăţiile, cu titlul şi cu metehnele unei bătrâneţi austere, neînţelegătoare şi insensibile la impulsurile sângelui.

Ivirea lui Napoleon a fost pentru ea, la început o teamă şi o şovăială, pentruca în urmă să-i fie un refugiu şi-o alinare a dorinţelor.

Pentru Impărat „rezistenţa ei, modestia ei continuă, dezinteresarea şi dragostea profundă pentru ţara sa în care Napoleon vedea prima virtute, mişcară tot ce rămăsese uman în el. Instinctiv, când era cu ea, el se despuia de Impărat“. (pag. 49).

Maria Walewska e o traducere neglijent făcută, însă e o lucrare interesantă. Doza de imaginaţie pe care autorul i-o imprimă de dragul inedítului, nu diminuiază prea mult istoricul. Cel mult îngroaşă numărul filelor. In orice caz, prin această scriere, se contribue cu ceva, în plus, la cunoaşterea aceleia ce-a fost Maria Walewska şi la moravurile unor trecute vremi.

* * *

NAPOLEON în viaţa sentimentală — traducere de **Gh. I. Georgescu** editura librăriei „Principele Mircea“.

Urmele lui Napoleon au fost exploatate în toate ascunzişurile lor. Geniul lui a prilejuit multora, pe lângă serioase venituri, cunoscute ascensiuni.

Astfel se explică şi-acum, **mai ales acum,** abundenţa scrierilor despre dragostele lui, despre avânturile lui.

Cu toate astea, dela Ludvig — lucrare serioasă şi de căpătâi despre Napoleon — totul s'a scris din interes material şi pentru reclamă personală.

Pe marginea unei pagini de manuscris napoleonian s'a înseilat un roman senzaţional cu izvoare „autetice“.

Imaginaţia setoşilor de venituri şi de nume imprimate pe coperte, întrecându-se pe sine a găsit în unii „scriitori“, mai puţin cunoscători ai vieţii întime şi publice ai genialului Napoleon, pe cei mai „autentici“ biografi. Infine.

Napoleon este şi rămâne inepuizabil pentru orice cercetător. Senzaţionalul îl poţi găsi şi uşor dovedi pe orice urmă a lui. Unii „cercetători“ chiar se frământă a convinge lumea că'n Sf. Elena a fost trimis un învid oarecare şi că el, Napoleon, îşi făca mendrele cine ştie pe unde şi cine mai ştie ce punând lacale.

In scrierea de faţă autorul s'a trudit şi a şi reşuit, în parte, să mulţumiască neastâmpărata curiozitate a cititorului despre aventurile sentimentale ale lui Napoleon. Se ocupă însă mai mult de Iosefina. E şi exlicabil.

In orice caz, cartea aceasta, departe de a te dumiri, îţi omoară plăcut timpul destinat şi necesar unui repaus.

* * *

Em. Papazissu — SOARE INTR'UN STROP DE ROUĂ — editată de **„Ideia“ Bucureşti lei 50.**

Versurile dlui **Papazissu,** ni se pare dascăl pe undeva prin Calicra, sunt atât de sincere şi de plăcute încât te împrieteneşti imediat cu ele. Dealtfel, adresându-se criticilor, autorul te previne de la început şi pe tine cititor înţelegător, pregătindu-te oarecum pentru cele ce ai să întâlneşti în cuprinsul volumului şi-a celor nouă zeci, mi se pare, de frumoase poezii, şi-ţi spune dela prima pagină:

„Simplă-i poezia mea:
Soare într'un strop de rouă...
Nu-i din cea de astăzi, „nouă“
Dar mi-e sufletul în ea.
Gingăşia acestei preveniri îl face

pe autor, dintr'o dată mai simpatic, iar pe lector mai îngăduitor, mai înţelegător.

Nu-i însă nici o nevoie de îndulgenţa cititorului. Versurile dlui **Papazissa** sunt merituoase în adevăratul înţeles al cuvântului. Frumoase, uşoare şi simtiţe ele te îmbie şi te desfată.

De ex:

GHIOCELUL (pag. 40)

S'a cătărat pe creasta unei roce
Să-şi sune clopoţelul luminos...
Năpraznic vifor s'a stârnit gelos
Şi-a spulberat cu ura lui feroce,
Pe-al primăverii vestitor precoce!...

Sau:

CANTEC (pag. 23)

Vreau iubirea-mi nouă
Ca pe-o rară floare,
S'o hrănesc cu soare,
Să mi-o ud cu rouă.

Vreau să-mi cresc iubirea
In cântări de îngeri...
Nu cunoască plângeri
Şi nici vestejirea.

Vreau iubirea-mi pură
Inchinată ţie,
Pururea să-ţi fie
Cuminicătură...

Ne pare rău că nu putem cita câte ceva din admirabilele-i Balade, mai cu seamă acela, **„Beiului din Balciuc" care...**

Are în serai
Frumuseţi din rai...
Graţii, care-şi frâng
Trupul, şi nu plâng,
Poată'n ochii lor
Cerul de Bosfor,

Iar în mersul lent
Caldul Orient...

— — — — — — —

Ori din acelea din **„Ţara visului"** cum e de exemplu acea splendidă **Scrisoare:**

— — — — — — —

... Himeră-i şi râvna de-a fi mai presus
De tot ce-i uman şi vremelnic...
O, câte talente'n neant n'au apus
Cu aroma ofrandeor ce le-au depus
Pe al Nemuririi jertfelnic!

— — — — — — —

Acei cari au avut răbdarea să se obişnuiască, să-şi facă o plăcere din lectura versurilor, vor găsi în poeziile dlui **Papazissu,** momente de înalte satisfacţii.

* * *

G. Călinescu — ENIGMA OTILIEI — roman editura **Naţionala-Ciornei** — două volume lei 135.—

Viaţa orăşanului, în toate complexurile ei, nu ni-a fost descrisă încă de nimeni cu-atâta minuţiozitate, cunoaştere şi temeinicie.

S'a mai încercat şi s'a şi redat în unele scrieri, fragmente din viaţa târgoveţului, mai cu seamă a mahalalelor târgurilor. Toate au fost însă simple lucrări pospăitoare care, dacă nu s'au uitat încă, vor trece desigur şi neîntârziat în uitare.

Cu **Enigma Otiliei** e altceva. Nu putem vorbi în acelaş timp de-aceasta, adevărată operă, completă în ceiace priveşte tabloul înfaţişat şi de celelalte diversescrieri apărute până la **Enigma Otiliei.**

Enigma Otiliei e suverana. E atât de evocatoare, atât de puternică, atât de reală şi de stăruitoare încât înăbuşe tot ceiace se credea bine realizat până la ea. Numai după ce-ai trecut peste lectura ei îţi dai seama de sterilitatea celorlalte lucrări cari au încercat viaţa orăşănească.

Intre copertele **Enigmei Otiliei** seînchide viguros şi dibaciu tot freamătul oraşelor noastre. Această minunată lucrare se aşează şi rămâne cu îndreptăţire lângă **„ION"** al dlui Rebreanu pentru a arăta posterităţii însuşirile unui alt mare scriitor român în persoana dlui G. Călinescu.

Cititorii noştri cari vor să-şi îmbogăţiască biblioteca prin ceva într'aedvăr de preţ, apoi să nu întârzie a-şi cumpăra cât mai neîntârziat cele două volume ale dlui G. Călinescu **„Enigma Otiliei".**

* * *

Ion Siugariu — TRECERE PRIN ALBA POARTĂ — editura Librăriei Pavel Suru, Bucureşti lei 50.

Asupra versurilor d-lui **Siugariu,** o spunem dela început, ne vom opri şi ocupa aşa cum se cuvine în nr. viitor al revistei. Căci prea ne este mare bucuria întâlnirei cu sufletul acestui flăcău sătmărean, atât de scump şi de preţuit nouă ca să ne scăpăm de el printr'o simplă dare de seamă de felul acesteia.

O, şi cât am vrea ca poezia lui **Siugariu** să pătrundă cât mai repede şi cât mai intens în inimile cititorilor noştri! Cât am dori ca lumea să-şi de seama cât mai neîntârziat de frumuseţea, de duioşia, de originalitatea neînchipută a versului acestui atât de sbuciumat, dar atât de talentat colaborator şi prieten al nostru.

Noi îl cunoaştem şi-l preţuim. **Trecrea prin alba poartă,** ni-a dat prilejul unei atât de puternice îndreptăţiri în credinţele noastre despre acest tânăr poet, încât ne vine uneori să-i luăm volumul de versuri şi să ieşim cu el în stradă pentru a strigă trecătorilor:

Staţi oameni buni să vă citim poezie adevărată, scrisă de **Siugariu,** prietenul nostru şi-al sublimului, plecat în Capitala ţării spre a adânci taina slovei.

Staţi şi ascultaţi-ne măcar o strofă, de ex., din **Incantaţia I pentru o zână mică:**

— — — — — — —

... „Isvor de munte, ochi de căprioară,
E vorba ta curată şi uşoară;
Şi sânul tău mai crud ca frunza de alun
Se gudură sub haină, mic şi bun.

Trecere prin alba poartă, volomul acesta de nebănuit de minunate versuri vi-l vom prezinta cu onorurile cuvenite în numărul viitor

Victor Stanciu
SERBAREA ARBORILOR ŞI A PĂSĂRILOR
editura revistei Satul şi Şcoala Cluj
Lei: 10

Autorul şi-a tipărit, şi bine a făcut, o conferinţă pe care o fi ţinut-o cândva. Necesitatea sădirei şi îngrijirei pomilor de tot felul şi-a arborilor în general, protejarea diferitelor păsări, sunt lucruri pe cari intelectualii noştri şi lumea de ori ce fel le ignorează.

Cărţulia de faţă, scrisă frumos şi documentat, va trezi în cititori interesul ce se cuvine problemei.

CONST. GH. POPESCU

RĂBOJ

Panait Cerna. *Numele multora dintre acei ce altă dată ni-au dus faima frumuseţii slovei şi-a neamului, peste mări şi ţări, sunt azi complet indiferente »intelectualilor« noştri.*

Amintirea lor nu spune, uneori, prea multe nici chiar acelor cărora ar trebui să le spună.

Cine — afară de cei câţiva cunoscuţi, încăpăţinaţi, răscolitori de gânduri şi de simţiminte, pe cari-i poţi număra pe degete — mai evocă numele unui **Petică, Cerna, Iosif** *şi-atâţia alţii, cari au imprimat, prin sensibilitatea sufletelor şi tăria talentelor lor, pecetea culturei pe stema ţărei noastre atât de necunoscute şi de sfidate?*

Numele poetului, a cărui amintire o încrestăm pe acest răboj, a fost cândva — acum douăzeci şi cinci de ani — o falâ şi o mare speranţă pentru poezia românească. Astăzi? Astăzi pomenirea numelui lui e un motiv de a plictisi, de a face să roşească mutre pretinse cultivate.

Panait Cerna, *pe numele lui adevărat Stanciof, — Cerna fiind împrumutat după numirea satului, din jud. Tulcea, în care s'a născut la 25 Sept. 1881. — a fost unul din cântăreţii cei mai iubiţi şi mai apreciaţi ai noştri.*

*In 26 Martie c. s'a împlinit un sfert de veac dela moartea lui, moarte întâmplată în Germania la 26 Martie 1913 şi pricinuită de o boală de piept agravată pe urma unei pneumonii. Rămăşiţele-i pământeşti au fost însă aduse în ţară şi înhumate în cimitirul Bellu din capitală. Astfel, acel ce ni-a dat acele minunate versuri şi care-şi încercase talentul în 1897 în revista »***Povestea vorbei***« cu un* **Sonet** *pentruca la scurt timp să semneze şi'n* **Semănătorul** *lui Vlăhuţă, sub pseudonimul* **Elvira** *»***Noapte de vară***«, s'a stins în vârstă de 32 de ani. . . . »Mic de trup, ca un japonez, cu ochii vioi sclipitori de inteligenţă« cum ni-l descria regretatul Bogdan-Duică, în* **Panait Cerna,** *lumea cunăscătoare a valorii poeziilor lui, punea mari şi îndreptăţite speranţe,*

Titu Maiorescu, de pildă, îi prevedea o catedră universitară, iar Al. Vlăhuţă îi preţuia versurile ca adevărate comori.

Regretăm că spaţiul restrâns nu ne permite a ne extinde asupra vieţii acestui vitregit al soartei, mai ales asupra lirismului şi patriotismului din poeziile lui. Nădăjduim însă că cititorul, nesatisfăcut de puţinătatea rândurilor noastre, se va interesa singur şi mai amănunţit de cele rămase pe urma a celui ce ne îndemna:

. . . »Ai numai o viaţă, şi-ar fi păcat
Să mori făr'a cunoaşte comoara ei deplină.«

*

Gazeta Transilvaniei a împlinit, mai zilele trecute, o sută de ani dela apariţie.

Presa de peste tot a sărbătorit acest eveniment aşa cum trebuia, aşa cum merita.

In acest ziar au isbucnit, clocotitor, primele îndemnuri pentru eliberările noastre. Prin penele lui **Bariţiu** şi a lui **Mureşanu** s'a scurs foc, propovăduindu-se credinţa şi slova românească şi apărându-se cu înflăcărată dragoste năzuinţele româneşti.

In **Gazeta Transilvaniei** oricine va găsi întreaga viaţă sbuciumată a românilor îndârjiţi de lupte pentru libertate şi omenie.

*

Poeta mamă, **Elena Farago,** *directoarea Muzeului Aman din Craiova, este sărbătorită cu prilejul împlinirei a 60 de ani de viaţă.*

Românimea de peste tot, pătrunsă de frumuseţea versului ei, îi aduce un călduros şi meritat omagiu.

Căci . . . »Dna **Elena Farago** *este întâia noastră poetă, care a făcut din vers mai mult decât un fir de însăilat cuvintele şi în fragila pânză de paianjen a strofelor sau romanţelor dsale a aruncat, ca pe-o urnă de lacrimi, în miniatură, inima dsale suferindă . . .« Vestală neobosită a focului sacru, dna* **Elena Farago,** *aduce şi astăzi în plină celebritate, acelaşi zel liric şi aceeaşi puritate a inimii ca şi'n întâile încercări, de-acum treizeci de ani şi mai bine. Pe fruntea sa, modestul busuioc al debutului şi laurul domnesc al premiului naţional de Poezie, se împletesc în cea mai intimă şi armonioasă cunună.« (Perpessicius — Cuvântul)*

Afirmarea *se alătură din toată inima unei atât de mărete şi de potrivite sărbătoriri.*

*

Academia Română a sărbătorit în 2 Aprilie c. o sută de ani dela naşterea celui mai mare povestitor al nostru, **Ion Creangă.** Şugubăţul neîntrecut din Humuleştii Neamţului, a fost pentru proza românească ceiace prietenul său »bădiţa Mihai« **Eminescu,** a fost pentru poezia noastră.

Centenarul naşterii autorului »Amintirilor din copilărie« va fi pentru cititorii cari i-au gustat farmecul slovei un prilej de pioasă aducere aminte.

Const. Gh. Popescu

REDACȚIONALE

Sântem din nou obligaţi să anunţăm că ne sânt prea strâmte cadrele pentru a înregistra abundenţa de material ce o avem. Am fi fericiţi să putem soluţiona problema în senzul dublării paginilor.

Până atunci chiar Buletinul „Astrei" apare în acest prea redus chip.

Dela Cinema Astra

Sezonul cinematograful mai dăinuie încă, deşi se pare că publicul nu e prea înţelegător.

Cinema „Astra" a căutat întotdeauna să servească în modul cel mai onorabil, pe amatorii săi preţuiţi. Dovadă sunt atâtea şi atâtea filme celebre cari s'au perindat pe ecranul de aici, producând de nenumărate ori, săli pline. Nici nu mai vorbim, de interesul ce-l depune cinematograful „Astra" pentru filmele bune ce pot fi văzute de tineretul scolăresc.

Incepând cu Dumineca Florilor, vor rula: Celebra creaţie de junglă a lui Warner Baxter: „Craiul Pădurilor" şi minunatul film: „Mica prinţesă" cu Sirley Temple.

De Paşti vom vedea: „Teroarea" cu Eduard G. Robinson şi „Premiera" sau „Dansul continuă" o admirabilă revistă în frunte cu Zarah Leander.

Reţineţi vă rog acest nume: Zarah Leander. Il veţi ma auzi, întru cât el este al unei noui vedete de cinema. O vedetă, care va cuceri cât de curând sufragiile admirative ale lumii fiind a demnă rivală a divei Greta Garbo.

Sărbătoarea muncii de 1 Mai, coincide cu rularea frumosului film tehnicolor „Ingerul străzii" cu Simone Simon. Cine preţueşte creaţiile acestei adolescente admirabile, nu va ocoli filmul. Completarea o va face emoţionanta producţie a lui Victor Francen, întitulată „Foc".

Toate aceste flme, încadrate în jurnale actuale şi alte şi alte mărunte completări, vor putea face faţă sezonului actual, ce tinde să se pelungească mult, peste termenul scadenţei sale.

—o—

INTELECTUALI!

117.747 publicaţii străine
2.253 publicaţii româneşti

cuprind adesea studii şi informaţiuni privind domeniul Dvs. de activitate. — Dar cine poate urmări, tăia şi clasa 120.000 de publicaţii, punându-vă zilnic pe masa de lucru cea mai preţioasă şi complectă sursă de informaţii asupra problemelor care formează preocuparea Dvs.? 102 agenţii din lumea întreagă prin intermediul agenţiei

„SERVICIUL GAZETELOR"

Bucureşti — Str. Sf. Constantin No. 24 — telefon 3-16-15

Prospecte, oferte şi probe gratis la cerere.

Afirmarea

Literară—Socială

EDITATĂ DE „ASTRA", DESPĂRȚĂMÂNTUL SATU-MARE

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU ŞI OCTAVIAN RULEANU

ANUL III — No. 4.— APRILIE 1938

Redacţia şi administraţia: Satu-Mare, Str. Moldova Nr. 53.

Biblioteca Universităţii Iaşi

afirmarea

DITATĂ DE „ASTRA" DESPĂRȚĂMÂNTUL SATU-MARE

Fondatori :
Const. Gh. Popescu
și
Octavian Ruleanu

Anul III. — No. 5-6 **Mai—Iunie 1938.**

In acest număr semnează :

PETRE DULFU
TITUS L. ROȘU
MIHAIL PINTEA
TRAIAN GHERMAN
LIVIU TEODORU
ION ȘIUGARIU
ION GROȘAN
GEORGE PUTNEANU
E. PANDREA
OCT. RULEANU
GEORGE MENIUC
CONST. GH. POPESCU

I. RENTEA :
Sf. Gheorghe

Exemplarul Lei 10

BIBLIOTECA UNIVERSITĂȚII IAȘI
13

AFIRMAREA

APARE LUNAR

Redactori :
Const. Gh. Popescu
și
Octavian Ruleanu

GRUPAREA REVISTEI: dr. Ştefan Anderco, dir. Augustin Baciu, dr. Lucian Bretan, farm. Alexe Nan, prof. V. Scurtu ing. Zeno Spârchez.

DESPĂRŢĂMÂNTUL JUDEŢEAN AL ASTREI: Dr. Eugen Seleș, președinte, **prof. Gavril Barbul,** secretar. Membri: **Dr. Ilie C. Barbul,** dir. **Eugen Bota, dr. Titu Demian,** archidiacon **Aurel Dragoș,** f. primar **dr. Augustin Ferenţiu,** președ. Trib. **Dumitru Huzum, dr. Ion Maioreanu,** prof. **Victor Mathei, dr. Ion Oros,** chestor **Gavril Păușan,** dir. **Nicolae Pop,** prof. **Octavian Ruleanu,** prof. **Vasile Scurtu,** ing. **Zeno Spârchez,** prof. **Silviu Tămaș,** dir. **Emil Tișcă.**

— Rugăm stăruitor pe toți cititorii noștri să binevoiască **a ne achita abonamentele.**

Redacția și Administrația Str. Moldova 53 Satu-Mare.

ABONAMENTE:

Particulari — — — — — —	**Lei 100**
De sprijin — — — — — —	**„ 300**
Pentru instituții — — —	**„ 400**
Exemplarul — — — — —	**„ 10**

TIPOGRAFIA „PRESA LIBERĂ" SATU-MARE

Afirmarea

Literară—Socială

EDITATĂ DE „ASTRA", DESPĂRŢĂMÂNTUL SATU-MARE

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU ŞI OCTAVIAN RULEANU — ANUL III — No. 5—6. — MAI—IUNIE 1938

NOROCUL ŞI MINTEA

— Poveste inedită —

de PETRE DULFU

I

Mintea 'n cale-i s'a 'ntâlnit
Cu Norocul: „Bun găsit!
„Frate!" (îi grăieşte ea)
— „Să trăieşti!" (el zisu-i_a)

„Soro!... Da 'ncotro anume?"
— „Ia, cum vezi... Prin larga lume!...
„Umblu... dreg cât pot, mereu,
„Tot ce 'n lume faci tu rău!"

— „Elei!... cu? fac rău, îmi spui?..
„Ce rău am făcut?.. Şi cui?..
„Cine face — atâta bine
„Muritorilor, ca mine?..

„Cine le dă bogăţii?
„Soaţe dragi? măriri? domnii?..
„Spune-mi!.. cine, surioară,
„Decât eu, Norocul, doară?"

Mintea din cap clătina,
Surâzând amar: — „O, da!
„Faci pe câte-un hoţ... bogat!
„Precum nici n'ar fi visat.

„Şi cu_averea 'n loc s'ajute
„Suferinzi, nevolnici... sute:
„Mii şi mii de înşi robeşte,
„Chinuindu-i păgâneşte.

„Până ce 'ntr'o bună zi
„Merg la el, spre_a_l cuminţi
„Ci, la căpătâi s'o scot,
„Nu cu fieşi-care pot!..

„La domine urci, de jos,
„Câte_un tigru... sângeros!..
„Şi te lauzi, că tu dai
„Fericire lumii... Vai!

„Vai de lume_ar fi, când toată
„Ţie 'n grije-ar fi lăsată!..
„Cei atinşi de mâna ta
„S'ar sminti!.. ar căpia!

„Dacă n'aş fi eu... să bat
„Urmele_ţi, din sat în sat!
„Numai eu, abia mai ţiu
„Dintre ei pe unii 'n frâu!..

„Dar... ce mai încolo 'ncoace?..
„Tu 'ncrezutule Noroace,
„Fără mine... n'ai putere
„Nici să dai cuiva... avere!

„Necum încă fericire!"
— „Alei! soro!.. Eşti în fire?..
„N'am putinţă nici să fac:
„Om avut pe_un om sărac?..

„Nici tât nu pot, zici tu?.."
— „Fără ajutoru-mi... nu!"
— „Ba mă prind că pot, când vreu!"
— „Nu poţi! nu!.. Mă prind şi eu!"

II

Astfel ei se rămăşiră...
Împreună-apoi porniră. —
Cum mergeau pe drum la vale,
De-o pădure dau în cale.

Iar acolo văd, pe-un grind,
Un român din greu muncind.
Crengi uscate aduna
Şi grămadă le-aşeza.

— „Hei“ (Norocul i-a grăit,
Lângă el din drum oprit)
„Carul unde ţi-ai lăsat?..
„Cum duci astea până 'n sat? .“

El răspunse: — „N'am nici car,
„N'am nici boi, picior măcar!..
„Uscăturile-adunate
„Le voiu duce-acasă 'n spate.“

—„Ian ascultă, măi creştine!..
„Uite, milă mi-e de tine...
„Na! o pungă... Mergi, grăbeşte,
„Ia-ţi... car, boi!.. tot ce-ţi lipseşte!

„Să trăeşti ca oamenii!..
„Nevoit să nu mai fii
„Lemne 'n spate să mai cari!“
Biectul om... făcu ochi mari:

— „Valeu!.. Dumnezeu te ţină!“
Apoi pungulița plină
Ascunzând-o 'n mânecă:
Bucuros la drum plecă...

Iar Norocul, încântat,
Către Minte s'a 'ndreptat:
— „Ei!.. puterea mi-o văzusi?..
Soro!.. Ce mai zici acuşi?..“

—„He-he!.. frate!.. Ce să zic?..
„N'am de zis, acum, nimic!..
„Stăi, să treacă... doar o zi!
Şi pe urmă... vom vorbi.“

***

Omul... tot mergea, grăbit..
Dar de-odată... s'a oprit.
Ce văzuse?.. Doi cioroi,
Pescuind, într'un băltoiu.

— „Ah!“ (gândea cu bucurie)
„Peştii-mi plac, nespus, şi mie!“
Hai şi dânsul deci, prosteşte,
Jos în lac, să prindă peşte!..

A sosit târziu acasă.
Doi pescuţi a pus pe masă...
Altceva nimic n' aduse,
Punga 'n baltă şi-o pierduse...

— „Pentru ce-mi vii pe 'nnoptate?..
„Lemne, mi-ai adus, bărbate?“
— „Aş!.. de unde, draga mea?“
Şi cu jale spusu-i-a:

Toate, cum s'au întâmplat,
Ce de bani a căpătat,
Cum colo 'n băltoiu pierdu
Punga plină ce-o avu!..

Biata-i soaţă... s'a crucit:
„I' auzi!.. faptă de tâmpit!..
„Când atâţia bani primişi,
„Pentru ce te mai oprişi?...

„Pentru ce nu alergaşi,
„Hai! cu tot ce căpătaşi,
„Drept la cuibuşorul tău?..
„Nu te rabde Dumnezău!“

III

Dimineaţă, c'o secure,
Omul iar plecă 'n pădure
Mintea şi Norocul stau
Tot acolo... L-aşteptau...

Când Norocul l-a văzut,
Foc şi pară s'a făcut...
— „Cu toporul vii şi-acuma?..
„Om prost!.. Cu toporul, numa?..“

— „Lasă-l!.. Par' că-i el de vină?..“
(Mintea zisu-i-a blajină)
Aş!.. Norocu 'n loc s'audă,
Strigă... şi mai plin de ciudă:

— „Car, boi... nu ţi-ai cumpărat?..
„Unde-s banii ce ţi-am dat?
„I-ai băut la crâşmă, poate?..“
Omu-i spuse şi lui, toate:

Cum din cale se opri,
Lângă sat, spre-a pescui,
Şi el, colo, cu ţiganii...
Cum pierdu 'n băltoiu toţi banii...

— „Da?.. Ai stat la pescuit?
„Peşti... hai?.. Peşti ţi-au trebuit?..
Şi-i venea, de mânios,
A-l călca 'n picioare, jos!

Altă pungă scoase-apoi:
— „Uite icea!.. Ia-ţi: car!.. boi!..
„Ca să nu cărăbăneşti
„Lemne 'n spate, cât trăeşti!..

„Pierde-mi şi ăşti bani, sărace!..
„Şi-o să vezi tu ce ţi-oiu face!"
Omul... punga o luă;
Tot în mânec'o băgă...

Şi porni spre cuibul său.
Merse până 'n sat mereu...
Dar în sat, la crâşm' ajuns,
Stete... de-un fior pătruns...

Doi, acolo 'n bătătură,
Ameţiţi de băutură,
Se băteau... ca doi turbaţi...
Hai, la dânşii: — „Ho! măi!.. Staţi!.."

Ş' unde sar beţivii răi,
Amândoi, pe el!.. Dă-i!.. dă-i!..
L'au bătut nemiluit,
Hainele i-au sdrenţuit...

Greu, abia scăpă cu viaţă...
Merge-atunci acasă, ală.
Cată punguliţa: — „I!..
„Nu-i, nici asta?!.. Unde-o fi?.."

Când îl vede-a lui soţie,
Sdrenţuit, bătut: — „Vai mie!..
„Astăzi nu te-ai dus, pe semne,
„In pădure după lemne!

„Te 'ntâlneai acolo iar
„Cu acel milos drumar...
„Poate că-ţi mai da cevaşi...
„Crâşma tu azi mi-o 'nfundaşi?..

„Şi la crâşmă... ce-mi făcuşi?..
„Cu beţivii te bătuşi!..
„Asta ţi-e isprava dară?..
„Om netrebnic!.. Pierde-vară!"

— „Aş!.. dar taci, femee, zău!
„Vin de la pădure eu!
„Căpătaiu bani, şi azi, dragă,
„Tot ca ieri!... o pungă 'ntreagă!

„Dar în deal, la crâşmă, îci,
„Văd pe vărul meu, Drăghici,
„Şi pe vărul Stan Cotigă...
„Se băteau... să se ucigă!..

„Hai, eu să-i despart voiesc.
„Ei mă 'nhaţă... mă snopesc...
„Fugi!.. Să scap, abia putui!..
„Punga?.. Ia-o de-unde nu-i!.."

— — — — — — — — — —

Dacă spirt pe foc turna,
Focul nu se 'nflăcăra,
Cum se 'nflăcără nevasta,
Auzind şi vorba-aceasta...

— „Acolo!... ce guguman!...
„Doar prostii faci, nepristan!..
„Piei din ochi-mi, pân' ţi-e bine!
„Fugi!.. că dau cu ceva 'n tine!"

IV

Dimineaţa următore,
Nu ieşise mândrul soare,
Bietul om... îşi face cruce...
Spre pădure iar se duce.

Când Norocul l-a zărit,
Cu securea doar venit,
Numai cu securea, iară:
Cât p'aci la el să sară!

— „Of!.. îmi vine să-l sdrobesc!..
„Nimenea, de când trăiesc,
Pân' azi, nu m'a supărat,
„Ca ăst om ne-ajutorat!"

— „Ba astâmpără-te, zău!
„Nu-i de vină el, ci eu!"
(Mintea zisu-i-a, cu buna)
„Poţi să-i dai tu pungi într'una!

„Până nu l-oiu adia
„Eu niţel, cu mâna mea
„Dărnicia ta prostească
„N'are să-l căpătuiască!.. —

„Dărueşte-i, spre 'ncercare,
„Azi, o sumă... nu prea mare:
„Şi-o să-l vezi, mâini... om avut!..
„Dacă şi eu îl ajut..."

— — — — — — — — — —

L-a certat întâi, Norocul,
Spre-a-şi vărsa pe el tot focul...
Scoase-apoi, din haina-i lungă,
Şi-i întinse iar... o pungă:

— „Iţi mai dau odată... na!..
„Poţi chiar streang a-ţi cumpăra!
„Grija-nu vreau să-ţi mai am..
„Bani, de trei ori datu-ţi-am:

„Încât... cap tu dac'aveai,
„Pân' acum... te pricopseai!"
Mintea zise: — „Da! ai drept!
„Dac' avea... cap înţelept!.."

Şi-atingându-l puţintel,
Dânsa, doar c'un degeţel:
Bietul om... se cuminţi,
— „Mulţumesc frumos!" grăi.

Drept la cuibul său s'a dus.
— „Na, nevastă!.. Ţi-am adus,
„Uite bani azi, o grămadă!..
„Pune-mi-i la fund, în ladă!"

Ziua următoare 'n zori,
Şapte mii de leişori
Din grămadă el luă.
La un târg apoi plecă.

Şi-a venit, mai către seară,
Dela târg acasă iară:
Nu pe jos... ci 'n car nou, tras
De doi boi cu sprinten pas.

Iar de car era legată
Şi-o văcuţă cumpărată...
Şi de-ai vacii gât, c'o sfoară,
O viţică bălăioară!

Ana, scumpa lui soţie,
Lăcrămă, de bucurie...
Iar sătenii... stau miraţi:
„D'unde-atâţia bani, măi fraţi?"

V

Toţi, ştiindu-l om bogat,
Oamenii ceilalţi din sat,
De vânzare când aveau
Ceva bun... la el veneau...

Într'o zi, pe când — de-acasă —
El în ţarină plecase
Au venit la soaţa lui
Doi ţigani... c'un crap gălbui:

Crap din cei mai dolofani,
Cât un prunc de doi-trei ani!
— „Uite-un peşte! Prea e mare,
„Ca să-l facem, noi, mâncare...

„Cumpără-ni-l, jupâneasă!...
„Crezi câţi cerem mult?.. Aş!.. lasă!..
Doi poli doar... din ladă scoşi...
„Şi... mâncaţi-l sănătoşi!"

Cât cerut-au, ea le-adusc.
Crapu 'ntr'o copaie-l puse...
Colo însă către-amiază,
Când să-l taie: ce să vază?..

Zdup!.. din pântecele-i gros,
A căzut o pungă jos,
Înţesată... de bănet!..
— „Ah!" (femeea zise 'ncet)

„Nu fu scump, de loc, ăst peşte!"
Punga'n sânu-i o 'ndoseşte...
Nici un ceas nu trece bine,
O bătrână, beată, vine:

— „Să trăeşti, Anuţo!.. Ştii,
„Dragă, pentru ce venii?..
„În boccea, iei... am o leacă
„De făină... Bună!.. iacă!..

„Dă-mi pe ea vreo sase lei!..
„Zău pomană-ţi faci, de-o iei!..
„Să-mi mai stâmpăr focul viu,
„C'un ţoiu-două, de rachiu!"

— „Ad-o 'ncoace!.. Na, bătrână!"
Şase lei i-a pus în mână;
Doar să scape mai degrabă
De supărătoarea babă...

Când goleşte bocceluţa,
Ce să vadă iar, Anuţa?..
A căzut şi din făină,
Zdup!.. o pungă... de bani plină!..

VI

Soţului, când vine, 'ndată,
Dânsa pungile-i arată...
Şi 'nşiratu-i-a din gură,
Toate, cum se petrecură...

— „Aste pungi, cu ce-i în ele,"
(Zise el) „au fost a mele!
„Şi-ale mele iarăşi sânt,
„Prin voinţa Celui Sfânt.

„Cea căzută jos din crap,
„S'a 'ntâmplat... în lac s'o scap,
„Colo, ştii, la pescuit...
„Şi-o 'nghiţi un crap lihnit.

„Peştele fu prins apoi
„De ţiganii ăia doi.
„Pe ţigani spre cuibul meu
„Îi trimise Dumnezeu.

— — — — — — — — —

„Tot El te 'ndemnă, de sus,
„Ca să cumperi crapu-adus...
„Iar cu punga din boccea
„S'a 'ntâmplat... eu cred... așa:

Când beţivii mă băteau
„Şi cămaşa mi-o rupeau,
„Ici la crâşma satului:
„Eu... punguţa mi-o pierdui!

„Baba, în acea clipită,
„Pe-acolo trecând, chilită,
„Punguliţa mi-a găsit-o,
„Şi'n făină-o fi 'ndosit-o...

„Dar la vatra-i pân' s'ajungă,
„A uitat — pe drum — de pungă!..
„Bani de ţuică-apoi ne-având.
„Hai şi ea aici, curând!

Îţi vându, pe şase lei,
„Biaţa, — cu făina ei, —
„Şi punguţa plină, rasă,
„Ce'n făină-o pitulase!..

„Domnului să-i mulţumim
„Şi mereu să-l preamărim,
„Că de grije ne-a avut:
„S' aflăm iarăşi ce-am pierdut!"

Bani apoi mereu el da,
Holde, vite-şi cumpăra...
Nu era prin prejurime
Om avut ca dânsul, nime!

Plugărind cu rost pământul,
Spor într'una dându-i Sfântul
Înlesnea — cu bani, cu sfat, —
Şi pe cei sărmani din sat...

Oamenii stăteau în loc:
— „Ăsta... ştiu c'avu noroc!"
— „Zău, noroc nespus de mare!
„Dar şi cap cu minte are!"

— — — — — — — —

Dus-au mulţi ani, dup' aceea,
Omul nostru şi femeea,
Soaţa lui... un traiu — se zice —
Nu se poate mai ferice!

***

Deci, Norocul cel semeţ,
A pierdut, precum vedeţi.
Şi... fu Mintea, gânditoarea,
Care-a câştigat prinsoarea!

Pentru o istorie a Sătmarului

de TITUS L. ROŞU

In cercetarea trecutului nostru ceeace se impune în primul rând este *tăria* cu care neamul, desmembrat între atâtea stăpâniri, supus şi chinuit de atâţia călăi, a rezistat totuşi-răsărind în 1918 ca o unitate puternică şi stăpânitoare. Spre deosebire de Cehoslovacia, la noi minorităţile cele moştenite au fost colonizate — nu pot să menţină nici măcar amintirea unei stăpâniri apuse printr'un număr mai mare, sau printr'o afirmare dârză. Sunt mici însule, înnăbuşite şi acestea de neamul ce-şi recucereşte locul nu prin sabie sau legi de opresiune, ci prin *vitalitate*. In nici o parte a lumii, nu se oferă istoriei alt exemplu mai grăitor, de biruinţă a urgiei, ca acel al nostru.

A despica din vreme rostul acestei *tării* şi felurile în care s'a manifestat este problema de căpetenie ce se impune istoricului acestui neam. Dintre marii noştri istorici dl. Nicolae Iorga doar, poate să prindă în pagini vibrante, tăria etnicului şi să-l plaseze în primul plan al istoriei.

Inlăturaţi din vieaţa politică — n'am putut fi aruncaţi însă dintre graniţe — istoria Ardealului, aşa cum s'a scris, s'a făcut cu noi, dar pentru alţii, şi nici faptele de arme şi creaţiile spirituale, nu ne-au fost recunoscute şi prin înstrăinarea a lor noştri, ele au intrat în panteonul poporului asupritor, care le înfăţişează ca ale lui.

Am stat în calea Turcilor şi ale altor popoare barbare; am avut mucenici pentru credinţă — iar pentru vremuri vechi, buni mânuitori de slovă religioasă, de daltă: bisericile noastre de lemn sau porţile sunt apreciate pretutindeni. Şi totuşi, cărţile de istorie ale acestui Ardeal, ridică osanele de biruinţă şi făptuire, unei lumi profitoare, leneşe şi streină. Am ridicat pe umerii noştri o istorie plină de fapte, ca să se mândrească alţii cu ea. Am încadrat totul în graniţe streine care nu stabilesc mari momente istorice *de-ale noastre*. Iar paginile în care, ca într'un pomelnic se înşiră numai întâmplari între altele şi războinice, numai de ale unor principi şi regi, sau revolutii: că s'au întâmplat atunci şi atunci, şi, pe cari le cuprindem sub numele de istorie a Ardealului, dar nu cuprind din ceeace a rodit din pământul lui prin oamenii lui, nu eternizează faptele de aici. Sunt cărţi însă, care împlinesc într'o oarecare măsură acest imperativ. Dar n'avem însă o sinteză. Şi pentru scrierea ei trebuiesc întâi scrise cele pe comune, sau regiuni.

Aceasta trebuie să fie baza pe care se va scrie istoria noului Ardeal, necunoscut încă: a tăriei şi faptei româneşti. Acea a Dlui prof. N. Iorga,

prin cele se s'au mai scris, nu mai e completă.

Părţile Nord-Vestice, sunt atât de puţin cunoscute. Sătmarul sau Sălajul, de cei mai mulţi oameni de carte chiar, sunt considerate a fi pierdute pentru noi — şi că nu au un trecut atât de frumos ca alte regiuni. Totul e pus în legătură cu o supţire pătură înstreinată şi periculoasă încă ţării. Dar se ştie prea puţin că sub această pătură trăieşte şi şi-a creat o admirabilă istorie un neam viguros care a dat pentru cauza românească mari luptători şi jertfitori. E atât de puţin cunoscută această parte prin ceeace are ea românesc. Şi are. Ţara Oaşului, a Chioarului, Sub-Codrul, pot sta alături de toate celelalte „ţări" româneşti. Dar când s'a scris despre aceste parţi s'au avut în vedere numai frământările zise „politice" sau „catastrofale": dece un capitol: Istoria Satu-Marelui până la lupta dela Mohaci (1526) — neglijându-se sbuciumul ţării adevărate.

Ungurii s'au îngrijit să scrie o istorie a lor. Dar în românește, (pentrucă nu este *o istorie a noastră)* extrasul Dlui A .Doboşi: Din istoria Sătmarului umple ca un picur, un gol imens. Dar un document de viaţă românească ar fi amintirile Dlui Ştefan Mărcuş cuprinse sub titlul: Din trecutul Sătmarului. Dar şi aici pagini întregi inutile. Un început bun pentru o istorie a Sătmarului românesc, l-a făcut regretatul profesor de aici, mort prea de vreme, Corneliu Mezea cu monografia: Dr. *Vasile Lucaciu.*

In vremea din urmă se anunţă apariţia (oare când? a unei vaste monografii Sătmărene. Am citit cele câteva rânduri apărute: sunt scrise prost. Dar după bibliografia anunţată, nu ne putem aştepta decât tot la o istorie culeasă din cărţile altora, *despre ei,* un nou „extras" în care se vor eterniza, poate, iar evenimente care nu ne-au prea atins. Se vor înşira iar câteva date statistice, poate, privitoare la oraşul Satu-Mare, câte sate au aparţinut cetăţii, câţi grofi au fost, (şi astea toate pentrucă s'au îngrijit ungurii să le scrie) dar să rămână nescrisă, necunoscută, istoria românească. Zic şi aici: poate. Poate va fi altfel — şi ar fi bine.

Dar aici se impune încă o problemă: aceia a muzeului românesc. Zeci şi sute de documente, culese de prin toate părţile şi *însuşite,* zac în sertarele cine ştie cărui visător — şi nu pot fi cunoscute. E o mare nedreptate ce i se face în felul acesta neamului. E momentul azi: cel dintâi în aceşti 20 de ani — ca să se repare o greşeală şi trândăvie. Şi poate n'ar fi rău să se pue ordine odată şi în arhivele judeţului din care, cea mai mare parte încă, zace, fără a putea fi cercetată, la Careii Mari.

Dar, nici în altă parte a ţării, — mai ales aici pericolul a fost mult mai mare — decât în aceste părţi, tăria de-a rezista n'a fost mai mare. Seârbiţi de urâţenia trădării unor nobili, sau profitori, azi complet desnaţionalizaţi, românii din Ţara Oaşului, a Chioarului, de Sub-Codru, şi-au păstrat, trăind par'că în altă lume, individualitatea şi istoria. Câte odată la mari încercări darzenia luptei s'a întruchipat în câte un preot ori dascăl. Faptele care s'au petrecut peste capul nostru, (sub orice stăpânire: ungurească sau turcească, noi ne-am urmat istoria, numai a noastră) şi ţinând doar de capitolul „politic" al Ţării, nu oglindesc aceste fapte mari pentru noi. Transilvania are 2 istorii: a stăpânitorilor vechi destul de seacă şi de cunoscută; şi cea a noastră pe care va trebui s'o scrie cineva. Istoria Sătmarului nu este numai aceia care tratează numai despre Curuţi spre pildă ci şi fapte româneşti. Şi se impune mai mult, pentrucă *elementul de continuitate* nu-l formează grofii sau urmaşii cutărui principe: ex Bethlen — ci noi. Numai de această istorie ne putem lega viitorul. Şi numai această istorie este un izvor de încredere şi curaj. Cea a vechilor stăpâni: de opresiune, ca un cadru vitalităţii noastre.

Şi atunci s'ar scrie despre toată bogăţia noastră sufletească: artă, literatură poporală şi cultă; despre faptele noastre răsboinice, despre legăturile cu Ţara cea mare, despre preoţii şi dascălii satelor noastre — urmaşi în atribuţii, ai vechilor cnezi şi voevozi. Numai cu această istorie ne-am găsi drumul adevărat şi ne-am clădi-o pe cea viitoare, pe temelii neperitoare.

Sunt atât de puţini aceia care cunosc vieaţa şi faptele unui Petre Bran, care a luptat cât a trăit, pentru dinamizarea neamului — şi contra ungurilor. El este unul dintre puţinii trimişi de Dumnezeu între noi. N'a fost numai preot. A fi iniţiatorul unei catedre de limba română la un liceu şovinist şi a o realiza pe la 1859, nu e lucru uşor.

Dar o altă figură Sătmăreană, care a făcut şi el cât l-a lăsat curajul, Ioane Marcu, nu este deloc cunoscută. S'ar afla atunci, că, pe la 1881 s'a ţinut o mare „conferinţă ad-hoc" în care s'a protestat contra memoriului înaintat de Titu Maiorescu în chestia limbii Acedemiei Române. Şi că acest preot a scris admirabile rânduri contra istoricilor unguri- şi că a fost un distins scriitor şi orator.

S'ar cunoaşte atunci, incadrată în atmosfera vremii, toată tragedia vieţii lui Lucaciu, persecutat de români mai rău decât de unguri, de multe ori — măreţia faptelor lui, cât şi vieaţa celuilalt prieten de luptă şi suferinţi: Mihai Ciurdariu. Şi s'ar şti şi despre un popă Mureşanu. Şi numai atunci s'ar putea desprinde din vreme, sbuciumul ce l-a produs aici episcopia de Hajdudorog, şi că în momentele grele, singura cale de luptă cu folos este aceia a unităţii româneşti. Şi în această privinţă, e un document foarte preţios o scrisoare a Dlui Maniu adresată lui Ioan Ciordaş.

Dar în cazul acesta s'ar mai deschide încă un capitol al vieţii noastre: *acel al trădătorilor.* O răsplată pentru fapta lor; iar pentru noi, o cunoaştere a celor de care ar trebui să neferim. Un capitol:

Ioan Gulovici care ne-a făcut mult rău. Altele, despre mulţi, dintre cari încă trăiesc, şi ni se dau ca exemple de românism şi moralitate. Un capitol pentru popa ce-a maghiarizat comuna Petea. Şi altele... E atât de bogată vieaţa acestei părţi de ţară, în astfel de fapte.

Şi toate acestea, pentrucă un neam merge pe drumul cel bun, cunoscând nu numai faptele frumoase, dar şi cele urâte de care să se ştie feri. Cam aşa ceva ar trebui să cuprindă o istorie a Sătmarului.

* * *

Totuşi, între popa şi „inteligenţia" care putea face ceva pentru binele celui dintâi, era o mare prăpastie. Mai ales faţă de orăşeni. Reproduc un document din 1918 care aruncă o lumină asupra vremurilor de dinainte. E dat de Corodeni (originalul e în ungureşte):

„Prea stimat înalt guvern român,

Subsemnaţii, cu cea mai unită cerere ne adresăm la înaltul guvern român, ca să binevioască a ne lua sub înalta protecţie şi a dispune de urgenţă. Născuţi ca români, dar limba noastră maternă ne mai vorbindu-o, noi românii din judeţul Satu-Mare dorim cu o inimă şi suflet a o învaţa în şcolile noastre româneşti. Noi, din timpuri imemorabile locuim în Corod-ul din jud. Satu-Mare; aici au locuit părinţii, bunicii şi strămoşii noştri. Noi nu suntem veniţi aici — ba, cândva, Românii din Corodul Someşului, au fost într'o stare bună şi mai multe intravilane am avut noi românii, decât ungurii. Dar şcoala *românească de care numai bătrânii îşi mai aduc aminte, de mult a trebuit s'o desfiinţăm. Am fost fiii nimănui. Nimeni n'a fost care să ne ocrotească.* Incet, chiar din punct de vedere economic, am slăbit — iar în şcoala ridicată pe banii statului n'am avut voie nici măcar un cuvânt să grăim română; tineretul nu ştie nici cel puţin un cuvânt. Şi au crescut în aşa spirit, că să se ruşineze că aparţin valahilor puturoşi — şi să le fie ruşine că vorbesc în limba fagului. In războiul mondial am avut parte de multe suferinţe şi de mare opresiune — darumblând în lung şi în lat, am cunoscut cine suntem şi de cine ne ţinem. Noi, Românii Sătmăreni ne credeam pierduţi, când a început să clocotească în vinele noastre, sângele falnic al romanilor. Acuma, vrem să trăim ca români şi ca români să şi murim. Pretindem să ni se dea limba noastră maternă răpită! Pretindem să ni se dea şcoala noastră românească, să ştim şi să simţim când cântăm şi lăudăm pe Domnul.

Dată în Corod jud. Satu-Mare 10 Dec. 1918.

O icoană mai clară, a ceea ce a fost, nu s'ar mai putea zugrăvi.

Totuşi, ca să se ştie cum s'a ajuns aici şi ca să înfierăm streinii oploşiţi la sân, şi că noi înţelegem să distrugem astfel de fapte, vom mai reproduce un document din 1918, al comunei Curtuiuşeni; în care păstorea un preot rutean maghiarizat — pe care vlădica l-a făcut protopop:

„Extras de proces verbal. Copie...

„Procesul verbal încheiat la Curtuiuşeni în 24 Noemvrie 1918 în Adunarea generală a Parochiei. Prezenţi au fost subsemnaţii. Obiectul: *Pro estarea solemnă* de înaintat la Consiliul Naţional Românesc, contra acelor decizii, respective tendinţe cari sforţează ruperea noastră dela sânul diecezei gr-cat de Hajdudorog şi realipirea la Dieceza de Oradea. La adunarea generală de faţă fiind membrii comitetului şcolar, membrii consiliului parohiei şi credincioşii, — având în vedere împrejurarea că partea cea mai mare a credincioşilor autohtoni şi noi ai parohiei noastre în ce priveşte originea etnică, cari mai bine de un secol s'au unit inseparabil (pe vecie), cu naţiunea ungară în ce priveşte limba şi sentimentele, având în vedere că nici noi şi în special nici unii din copii noştri; nu vorbesc nici limba ruteană, nici cea română; mai departe având în vedere că cei mai învârstă ai parohiei noastre încă mult înaintea înfiinţării dieciezi de Hajdudorogh s'au străduit să se înfiinţeze în Ungaria Dieceza greco-catolică maghiară şi acum când am putea trage foloasele străduinţelor noastre, *Autorităţi streine* ne vor să ne despartă cu *forţă şi abuziv,* fără voinţa noastră de Diceza de Hajdudorogh şi să ne anexeze Diecezei de Oradea. *Protestăm* în baza punctelor lui Wilson şi în baza principiilor de autotdeterminare, contra zădarnicirii atitudinii noastre drepte, — declarând drept atentat toate străduinţele acele, cari vor să ne separe de dieceza noastră iubită de Hajdudorogh declarând că aceeasta e un obiectiv prealizabil.

Declarăm solemn, cei bătrâni cât şi cei tineri, cari încă n'am pierit apărându-ne patria, — credincioşi ai parohiei, că în apărarea drepturilor noastre suntem gata să ne jertfim şi vieaţa..."

Iscălesc mai mulţi, în frunte cu preotul Ulicsák Béla...

Sunt pagini de istorie Sătmăreană cari nu pot lipsi dintr'o mare sinteză. Mai ales şi pentru că se vede unde ne e greşala şi care ne-au fost duşmanii.

DOINĂ

Pe sub vraf de munte
Turmele cărunte,
Codălbesc în zori
Scâncet de miori,
Şi anină 'n crângi
Doine, din tâlângi.
Fir de iarbă crudă
Frânge gura udă;
Din lujer de crin
Sug mieluţi de in.
Iar seara când amurge
S'aude cum curge,
Miruit de stele,
Lapte 'n cofăele
Şi'n pământul ud
Must amar şi crud.

MIHAIL PINTEA

Nunta țărănească
într'un sat din Sătmar

de TRAIAN GHERMAN

Acum chemătorii merg la părinții miresei, să ceară fata pentru cununie, cerere pe care o fac în numele mirelui. Mireasa îi știe și-i recunoaște de soli ai mirelui de pe „medalia“ ce o poartă.

Intrând în casă, unul dintre chemători grăiește astfel:

— Noroc să deie Dumnezo!
Socrii mari, crăiasă nouă
Și voi, cinstiți adunați
Câți sunteți aici chemați,
Câți chemați,
Câți nechemați,
Câți cu dragoste frățască
Ați venit la i'asta casă
Ca oameni de omenie
Să mergem la cununie
Cu a DVoast'e fică
Să mergem la biserică
C'o rujică
Roșiică
Ce stă 'naintea mesii
Gata ca o 'mpărătească.
Ne place cum e gătată,
Numa'-i tare supărată,

Adresându-se fetei, continuă astfel:

O, fica noast'ă frumoasă,
Te-om pofti până la masă
Să spui două-tri cuvinte,
Cum îi ști tu mai ferbinte,
Care noauă 'n cărți ni-i scrisă
Și astăzi trăbuie zisă.
Ziua'i scurtă și nu-i multă
Asta zi da-i mai trecută.
Plânge fica și suspină
Doru' maichii la inimă;
Plânge fica, lacrămi varsă,
Te *'nstrăini* din asta casă.
Mergi pe mâna altuia,
Nu ț'a fi ca la măta.
De te-ar purta cu căruța,
Nu ț'a fi ca la măicuța.
De te-ar purta cu hinteu,
Nu ț'a fi ca 'n satu' tău.
C'ai grăbit la măritat,
Ca floarea la scuturat.
Da' n'ai știut tu dragă bine
Din pățania cu tine,
Că floarea-o mai înflori odată,
Da' tu nu-i 'hi mai mult fată.
Sărută-ți părinții tăi
Când ți-i duce dela iei.
Sărută-i dragă cu dulce
Când tu dela iei ți-i duce;
Le dă dragă sărutare
Și te roagă de iertare
Dela mic până la mare
Pintru câte le-ai făăcut,
De când dragă te-ai născut
Și frumos le mulțămește,
Pentru că te-au știut crește.
Acum rămas bun tuturor,
că mai mult nu i fi a lor.

Dacă e cazul, ca fata să se mărite în alt sat, atunci fata, adresându-se mamei, zice următoarele:

— Măicuță ț'a fi păcat,
C'am avut draguț în sat,
M'o cerut și nu mai dat,
Că măicuță te-ai temut,
C'oiu vini după 'mprumut.
Da mai dat în sat departe
Să vin cu desagii 'n spate,
Cu desagi îmbăirați
Și cu ochii lăcrămați.
Când prinde dor'-ate strînge,
Cu ochii nu poți învinge.
De-ai avea întreaga țară
De n'ai în lume țigneală
Muriu-ai, moartea nu vine,
Trăiu ai și n'ai cu cine.
Că străinu-i tăt străin,
De l-ai purta tăt în sân;
Numa' sara să-l pui jos,
Iară-i străin cum o fost.

După ce a terminat fata, continuă din nou chemătorul:

Fetiță, cununa ta
Stau-a[6]) 'n cuiu s'a *rugina*[7])
Viniț'a dor de maica
S'ai vini, nu-i cuteza,
Străinii nu te-or lăsa.
Vai și de-a' tale mărgele,
Cum li-i purta tăt cu jele
Și mai mult în vorbe rele.
A trece o săptămână,
Nu-i mai ave vorbă bună.
Vai și de a ta mâncare,
Cum n'a fi fără 'mputare.
Ieți fetiță zua bună
Dela steaua d'ingă lună,
Dela maică-ta ce bună;

---

[6]) Staua = sta-va, va sta
[7]) A rugina = a rugini

Dela iarba de sub prag,
Dela-al tău tată drag;
Dela struţu cel de flori,
Dela fraţi, dela surori,
Dela fete şi feciori,
Cu cari-ai trăit tu bine
Astăzi tăţi rămân de tine;
Dela petrile din vale,
Dela vecinele tale;
De-o' fost bune, de-o' fost rele,
Ai trăit în sat cu ele
De-o' fost rele, de-o' fost bune,
Ai trăit cu ele 'n lume.

Acum fata îşi ia rămas bun în felul următor:

— Creşteţi flori cât gardurile
Ş'astupaţi pârlazurile
Şi-mi luaţi năcazurile.
Creşteţi flori şi înfloriţi,
Că mie nu-mi trăbuiţi.

După aceasta chematorul şi-a isprăvit însărcinarea şi în numele chematorilor zice urmatoarea urare:

— Noi, cu câte le ştim
Cu atâtea ne 'legădim.
Alte cele nu poftim,
Decât un păhar de vin,
La tineri să le închin
Şi un struţ de busuioc,
Ca Dumnezo să le deie noroc.

Când chemătorul a gatat urarea, începe să zică muzica. Cei doi chemători aleşi de mireasă, iau acum mireasa de *susuori* şi o petrec până în tindă. După ei vin toate neamurile din casă şi îşi iau *rămânere* bună dela mireasă.

După ce şi-au luat rămânere, ies în drum toţi feciorii şi fetele cu muzica. In drum se întâlnesc cu ceata, care însoţeşte pe mire şi merg împreună la biserică pentru cununie.

O particularitate e de remarcat, că la biserică nu se duc şi oameni bătrâni; merge numai tineretul.

Mergând pe drum, toată ceata cântă diferite cântece. Un astfel de cântec e următorul:

Cucuruz pănuşă verde
Spune la mândra ce veche,
Luni sara să nu m'aştepte,
Că nu merg feciori la fete.
Marţi sara-i a dracului,
Mercurea-i a postului,
Joi mă duc *să tau* nuiele,
Vineri mă duc după ele;
Sâmbătă sara mi' somn,
Când mă culc, îndat adorm.
Dumineca-i ziua mică,
Mi-i dă mărs la biserică,
Popa face liturghie,
Mie mândra nu-mi trăbuie.
Ş'o trecut săptămâna,
De când n'am văzut mândra.

Un alt cântec, al fetelor, e următorul:

Maică măiculiţa mea
Nu mă da unde n'oiu vrea,
Şi mă dă unde vreu eu,
De-a fi bine, de-a fi rău
N'oiu veni, la pragu' tău,
C'oiu şăde sara la foc
Ş'oiu zice, că n'am noroc,
Ş'oiu săde sara la pară
Ş'oiu zice că n'am tigneală.

Pe când sosec la biserică, preotul îi aşteaptă îmbrăcat în odăjdii. Le iese înainte şi în faţa bisericii începe ceremonialul bisericesc, întrebându-i, dacă din dragoste curată sunt hotărîţi să facă această căsătorie. După ce au făcut declaraţia obişnuită, intră toţi în biserică şi începe slujba bisericească, cu rânduiala prescrisa pentru căsătorie.

Ceea ce e interesant, e faptul, că la cununie *nu asistă nici părinţii, nici neamurile* ci numai tineretul şi câţiva cunoscuţi, între cari este şi un *descântător,* un sfătos al satului, care ştie multe şi mai ales, în caz de nevoie, să improvizeze versuri.

Dupăce s'a terminat cununia, toţi nuntaşii merg la casa miresei. In casă nu pot întra, pentrucă e încuiată. Incasă se află un alt *descântator,* care dela nuntaşii, cari acum s'au oprit în tindă, respectiv dela nănaşi, *scoate bani.*

Scosul banilor se face prin următorul dialog între descântătorul de-afară şi cel din casă:

— Ce saltă, ce bucurie,
Ce lucru poate să hie?
Ce staţi aici adunaţi
DVoast'ă iubiţi fraţi?!
Că noi mult loc am umblat
Şi aşa n'am mai aflat.
Tri luni sunt de când vinim,
Ne uităm şi nu durmim,
Aşa lucruri întocmite
Noauă nu ne sunt ivite:
Afară feciori jucând,
In casă lumea plângând.

Cel din casă răspunde:

— Cine sunteţi DVoast'ă?
Ce căutaţi prin locurile noastre?
Aveţi ceva direpturi?
Că altcum vă dăm drumu'.
— Iubite staroste creştine
Uită-te 'ntre ochi la mine
Că's român, tânăr ca măru'
Şi vorbesc tot adevăru'.

Așa mare-om te-ai făcut,
Că tu-mi erai cunoscut.
Astă vară p'in Săgmar
Purtai *ronghiuri* p'on măgar;
Te-am văzut pe niște răzoare
Păduchindu-te la soare.
Iubite staroste de loc
Dumnezeo-ți deie noroc
Să-ți iasă păru' p'in *clop*
Și cămașa p'in cojoc,
Că-mi ești om cunoscut,
Că pe tine te-am văzut
La noi în sat, la o clacă
După ușă c'o țâgancă.

Nănașii dacă văd că gluma se îngroașă, — că cine știe ce-or mai zice cei doi descântători, de vor continua să se mânce'n vorbe —, dau o cinste în bani descântătorului din casă. Acesta acum deschide ușa, să între nuntașii.

Intră mai intăi nănasii cu mirele și mireasa, apoi părinții și în urma lor ceilalți muntași. E de remarcat însă că intră numai cei tineri, neînsurați, alții nu. Fiecare duce o cinste pentru miri că nimeni nu vine cu mâna goală. Cinstea o dau descântătorului și apoi se pun cu toții la masă.

„*Socăcitele*" aduc mâncările și le pun pe masă; asemenea și băutura. Nu se atinge însă nimeni de ele până nu închină nănașul mai întăi mirelui:

— Noroc să deie Dumnezeo.
Io vă poftesc din *năravul vechiu*
Tri buți pline cu curechiu,
Clisă grasă, cârnați lungi,
Până'n toamnă să te-ajungi.
Buți pline cu vin ales,
Coșuri cu grâu și ovăs,
Coșuri multe cu mălaiu,
Cepe multe și mult aiu;
Patru vaci și boi frumoși,
Sasă găini s'on cocoș,
Sasă rațe ș'on rățoiu,
Septe gâște ș'on gâscoiu
Și on plug cu patru boi.
S'o turmă mare de oi;
O turmă mare de capre,
Să fie bune de lapte,
Ca să poți duce 'n oraș
Unt, grostior, brânză și caș;
Ba butuci de prin păduri,
Paie, fânuri din câmpuri. —
Intorcându-se către meseni, continuă
Incă poftesc tuturor
Roadă bună viilor,
Fete mari ficiorilor
Și mirese mirilor.
Se adresează apoi mirilor prin cuvintele

Puie-și Dumnezeo mila
Și pe aceștia doi,
Cum și-o pus'o pe toți popii,
Pe toți pătrupopii[8])
Pe toți diecii
Pe toți patriecii[9])
Să-și fie dragi unu altuia,
Ca vara cu primăvara,
Ca ciperiu grecilor,
Ca sarea berbecilor,
Ca măr roșu pruncilor,
Ca tâța copiilor,
Ca bostanii porcului,
Ca țâganii dracului.

Dacă a terminat să starostească pe nănaș, în mijlocul veseliei, starostele strigă peste masă:

Slobodă-i casa,
Slobodă-i masa,

adecă de acum au voie să se atingă de mâncări. Incepe masa, care continuă între glume și cu veselie.

După masă, dacă e vară, ori e vremea mai caldă, ies cu toții în șură și începe jocul, mai ales că toți mesenii sunt tineri.

In joc, feciorii *descântă,* adecă zic diferite chiuituri, de regulă saracastice, ca d. e.

Vai săraca bolunda
Mult ar mânca de i-ai da,
Pâne nu știi frământa,
In cuptor n'o știi băga,
De nu-și cheamă vecina;
Pe lopată n'o știi pune
De nu-o-a lega cu fune

Mereți acasă femei
Si băgați la foc păstăi.
Că 'or mé' fetele bete
Ș'or mânca păstăi neferte.

Nu cotati că-s bolund eu,
Că-i cuminte tată' meu:
Nu cotati că's *strolibat.*
Că's de noaptea botezat,
Cu tri paie dela pat,
Și cu păr de lup turbat.

Această petrecere a tineretului ține până pela cina cea bună, adecă până pela opt ceasuri seara. Atunci țiganii (= muzicanții) zic diferite marșuri, semn că e timpul de plecare. Petrecerea încetează și feciorii și fetele pleacă acasă.

De acum urmează petrecerea celor bătrâni. Chemătorii pleacă să cheme la ospăt pe cei batrâ-

8) Pătrupop = protopop.
9) Pătriecii = patriarhii.

ni, pe cari vreau cele două familii să-i aibă de oaspeți, la nuntă. Chematul se face în forma cunoscută de mai înainte.

Până pela miezul nopții toți sunt la casa de nuntă. *Chemații* vin de acasă cu daruri pentru însurăței; aduc vase, canceauă, pahare, zadii de cap, haine, bani, sau vin ș. a.

In vreme ce chemătorii sunt prin sat, căsenii... se îngrijese de o a doua masă. Pe cei chemați îi așteaptă din nou cu masă întinsă,cu mâncări și băuturi.

Chemații dacă au sosit și au dat darurile mirilor, sunt poftiți la masă. Toți stau în jurul meselor încărcate de bunătăți, dar nimeni un se atinge de mâncări, până nu închină chemătorul — așa cum am văzut — pentru nănași. Vorbele cu cari închină acum, sunt altele.

Luând păharul închină nănașilor astfel:

— Să trăiți cu bine,
Să mai beți cu mine.
Vă 'nchin cu' iasta mână,
Că cu asta mi-i 'ndămână,
V'aș spune, că ce-am pățit,
Numa îs cam amorțit:
Amu, nu de vreme multă,
Fusă chemați la o nuntă
Unii vin și să 'mboțisă,
Pân' la ușa să trezăsc;
Unii vin și să îndeasă,
Cum ar fi la ei acasă.
Și pe mine mă 'mboțesi
Pân' afară mă trezesc;
Nime în lume nu să 'ndură,
Să-mi deie vreo băutură,
Până 'n urmă nașu' mare
I-să făcu miliă tare,
Imi închină c'o oiagă vânătă
Ca și de-o litră.
Iau oiaga, 'ncep să béu,
Până o golesc mereu.
Când oiaga, o golesc,
Și picioarele, mi slăbesc;
Dau să șăd să hodinesc,
Nici scaunu' nu-l nimeresc,
C'am crezut că șăd pe iel
Ș'am șăzut jos frumușel.
Și iară m'am ridicat,
Ș'am ieșit afară
De mână cu niște fete
Ținându-mă de părete.
De acoalea m'am luat,
Cătră casă am plecat.
Când acasă io plecam,
Tăt din gard în gard umblam.
M'am pus apoi la hodină
Intr'o băltoaie de tină.
De-acolo m'am ridicat,
Izmenele mi-au picat,
Așa c'acuma 's om frumos.
De-acoalea am mers acasă,
M'am așăzat după masă;
Nu știu ce îmi vine 'n fire,
Ce-aș *fa* eu cân' aș fi mire:
Mă aplec și iau toporu'
Să-mi mai stîmpăr puțin doru'.
Lovesc muierea cu toporu',
De umbla de-a rotogolu.

Când gată de stărostit, închină cu păharul pentru, nănași și golește păharul. Apoi ca și la masa pentru tineret strigă peste masă:

Slobodă-'i casa,
Slobodă-'i masa

după această deslegare, sau îngăduință, încep toți să mânânce și să se veselească. Masa se termină și la bătrâni cu joc, care ține până dimineața. Atunci se termină nunta. Toți cei chemați merg la ale lor; rămân numai neamurile mai apropiate, cari continuă petrecerea în cerc mai restrâns. *)

(Dela *Ion Ardelean*, cantor în *Ilba.)*

---

x) Descrierea aceasta, a nunții din **ILBA**, e o descriere mai sumară, lipsind multe momente importante și amănunte specifice. Informatorul meu a dat mai multă importanță folklorului, de cât acțiunii. — Cu toate acestea cred, că în forma aceasta defectuoasă, încă prezintă interes pentru specificul de a se face nuntă separată pentru tineri și bătrâni. Iar înclinarea pentru modernizare — cum se constată și în descrierea prezentă — va aduce, poate, cu sine ca peste câțiva ani să nu mai găsim aproape nimic din ceeace mai aflăm azi. E bine să rămână ficsat pentru posteritate și ce mai găsim, și în forma în care o aflăm azi.

Inceputul vieții

Din așternutul zilei lin luncile veghiază
Ca viața să pătrundă adânc în trupul ei,
Un voevod, prin ierburi, iubește și visează
In brațele domniței cu brâu de clopoței.

Un zeu, sătul de slavă, culege în privire
Lăuntrica rodire de sânge voevodal
Și'n limpezimea apei cu mâna da de știre
Că 'ngenunchiau păcate la nunta de pe deal.

Acum miresme calde s'or risipi pe mâini,
In ierburi ghionoaie, cu liniștea dintâi,
Vor deslega legende închise în fântâni
Și gândului i-ar pune tot cerul căpătâi.

LIVIU TEODORU

PAGINA SCRIITORILOR TINERI:

Virgil Carianopol și Vintilă Horia

de *Ion Șiugariu*

I. *Virgil Carianopol* este un nume bine cunoscut în publicistica noastră tânără, nu atât în urma acelui gingaș volum publicat în Editura Fundațiilor Regale, cât mai ales prin numeroasele poezii risipite prin toate revistele. Ne-am obișnuit demult să vedem în el un poet de mare talent și cu bogate resurse lirice. Erau în *„Scrisori către plante"* multe veacuri frumoase și multă varietate tematică, dar lipsea încă acea adâncime și siguranță în concepție și realizare, care fixează definitiv linia unui poet mare, pe orizontul literaturii.

„Carte pentru Domnițe", apărută de curând în Editura Cărții Românești, a reușit să ne dea această certitudine. Plin de sevă și de gând țărănesc și sănătos, acest volum aduce ceva din împărățiile părăsite ale meleagurilor copilăriei noastre. O melancolie calmă și profundă planează ca o melodie care trece până dincolo de zările lucrului banal, în sferele pline de ceruri ale sufletului. Am întâlnit în aceste pagini versuri de sinceră identificare cu largurile zărilor natale și o fericită înrudire cu puternica poezie a lui *Serghie Eseniu.*

Nevoit să rătăcească într'o lume străină și superficială, cum este în versuri simple și mari *Virgil Carianopol* plânge în versuri simple și mari satul în care nu mai poate să se reîntoarcă și frumusețile pe care nu le poate întâlni nicăiri aiurea. Nu știu cu ce procent de adevăr am putea desprinde o asemănare cu poezia lui *Ștefan Oct. Iosif,* dar mărturisim că numai în poezia acestui ardelean atât de trist și atât de nefericit, am mai găsit atâta dureroasă simțire de desrădăcinare și de neadaptare la zgomotul și nimicniciile unei vieți înstrăinate.

Cu *Virgil Carianopol* am avut norocul să stau de multeori de vorbă pe străzile și prin cafenelele Bucureștilor. Am descifrat totdeauna de pe figura lui o melancolie amară și un zâmbet trist. In vorba lui vibrează nu știu ce reminiscență atavică de țăran oltean și o cuceritoare căldură prietenească. Trăind departe de zgomotul unei vieți ușoare și banale, cum este în general viața din București și muncind din greu pentru grădinile traiului zilnic, pe fața lui sunt brăzdate toate semnele suferinții și ale superiorității. In ochii lui înfloresc liliecii poeziilor și ciripesc zările copilăriei. Niciodată nu mi-a fost dat să descifrez în figura cuiva atâta asemănare cu opera, ca în persoana poetului *Virgil Carianopol.* Sunt sigur că toți acei caraghioși care, geloși de succesul unei poezii de reabilitare a autohtonismului, cum este poezia lui *Virgil Carianopol,* au căutat să arate că nu este cazul unei concepții sincere și că, toată poezia marelui țăran de prin meleagurile Olteniei n'ar fi decât un condamnabil manierism, n'au văzut niciodată personal pe *Virgil Carianopol.* Ar fi găsit în figura lui toată poezia din *„Carte pentru Domnițe".*

II. *Vintilă Horia* este mult mai tânăr decât *Virgil Carianopol.* Atât de tânăr, încât demulte ori văzându-l, te întrebi dacă este cu putință ca sobrele și clasicele versuri din volumul *„Procesiuni"* să aibă un autor atât de puțin asemănător cu ele. Obișnuit cu articolele și eseurile publicitate prin atâtea reviste bucureștene, cititorul încearcă un fel de nedumerire, făcându-i cunoștința. Elegant, poate prea elegant, înalt și suplu, *Vintilă Horia* este bucureștean prin esență. Vreau să spun că este bucureștean prin felul său de a fi, prin maniere, prin atitudini.

In figura lui aristocratică se îmbină totdeauna surâsul cu rezerva. Ai impresia că niciodată nu vei reuși să ți-l apropii sufletește. Că niciodată nu vei putea distruge ghiața unei răceli protocolare. Te apropii de el oarecum cu sfială și îți măsori gesturile.

Și totuși, rar întânești un om care să poată fi un camarad atât de bun, un prieten atât de înțelegător, cum este *Vintilă Horia.* Veșnic preocupat de gânduri înalte, totdeauna cu un articol în minte și cu un vers pe vârful peniței, tânărul acesta în talentul căruia eu cred atât de mult, este în fond un suflet bun și o inimă de aur.

Cunoscându-l mai bine, observi că distanța pe care pare că o interpune între tine și prietenia lui, este numai o aparență înșelătoare care se datorește în primul rând faptului că *Vintilă Horia* este totdeauna extrem de preocupat și de inteligent.

In poezie, *Vintilă Horia* este un clasic și un virtuos imagist. Temperament calm și deosebit, peste rândurile sale plutește un aer de plăcută intelectualitate și o sensibiltate moderată. Totdeauna erudiția și cultura deosebită se străvede printre rânduri și omul de bibliotecă apare astfel de plin conturat în fiecare pagină.

In esseurile și articolele sale de ziar, *Vintilă Horia* se menține pe aceeași linie de surprinzătoare intelectualitate și de liniștită pătrundere. Nimic teluric nu agită sufletul acesta plin de poezie și de înțelegere înaltă. Tinerețea lui *Vintilă Horia* pare a fi o tinerețe specială, caracterizată prin râvnă și entuziasm și desprinsă de neliniștile tumultuoase.

Așadar, liniște, aristocrație, suplețe, iată câteva linii caracteristice prin care putem defini personalitatea artistică și omenească a lui *Vintilă Horia.* Viitorul va arăta până unde am avut dreptate eu aici.

TOLLE LEGE

de ION GROŞAN:

Dragă prietene,

E primăvară! Cartea naturii ți se deschide fără prihană în lumina ochilor. Întoarce cu evlavie filele și citește-o... În corola primului ghiocel poți descifra zâmbetul suav al unui copil. În jocurile mieluşeilor ce sburdă îngerește pe lângă mamele lor și în razele dulci ale soarelui din ce în ce mai aprins, găsești atâtea motive de bucurii alese.. Toate bucuriile, în cartea naturii, se impun sufletului nostru cu simplitatea unei vrăji de soare cald și zefir. În fața naturii, gândul răsare sfios în mintea omului, așa cum sfios își arată semnele de plăcută înviere, primăvara.. Cartea naturii ne vorbește tuturor(?) deopotrivă. Ochii deschiși primesc impresiile acestui miraj fără efort și tendință de transfigurare, iar olfactivii gustă parfumul infinitelor culori ca gura însetată undele limpezi ale unui isvor de apă...

Alta este cartea gândului. Ea se deschide cu greu. Aici spațiul este înmiresmat cu parfumul mitului parnasian; ochii se îmbată cu mozaicurile unei flore ce crește din seva unei alte lumi, iar urechile cu receptoarele închise ascultă tonul înalt al unei melodii interne. Sufletul se revarsă pe sine peste malurile lui, după altă lege: legea gândului.

Mijirea gândului se 'ntâmplă într'o atmosferă de vecie și infinit gol... Gândul se avântă prin creație din nimic.. Căutându-și un loc în universul celor patru oase craniene, își reperează un punct pe orizont și fuge nebun spre țintă ca un trubadur hoinar ce-ar vrea să cuprindă zarea cu mâinele sale setoase de îmbrățișeri visate, cu inima veșnic flămândă după o rază..

Alături pornește gândul de trubadur. Fiecare își croiește un loc la un capăt de drum, sub umbra unui „ce", la tulpina unui strop de nectarul idealului întrezărit.

Gând și trubadur pornesc alături.. Îi vezi seduși de mirajul regăsirii. Plutesc prin vânt și furtună cu hotărâre nesdruncinată. Neostoita enigma a existenței și a vieții îi întărâtă la luptă. Îndârjirea crește ca fermentul în butia plină cu must din strugure prea copt; iar soarele rațiunei, în momentele-i de fericită performanță, pietrifica gândul în ființă vietuitoare și pe trubadurul veșnic neliniștit în căutarea pietrei filozofale, în bulgăr de sare, ca pe cuvioasa femee a lui Lot prefăcută în Mare, privind distrugerea Sodomei.

Intuește prin ochi lumea aceasta sodomică ce piere odată cu iarna primăverii noastre, dar să nu intuești această lume de-aproape, ci de pe înaltimea gândului curat.

Răsăritul gândului din transcendentul ființei noastre este mai senin decât răsăritul soarelui de primăvară. El mijește discret, te prinde într'o vrajă ocultă, și te ține ferecat în cătușe dedescântec dulce până când sucombi lovit de fatalitatea lumii din tine și de afară. În oglinda minunată, Faust a văzut tinerețe, a văzut farmec, încântare, bucurie. În lupta pentru clipa fericită, Faust a fost transportat de Mefistofel pe aripi eolice, spre bucurii valpurgice. Intinde mâna spre desnodământul ciudatului legământ, culege gândul ce se desprinde din tainele acestui legământ, și vei simți cum aierianele instrumente ale primăverii curate îți vor deschide calea spre lumea astrelor, îmbatându-te cu o armonie veșnic nouă și nedefinită: armonia glasului de clopot, armonia învierii, armonia gândului...

Cu acest ocult vehicul al Marelui Făuritor de drumuri, călătorești mai avan ca Faust prin toate încăperile înfinitului. Setos a măsura și a sorbi zările, cu rasufletul rănit de propria-ne micime toracica, gândul fuge nebun spre o culme mereu în transcendere fără să-și facă măcar cea mai mică opunere privind zădărnicia pasului în acțiune; iar pe aripile lui bietul om își risipește cu dărnicie și puținul timp ce i-a fost dat cu sgârcită măsură pentru a-se bucura de viața de-aici. Fuge ca un comat din basme, unde fânul cosit este de jeratic; răsbate prin orice obstacole, urcă pe crestele cele mai inaccesibile ale zădarniciei, fără drept de odihnă. Sare din astru în astru ca o căprioară în munte de pe o piatră pe altă, când este urmărită de potăi; iar când învingător atinge coardele sublime ale armoniei supreme, jubilează în ode dulci și nedefinit de frumoase...

Pe harfa Nemărginitului, gândul își întinde coardele, le acordează. El daltuește dorurile eternei Năzuinți în granitul albastrului transcendent.. zenitul este prispă de gând-călător, loc de popaș; iar gândul Fat-Frumos, hoinar în lumea astrelor, se 'mpodobește cu juvaere astrale... Primăvară!..

Această lume a gândului este rece și înaltă; ascensiunea gândului e vertiginoasă ca năvala unui torent primăvăratic de apă ce coboară din majestatea munților...

Gândul se individualizează Devine din ce în ce mai subțire, mai eteric, mai ascutit. Devine ca o săgeată pornită din destinderea unui braț vanjos, spre a-și răni adversarul: abstractul. Concretul care este suportul forței, rămâne are destins. Luciul metalic viază încununa de lauri a victoriei ca un surâs de stele, iar nervul se îmbată până la o autonimicire de melodia victoriei pe care a căștigat-o această minunată săgeată.

În gândul curat nu există declin, ci numai victorie.. El ar vrea să strângă tot necuprinsul în brațele sale; ar vrea să-și taie în zări tot alte drumuri, ar vrea să joace în glas de ciocârlie deasupra zărilor, ar vrea să le domine.. A croit pentru această vrere ingenioase tactice de luptă: Logica, Filozofia, Arta... A preparat atâtea ortăvuri dulci pentru a putea momi zările ca bunicii pe copii cu bomboane: literatura.. Le-a alcătuit atâtea jucării cioplite, veacuri după veacuri, din cele mai alese pietre ale planetei, — jucării descântate în nopțile de veghe ale desăvârșirii, cu forme armonioase, cu dulci decoruri de flori la răspântii de gând.. Le-a întocmit zărilor reliefuri de ideal pe pânze de azur, în culorile cele mai nuanțate ale naturii... Plastica: joc concret pentru abstractizarea humei din noi...

Dar zările nu se poticnesc copilărește la aceste cadouri asvarlite de risipitoarea mână a darnicului cioplitor; zările nu-și deschid urechile pe deplin la aceste momele însidios otrăvite.. Colțurile fine din univers sucombă pendulului măestru. Fine raze de soare cad pe retina receptoare, luminând fărâme de abstract din noi, — și gândul, pornit să le preamărească în ode, nu-i reușește pe firul veciei, să înnece în apele sale toată ființa Necuprinsului.

Tentacularele întrebări ce scornește acest vrăjmaș în mintea omului: de când? de unde? din ce? până când? cum? cine? — obsedează pe luptătorul de gând.. Din infinitele-i resurse, marele și năstrușnicul destin, celui mai bun vâslaș pe marea gândului, celui mai strălucit ochitor de stele, îi înzestrează tolba cu putere și farmec ca unui Ivan Turbincă din basm... jocul acestui Ivan cu Moarte e tocmai jocul Spiritului Cu Nedefinitul.. Artistul lovește în nervi, cicatrizând emoții, așezând pe coclauri fărâme din astre prinse cu arcanul nopților de veghe.. Ivan Turbincă, drept preț al unei poticniri în drum de soare, cu întâmplarea harului de Sus, a primit darul de-a învinge rânduielile clipei din viața dată efemeridei om de ziditor...

Așa dar, prețul promis pentru „afirmarea" prieteniei noastre îți vine aci, închis într'o cupă de gând. Tolle lege.

În raza de soare ce-mi luminează imaculata hârtie, gasesc dela tine un zâmbet. Ca preț al acestui legământ, pe firul de tăcere al visului ce te hrănește zilnic cu ambrozie și nart îmbătător, eu trimit gândul meu întreg, pentru a întări, odată cu această frumoasă primăvară prietenia noastră...

Citește-mi dar gândul și poartă în lume mărțișorul pe care ți-l trimit azi, în cupe de alabastru.

Cu bine — **Ion Groșan**

Poem de dragoște

Când ne vom întâlni, frumoasă domniță put cană,
Zilele vor fi mari ca soarele,
I e prunduri de aur vor murmura isvoarele
Ca 'ntr'un poem din lirica germană.

Te voiu găsi gudrună cu părul despletit ,
Albă ca petalele de trandafiri,
Cu zâmbetul speranței pe buze și 'n priviri,
Aștept sosirea mirelui dorit.

Iți voiu privi negrele fântâni
In care odată sufletul s'a rătăcit
Și te-oi îmbrățișa sub răsărit
Cu aceiași ochi și-aceleași mâni.

GEORGE PUTNEANU

Cânte lasciv

Azi, fierbe vinul tinereților cupide
In cupa sânilor mai rumen și mai ud.
In gândul meu orgiile încep. Aud
Spre soare cum viața porțile — și deschide.

In piept se scurg puteri ca șoapte în amurg
Și gesturi verzi adorm târziu în lut fecund.
In brazde mari de simțuri calde se ascund
Imbobociri de mac și frământări de murg.

Ce sprinten fierbe astăzi sângele în vine!
Infiorat de-atâta udă primăvară,
Mă smulg din glia mea și mă arunc afară
Ca un buchet prea plin de melodii divine.

Ion Șiugariu

INCREST ĂRI

Probleme

Petrecere în ţara insectelor

In familia Rădaştelor e mare vânzoleală: se pregăteşte de ospăţ. Se organizează o petrecere de să-i meargă vestea până 'n a şaptea ţară. Rădaşca cea bătrână a fost încredinţată să se îngrijească de oaspeţi. Aceasta a şi zis Cărăbuşului de primăvară: mergi, slugă bună, şi cheamă oaspeţii. Eşti mai iute de picior.

Cărăbuşul a primit cu bucurie să împlinească porunca. In tot locul l-au primit cu voioşie, pentru că ştiau că e vorba de-o petrecere bună.

Păpăruza împreună cu Viespea au şi plecat îndată la Viermele de mătasă, să-şi cumpere haine nouă. Viermele le-a arătat cele mai frumoase mătăsuri.

— Haina asta cu picăţele e foarte potrivită pentru petrecere, îşi dădu părerea Pâpâruza.

Dar acest pruslic? le îmbie Viermele de mătasă. Ia-l pe ăsta, dragă Viespe, îţi va veni ca turnat pe talia ta sveltă.

In timpul acesta Capricornul a alergat după pomadă de musteţi. Fiecare mai avea de aranjat câte ceva, dar fiecare se pregătea pentru ziua cea mare.

Erau atâtea şi-atâtea bunătăţi îngrămădite la acel ospăţ, încât cine le vedea, rămânea cu gura căscată, minunându-se.

Nici oaspeţii n'au sosit cu mâna goală. Viespile, încă mai de mult au dijmuit viile de pe dealuri, ca să poată servi must dulce. Furnicile încă au adunat multe bunătăţi şi le-au adus cu ele. Albinele prăjitură cu miere. Scurtă vorbă, nimic nu lipsea.

Când s'au aşezat la masă să se ospăteze după plac, s'a prezentat şi Musca.

— Dar pe tine cine te-a poftit? o întrebară mai multe; pentrucă nici uneia nu-i era dragă Musca, pentru obiceiul ei de-a şi băga nasul în tot locul.

— Daţi-i pace! Zise împăciuitor Rădaşca; sunt aicia atâtea bunătăţi, că-i ajunge şi ei.

— Dar musca s'a purtat foarte puţin cuviincios. Din toate a gustat. N'a aşteptat să-i vină rândul. Toate s'au supărat încât nici una n'a vrut să mai stea de vorbă cu ea. Musca însă nu s'a sinchisit. Chiar acum a gustat din'r'un păhar cu must dulce şi aşa s'a îmbătat că n'o mai ştiut de e Muscă ori Leu. A căzut într'un ungher ca moartă.

— Tot ne-am scăpat de ea, ziseră insectele. Acum ne putem petrece după plac.

S'a şi încins acolo o veselie, cum nu-şi aminteşte nimeni în Ţara insectelor.

Poate că nici azi nu s'ar fi terminat, dacă harnica Furnică nu le-ar fi atras atenţia, c'ar fi bine să meargă acasă.

— Vai de mine, cum ajung eu acasă pe întunecimea asta, se jeluia harnica Furnică.

— Nu te supăra, o îmbună Licuriciul, îţi voiu lumina eu drumul.

Şi cu asta, mulţumind frumos gazdei pentru binevoitoarea primire, au şi pornit la drum.

In frunte mergea Licuriciul şi lumina calea,, celelalte l-au urmat pe rând, una după alta. Mai în urmă venea Greerul cântând un marş.

Dar Musca îmbătată? Nimeni nu şi-a bătut capul cu ea. Când s'a desmetecit a luat-o, impletecindu-se spre casă, nu şi-a găsit nici-o însoţitoare. Cine e beţiv e respingător şi toate au părăsit-o.

Celelalte gângănii au ajuns în pace acasă şi s'au dat odihnei în pătuceanul lor. Liniştea a pus stăpânire pe toată pădurea. Numai Musca beată a tot bâzăit pe fereastră, căci în întunerec n'a nimerit nicidecum uşa. Inzădar a tot bătut toba, nu î-a deschis nimeni.

Intre timp a pornit ploaia, a măturat-o de pe fereastă şi cineva a călcat-o în noroiu.

Aşa păţeşte cel ce nu ştie să se distreze cinstit şi nu păstrează cumpăna dreaptă în petreceri.

Trad. E. Pandrea.

Diletantism muzical

Am dori ca diletantismul să dispară odată din dogmele culturale. Căci el este germenele care paralizează avânturile şi prezintă forme goale ca realităţi artistice. Din acest desechilibru, se produce apoi totala neînţelegere a artelor.

Dacă în parte, literatură şi poezia este totuşi savurată, în mică măsură, din pricina mijloacelor de interpretare, cuvintele fiind capabile să-şi mlădieze muzicalitatea sugestiilor, în schimb muzica şi pictura sânt absolut os-

tracizate. Nu dintr'o rea voinţă. Credem că acuzele aduse publicului sânt gratuite, pentrucă nu el este vinovatul. Nu există o pregătire a pătrunderii acestor arte. Cine nu poate înţelege sensul unei simfonii beethoviene, va rămânea insesibil în faţa technicei de interpretare. Iar ochiul neiniţiatului va căuta zadarnic să descifreze limbajul culorilor impresioniste, în care imaginea reală e diformată prin linia sentimentelor. Necunoscător, va răstălmăci totul în limita înţelegerii, reducând artisticul la nivelul comunului.

O redresare a situaţiei se poate obţine print'un mediu susţinut cu alegeri. In special muzica clasică este aceea, care are menirea să readucă omenirea la simţul armoniei. Căci, dacă în pictură, dilletantismul este în floare, în muzică nu-l putem admite. Arta plastică nu pierde nimic, din nepricepere. Ea se adresează amatorilor, indiferent că sânt extrem de puţini. Pe când muzica, a pierdut totul.

In epoca rapidităţii civilizaţiei, s'au produs vulgarizări, conforme cerinţelor. Adică, mai bine zis, cerinţele s'au modulat după creaţiile muzicale. Iar când tehnica acestei arte muzicale a depăşit firescul exprimării de sentimente superioare, reducând generalul la o simplă manifestare a celor mai elementare simţuri, se impune o revenire la clasicism, cu orice sacrificiu.

Sântem încântaţi că Satu-Mare ni-a prilejuit aceste rânduri, prin străduintele depuse de muncitorul maestru, d. prof. Adrian Demian, directorul Conservatorului, în organizarea Concertelor Simfonice. Dsa a explicat acestea, cu ocazia ultimului concert, într'un mod scurt, drastic, biciuitor. Sărbătorirea dirijorului maestru Egizzio Massini reprezintă în Satu-Mare, începerea luptei de reîntoarcere la clasicism.

Dacă se va persevera în prezentări de concerte din marii meşteri ai armoniei, se va ajunge în cele din urmă-niciodată nu e târziu-să se creeze multi amatori. Nu e lucru uşor, să trăesti alături de armonie, când stii că sunetul e doar divertismentul sentimentului, pe care trebue să-l dibui dincolo de exprimare.

Poezia muzicii este dar, emoţia izvorîtă din sunet şi nu din cuvânt. Până să ajungi aici, ai nevoe de timp si perseverenţă. Iată ceea ce n'am încercat noi încă, să realizăm. De aceea nu preţuim clasicismul şi în general artele care-ţi cer o pregătire oarecare pentru a pătrunde în miezul lor.

•

Se scurg anii de-avalma peste înfrigurările vieţii de fiecare zi. Şi nu simţim cum istovirea ne sleeşte piatra de încercare a resistenţei lumeşti. Doar sufletele par, să nu agonizeze alături de vremea ce-şi schimbă cadrele, se pare că, nu după orânduelile de veacuri ale crugului nostru ceresc.

In tainiţa de bisericuţă a inimelor ce mai vor să palpite, licăreşte încă o spuză de amintire pe luminoasele şi pline de soare rural, poezii, ale bardului năsăudean, **George Coşbuc.** Acest „prinţ al baladei" (cum sintetic l-a numit poetul şi pretentul nostru, Ion Şiugariu, într'un număr trecut al revistei, Sfarmă-Piatră), este din nou prezent în ritmul de larg înteres al proaspetei versificaţii româneşti ce-şi face loc în sufletele revenite la izvorul frumosului.

Cei 20 de ani dela moartea lui, împliniţi la 9 Mai c., să fie puntea de trecere spre luminile, niciodată stinse, ale drumului absorbirii în extaz.

Octav Ruleanu

Străin

Crâmpei de iarbă lângă trotoar,
Eşti amintirea codrului etern
Şi stai să te înăbuşe, pieptar,
Clădirile oraşului modern.

Belşugul florilor, în ploi de soare
Intoarcerea-ţi aşteaptă 'n şes natal.
Aici cu poftă nu te paşte-un cal
Şi porţi pe umeri crâncena trădare.

GEORGE MENIUC

Ani

Argintul anilor s'a desfrunzit
Şi toamna morţii a sunat în ei.
Copilăria, frântă 'n asfinţit,
S'a agăţat pe-alocurea de stei.

Şi cearcă amintirea c'un ţăruş.
Aud un svon. E svonul pământesc.
Pe culmile luminii dârz pornesc.
Ce aspru bate vântul la urcuş!

GEORGE MENIUC

DĂRI DE SEAMĂ

CĂRȚI

CU PRILEJUL UNEI ANIVERSĂRI.

Editura **Națională CIORENI** a împlinit și a sărbătorit nu de mult zece ani de existență. De rodnică și binefăcătoare existență. Poate că pentru publicul provincial, deprins a lua deobiceiu lucrurile de-a gata, acest fapt nu spune prea mult și deci nici atenția cuvenită nu i sedă. Pentru cartea românească de tot soiul, pentru popularizarea scrierilor și împânzirea lor în mase, această aniversare merită și e necesar să fie subliniată.

Editura **Națională-CIORNEI** e una din edițurile cari s'a născut dintr'un vis, pentru a trăi prin muncă perseverentă încurajând pe tânărul scriitor român și satisfăcând înalte necesități spirituale.

Familiarizând cititorul cu lectura interesantă și variată, editura **Națională-CIORNEI** a ținut publicul intelectual într'un permanent și fericit contact cu operele celor mai de seamă împletitori de slovă români și străini contimporani.

In zece ani de activitate, cum atât de limpede și de just o spunea dl Cezar Petrescu în **Editorial,** „toată mișcarea vie a literaturii românești, cu scriitori tineri și vrâstnici, indiferent de ideologii și de curente, a fost reprezintată cu o diversitate de opere și de nume, pe care anevoie o găsim în bilanțul altor edituri.“

Printre scriitorii români cari au trecut pragul acestei edituri găsim: **M. S. Regina Maria** = Glasul de pe munte; **N. Iorga** = Memorii vol. I—V.; **M. Sadoveanu** = Zodia Cancerului, Curbul invaziilor, Țara Kangurului, Cazul Eugeniței Costea, etc; **Cezar Petrescu** = Simfonia Fantastică, Calea Victoriei, Aurul Negru, Trilogia eminesciană: Luceapărul, Nirvana, Carmen Saeculare, etc; **I. Botez** = Aspecte din civilizația engleză; **S. Mehedinți** = Terra (3vol); **M. Manoilescu** = Secolul Corporatismului; **Tudor Arghezi** = Țara de Kutty, Icoane de lemn, etc; **Gib. Mihăiescu** = La poarta necunoscutului și Rusoai ca; **D. D. Pătrășcanu** = **UN PRÂNZ DE GALĂ.** Aceasta e **prima** lucrare literară română pe care **Națională CIORNEI** o editează. **I. Agârbiceanu** — Biruința; **Mircea Eliade** — cartea de debut: Isabel și apele Diavolului, apoi: Intoarcerea din Rai, Huliganii, Șarpele; **Gh. Brăescu** — Conașii; **Gala Galaction** — Roxana; **Petru Manoliu** — Rabbi Haies Reful; **N. Davidescu** — Fântâna cu chipuri;; **Ion Minulescu** — Bărbierul regelui Midas; **E. Lovinescu** — Bîzu, Firu'npatru; Dna Papadat Bengescu — Drum ascuns; **R. Dianu** — Adorata;; **Demostene Botez** — Ghiocul; **D. V. Barnooschi** — Rumilia; **Sergiu Dan** — Nastratin și timpul său; **Victor Eftimiu** — Dragomirna; **Camil Petrescu** — Patul lui Procust; **Zaharia Stancu** Taifunul; **Gr. Topârceanu** — Pirin Planina și Scrisori fără adresă; **G. M. Zamfirescu** — Maidanul cu dragoste, **Damian Stănoiu** — Pensionarii; **Otilia Cazimir** — Cântec de comoară. **G. Călinescu** — Enigma otiliei; **I. A. Bassarabescu** — Antologia scriitorilor români 2 vol.; **Lascarov Moldovanu** — Biserica năruită; **Radu Boureanu** — Fata din umbră — în colecția **ROZIDOR** — și Viața spătanului Milescu; **Al. O. Teodoreanu** = Tămâie și otravă; **R. Seișanu** = Despot Vodă, și încă mulți alții.

Fiind una dintre cele mai harnice edituri, **Națională CIORNEI** a pus la îndemâna publicului românesc și cele mai serioase, mai bune și mai necesare traduceri din scriitorii străini contimporani ca de exemplu: **Ștef. Zweig** = Erasmus; **Em. Ludvig** = Hindenburg; **A. Munthe** = Cartea dela San Michele; **André Maurois** = Istoria Angliei; **Rudyard Kipling** = Kim; **Maurice Baring** = Daphnae Adeane; **Barclay Florence** = Mătăniile; **Murice Dekobra** = Flori catifelate; **Huxley Aldous** = Contra punct; **Sinclair Lewis** = Dodsworth; fără a mai vorbi de diferitele studii istorico-geografice, împrăștiate prin't'un colportaj bine organizat încât s'au epuizat, cunoscând mentalitățile noastre, într'un timp ce-a fost în adevăr surprinzător.

In câteva cuvinte: In cei zece ani de zile, editura **Națională CIORNEI,** „a aerisit atmosfera cărții românești, a lărgit cercul cititorilor de literatură, a anexat zone noui de lectori“ și acesta e un punct de onoare pentru conducătorii ei.

Ne alăturăm cu înțelegere acestei aniversări dorind **editurei Națională CIORNEI** să cultive și în viitor perseverența și entuziasmul ce l-a dovedit în cei zece ani de fructuoasă activitate și-i urăm să se bucure de o cât mai mare căutare a publicului cititor.

Const. Gh. Popescu

***

Aldous Huxley — CONTRAPUNCT — editura Națională Ciornei
două volumei lei 150.—

Azi, când vitrinile librăriilor gem de mulțimea scrierilor autohtone, când piața literară e îmbâcsită cu fel de fel de cărți, orice traducere, fie ea ori cât de bine făcută și indiferent de celebritatea autorului, se așează oarecum timidă în vitrine, își face loc cu destu-

le greutăţi şi cu mare curaj pe piaţa literară. Dar odată ajunsă, se fixează. Se fixează pentru scurt timp căci îndată i se duce vestea. După ce i se mai şi gustă farmecul devine indispensabilă.

Obişnuinţa publicului cu traduceri bune şi folositoare se datoreşte în întregime editurei **Naţionala — Ciornei.** E singura editură care dela o vreme ne ţine mereu cu traduceri. Cu foarte interesante şi foarte bune traduceri.

Lucrarea pe care o amintim aci e una din traducerile cele mai meritoase cu care se poate mândri orice editură. **Contrapunctul** lui Aldous Huxley se bucură de traducerea d. Iul. Giurgea şi acest lucru e suficient pentru a garanta o traducere bună, nestingherită.

Bogată în idei, **Contrapunct,** e o carte mereu vie, mereu nouă şi pătrunzătoare. E o carte în care interesul merge mereu crescând. Ea îndeamnă lectorul şi-l instrueşte pe nesimţite. Personagiile bine conturate degajă prin acţiunea lor o atmosferă care va satisface desigur spiritele cele mai rafinate.

***

Petru Neagoe — DRUMURI CU POPAS traducere de Iul. Giurgea editura Cultura Românească lei 100

Cititorul necunoscător al anumitor amănunte în legătură cu viaţa unora din scriitorii cu care se întâlneşte în lectură, va fi contrariat desigur la citirea numelui unui autor român cum e **Petru Neagoe,** acest nume atât de românesc, dar care apare totuşi în literatura română, tradus. E o situaţie cam stranie a te afişa şi a face caz chiar de origina şi preocupările tale româneşti şi a realiza totul în altă limbă.

Înţelegem ceiace ne convine să înţelegem din această duplicitate de atitudini. Nu putem admite însă ca un scriitor român, de pildă **Petru Neagoe,** autorul acestei lucrări şi a multor altora, ridicat din rândurile emigranţilor români în America, să nu poată realiza ceva şi în limba în care a crescut, pentru acei pe care i-a părăsit din motive ce nu interesează această rubrică. Şi doar **Petru Neagoe,** acest scriitor atât de român care e şi pictor — o fi mai mult pictor? — şi care ni-a vizitat nu de mult fiindcă îi era dor de noi, e drept că în urma unei invitaţii a guvernului român, părăseşte ţara după majorat deci după ce-şi făcuse studiile în ţară, adică la o vârstă când limba-i maternă i se înrădăcinase fără posibilitate de uitare ori alterare.

De ce tocmai el, **Petru Neagoe,** îndrăgostitul înflăcarat de ţarina, de opinca şi de sumanul ţăranului ardelean, dece tocmai el să ne pară, să se lase să ni se pară, atât de înstrăinat încât să ne 'ntâlnim cu el, în scrieri,prin intermediari? S'a identificat până într'atâta oare cu obiceiurile americăneşti şi cu graiul englezesc încât nu-şi mai aduce aminte, i se pare primitivă grebla românească?

Se ştie doar că o traducere oricât de ideală ar fi ea pierde, vrând nevrând, din farmecul originalului. Şi **Petru Neagoe** este într'adevăr un scriitor care te poate desfăta desăvârşit oricât de pretenţios cititor ai fi. Căci „originalitatea şi valoarea operei literare a lui **Neagoe** rezidă în stilul lapidar şi de o simplitate patriarhală în care înţelege să-şi prezinte eroii, oameni simpli dela munte şi din câmpii, ciobani şi plugari care vorbesc o limbă fără înfloriturl meşteşugite, o limbă îngrădită de preocupările lor zilnice, isvorîtă din credinţa şi datinile pe cari li-au moştenit şi le păstrează de secole, fără ca vremea sau suflul vieţii noui să le poată schimba.“

Am scris aceste gânduri indignaţi parcă de faptul de a vedea numele unui apreciat **autor român** pus pe o carte **tradusă** în românește. E şi curios şi amarnic, nu?

Scrierea de faţă e o povestire a vieţii trăită de autor. Dealtfel în toate scrierile lui, se spune că, **Petru Neagoe,** scrie despre viaţa pe care a trăit-o şi numai despre oamenii pe cari-i cunoaşte. E o lucrare în care totul pare să se învârtă în jurul buricului într' adevăr interesant, a lui Ion prietenul lui Alexandru şi îndrăgostitul de Marina.

Spunând drept, toată povestea aceasta, frumos şi corect tradusă, nouă nu ni-a prea plăcut. Se poate ca noi să n'o fi putut „pătrunde“ dar atât cât am pătruns-o nu ni-a mulţumit. — Şi doar ştim că **Petru Neagoe** e un mare scriitor „român“. Iată că aşa cât e de mare pe noi nu ni-a mulţumit. Nu doar fiindcă i-am citit lucrarea în traducere. Nu ni-a plăcut fiindcă nu ni-a plăcut şi pace. Dumnezeu ştie dece. Şi-am pierdut aproape o zi întreagă tot citind, fără popas, la **„Drumuri cu popas“** şi când colo ni-am trezit nemulţumiţi. Ce ţi-e şi cu unii lectori domnule! Nu pot înţelege că sunt scritori cari trebuie să te satisfacă. Trebuie şi totuşi nu-s mulţumiţi.

***

Ion Timuş. — OGIO-SAN — roman editura Cugetarea lei 80.—

Autorul celei mai bune lucrări, în românește, despre Japonia, ne prezintă în această scriere o seamă de obiceiuri din Tokio şi împrejurimi.

Ogio-San, deşi autorul îl traduce, pe copertă, în subtitlu = domnişoare, din cuprinsul celor povestite şi după întrebuinţarea termenelor, nu e chiar domnişoare. **Ogio** e un nume. Numele unei fetiţe. **San** e o formulă de reverenţă, niponii fiind excesiv de politicioşi, şi înseamnă, fie domnişoară, fie domn, fie doamnă. După caz. E ca şi cu **onorabil,** cuvânt ce se întrebuinţează, acolo, tot din ecsces de politeţă, înaintea oricărui substantiv. Ecsemplul cu franţuzoaica amorezată şi căsătorită cu un japonez e foarte potrivit spre a-l înţelege şi noi pentru a se vedea până unde merge modestia şi politeţa niponă. Intr'o societate niponă, un japonez îşi prezintă soţia, euro-

peană și deci necunoscătoare a convenienţelor locale, în felul următor: „Îmi daţi voie să vă prezint pe onorabila mea imbecilă soţie“ de ex: Tanio-San. Acest onorabil e folosit peste tot; onorabil foc, onorabil șoarece etc., după cum și San e și pentru unii și pentru alţii indiferent de sex.

Dl Timuș prin **Ogio-San** ţine cititorul într'un continuu interes despre viaţa și obiceiurile japonilor îmbogăţindu-i cunoștinţele cu lucruri nebănuite și folositoare. **Ogio-San** e o lucrare în care autorul a știut prinde minunat toate ramurile de viaţă ale capitalei Japoniei, ţara în care eleganţa e să suferi zâmbind, pentru a le împărtăși lectorilor într'un stil limpede, ușor și vioiu.

Ogio-San e cartea din care cititorul va învăţa distrându-se. Merită toate laudele și toată atenţia.

***

General Marcel Olteanu — DIN AMINTIRILE UNUI LUPTĂTOR — editura Cartea Românească Lei 80.—

Amintirile acestui autor atât de cunoscut în rândurile militarilor de orice fel, sunt adevărate delicii pentru spirit. Parte din schiţele cari formează conţinutul lucrărei de-a cum, au fost publicate cândva, nu prea demult, prin revistele militare de specialitate cum e de ecsemplu: Revista Infanteriei s. a.

Scrise simplu de tot, **Amintirile** generalului Olteanu sunt pline de suflet și de savoare. Înţelepciu nea, vrednicia, modestia și spiritul de jertfă al soldaţilor și ofiţerilor români sunt atât de bine sesizate și atât de admirabil prinse și închegate încât îţi stimulează sentimentul mândriei de a fi român.

Cât am dori ca aceste **Amintiri** să intre în cât mai multe mâni tinere exaltate de alte idei decât acel spirit naţioanlist sănătos ce transpiră din această lucrare. Și ce regret avem de a nu ne putea permite reproducerea măcar a unei singure amintiri **„Opnica“** atât de grăitoare și de semnificative.

Amintiri de felul acesteia ar trebui să se găsească în bibilioteca fiecărei școli cu invitaţia din partea Ministerului Educaţiei de a se face din ea lectură obligatorie în orele de străjerie și de istorie Naţională.

Sătmărenii vor găsi în această scriere și ceva în legătură cu aceste meleaguri dar și ceva petrecut la regimentul de infanterie din loc.

***

Petre **Paulescu — CUIB ŞI SBOR** — poeme editura Intelect Bucureşti Lei 25.—

Autorul acestor frumoase poeme care, după cum o spune în **„Zodiacul meu“** dela sfârșit, „poartă douăzeci și patru de leaturi la oblânc“, ne inspiră nouă celor care-i auzim pentru prima dată de nume, serioasă încredere și justificate speranţe.

Versurile dlui **Paulescu** se bucură de originalitate și muzicalitate și aceasta-i suficient pentru a-i întrezări un talent ce-i va croi un drum sigur dar anevoios, spre taina și bucuria consfinţitoare a slovei.

„Satul meu“ e o poezie lămuritoare a însușirilor autorului **Cuib** și **Sbor.**

Acelor cari-s obișnuiţi cu farmecul versului, precum și tuturor acelor cari doresc să se împrietenească cu frumuseţea evocatoare a slovelor rimate, le recomandăm cu înţeleegre poemele dlui Paulescu.

***

Corneliu Moldovanu NEGUŢĂTORUL de AROME — ediţia IV. a. editura Cartea Românească lei 60.

Din 1922 când mi-a dat **Purgatoriul,** autorul acestor povestiri scrise în preajma războiului, nu ni-a mai dat ceva temeinic afară doar de unele colaborări în presa cotidiană. Așa se vede că fostul președinte al S. S. R. A. se mulţumește și cu reeditarea celor scrise în alte împrejurări de viaţă. Nu-i vorbă, cele optsprezece povestiri câte înglobează Neguţătorul de arome, îl menţin pe autorul poemului dramatic „Pe-aicea nu se trece“ la nivelul prestigiului Purgatoriului.

Povestirile din această scriere ajunsă azi la a patru ediţie, sunt, după cum ni-o spune însuși subscritorul lor, unele trăite, altele închipuite. Toate-s însă interesante și plăcute. După „Trandafirul Albastru“ scniţă admirabilă din cuprinsul lucrărei, s'a făcut și jucat pe scena Teatrului nostru Naţional din Bucureşti, unde autorul a fost cândva director, piesa plină de umor, **Knok-out.**

Povestirile din scrierea **„Neguţătorul de Arome:** Goangă, Marmorina, Domnul Baron, și celelalte, vor dispune, recrea și mulţumi pe acel ce va căuta să le citească ori recitească.

— xx —

M. Sorbul — GLASUL NEVESTIMI — editura Cartea Românească Lei 50.

Nuvela a fost părăsită în favorul diverselor romane care de care mai searbăde. Autorul „Mângâierii lor Panterei“ își creiază un titlu de nobleţă literară reîmprospătând acest gen pe cât de uitat pe-atât de ignorat.

In **Glasul Nevesti-mi** sunt două sprezece nuvele interesante, cursive și hazlii. Sunt întâmplări depe vremea când în Bucureşti îţi făceai a fală să eși în trăsură cu cai pentruca de 8 lei să-ţi târgueşti tot felul de bunătăţi. Dintre toate „Aventura Cartoforească“ și „Valpurgia“ redau mai viu și mai eloquent, un suflet și o slăbiciune. Valpurgia mai ales ar trebui citită multor și multora dintre acei ce-s plini de ifose și goi de însușiri.

Nuvelele dlui Sorbu, strânse sub titlul **Glasul Nevesti-mi** după o savuroasă schiţă, mi se pare chiar prima, merită atenţiune pentru frumuseţea lor și pentru încurajarea acestui gen pe nedrept părăsit.

Const. Gh. Popescu

Buletinul „Astrei" Satu-Mare

Comunicări

In aceste zile de redresare naţională şi refacere de suflet românesc „Astra"este cea mai chemată să înfăptuiască cimentarea reală a spiritului.

Faptul este cunoscu de toţi. De aici interesul din ce în ce mai crescând pentru orice realizare naţională.

Se ştie că centrul „Astrei" şi-a îndreptat de mult privirile spre graniţa noastră de Nord-Vest, unde, probleme importante se aşteaptă soluţionate.

Despărţământul nostru, printre alte realizări, a hotărît, completa înviorare a cadrelor Cercurilor Culturale de pe sate. S'a observat în general, că satele noastre tânjesc în înactivitate din cauza lipsei unei organizări sistematice.

In vedere organizării definitive a cercurilor culturale, am trimis tuturor preoţilor din comunele judeţului nostru câte o adresă de rugăminte pentru organizarea şi refacere a vieţii culturale Pretutindeni, ideea s'a primit cu mare însufleţire, începând chiar o ne sosi procesele-verbale de constituire.

Până în prezent au răspuns prompt preoţii din comunele: Gerăuşa, Viile Apei, Săbişa, Potău, Ocoliş, Doba, Culciul Mare, Făureşti, Jojib, Terebeşti, Duruşa, Chiuzbaia, Ruşeni, Cuţa, Satulung, Craidorolţ, Ghirişor, Gelu şi Turţ.

Despărţămintele de plasă se reorganizează şi ele. La Baia-Mare s'a ales un nou comitet în frunte cu dl. dr. Gh. Hetcou, directorul liceului „Gh. Şincai". La Şomcuta-Mare s'a reales vechiul comitet. Plasa Seini a hotărît reorganizare în cadrul unor împunătoare manifestaţii culturale. Data la care se va ţine s'o fixat deocamdată pe 13 Iunie (a doua zi de Rusalii). Cu acest prilej, despărţământul Judeţean îşi va ţine şi adunarea generală anuală.

Cu toate greutăţile ivite, „Astra", continuă să lucreze pentru graniţă. Se lucrează întens, prin ajutorul unor chestionare, la o amplă situaţie a problemei Românilor desnaţionalizaţi.

Prin mijloace ce-i stau la îndemână, despărţământul nostru caută să susţină cp orice preţ, un nivel e ridicat vieţii culturale locale.

Dela Cinema Astra

Programul de primăvară al cinematografului „Astra" tinde să menţină în bină parte, frecvenţa publicului în sala cu ecranul luminos.

Incepând cu data de 19 Mai rulează filmul „O aventură în Spania" cu fermecătoarea vedetă Loretta Young. Dela 23 Mai vom avea ocazia să admirăm rolul detectivului aşa de apreciat, „Charlie Chan la Olimpiadă".

Operetele continuă să amuze gusturile cele mai rafinate ale amatorilor. Deci şi un astfel de film vom vedea dela 26 Mai. E opereta vieneză: „Mazurca albastră" cu Martha Eggert şi Theo Lingen.

Dela 30 Mai va juca: „Ispita" cu Joel Mc. Crea, iar dela 1 Iunie, „Vagabonzii veseli" comedie hilarientă cu Paul Hörbiger şi Hilde Krohl. Tot o comedie delicioasă vom savura dela 6 Iunie. Se numeşte „Dragoste în zăpadă" şi e jucată de copilul minune Trundel Stark alături de Liane Hayd şi Paul Hörbiger.

Un şlager mondial îl va constitui filmul „Singur la nevastă" cu Claudette Colbert şi Charles Boyer. Va pute a fi văzut dela 9 Iunie.

La 13 Iunie va rula filmul „Oameni după graţii" cu Pat O'Brien şi Ann Sheridan, iar dela 16 Iunie „S'a născut o stea;' cu Frederich Marsch şi Jeanette Gaynor.

Compatrioata noastră, celebra cântăreaţă Maria Ceobotariu va putea fi auzită alături de Ivan Petrovics în filmul „Pensionul ţarinei", începând cu data de 20 Iunie.

Cu sezonul de vară nu ştim încă precis ce va fi. Se sperăm într'o completă renovare a sălii teatrului Nottara. Primăria e dispusă s'o facă, dacă nu ar interveni împrejurări defavorabile.

Cinematograful, ar face astfel, o pauză estivală.

—

Către domnii preşedinţi ai despărţămintelor de plasă

Rugăm pe dnii preşedinţi de plasă să studieze posibilităţile reorganizării cadrele.

De asemenea îi rugăm să ceară dlor preoţi din plăşile dlor, să binevoiască a ne trimite cât mai îngrabă procesele verbale de organizare pe comune a cercurilor culturale.

BABOJ

Centenarul naşterii lui *N. Grigorescu* ni-aduce aminte de cel mai mare pictor român, reamintindu-ne spusele lui Delavrancea care l-a caracterizat atât de just printr'o simplă frază: „Gloria cea mai curată a României".

Acest mare liric al ţării româneşti, cum îl numia Caragiale, a văzut lumina zilei la sânul unei familii sărace din satu Pitaru-Dâmboviţa în 1838.

Incepând prin a zugrăvi icoane şi biserici — în 1861 pictează mânastirea Agapia din ţinutul Neamţului — ajunge în scurt timp să i se recunoască talentul.

Ajutat de oameni înţelegători, cum a fost de exemplu Kogălniceanu, se duce la Paris iar de-acolo la Barbizon unde-şi întregeşte cunoştinţele în pictură.

După câtva timp se reîntoarce la Târgovişte cu faima de a-i fi cumpărat însuşi Napoleon două pânze remarcate în expoziţia pictorilor dela Fontainebleau.

Rugat de I. Brătianu să zugrăvească câteva scene din războiul de neatârnare, realizează marile compoziţii: Sentinela, O recunoaştere, Proviziunile ş. a.

Operile lui *N. Grigorescu* sunt şi rămân ne pieritoare. Păcat că multe din ele ni li-a înghiţit Moscova căreia i le încredinţasem pentru păstrare şi siguranţă în timpul războiului.

Fondatorul şcoalei române de pictură, moare în 1907 an de grea cumpănă pentru ţară.

Pânzele lui îl menţin însă viu în mintea şi sufletele tuturor.

* * *

Dacă OCTAVIAN GOGA ni-a lăsat numai cu amintirea despre fiinţa lui, sufletu-i ne aparţine. Ni-a rămas în întregime ascuns în slovele răscolitoare şi duioase ale versurilor sale.

Debutând sub pseudonimul de Nicolae Otavă, feciorul talentat al Ardealului nedreptăţit, cântăreţul înflăcărat de idealuri româneşti, atinge în această ţară, pentru care s'a sbuciumat şi a suferit, toate culmile rezervate fiilor aleşi: deputat, preşedinte al S. S. R., membru al Academiei Române, Profesor universitar, Prim-ministru.

Pe urma trecerii lui prin viaţă ne rămân versuri înduioşător de ademenitoare, proză nebănuit de limpede şi de răsunătoare, teatru evocator prin sbuciumul personagiilor, discursuri pline de avânt, traduceri nepieritoare.

Spiritul lui OCTAVIAN GOGA ni-l va păstra veşnic viu în amintire, întreţinându-ni-l mereu proaspăt în inimi, murmurul apelor Oltului şi Mureşului, sgomotul codrilor verzi de brazi, frumuseţea şi vioiciunea plaiurilor ardelene, foştii prieteni personali ai lui de viaţă, de avânturi şi de suferinţi, cărora li s'a destăinuit, pe cari i-a căutat pentru a li se dărui şi a-i cânta.

OCTAVIAN GOGA prea e încrestat adânc în inima acestui neam ca să poată luneca uşor pe panta uitării ori a nesocotinţei.

* * *

Datina e numele nouei publicaţiuni lunare care va înregistra, cât va putea, în limitele posibilităţii şi priceperii, fenomenul cultural de pri aceste locuri. Ideia realizărei acestei publicaţii pleacă dintr'o ambiţie şi probabil, şi cu vreo *tendinţă*, şi-şi are isvorul într'o poveste pe care o ştim, în Sătmar, doi oameni. Eu şi fondatorul ei. Eu nu m'am gândit, nici un moment, să discut acea poveste, iar dl. Ţucanovici, sper, nu are nici un interes să o divulge. Suntem şi rămânem fiecare stăpâni pe ceeace putem, pe vederi, şi mai ales pe *conduite*.

Oricare i-ar fi însă isvorul şi indiferent de tendinţi, *Datina* e o realizare modestă dar merituoasă, care necesită subliniere. Fondatorul ei apreciere.

Dorim conducătorului *Datinei* şi colaboratorilor cu care *va şti* să se înconjoare, să se îndătinieze temeinic şi să nu se epuizeze, cel puţin spiritualiceşte, curând.

* * *

Confraţii dela CONŞTIINŢA ROMÂNĂ, cotidianul nostru local, unii merituoşi, alţii sârguincioşi, muncitori entuziaşti dar necăjiţi şi unii şi alţii, sunt supăraţi pe AFIRMAREA din cauză că au avut o neînţelegere cu unul din noi. Din noi doi, fondatorii şi redactorii acestei publicaţii, care ne căznim, stie-ne Dumnezeu cum, să susţinem, în bezna aceasta a indiferentismului spiritual, o luminiţă a culturei. Nu interesează persoana şi cu atât mai puţin pricina. Nu vrem să evidenţiem nici copilăria perseverării într'o ambiţie provenită din exagerarea unei situaţii. N'ar folosi nimănui. Oamenii se ceartă, se ciondrănesc între ei, fiindcă adesea pricep altceva decât cele ce li se spun.

Ne pare rău însă că această stare se alimentează de imaginaţie şi se continuă prin gesturi fără a servi vreun interes. Nici CONŞTIINŢEI, nici nouă şi mai cu seamă cititorilor, mulţi, puţini, câţi sunt.

Aşa suntem noi, breslaşii slovei române, între noi. Complicaţi, năstruşnici şi-amarnic de sensibili. Noroc că nu mai suntem şi răi ori pestriţi la... maţe.

Const. Gh. Popescu

Afirmarea

Literară–Socială

EDITATĂ DE „ASTRA", DESPĂRŢĂMÂNTUL SATU-MARE

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU ŞI OCTAVIAN RULEANU **ANUL III — No. 5—6. — MAI—IUNIE 1938**

Redacţia şi administraţia: Satu-Mare, Str. Moldova Nr. 53.

Biblioteca Universităţii Iaşi

afirmarea

EDITATĂ DE „ASTRA" DESPĂRŢĂMÂNTUL SATU-MARE

Fondatori:
Const. Gh. Popescu
&
Octavian Ruleanu

Anul III. — No. 7-8 Iulie—Aug. 1938.

Număr închinat cărţii

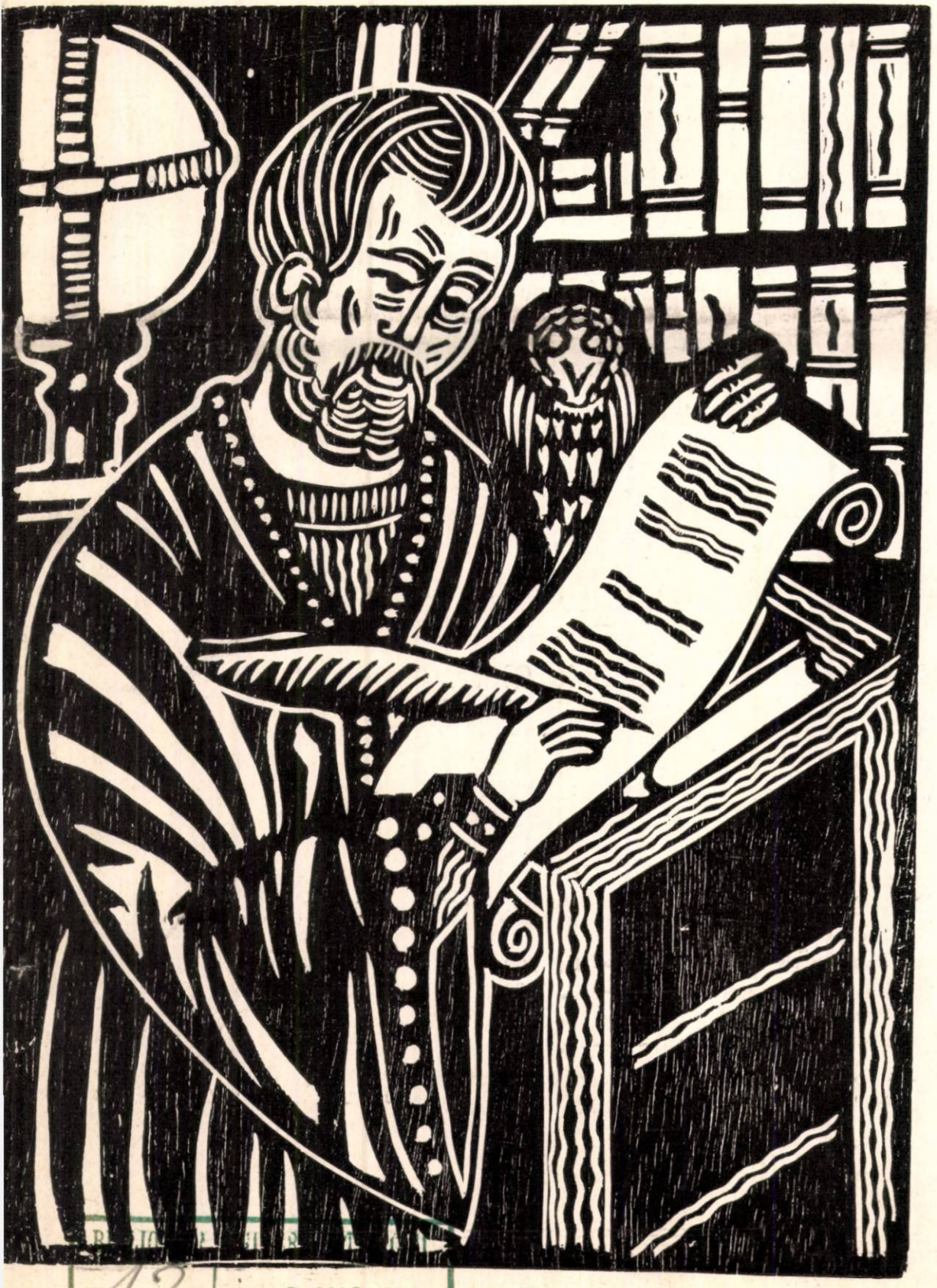

BIBLIOTECA CENTRALĂ
13
9 AUG. 1938

In acest număr semnează:

EUGEN SELEŞ
OCT. RULEANU
CONST. GH. POPESCU
TITUS L. ROŞU
D. CINOVA
GEORGE MENIUC
COSTIN I. MURGESCU
LUCIAN BRETAN

I. RENTEA:
Cărturarul.

Exemplarul Lei 10

AFIRMAREA

APARE LUNAR

Redactori:
Const. Gh. Popescu
și
Octavian Ruleanu

GRUPAREA REVISTEI: dr. Ștefan Anderco, dir. Augustin Baciu, dr. Lucian Bretan farm. Alexe Nan, prof. V. Scurtu ing. Zeno Spârchez.

Colaborator artistic: I. Rentea.

DESPĂRȚĂMÂNTUL JUDEȚEAN AL ASTREI: Dr. Eugen Seleș, președinte, prof Gavril Barbul, secretar. Membri: Dr. Ilie C. Barbul, dir. Eugen Bota, dr. Titu Demian, archidiacon Aurel Dragoș, f. primar dr. Augustin Ferenţiu, președ. Trib. Dumitru Huzum, dr. Ion Maioreanu, prof. Victor Mathei, dr. Ion Oros, chestor Gavril Păușan, dir. Nicolae Pop, prof. Octavian Ruleanu, prof. Vasile Scurtu, ing. Zeno Spârchez, prof. Silviu Tămaș, dir. Emil Tișcă.

— Rugăm stăruitor pe toți cititorii noștri să binevoiască a ne achita abonamentele.

— Redacția și Administrația Str. Moldova 53 Satu-Mare.

ABONAMENTE:

Particulari — — — — — —	Lei 100
De sprijin — — — — — —	„ 300
Pentru instituții — — —	„ 400
Exemplarul — — — — —	„ 10

TIPOGRAFIA „PRESA LIBERĂ" SATU-MARE

Afirmarea

Literară—Socială

EDITATĂ DE „ASTRA", DESPĂRŢĂMÂNTUL SATU-MARE

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU ŞI OCTAVIAN RULEANU **ANUL III — No. 7—8. — IULIE—AUGUST 1938**

Inaugurarea Lunii Cărţii în Satu-mare

Gruparea revistei noastre organizează pentru prima dată în aceste părţi, un festival închinat cărţii şi slujitorilor ei

Joi, 9 Iunie c., la ora 11 înainte de masă, revista **Afirmarea** a inaugurat printr'o şezătoare, în sala teatrului **Nottara** din loc, **Luna Cărţii** în Sătmar.

Pe scenă, lângă o vitrină admirabil improvizată de librăria **D. Şuta,** vitrină ce înfăţişa noutăţile literare ale anului se aflau: reprezentantul **Astrei** şi membrii grupării **Afirmarea.**

Dl. profesor **EUGEN SELEŞ** director liceului Mihail Eminescu şi preşedinte al Astrei Despărţământul Satu-Mare, spune următoarele

In numele ASTREI

DOAMNELOR ŞI DOMNILOR,

Suntem martorii unui progres uimitor. Veacul XIX-lea s'a supranumit veac al naţionalismului şi al libertăţii. Veacul al XX-lea poate fi considerat ca veac al desvoltării tehnice, al invenţiilor, prin cari spiritul şi geniul omenesc s'a întrecut pe sine însuşi.

De fapt, şi numai dela sfârşitul războiului mondial, în toate domeniile s'au obţinut progrese la cari nici nu se aştepta omenimea.

Progresele sunt mari şi generale. Ele toate se datoresc culturii.

Iar mijlocul de difuzarea culturii de tot felul este cartea.

Dela invenţia minunată a tiparului prin Iohan Gutenberg, în prima jumătate a veacului al XVI-lea, s'a facilitat răspândirea culturii şi zborul către progresele zilelor de astăzi.

Cât de anevoioasă era mai înainte răspândirea ideilor, circulaţia bunurilor sufleteşti, pecetea, spiritului şi geniului omenesc.

Numai cei privilegiaţi ai sorţii erau cunoscători slovei, ai scrisului şi cetitului. Neamuri întregi s'au ţinut în robie, pentrucă au fost oprite să practice această îndeletnicire, fără de care nu este cultură şi progres.

Neamul nostru a fost şi mai nenorocos. Sub influenţa slavonismului, cele dintâi licăriri de literatură şi cugetare românească au îmbrăcat haină străină.

Aproape cinci veacuri, caracterele slavone, literile cirilice au fost semnele vizibile ale gândirii româneşti. După această haină străină, după această exteriorizare a sufletului nostru, nu e mirare că, până la epoca cronicarilor iscuţiţi din veacul al XVII-lea şi până la latiniştii ardeleni dela sfârşitul veacului al XVIII-a, eram atât de nebăgaţi în seamă!

Ne lipsea difuzorul naţional al sufletului nostru roman. Au trecut veacuri dela invenţia tiparului şi noi, datorită împrejurărilor istorice, am rămas tot în întunerec.

Lipsiţi de carte, am fost lipsiţi de lumină, de soarele dreptăţii şi binefacerile culturii şi al progresului.

Abia în a doua jumătate a veacului al XIX-lea, am desbrăcat pentru vecie înfăţişarea slavonă

a cugetării româneşti.

Abia de atunci ne-am îmbrăcat sufletul în podoaba scrisului cu caractere latine. Şi de atunci se leagă de noi, de neamul nostru, toate înfăptuirile mari naţionale.

Sufletul românesc, geniul nostru latin, de atunci a început să-şi ia sborul către o cultură, de care am fost lipsiţi prin ţinerea în întuneric, prin lipsa de carte.

Lipsa de carte, alături de situaţia geografică a românismului, a fost cauza încetinelii cu care am urcat noi drumul culturii, la care suntem îndreptăţiţi. Da, lipsa de carte! Deoarece cartea este rezervorul şi electrofonul, de unde se difuzează bogăţia de gândire şi simţire, de cultură şi progres. Cartea este artera senzibilităţii unui neam.

Câţi oameni, lipsiţi de o diplomă specială, au devenit mari ca autodidacţi, ca bibliofili, ca prieteni nedespărţiţi ai cărţii.

Da, prieteni! Căci cartea este cel mai minunat prieten al omului.

Cartea bună, creaţia unui suflet distins. Numai acei cărturari contează cari sunt buni, cu suflet mare şi distins, acei scriitori, cari, vorba lui Vlahuţă, astfel şi-au întocmit scrisul ca la mii de veacuri să vorbească şi la mii de inimi să pătrundă. Cartea acestora este preţioasă. Această carte luminează cărările, deschide şi înobilează inimile indivizilor şi îndrumează neamurile spre cărările tainice ale culturii şi ale progresului. Scriitorii mari cari au marcat direcţii în viaţa şi cultura neamurilor, sunt oameni speciali, sunt solii dumnezeirii, ai geniului omenesc, purtătorii unui suflet scăldat veşnic în soarele ce -şi varsă din belşug razele sale de lumină şi căldură peste noi. Aceşti scriitori, par'că trăesc o viaţă supranaturală aici pe pământ, ei plutesc în regiuni metafizice cu întreaga lor fiinţă şi aştern în slove de aur cele mai scumpe mărgăritare ale sufletului omenesc.

Cartea unui scriitor mare, se leagă de sufletul tău, ţi-l cuprinde şi-l înlănţueşte cu dragoste nedespăţită. Ţi-l modelează şi-l înobilează. Te formează şi te fixează în complexul de gândire şi simţire poetică, te ridică în regiunile unde pluteşte numai partea devină a eului tău: sufletul.

Astfel cartea are rolul educativ.

Şi, dacă sufletul este componentul dumnezeesc şi cel mai preţios al fiinţe noastre, el prin vibraţiile depuse de sufletele scriitorilor mari, devine prietenul cărţilor scrise de ei.

Cartea, suflet mare, se leagă de sufletul tău, îl duce şi-l răpeşte, îl însoţeşte pe cărările vieţii, îl formează şi-l modelează.

Cartea românească, slava Domnului, după un scurt drum, a ajuns la o perfecţie şi a început să îndeplinească rolul de educator al masselor.

Dintre societăţile noastre culturale, puţinele societăţi ce le-am avut în Ardeal, bătrâna Astră, care în denumirea sa îşi are definit rostul „ASOCIAŢIUNEA PENTRU CULTURA ŞI LITERATURA POPORULUI ROMÂN" — dela începuturile existenţei sale cari se confundă cu eliminarea scrisului slavon, a înţeles marea importanţă a cărţii româneşti.

Nenumărate sunt broşurile scrise şi editate de Astra pentru poporul nostru. A făcut un crez din această îndeletnicire. A fost a doua şcoală a neamului nostru din Ardeal. Cei mai iscusiţi literaţi ardeleni au fost colaboratorii Astrei.

Dacă nimic altceva nu s'ar lega de numele Astrei, ea are un merit nemuritor că a încurajat şi a practicat scrisul românesc în grele vremuri. Cartea românească din Ardeal, înainte de războiu, poartă în sine duhul şi gândul măreţ al Astrei : culturalizarea poporului român prin carte.

Astăzi, când din înalt îndemn Regal, se inaugurează în întreagă ţară, Luna Cărţii, grupul literar AFIRMAREA din localitate, a ţinut să serbeze acest lucru.

Oameni modeşti, purtătorii scrisului românesc, aici la graniţă, merită toată recunoştinţa noastră.

Din partea Astrei locale, le-am întins un ajutor modest, dupăcum ne dă mâna şi nouă.

Am dori ca să grupeze în jurul lor pe toţi acei cari mânuesc condeiul, ca AFIRMAREA să se impună şi să formeze aici o fortăreaţă a slovei şi a scrisului românesc.

Am dori ca bunele cărţi româneşti să fie îndrăgite de Românâii sătmăreni, căci prin ele ni se vor forma sufletele şi prin ele vom ajunge cu toţii să ne situăm pe piramida aceea a culturii româneşti care se va clădi în viitorul apropiat.

Aducem un prinos de recunoştinţă, în numele Astrei locale, tuturor cărturarilor noştri din trecut şi omagiem pe scriitorii generaţiei noastre ca pe unii prin scrisul cărora vorbeşte şi se înalţă spre culmile culturii şi ale progresului — întreg neamul nostru.

DI. OCTAVIAN RULEANU

Inchinare Cărţii

ONORAT AUDITORIU,

„Nu este alta mai frumoasă şi mai de folos, în toată viaţa omului, zăbavă, decât cititul cărţilor."

Aşa vorbit-a acum 250 de ani, bătrânul întru sfăţoşenie cărturărească, Miron Costin,) carele a fost mare Logofăt în Moldova şi iscusit meşter al ticluirii faptelor desprinse din istorie.

Gândurile ni se înfiripează în purpură. Este marea sărbătoare a spiritului deslănţuit ca un val de lim-

pezire peste întunericul urgiei omenești.

Astăzi, M. Sa Regele, Voevodul Culturii Românești, inaugurează exact în aceste clipe în Capitala țării, luna cărții românești.

Noi, modești slujitori ai cuvântului scris, ne prosternem smeriți în fața slovei plumbuite în gânduri, pe file de cărți.

Cartea ne este un prieten drag, care nu ne minte. Ea îți este întotdeauna aproape, și-ți toarnă, în orice moment, nectarul unei revărsări de reculegeri. Citindu-o te simți mai bun, mai uman, mai elevat. Și viața îți pare alta. Reziști gretuăților, căci stai de vorbă cu ea. Și carte ți-e sinceră, pentrucă ți-e tovarăș scump de drum nedesmințit.

Criteriul alegerii cărților, trebue să fie lăsat la buna înterpretare a fiecărui lector. Cronicarul și criticul literar, exponent al gustului rafinat, va da numai,, oarecari îndrumări de ordin estetic, menite să ușureze discernământul alegerii. Judecăți definitive cu greu se vor putea crea, întru cât intelectualul își caută sufletul său, în paginile cărților.

Cartea trebue neapărat să-ți aparțină. Să fie din biblioteca personală. Gradul de superioritate sufletească și intelectualitate, crește în măsura în care simți impulsul ecitirii unei cărți. Oricând, desechilibrul îți cumpănește credința, te adresezi cărții, care te ajută. De aceea ea trebue să stea cuminte în raftul tău și să-ți urmeze poruncile inimii.

Vorbind de carte, să nu facem greșala de a confunda știința cu literatura. Cartea care te învață este știință, căci se adresează intelectului, pe când literatura se adresează sufletului omenesc. Ea nu te învață. Ea te ridică în sfere mai pure, îți dă puteri de vis, pe aripi nevăzute.

Primatul cărții îl constitue sufletul. Acest suflet, îl dorim schimbat. Preocupările noastre, să fie toate încadrate în spiritul cerințelor sufletești, din ce în ce mai superioare. Să nu căutăm cultivarea celor mai primitive manifestări sufletești, caracteristice acestui veac al vitezei, al goanei nebune, al haosului rapid, de învălmășeli.

Cumpăna dreaptă a judecății, să ne deschidă mințile și să ne arate că astăzi, exagerarea sportului, a cuprins aproape integral domeniul afectivității omenești. Aceste sentimente sânt cele mai elementare. Nimic de spus, adecvate vremii. Insă nu și vieții.

Pentrucă să nu uităm. Oricare dintre noi, simte intens. Exprimarea sensibilității este hărăzită însă numai unora. Cine n'a tresărit la acordurile unei armonii, pornite din străfunzimile unor amintiri, scumpe nouă? Cine nu s'a încântat de măestria unui tril de păsărele, sau de freamătul unui codru înverzit, în foșnet? Cine n'a cunoscut atâtea alte duioșii?

Cartea singură primează peste orice alte manifestări spirituale, deorece ea deschide și lumea propriilor noastre viziuni, dându-ne totalul unei concepțiuni a cărui câmp de interpretare este nesfârșit și înepuizabil. Și decâteori recitești aceleași pagini, de-atâtea ori, noui posibilități de cunoaștere, îți răsar în cale, ca florile gingășiei tinerești.

De aceea, cartea ne roagă frumos s'o ascultăm. Astăzi, ea este ceva mai mult decât cenușereasa din poveste. Ni învocă, să ne înfrânăm pornirile. Să devenim mai oameni, mai purificați, într'o transfigurare de esență superioară.

Provincia, cu viața ei încercuită de ambiții, și condiționată de o flexibilitate care niciodată nu te poate situa pe un plan de perfectă înțelegere, provincia are mai multă nevoe de carte.

Trebue să ne schimbăm mentalitatea. Să ne înfrățim, să ne dominăm spiritul desagregant și egoismul atroce, care toate izolează oamenii și paralizează munca.

Doamnelor și Domnilor!

In ceasurile dimineților azurii, în siesta de după prânz, în căderea amurgitului, în nopțile de veghe, când însomnia ți se așterne sub pleoape, și în orice clipă de restriște, fiindu-ți potrivnice viața și gândurile măcinătoare de voință, luați vă rog cartea cea dragă, oricare ar fi ea, cartea cea bună și vobiți-i frumos cu sufletul deschis.

Veți trăi marile momente ale elevării sufletești și veți putea mult mai ușor înfrunta, talazurile furtunilor.

Doamne! dă-ne nouă astăzi, înțelegerea cărții pornite în mare sărbătorie, timp de o lună.

Dl. CONST. GH. POPESCU

Cronica literară a anului

ONORAT PUBLIC,

Rari sunt ocaziile când se vorbește despre carte. Oficial, odată pe an. Asemenea preocupări, socotindu-se de natură secundară, sunt rezervate, dintr'un sentiment de binevoitor indiferentism, acelor cari, pe lângă alte îndeletniciri definite, n'au altceva mai bun de făcut. Uneori sunt lăsate la îndemâna exploatatorilor slovei.

Nu tot acelaș lucru e însă cu cultura. De aceasta fiecare se crede îndreptățit că e bine să mai facă, din când în când, caz. Și se face fără de nici un pic de jenă. Se abuzează chiar; cu acelaș zel cu care *nu* se abuzează de carte ori de sinceritate. E suficientă o simplă situație materială, — felul agonisirei nu interesează — o simplă etichetă de îndoelnică însemnătate pentruca ipocriziei morale să i se suprapună ipocrizia intelectuală. „Firul care leagă omul de viață s'a dovedit a fi așa de subțire încât adesea chiar și haina crează o stare de spirit."

Insfârșit s'ar putea spune multe pe-această

temă. Ne oprim pentru a încerca să scoatem din mălăarul de volume apărute, infinitul acela de frumuseţi sfătuitoare şi recreatoare care se poate găsi, atât de uşor de oricine cu minte pricepătoare şi suflet nealterat, în cărţi. In cărţile de tot felul apărute în anul literar încheiat şi înaugurat din nou astăzi din iniţiativă Regală şi din adâncă înţelegere Domnească.

Nu vom căuta să convingem pe nimeni de importanţa acestui eveniment pe care l-au avut până acum ca apanaj — pentru a-l exploata numai — doar librăriile şi pe care noi am ţinut să-l evidenţiem prin această inaugurare. Nu, fiindcă după spusele lui *Paul Valery,* nu poţi convinge pe cineva să simtă şi să-i placă ceeace nu-i place şi mai ales să-i placă ceeace nu-i făcut să-i placă.

Stimat Auditor !

Vom trece în revistă o parte din fenomenul literar al anului pe care *Afirmarea* l-a înregistrat, a ţinut să-l înregistreze. Dacă vi se va părea că vorbim ori am vorbit prea mult, să ne iertaţi. Odată pe an, în aceste părţi nici măcar atâta nu s'a făcut, vi se vorbeşte de suflet fără a vi se plânge de ceva, vi se adresează sufletului fără a se formula pretenţiuni, vi se adresează minţii fără a vi se cere ceva.

După Carel, după Alexis Carel, numai cărţile ar fi să fie esenţiale. Aceasta ar fi idealul şi când e vorba de ideal totul se substituie unei necesităţi sufleteşti. Cartea însă nu mai constituie un ideal, o necesitate aşa zisă, sufletească, ci exclusiv una materială. Prin ea, şi-aci vorbim de manuale; prin pospăirea lor — se ajunge la o existenţă socotită mai uşoară. E un adevăr acesta, poate supărător, dar aşa e dacă se analizează puţin. Nu o vom face.

De obiceiu pe-o carte pui mâna în două împrejurări: când vrei să-ţi omori timpul, să te distrezi, ori când ţii să-ţi foloseşti timpul însuşinduţi ceva. O apreciezi în măsura în care te identifici cu ea. In provincie, obişnuit, trec cărţile cari omoară timpul, cari distrează. Şi-acestea trec puţine, justificarea netrecerii găsind-o în plictiseala de care se plânge, adesea, foarte multă lume intelectuală. Mor de plictiseală, numai ce auzi pe unii. Şi pe drept cuvânt, lumea, se plictiseşte. Nu moare, dar e o situaţie penibilă să te crezi şi să te admiţi intelectual şi să n'ai ce să faci când timpul ţi se oferă. Pe alţii îi mai auzi căindu-se şi altfel: „Oricât de bună ar fi o carte — bună după gustul cititorului firesţe — nu pot citi mai mult ca 10—15 minute, căci pe-urmă adorm". Şi-adoarme, nu se laudă. Adoarme fiindcă nu-i obişnuit cu slova, fiindcă n'a avut ocazie să-i prindă gustul. Frunzăreala informaţiilor din ziare e suficientă fiecăruia pentru a angaja discuţii şi a rezolva chestiuni dacă — ar fi el în locul lui x.

Pe degete îi poţi număra pe-acei ce întră în câte-o librărie pentru vreo carte de citit !

Credem că dacă librarii ar angaja personal inteligent care să citească orice-apare şi să şi explica, pe scurt, oricui întră în prăvălie, posibilităţile autorului, a lucrărei apărute, exact cum fac cei cu plăcile de patefon: ţi le cântă, îi cunoşti melodia şi tot o iai, credem că în felul acesta s'ar mai trece şi cărţile, s'ar forma, poate, şi gusturi de citit. Aşa! Destulă carte e viaţa! Ce să 'nveţi din cărţi? Se uită, ce se uită?, nici nu le vine multora în minte, că şi'n cărţi e viaţă.

Numai prin carte se afirmă primatul spiritului. „Numai cartea deschide drumurile culturii, ale păcii şi-ale prosperităţii." Numai în faţa cărţii îţi simţi micimea preocupărilor, sterilitatea gândurilor amăgitoare, deobiceiu de natură pur materialistă. Prin carte te înalţi în ochi tăi şi-a tuturor, pentruca tot prin ea să te mulţumeşti şi dispui.

Obişnuinţa lecturei, te dispensează de griji şi de prietenii supărătoare, farmecul ei îţi alungă necazurile mărunte şi-ţi redă momente de destindere sufletească, clipe de apropiată fericire şi aceasta formează esenţialul vieţii.

Şi totuşi cartea ca şi slujitorii ei, traeşte vremuri grele. E drept că „nu toate scrierile înfăţişează realităţi româneşti potrivite cu firea lectorului cultivat", dar aşa cum se prezintă, în marea lor majoritate, cărţile sunt interesante şi trebuiesc socotite absolut îndispensabile. Numai prin citit te instrueşti şi te apropii de elementul divinităţii din tine.

Dar să nu ne lăsăm furaţi de vorbe, de iluzii.

Doamnelor şi Domnilor,

In anul literar încheiat, Academia Română şi dela exemplul ei toţi acei în a căror preocupări întră grija cinstirei numelor glorioase ale scrisului românesc, au sărbătorit *100 de ani* dela naşterea lui *Ion Creangă,* scriitorul în opera căruia, umorul şi bunul simţ artistic autohton şi-a găsit cea mai robustă expresie. E autorul cel mai tradus, dar cel mai nestudiat de intelectualii români. A trebuit să vie un francez care să consacre o monografie a lui Ion Creangă.

Tot în acest an s'au împlinit 30 de ani dela moartea lui *B. P. Haşdeu.* Prin uitarea aşternută peste memoria şi operile lui, e cel mai neîndreptăţit dintre toţi scriitorii şi cărturarii noştri. Şi doar prin vinele acestui spirit vioiu, cu o inteligenţă atât de rară şi cu o cultură atât de vastă, a curs cândva sânge de Vodă.

Cei 25 ani scurşi dela moartea lui *Panait Cerna,* pe numele lui adevărat Stanciof, au trecut fără a se îmbogăţi cu ceva amintirea celei mai mari speranţe a poeziei româneşti. Numele lui *Cerna,* care înainte de 1913 a fost o fală pentru scrisul românesc, azi nu mai spune nimic nimă-

nui. Uneori nici acelora cărora ar trebui să le spună.

Centenarul naşterii lui *N. Grigorescu* ni-aduce aminte de cel mai mare pictor român, reamintindu-ne spusele lui Delavrancea care l-a caracterizat atât de just printr'o simplă frază: „Gloria cea mai curată a României". Operile lui Grigorescu sunt şi rămân nepieritoare. Păcat că multe din ele ni li-a înghiţit Moscova căreia i le încredinţasem pentru păstrare şi siguranţă în timpul războiului. Fondatorul şcoalei române de pictură rămâne mereu viu în amintirea noastră prin pânzele-i nemuritoare.

20 de ani dela moartea lui *George Coşbuc* s'au scurs ca două ore petrecute 'n desfătare. Nu ni-au spus nimic încă. Poate pentrucă această fire de ţăran, iubitoare de basm şi ferită de toate aspectele frământărilor moderne, a urmărit continu cu spiritul său mereu activ, poporul pe toate cărările lui, pentru a ne da în operele-i veşnice psihologia unui sat cu toate ipostazele lui. Ce-a fost *Coşbuc,* în evoluţia noastră literară, ne-o spune el singur :

„Sunt suflet în sufletul neamului meu, Şi-i cânt bucuria şi-amarul".

In cursul aceluiaş an scrisul românesc resimte pierderea lui *G. Topârceanu* cântăreţul frumosului şi-al ironiei, care spunea adesea admiratorilor săi: „Cu cât lucrez eu mai mult, citeşti mata mai uşor, şi cu cât lucrez eu mai puţin citeşti mai greu", s'a despărţit de noi adresându-nise: „Plec răzând de propria-mi durere; Că tuturor vă las această lume; Dar tuturor vă zic: la revedere". In ţintirimul Eterităţii din Iaşi, alături de alţi sfinţi ai gândului şi scrisului românesc, putrezeşte inima creatorului parodiei româneşti.

Pavel Dan s'a stins la 30 ani. L-am pierdut tocmai când începea să-şi desvolte mai accentuat, în folosul neamului său, dar mai cu seamă a provinciei din care a răsărit — a Ardealului — tot geniul său. Cât a trăit a fost ţinut, ca toţi prieteni cărţii dealtfel, alături de cele ce i se cuveneau. A plecat dintre noi ros de cancer dar uşurat de răutatea lumii. Nuvela „Iobagii" i-a fost premiată, cu câteva zile înainte de a-şi da sufletul, de România Nouă.

Alexandru Lupeanu Melin a plecat şi el din lumea aceasta, pe care a îndrăgit-o, a servit-o şi căreia i-a închinat o inimă entuziastă şi mărinimoasă, a plecat subit şi prea puţin cunoscut. Blajul cultural şi cu el întreg Ardealul a pierdut, prin moartea lui Lupeanu Melin, pe unul dintre cei mai instruiţi şi mai talentaţi fii ai săi. Modest şi timid, fostul bibliotecar arhidiecezan, membru al S. S. R. autorul sublimelor „Evocări", al celei mai bune monografii despre Blaj, al schiţei Din păţăniile lui Niţă Sdrenghea din care vă vom citi imediat, a murit sărac şi departe de Blajul pe care l-a iubit, l-a cinstit şi l-a făcut atât de cunoscut.

D. D. Pătrăşcanu, azi doar un pumnişor de cenuşă bună de aruncat în ochii acelora cari, în viaţă, n'au putut încape de el, s'a despărţit cu mâhnire în suflet de lumea aceasta atât de nedreaptă. Lucrările-i rămase, deşi nu trădează sbuciumu-i sufletesc, ascund în slovele lor glumeţe, o mare doză de amărăciune. Cine i-a citit lucrările: *Schiţe şi amintiri; O critică şi-un profesor; Candidat fără noroc; Inzăpădiţii; Vinovaţii, Domn Nae, Un prânz de gală; Ce cere publicul dela un deputat;* ori schiţele şi nuvelele de prin diversele publicaţii literare, nu se poate să nu fi avut momente de adevărată recreare. Colaborator al dlui *M. Sadoveanu* la *Vieţile Sfinţilor* şi Sfintele amintiri, Pătrăşcanu lasă vrednică pildă urmaşilor săi propovăduitori de gând scris.

Cu *Octavian Goga,* „seniorul atât de respectat al literaturii contemporane, chiar după politicianizarea lui", se înscheie seria mormintelor scumpe. Dacă Oct. Goga ni-a lăsat numai cu amintirea despre fiinţa lui, sufletu-i ne-aparţine. Ni-a rămas în întregime ascuns în slovele răscolitoare şi duioase ale versurilor sale. Debutând sub pseudonimul *Nicolae Otavă,* feciorul talentat al Ardealului nedreptăţit, cântăreţul înflăcărat de idealuri româneşti, atinge în această ţară, pentru care s'a sbuciumat şi a suferit, toate culmile rezervate fiilor aleşi: deputat, preşed. al S. S. R., membru al Academiei, prof. univ., primministru. Pe urma trecerii lui prin viaţă ne rămân versuri înduioşător de ademenitoare, proză nebănuit de limpede, teatru evocator prin sbuciumul personagiilor, discursuri pline de avânt, traduceri desăvârşite. Spiritul lui *Octavian Goga* ni-l va păstra veşnic viu în amintire, întreţinându-ni-l mereu proaspăt în inimi, murmurul apelor Oltului şi Mureşului, sgomotul codrilor verzi de brazi, frumuseţea şi vioiciunea plaiurilor Ardelene, foştii lui prieteni de viaţă, de avânturi şi de suferinţi, cărora li s'a destăinuit, pe cari i-a căutat pentru a li se dărui şi a-i cânta.

Octavian Goga prea e încrestat adânc în inima acestui neam, poeziile lui prea se cântă, se recunosc şi de admiră pretutindeni, ca să poată aluneca atât de uşor pe panta uitări ori a nesocotinţei.

In ceiace priveşte cartea, ea este în întreprinderea edituri. Şi editurile noastre, în frunte cu *Fundaţiile Regale,* au ţinut să împrospăteze atmosfera literară împânzind piaţa cărţii cu diverse scrieri, nu întotdeauna prea eftine. Luna aceasta, cumpărătorii, se vor revanşa bucurându-se de o reducere însemnată — 20% — pentru lucrările favorite cari le lipsesc dar care ar dori să le îm-

bogăţească şi să le completeze biblioteca.

Editura Fundaţiilor Regale, la a cărei iniţiativă s'a hotărît cinstirea cărţei, pe lângă scrierile de mare interes lectoricesc tipărite în cursul anului, a scos o serie de volume cu ocazia *lunei cărţii.* De ex. : Ediţia III-a din *Istoria Românilor* a dlui *C. Giurescu; Dela Chateaubrinad la Malarmé,* sub îngrijirea dlui *Perpessicius,* înfăţişează, în traducere, criticii creatori francezi; *Viaţa lui Ion Creangă* de dl. *Gh. Călinescu; Urcau bătrânul* de regretatul *Pavel Dan;* în această lucrare se relevă viaţa şi psihologia transilvăneană; Vol. IV şi V din *I. L. Caragiale* ediţia dlui *Şerban Cioculescu; Funcţiunile creatoare ale subconştientului* de *I. Biberi; Cărţile populare româneşti vol. III* de prof. *N. Cartojan;* deasemeni operile scriitorilor tineri premiaţi anul acesta de Fundaţii: dl *Bucur Tnicu* cu *Apărarea* civilizaţiei şi dl. *I. Lungulescu* cu *Dreptate;* pe urmă: *In zodia Săgetătorului* de C. Lewis; Versurile dlui *Tudor Arghezi: Cuvinte potrivite, Flori de mucigai; Stihuri de seară* şi *Mărţişoarele.*

Dl. Tudor Arghezi e azi cel mai bărfit şi mai admirat scriitor. Admirat de-acei ce l-au citit şi l-au înţeles — *vorbim de versuri* — bârfit de-acei ce nu l-au pătruns sau care pătrunzându-l îl invidiează. In jurul *talentului,* a *geniului* şi-a *genului* său s'au încăerat ambele tabere. Una apoteozează, alta ponegreşte. Noi ne-alăturăm sfioşi dar mândri, de-acei ce admiră. O facem fiindcă nouă ni-s dragi stihurile frumoase.

In *Editura Cultura Românească* condusă de-aceiaş persoană care e şi la Fundaţii, dl. Roseti, s'a tipărit cărţi diverse şi în general bune: *Şcoala Superioară ţărănească* a dlui *Stanciu Stoian* e o scriere în care autorul ne face istoricul şcoalelor ţărăneşti din alte părţi, înfăţişându-ne frumos şi documentat realităţile dela noi. *Drumuri cu Popas* a lui *Petru Neagoe* în traducere dlui Giurgea; părerea despre lucrare fiind menţionată în revistă, citäm ceva ce-am scris la timp cu privire la autor :

Cititorul necunoscător al anumitor amănunte în legătură cu viaţa unora din scriitori cu care se întâlneşte în lectură, va fi contrariat desigur la citirea numelui unui autor român cum e *Petru Neagoe*, acest nume atât de românesc, dar care apare totuşi în literatura română, tradus. E o situaţie cam stranie a te afişa şi a face caz chiar de origina şi preocupările tale româneşti şi a realiza totul în altă limbă.

Inţelegem ceiace ne convine să înţelegem din această duplicitate de atitudini. Nu putem admite însă ca un scriitor român, de pildă *Petru Neagoe,* autorul acestei lucrări şi-a multor altora, ridicat din rândurile emigranţilor români în America, să nu poată realiza ceva şi în limba în care a crescut, pentru acei pe care i-a părăsit din motive ce nu interesează această rubrică. Şi doar *Petru Neagoe,* acest scriitor atât de român care e şi pictor — o fi mai mult pictor? — şi care ni-a vizitat nu de mult fiindcă îi era dor de noi, e drept că în urma unei invitaţii a guvernului român, părăsise ţara după majorat deci după ce-şi făcuse studiile în ţară, adică la o vârstă când limba-i maternă i se înrădăcinase fără posibilitate de uitare ori alterare.

De ce tocmai el, *Petru Neagoe,* îndrăgostitul înflăcarat de ţarina, de opinca şi de sumanul ţăranului ardelean, dece tocmai el să ne pară, *să se lase* să ni se pară, atât de înstrăinat încât să ne 'ntâlnim cu el, în scrieri, prin întermediari? S'a identificat până într'atâta oare cu obiceiurile americăneşti şi cu graiul englezesc încât nu-şi mai aduce aminte, i se pare primitivă grebla românească?

Se ştie doar că o traducere oricât de ideală ar fi ea pierde, vrând nevrând, din farmecul originalului. Şi *Petru Neagoe* este întradevăr un scriitor care te poate desfăta desăvârşit oricât de pretenţios cititor ai fi.

E o povestire din mediul rural şi din copilăria autorului.

Editura *Cugetarea,* cea mai harnică şi mai românească editură realizată prin muncă românească — cercetaţi vol. *Tari şi Slabi* de Georgescu Delafras — şi capital românesc, pune la îndemâna publicului: *1907* — Mane-Tekel-Fares — şi *Noi vrem pământ* ale dlui Cezar Petrescu, acest Balzac al nostru al românilor, în care ni se prezintă măestrit promiscuitatea arendaşilor şi mentalitatea proprietarilor datorită cărora s'a ajuns la răscoala din 1907. Completată cu volumul în curs de apariţie, această trilogie va reda un moment de rătăcire românească.

Orientări în veac a dlui *N. Roşu* — alături de *Dialectica Naţionalismului* a aceluiaş autor, e o lucrare plină de spirit naţionalist sănătos. Am dori din suflet să auzim că aceste cărţi au intrat în cât mai multe mâni şi inimi.

Dl. *G. M. Vlădescu,* autorul, *Morţii Fratelui meu,* ne-a dat *Gol* lucrare în care încrestează mentalităţi şi metehne provinciale. Fără ezitare se poate apropia oricine de-acest roman.

Nopţi Barceloneze de *M. T. Rumano* e o descriere a unor întâmplări fantastice atribuite unui cartier chinezesc al Barcelonei. Scrisă pe gustul publicului, e un fel de roman poliţist, lucrarea va trece desigur uşor.

Trei Maeştri — Balzac, Dikens, Dostoevski — a lui *Zweig* în traducerea lui Relgis, face cunoscuţi cititorului trei geniali romancieri ai secolului al XIX.

Nyusu de *D. C. Atanasiu* e un roman cu sub-

iect obișnuit, scos din viața de toate zilele. *Nyusu* e numele unei fete îndrăgostite de-un bărbat pe care nu-l bănuia căsătorit.

Francois Mauriac — în traducerea preotului E. Păsculescu și C. Ghica ne face cunoscută viața lui Isus prin lucrarea cu același titlu *„Viața lui Isus"*.

Dl. *N. Porsena* prin *Regenerarea neamului românesc,* punându-ne în fața unor dureroase realități, îndeamnă cititorul, prin această lucrare documentată și dătătoare de curaj, la încredere în virtuțile strămoșești. Pentru tineret această scriere e un tonic spiritual.

Doamna de Pompadour și epoca ei a lui *Alfred Leroy,* servește, în traducere, cunoașterii slăbiciunilor unui om, Ludovic al XV și determinării revoltei unui popor.

Fii om de caracter a lui *S. Smiles* tot traducere, va da de gândit acelor ce nu-și privesc și controlează cu suficientă severitate unele acțiuni, anumite atitudini. Ar fi păcat ca această carte să rămână în vitrine.

Tătunu dlui *Al. Lascarov Moldovanu,* sfătuitorul dela Radio și autorul a atâtor alte scrieri, dintre care cea mai apropiată, *Intoarcerea lui Andrei Pătrașcu,* completează în mod fericit cealaltă lucrare, *Mamina.* Ce bine-ar fi ca lectorul să se angajeze în slujba tendințelor autorului! Părintele *Agârbiceanu* prin *Sectarii* ne arată toată putreziciunea politică care încinsese sufletele. Roman cu cheie și cu tendinți: *Sectarii* pare lucrare de răfuială. Totuși rămâne scriere de frunte prin limpezimea stilului.

Furtuna dlui *Ov. Densușianu* — *Fiul în schimb* e o lucrare tulburătoare. Sensibilitatea vibrează în tot cuvântul. Deși întregire a Stăpânului, Furtuna își păstreaza independența și claritatea.

Dl *Sandu Teleajen* în o *Fată singură* ne expune parcă o întâmplare petrecută nu prea de mult în capitala noastră în legătură cu procesul inginerului Ciulei. E o simplă întâmplare desigur.

Mai amintim traducerile: *Ragina Margot* a lui *Dumas; Trei Titani* a lui *Ludwig; Marat* de *Gerar Walter* care încununează munca harnicei edituri *Cugetarea.* Noroc că ni-a venit în minte. *Ogio-San* a dlui Timus, și volumul de nuvele *Vecinul* a dlui *V. Papilian* îi sunt cărțile de reclamă.

Națională Ciornei și-a sărbătorit nu de mult și ea 10 ani de existență. Născută dintr'un vis pentru a trăi prin muncă perseverentă, această editură a încurajat tânărul scriitor satisfăcând înalte necesități spirituale. Pragul acestei edituri l-a trecut tot ce are această țară mai întregit spiritualicește.

Pe lângă cele mai bune traduceri ce-a cunoscut tiparul la noi, traduceri cu cari editura își crează un titlu de glorie ca: *Șt. Zweig* cu *Erasmus;* Ludwig cu *Hindenburg; Andrei Maurois* cu *Istoria Angliei; Rudyarth Kipling cu Kim; Maurice Baring,* cu *Daphne Adeane; Huxley Aldous* cu *Contra punct; Sinclair Lewis* cu *Dodsworth* și altele pe care revista noastră *Afirmarea* nu a uitat a le menționa la timp, *Dodsworth* și *Vulpea* încă n'au fost prezintate fiind apărute între timp, a tipărit tot felul de scrieri anexând, datorită calității lucrărilor, zone noui de lectori.

Dintre scriitorii autohtoni cari au fost editați de *Națională-Ciornei,* în acest an, amintim : *Mircea Damian* cu *Gh. I. Marin* descriere sumară autobiografică de scriitor încrezut. Autorul are lucrări mult mai bune ca de ex. : *Deacurmezișul* care e tot autobiografie.

Mircea Eliade — *Șarpele* — e o poveste fantastică care te nedurerește și irită, dar care te pasionează prin misticismul ei.

Mircea Eliade e un scriitor care se naște la 100 de ani odată și care, ținându-i seamă de tinerețâ, are cea mai bogată activitate. A fost lănsat de *Națională-Ciornei* cu *Izabel* și *Apele Diavolului* scriere de debut. Intre *Isabel și apele Diavolului* și *Șarpele* se cuprind o întreagă serie de lucrări care înalță și consacră pe autor.

Zaharia Stancu cu *Taifunul* dsale s'a cam întrecut cu gluma. Prea a vrut să fie original și modern. O epigramă a dlui Țepelea din volumul *Instantanee,* caracterizează și lucrarea și activitatea autorului: *Ce mai pacoste pe Stancu!*

Toți îl plâng până la unul,
Ce clădise ani de zile,
I-a distrus subit T a i f u n u l

Alia Rachmanova în *Fabrica de oameni noui* descrie haosul din Rusia de azi determinând rostul femei în schimbarea apucăturilor.

I. Pelț cu *Pui de lele continuă Țară Bună.* Lucrare de ciclu. Depinde de gust.

Dl *Dan Petrașincu* prin *Monstrul* dă o binevenită lecție părinților cu ploduri răsgăiate.

Enigma Otiliei, a dlui *G. Călinescu* cel mai autentic și mai autorizat critic al nostru, e lucrarea suverană a anului. Intre scoarțele acestei scrieri se închide viguros, dibaciu și corect, tot freamătul orașelor noastre după cum în *Ion* al dlui Rebreanu trăește satul românesc. Scrierea e și un îndreptar al limbii pentru foarte mulți intelectuali.

Cartea Românească, editură care prin însăși titlul ei se recomandă, a desvoltat în cursul anului o activitate care a impus și a stimulat pe celelalte edituri.

Oamenii Aleși, români și streini, ai dlui *I. Simionescu* e un fel de antologie cu figuri strălucite de altă dată. Lucrări de îndrumare și instruire, volumele au fost recomandate dlor înv. pentru

pregătre în vederea examenelor de înaintare.

Fata moartă a dlui *I. Missir* a fost premiată de *S. S. R.* acum vreo zece zile. Ni se descrie războiul. Războiul nostru din 1916—18. Frumos, înţelegător, revoltător. Nimeni nu ni l-a înfăţişat cu-atâta talent. Autorul a luat parte. L-a trăit. Fata moartă e numele unui munte unde s'au dat lupte neîndurate.

Dl *Al. Th. Stamatiad,* autorul volumului *Pagini din Oscar Wilde,* a fost şi dsa premiat recent de Academia Română pentru activitatea dsale poetică şi şi pentru acest volum.

Amintirile unui învăţător de *Şt. Filon* înv. pensionar desigur, prezintă şcoala sule diferitele ei aspecte. Lucrare informativă care mulţumeşte.

Dl *Ionel Teodoreanu* a scăpat premiul Naţional datorită unui singur vot. L-a luat pe merit şi pentru activitate scriitoricească din trecut dl *A. Cazaban. Secretul Anei Florentin* e un roman scris cu îndemnarea-i cunoscută însă tratează un subiect prea comun. Neînţelegerile dintr'o căsnicie. Mai precis problema căsătoriei. In *Casa Bunicilor* se întoarce ca şi în *Uliţa Copilăriei* la viaţa-i din copilărie. In *Casa Bunicilor* nu-i de calitatea *Uliţei Copilăriei.*

Amintirile unui cinic traducere după *Arcadie Avercenco, Ochii lui Atila* a dlui *Gr. Patriciu,* Geer Patrik, coţcarul dela „Baloanele" Curentului, *Amintiri* de *Gh. Brăescu, Amintirile unui luptător* de general *Marcel Olteanu* sunt scrieri pline de spirit, de nerv, de îndrumări şi de originalitate. Mai cu seamă *Amintirile unui luptător* se pretind citite. Sunt schiţe de-o savoare cum rar se întâlneşte. Dar editura *Cartea Românească* are un mare merit. Incurajează nuvela. Retipărirea volumului *Neguţătorul de Arome* a dlui *C. Moldovanu* şi editarea *Glasul Nevesti-mi* a dlui *M. Sorbul* evidenţiază gustul conducătorilor acestei întreprinzătoare edituri. Răcomandăm călduros şi insistent publicului lectura nuvelelor din lucrările menţionate. *Valpurgia* din *Glasul nevesti-mi* şi *Trandafirul Albastru din Neguţătorul de Arome* sunt schiţe care se găsesc cu greutate în literatura de azi. Doar di *I. Nicolau în Comoara Blestemată* — volum scos de Cugetarea — de care vom vorbi în numărul viitor al revistei, mai conţine asemenea bucurii sufleteşti. Cu *Pătrar de veghe* al dlui *I. G. Cantacuzino,* pe care deasemeni nu-l va uita *Afirmarea* editura *Cartea Românească* întră în al doilea an literar. Şi în celelalte edituri găsim cărţi tot atât de preţioase ca şi acele amintite fugitiv până aci. Le vom enumera sumar pentru a nu exaspera cumva pe cineva.

Editura *Ideia* de sub conducerea amicului *I. Rotaru* a lansat de exemplu cărţi cari au stârnit interes. *Trenul Albastru* al colegului B. Iordan, autorul cunoscutei trilogii: *Normaliştii, Invăţătorii, Revizori şi Inspectori,* iar recent a volumului *Satele,* e o lucrare în care pulsează viaţa unui târgusor moldovenesc. La fel cu trilogia dlui *Petre Ghiaţă: Istoria Doctrnelor Politice, Arta politică* şi *Oameni şi fapte,* lucrări de serioasă documentare. Mai amintind de interesantele povestiri din *Regele Mir* a dlui *N. Papadopol,* relevăm frumoasele versuri *„Soare într'un strop de rouă"* a dlui *E. Papazissu.*

Socecul — vechea editură — intensifică şi ea tot soiul de lucrări. *Cetatea antică* a lui *Fustel de Coulanges* va mulţumi şi instrui pe oricineva avea răbdare a o gusta. Atragem serioasă luare aminte asupra acestei minunate traduceri. Deasemeni asupra volumului, cu nebănuit de simţite povestiri, *Omul gol a lui Dan Petraşincu.*

In editura *Vremea* pe lângă surprinzătoarea *„Schimbare la faţă a României"* a lui *Emil Cioran,* dăm peste *„Invitaţie la Vals"* a lui *Mihai Drumeş* roman în care sentimentul iubirei bate la poarta judecăţii.

Cultura Naţională editând mult povestitele *„Notiţe zilnice"* ale Mareşalului *Averescu* ne dă *Roza Vânturilor* a dlui *Nae Ionescu* şi alte câteva traduceri.

Universala Alcalay e o editură care încă nu se lasă. *Descartes* a dlui *C. Noica* încheagă suficient ceeace a creat acest titan al meditaţiilor. La fel traducerile: *Danton de Louis Madelin; Cleopatra* a lui *M. E. Delayen* şi *Maria Walevska* a lui *Octav Aubry* sunt lucrări de reală valoare şi literară şi istorică .

Remarcăm în editura ziarului *Universul* şi atragem atenţia în mod insistent asupra neîchipuit de preţioase desvăluiri din cele 2 volume a dlui C. Gane: *Trecute vieţi de Doamne şi Domnite.* Volomul I din această vastă lucrare e premiat de Academia Română. *Revista Satul şi Şcoala din Cluj* editează scrierea dlui *Gh. Tulbure „Şcoala sătească din Ardeal în epoca lui Saguna",* scriere substanţială şi necesară publicului pentru a-şi completa şi verifica cunoştinţele în această direcţie. Mai tipăreşte *„Conştiinţă Naţională şi Geografie"* a lui *George Vâlsan* şi alte câteva scrieri de viu interes.

Editura revistei *Familia,* tipăreşte printre alte scrieri de gust şi de preţ, cartea dlui *Tiberiu Moşoiu „Nicolai Milescu spătarul călător în China"* scriere ce 'ntregeşte un gol ce vătăma orgoliul nostru naţional.

Edituri mai sunt încă. Dacă ni-am potrivi n'am termina uşor. Mai amintim în treacât pe a lui *M. Neagu* din Sighisoara care a tipărit nu de mult *Maree* a dlui Vladimir Vecerdea — pseudonimul dlui prof. V. Vasiliu. *Lanuri* din Mediaş, pe lângă alte scrieri de care am vorbit altă dată, a tipărit delicioasele *Instantanee* ale dlui *G. Ţepelea,* epigrame din care una am şi amintit-o carac-

terizând *Taifunul* dlui Stancu. Editura *I. E. Torouţiu* din Bucureşti, ca o sfidare a constatării că cititorii de versuri sunt pe cât de rari pe atât de pretenţioşi, tipăreşte deosebit de îngrijit, volumul cu *Sonete* a poetului *G. Tutoveanu.*

Librăria *Pavel Suru* tot din Bucureşti ne face surpriza editării frumoaselor versuri *„Trecere prin alba poartă“* ale prietenului nostru *Ion Şiugariu.*

Editura *Lepage* din Cluj prezintă admirabila lucrare *„Vânători de microbi“* a lui *Paul de Kruif.*

Dar anul acesta s'a trecut, ori s'a irosit, cerneală suficientă şi'n Sătmar şi despre Sătmar. Dl. Th. Ţucanovici dela Adţia financiară a scos volumul de povestiri: *Constelaţii;* iar dl. Giurgea Ion a tipărit *„Probleme şcolare şi naţionale la graniţă“*. Asupra ambelor lucrări ni-am spus cuvântul la timp. Poetul *Hinoveanu,* tipăreşte cu ajutorul *Astrei,* volumul de gingase versuri: *„Azur peniru plopul cu îngeri“*. Despre Sătmar, după regretatul Mezea cu *Vasile Lucaciu,* apar cărţile dlor *Doboşi: Din istoria Sătmarului* şi *Ştefan Mărcuş — Sătmar,* scrieri despre care vom vorbi cu prima ocazie.

Şiacum ne oprim. Am pomenit numai deoparte din volumele apărute într'un an. Peste scrieri de valoarea şi seriozitatea unei *„Partide de Poker“* şi dl. D. Stănoiu are o lucrare cu astfel de titlu, am sărit. Am trecut aşa... liniştiţi, dar trăgând cu coada ochiului. Cărţile scoase de *Fundaţii* le-am recomandat în schimb, fără nici-o apreciere ele fiind toate merituoase, toate necesare. Dar aţi băgat de seamă puţinătatea versurilor? E un semn că poezia nu rentează. Nu rentează în sens de afacere. In *sens literar primează.* In afară de stihurile publicate în diversele buletine periodice, editurile nu prea hazardează să rămână cu maculatură în rafturi. Ah şi scumpă-i poezia! Scumpă în înţelesul de înălţătoare.

Evidenţiind lucrările şi scriitorii premiaţi, în afară de-acei amintiţi în cursul expunerii, încrestăm aci şi numele acelor cinstite nu de mult de S. S. R. : *Ludovic Dauş,* premiul Reegle Carol II, pentru romanul *„Jumătate de om“;* Premiul *Socec* pentru poezie dlui *Şerban Bascovici* cu volumul *„Destăinuiri“;* Premiul *„Costacopol“* pentru critică s'a acordat dlui *I. Biberi* — dlui e medic în T.-Severin — pentru cartea *„Etudes sur la littérature roumaine contemporaine“;* şi premiul *S. S. R.* dlui prof. *N. I. Herescu* pentru *Lirica Latină.*

Şi-acum, *Stimat Auditoriu,* înregistrând şi darul în cărţi pe care Franţa a ţinut să ni-l facă, şi ni l-a şi făcut, mai deunăzi ca un simbol al aspiraţiunilor comune şi continui, ne daţi voie ca prin această sumară expunere, dvstră şi noi, prieteni ocrotitori ai slovei române să socotim de inaugurată luna cărţii la Satu-Mare.

Dl. TITUS L. ROŞU

Cartea, ctitorie domnească

DOAMNELOR ŞI DOMNILOR,

In numele revistei „Familia“ dela Oradea particip cu entuziasm la această sărbătoare şi aduc „Afirmării“ cuvântul bun şi îndemnul mai bătrânei reviste Familia.

Pentru noi, în timpuri mai vechi, voevozii; Domnii în vremea statului organizat au fost purtătorii de grije a tot ce interesa vieaţa internă sau externă a ţării. In concepţia Evului Mediu ţara fiind moşia Domnului, el declara războiu, încheia pace, iar pe oştenii credincioşi îi înzestra cu daruri şi moşii. In cele interne se îngrijea de biserici şi de organizare. Domnul, imprima şi caracterul său ţării. Era Domnul pornit spre războaie, care s'au dus totdeauna în numele unor mari necesităţi şi idealuri, ţara era războinică. Cele mai impresionante figuri sunt Mihai Viteazul şi Ioan V. Cel Cumplit. Dar când Domnul era mai puţin aplecat spre războaie, iar energia şi-o concentra în organizarea administrativă şi culturală a ţării, ţara lua alt aspect: de preamăritoare prin biserici a Domnului-Dumenezeu iar prin slova scrisă, acolo, a cuvântului sfânt şi culturei. Mircea cel Bătrân este temelia — iar prin Ştefan cel Mare, această străduinţă o încoronează figura pregnantă — şi domnitoare a lui Constantin Brâncoveanu.

Dincoace, în Ardeal, voevozii noştri, supuşi regelui Apostolic, care-i ducea la războaie, în vremuri mai puţin oprimătoare, chiar şi în o parte a veacului al XIV-lea, şi-au imprimat puterea, câtă încă şi-o mai puteau ţine, în construiri de lăcaşuri sfinte şi de protejare a tradiţiei. Mânăstirea-episcopie Peri ctitorie a marilor voevozi Maramureşeni din v. al XIV-lea, grăitoare şi apărătoare a cuvântului adevărat până în 1740, rămâne ca o dovadă peste veacuri nu numai despre tăria, dar şi despre dragostea de cultură şi lege a voe vozilor de aici. Când n'au mai putut suporta atâtea chinuri pentru legea lor, ci au trecut munţii — urmaţi în v. al XVII-lea de atâtea alţi români; — ducând cu ei o frumoasă tradiţie de cultură românească.

In părţile Bihorene, tot din aceste vremi, în cutare sat voevodat, mai persistă încă amintirea unor vechi episcopi.

Mai târziu, locul voevozilor, îl vor lua preoţii şi protopopii. Şi, dacă nu se va putea munci pe teren politic, se va continua totuşi pe cel cultural — bisericesc, cu o frumoasă tradiţie. Vor răsări pe întreg întinsul Ardealului biserici de mare valoare artistică iar în tinda lor şcoale de copişti şi dieci. Lipsiţi de autonomie politică, streini şi ca lege şi destin de regii asupritori — gândurile de vieaţa nouă se vor îndrepta spre ţările libere amin-

titoare de vremi voevodale ţări de aceiaşi lege românească. Şi această lege, peste toate vremurile de încercări va forma tăria rezistenţei noastre. Pe această atitudine, epoca fanarioţilor zugrăviţă în ciodată. Mângăerea şi indemnul ne erau Domnii liberi iar hrizovul cu poruncă domnească erau cărţile de slujbă ce se tipăreau *prin dărnicia lor* acolo, iar mai târziu şi aici.

Această legătură se continuă cu mai multă intensitate în veacul al XVIII-lea, cu care, persecuţiile împărăteşti, de disolvare, obligau o mai atentă privire a lor, asupra Ardealului. Şi prin această atitudine, epoca fanarioţilor zugrăvită în culori sinistre apare şi ca o epocă de lumină. Cărţile tipărite *în vremea lor,* iar unele şi cu dârnicia lor, pătrund până în cele mai ascunse sate Ardelene.

Aminteam că Domnul era stăpânul absolut al ţării. Şi că el se îngrijea de organizarea şi împodobirea ei. Mânăstirile şi bisericile au fost pe primul plan. Dar acestea sunt şi cele dintâi ateliere de slovă. De aceia, dela primele însemnări istoriografice al căror obiect îl formează numai Domnul cu Familia şi faptele lui, — până la cele mai frumoase cărţi de slujbă, religioasă, toate s'au făcut *la îndemnul, cu cheltuiala şi pentru mărirea lui.* Alături de el, apare întotdeauna primul său sfetnic: mitropolitul sau cutare episcop. Dar dărnicia domnească nu se va întinde numai asupra Românilor ci, prin cărţi tipărite în diferite limbi, asupra întregului orient ortodox.

In trecutul nostru, câteva cărţi au produs o mare vâlvă în lumea creştină românească, încrestând şi epoci de desvoltare a culturei noastre iar pe Domnii sprijinitori, plasându-i în rândul marilor ctitori.

Intre cele dintâi este, Cazania din 1643, a lui Varlaam mitropolitul Moldovei — aprigul luptător contra reformaţiunii. Cartea, s'a tipărit cu banii lui V. Lupu.

In Predoslovie se scrie:

„Carte românească de învăţătura duminecelor etc. *cu zisa şi cu toată cheltuiala lui Vasile Voevodul şi Domnul Ţării Moldovei,* din multe scripturi tălmăcită şi din limba slovenească pre limba românească."

Această carte a fost scrisă pentru toată semînţia românească de pretutindenea.

In Precuvântarea Domnului, Vasile Lupu spune :

„Io Vasile Voevod cu darul lui Dumnezeu ţiitoriu şi biruitoriu şi domn a toată ţara Moldovei, dar şi milă şi pace şi spăzenie a toată semînţia românească *pretutinderea* ce se află pravoslavnici într'aciastă limbă cu toată inima cerem dela Domnul-Dumnezeu şi izbavitorul nostru Is. Hs. Diîntru cât s'au îndurat Dumnezeu diîntru mila sa de neau dăruitu dăruium şi noi acestu daru limbii româneşti carte pre limba românească, întâiu de laudă lui Dumnezău , după aceia de învăţătură şi de folos sufletelor pravoslavnici. Să vaste şi de puţin preţu, iară voi să o primiţi nu ca unu lucru pementescu, ce ca unu odor cerescu şi pri însă cetindu pre noi pomeniţi-şi întru ruga voastră pre noi nu uitareţi şi hiţi sănătoşi."

Exemplare din această carte şi au găsit în multe sate ardelene şi ungurene — dar mai ales a fost copiată în zeci şi sute de copişti şi preoţi, îndeplinind ceeace sp. Dl: pt. toată seminţie românească.

Tot din această vreme, din 1652, este *Indreptarea legii cu Dumnezeu* „care are toată judecata arhierească şi împărăţească pentru toate vinele proteşti şi mireneşti" tip. pe *chetuială lui Matei Basarab.* S'a răspândit în tot Ardealul.

In 1679 se tipăreşte de mitropolitul Dosoftei un Liturghier din predoslavia căruia se vede interesul şi a acestui Domn pentru tot neamul. Scrie: „Luminatulu întru pravoslavie şi credincios în părintele şi fiulu şi Sfântulu Ion Ducă Voevod . . . din cât s'au îndurat Dumnezeu de ne-au dăruitu milasa, dăruim şi noi acum deodată acest dar limbii româneşti."

Un mare sprijinitor al culturii, a fost *Şerban Cantacuzino.* El a tipărit cărţi şi în limbi streine. Din teascurile veneţiene apare la 1687, o Biblie grecească cu cheltuiala Dlui român Editorul, care-i închină cartea, scrie în prefaţă:

„Iar că te vei bucura de dar, e dovadă lămurită tălmăcirea Sfintei Scripturi de către tine şi prefacerea din limba grecească în a Missilor şi a Dacopanonilor, înfăţişând limpede dragostea ta şi prea călduroasă dorinţa faţă de sfintele şi de Dumnezeu scrisele cărţii."

Dar de nicăeri nu se vede mai bine interesul Domnului pentru cartea românească, cât şi colaborarea cu mitropolitul, decât din pravoslovia Bibliei lui Şerban din 1688.

Biblia, s'a scris:: „cu porunca prea bunului creştin şi luminatului Ioan Şărban Cantacuzino Basarab Voevod şi cu îndemnarea Dumnealui Costadin Brâncoveanul marele logofăt nepot de soră al Măriei Sale, carele după proslăvirea acestui mai sus pomenit Domn, Puternicul Dumnezău den alegerea a toate Ţării Românesti, pre Dumnealui l-au coronat cu domnie şi stăpânirea a toată ţara Ungrovlahiei. Şi întru zilele Măriei Sale s'au săvârşit acest lucru carele şi toată cheltuiala ce-a desăvârşit, o au ridicat . . ."

S'o tipărit la Bucureşti mitropolit fiind „a Ţării şi exarh lăturilor" Teodosie. Această carte, a fost distribuită în cea mai mare parte, gratuit, bisericilor şi mânăstirilor.

La câţiva ani dela apariţie, această carte rară, umbla din mână în mână în câteva sate din R. Bihorului. Se citea şi la noi, ca şi dincolo, din aceleaşi cărţi, aceiaşi slovă românească, acelaş nume drag de Domn şi Metropolit. *Dar s'a ajuns în felul acesta nu numai la zidirea aceluiaşi strat de limbă ci şi la zidirea aceluiaşi strat de credinţă neamului, peste toate încercările de rupere şi slăbire a noastră.*

Cărţile din această epocă, ne vor întări în luptă contra reformaţiunii.

Constantin Brâncoveanu, domneşte în alte vremi grele pentru Români. De aceia, darnicia lui va fi şi mai mare. Antim Ivireanul mitropolitul, asemăna dărnicia lui, cu un „râu cu curgerile de aur, dintru care au curs aceste patru isvoare: ale Românilor, Elinilor, Arabilor şi ale Ivirilor tipare". Iar un scriitor grec în prefaţă unei cărţi, scrie: „în aceşti prea fericiţi ani ai păzitei tale de Dumnezeu Domnii, înfloreşte iarăşi gloria vestită, care din vechime şi dela început a câştigat neamul cu înţelepciunea sa până la marginele lumii... aceste bogate daruri le avem zilnic din mâna ta cea binefăcătoare, preabunule Domn care se bucură să 'mpartă necontenit şi pe întrecute tuturor binefacerile sale" (I. Lupaş: Ist. Unirii Românilor p. 189).

Din această strălucită vreme, pentru arţii şi slovă, bisericile de aici din Sătmar şi Bihor se vor umple cu cărţi de-acolo păstrându multe din ele şi azi cu multă sfinţenie. E începutul unor vremi tulburi — dar de multă dărnicie domnească — în Ardeal.

Epoca Domnilor fanarioţi, coincide cu veacul frământărilor triste ardelene. Această epocă fanariotă, a fost foarte mult hulită. S'a trecut însă prea uşor peste o muncă cu mari rosturi în vieaţă noastră: acea a tipăririi de cărţi bisericeşti. E adevărat că acum sarcina aceasta cade mai mult în cârca episcopilor — dar se dovedeşte şi un larg sprijin bănesc şi îndemn, din partea Domnilor. Mai ales a celor doi Mavrocordaţi Nicolae şi Constantin şi Mihai Racoviţă.

Cu privire la cărţile din această vreme, sunt două documente de mare importanţă din care se va putea desprinde cu uşurinţă: ura împărătească *şi scopurile ei reale;* iar din al doilea tăria în luptă, şi rezistenţă a neamului.

In totul acţiunii sale, Carol VI moştenind dela Leopold I o iluzie: aceia de a despica neamul românesc, dă un ordin în Maramureş — care se va întinde şi asupra Ardealului, de distrugere a tuturor cărţilor „schismatice" venite din Moldova.

Un neam însă, îşi are destinul şi rosturile lui în lume. Cu tot acest ordin, în 1761, când un nou val de frământări se inaugura de Maria Teresia, episcopul de Râmnic Grigore îi scrie Episcopului din Ardeal Dionisie Novacovici, ca să intervină la generalul din Sibiu să-i permită să trimită la Arad prin vama Boiţii 500 de cărţi de slujbă în româneşte tipărite de el, în tipografia sa din Râmnic. Cărţi, care n'au mai putut fi distruse niciodată. Şi din ele se mai citeşte încă şi azi, în multe biserici româneşti de pe tot cuprinsul Ardealului, pomenindu-se numele vechilor mitropoliţi şi a Domnilor dăruitori.

Veacul al XIX-lea, este veacul revoluţiilor: conştiinţa naţională întreţinută prin cărţi şi continui legături politice şi bisericeşti, va dinamiza neamul pentru realizarea marelui gând. Domnul, fiind ocupat cu cele politice, sarcina cărţii, va cădea mai mult pe umerii bisericii şi ai dascălului. Totuşi niciodată, nu va lipsi după putinţă sprijinul domnesc. Se va întoarce şi imprumutul: Ardealul va da cu prisosinţă din ceeace avea acum: oameni şi cărţi până în vremea lui Carol I când regimurile Tissaiste — de aici ne vor îndrepta privirile rugătoare din nou spre Domn, acum marele rege al Românilor. Iar cărţile tipărite în vremea lui cu cheltuiale lui, vor umple casele şi inimile noastre. Vom avea şi noi tipografii — dar instinctiv se urma aducerea de cărţi de dincolo, pe aceleaşi căi. Şi vom avea în casă Istoria tuturor Românloor a lui A. D. Xenopol — carte închinată regelui, slova lui Eminescu şi a altora, şi toate lucrările instituţiei domneşti: ale Academiei Române. Iar glasul pământului nostru va grăi prin poetul pătimirii şi prin entuziasmul dela Alba-Iulia.

Războiul mondial, aduce nu numai ceace trebuia să se împlinească: Ţara — Mare; ci, din cauza împrejurărilor şi o pervertire a sufletelor: o epocă de haos, fără axă, care îndemna la rupere cu tot ce clădisem până aci. Erau frământarile unei noi lumi: — a neamului mare, în hotarele lui firesti. Era momentul unui act de mare curaj, de mare necesitate: de-a concentra forţele neamului întregit în jurul a celuice fusese pentru noi întotdeauna sprijin şi îndemn la fapte: *Domnul.* Şi era vorba acum nu numai de muncă în cadre strimte, ci şi de *„afirmării entităţii culturale româneşti în faţa lumii civilizate"*. Ne clădisem o ţară mare şi trebuia să ne impunem Europei civilizate prin puterea noastră creatoare, ca atare. Aceasta este rostul cel dintâi al străduinţei Regale.

Dar nu numai atât: ţara era compusă din fracţiuni cari, în decursul veacurilor şi-au creat şi o individualitate proprie. Se impunea sudarea lor, şi în fruntea noui ţări călcând pe urmele marilor ctitori pentru crearea noii unităţi sufleteşti. M. S. Regele Carol II prin instituţia Sa: *„Fundaţia pentru literatură şi artă Regele Carol II"* lucrează dăruieşte şi porunceşte. Iar cartea Lui, străbate toate colţurile ţării, în case şi biserici, ca odinioară cărţile de slujba sfântă ale vechilor Domni.

Şi un alt rost mai are Fundaţia Regală. „Pe această Fundaţiune — spune M. S. Regele Carol II — se vor putea birui şi vor găsi întrânsa întotdeauna sprijinul cel mai neprecupeţit, toţi făuritorii culturii româneşti. Să ştie toţi că Eu însumi voi veghea asupra desvoltării culturii noastre, prin intermediul acestei Fundaţiuni". — Aşa gândea şi faptuia şi marele Şerban Cantacuzino.

Urmând îndmnul şi diectiva Domnului, Fundaţia Regală publică până acum, următoarele biblioteci: *„Biblioteca Energia"*, pentru „glorificarea actelor de muncă, de energie şi de străduinţă care va servi — cred — spune M. S. Regele, la încurajara acestui spirit atât de necesar în desvoltarea naţiunilor".

A doua este: *„Biblioteca Enciclopedică"* în care s'au publicat între altele admirabilele volume de istoria Românilor ale dlui C. G. Giurescu. Tot aici se mai publică Scriitorii români contemporani s-a. Se mai publică Biblioteca „Informativă", Bibl. „Oraşe", Bibl. „Artistică" etc. Iar contactul permanent cu publicul, îl menţine admirabila Revistă a Fundaţiilor Regale. Dar în cadre atât de comprimate, nu se pot înşira toate oeprile născute şi daruite neamului din Inaltul îndemn Regal.

Doamnelor şi Domnilor.

S'a contestat câteodată, de unii, rolul ce-l pot juca marile personalităţi în viaţa naţiunilor. Dar fără Alexandru cel Mare, istoria Macedoniei ar fi fost alta. Mihai Viteazul cine ştie ce drum ar fi luat. Dar dacă personalităţile nu fac ele sigure istoria, ele întruchipează totuşi într'un moment dat aspiraţiile neamurilor, sesizează momentul suprem spre desăvârşire şi acţionează. In felul acesta avem o epocă a lui Ştefan cel Mare, a lui Constantin Brâncoveanu. Şi aceste puncte luminoase în vieaţa neamului nostru luminează drumul spre ţintă.

Intregit în hotarele imperiului dacic — urmând razele de lumină atât de strălucitoare, ale tradiţiei neamul se frământă pentru misiunea lui cea mare. Ia noi avem fericirea de-a trăi şi ciopli atât cât ne lasă puterile la stâlpii unei noi epoci, a unui nou stil de vieaţă, de cultură şi artă de desăvârşire al ţării mari şi puternice; la epoca strălucitoare a regelui Carol al II-lea.

— xx —

S'a citit din următorii autori:

G. TOPÂRCEANU :

Cioara

Câmpul alb, ca un cearşaf,
Până 'n zări se desfăşoară ...
Sus, pe-un stâlp de telegraf,
S'a oprit din sbor o cioară,

Nemişcată 'n vârf de par
Ca o acvilă pe-un soclu,
Oacheşă ca un hornar
Şi macabră ca un cioclu;

Neagră ca un as de pică,
Subt nemărginitul cer;
Singuratică şi mică
Cât o bobaă de piper;

Gârbovă ca o feştilă
Intr'un cap de lumînare;
Ca o mutră imobilă
De harap cu nasul mare,

Dar sinistră şi pârlită
Dela coadă până 'n plisc,
Ca o pajură trăznită
Intr'un vârf de obelisc;

Incrustată 'n atmosferă
Ca un ou de ciocolată;
Amărâtă şi stingheră
Ca o prună afumată;

Cu alura interlopă
Ca un muzicant în frac,
Cuvioasă ca un popă
Şi smolită ca un drac;

Demnă, ca un om celebru;
Mistică şi fără chef
Ca un baso-relief
De pe-un monument funebru;

Incomodă 'n soare, ca
Un gunoi în ochi; nefastă
Ca un chibiţ ce-ţi stă 'n coastă
La un joc de bacara;

Suspendată ca o notă
Pe un portativ gigant;
Slută, ca o Hotentotă
Părăsită de amant;

Mică 'n mijlocul naturii
Ca ur fir de praf de puşcă;
Neagră cum e cerul gurii
La un câine care muşcă;

Cruntă ca o vânătae
Cauzată 'n match de box;
Ca un blugăre de coks
Care-a stat o noapte 'n ploae;

Resemnată, ca 'n vitrină
O reclamă pentru vulg,
Şi uşoară ca un fulg
De fumingine 'n lumină;

Tristă ca un crep de doliu
In văzduhul diafan,
Ca un punct aerian
Pe-al zăpezii alb orgoliu;

Stranie ca un ponos
Al priveliştei de cretă;
Solitară şi cochetă,
Ca un cuc de abanos;

Neagră, ca o muscă 'n lapte,
Şi fantastică 'n contur,
Ca un miez adânc de noapte
Cu lumină împrejur;

Fină ca o acadea
De ţiţei topit la soare;
Prinsă 'n falduri de ninsoare
Ca un fiong de catifea;

Ireală, ca un duh
Cu penajul ei feeric —
Ca o cupă de 'ntuneric
Răsturnată în văzduh;

Gravă ca o rugăciune
Şi posomorîtă ca o
Figurină de cărbune
Cu nuanţe de cacao;

Tragică, ca o emblemă
A obştescului sfârşit;
Sumbră ca o anatemă
Aruncată 'n infinit;

Mută 'n liniştea câmpiei
Ca un bloc de piatră arsă,
Ca un ghem de beznă toarsă
Din fuiorul veşniciei, —

Atârnând de bolta goală
Ca un uger de catran
Unde pruncii lui Satan
Vin, plângând, să sugă smoală

Piază-rea, ca un blestem
Asvârlit aşa 'ntr-o doară
Creatorului suprem, —
Şi banală... ca o cioară ?

AL. LUPEANU MELIN :

Din păţaniile lui Niţă Zdrenghea.

Lupta cu taurii la Bucureşti

Domnu Milin *) dela Blaj, care face foile, a fost chicat mai în vară, la Preobrejănii, în sat la noi. Şi s'a dat în poveşti cu poporu' şezând pe corpacii ăi cojiţi dela poarta primarelui. Cum ne cunoaştem noi demult, de când am slujit în gardă la Blaj, şi s'o spulberat Săcuii la podu' Mihalţului, 'ice domnu Milin:

— Măi frate Zdrenghea, cum o fost păţania aia cu taurii la Bucureşti, când cu diligaţia pintru leforma agrară? Că ne-o vint şi nouă la gazetă un pic de răsunet ş'am vrea să ştim întâmplarea chiar pe pont.

— Cum să fie, domnule Milin, — zic — şoadă de tot. Ia' aci sânt şi dumnealor, cumătru Şteflea, nenea Achim de su' biserică, om bătrân pe cum îl vezi. Şi Vâlcu, Toma Grosu, Zbidan, Vasile Tecărău, Hila, că sânt de faţă. Să spuie toţi. Şi să spuie şi părintele Duman ,când o da pe la Blaj, că acuma-i la un beteag, în capul satului. Il grijeşte. Trage de moarte de-aşcară.

— Mare şodenie cu taurii ăia, domnule Milin. Nu s'ar mai pomeni...! Credeam că ne potopim cu toţii, nici ştire să mai rămâie de oasele noastre. Te pui cu prilosteala de dobitoc înfocat? Munte să fi şi te face plăcintă. Ba te găureşte cu cornu, cum găureşti dovleacu cu furcoiu'. Nu i-o vint moartea din taur lui Pavel a Dumitroaii ,mai acuma-s şapte ani? Şapte ori nouă, ce ziceţi voi, mă a' noşti? Nouă ori zece, că bătaia abia începuse. Şi nu plecaseră încă la potop toate rândurile de oameni.

Pavel a Dumitroaii, care ţinea atunci tauru' satului, vine într'o Marţi dela coasă, din Dâmboii, şi sloboade tauru' ăl bătrân la adapătoare. Ie să Mişca boncăluind din poiată. Chiar atunci aduce amarul în aretu' lui pe năclăita aia de Savetă a Podarului. Şi când o vede boala de taur, ată către ea se îndreaptă.

Strigă Saveta cât o ia gura:

— Nu mă lăsa, nene Pavele! Tulai, tulai...!

Pavel creştin. Cum să nu saie?

Ridică furca ai de fier cu patru colţi şi ataie calea spurcatului. Ăla turbat rău, că nu'ş'ce drac are cu fomeile. Sloboade foc pe nări, când le vede.

Saveta se chitulă subt un gard. Şi rămâne Pavel. Mişca scurmă pământul cu unghia, pleacă capul şi sforăie amarnic. Pavel strigă cu coraje:

— Hu-o-o-o boală!

Da' nici napucă să facă vânt cu furca şi Mişca îi şi aiaptă cornu' ăl drept în foale. Maică sfântă...! Pavel scapă furca şi bălăbăneşte cu picioarele şi cu mânile în aer. Şi fiara îl poartă aşa, în corn, o cale lungă. Când îl scapă, Pavel nici nu mai răsuflă. Ce să răsufle? Unde mai răsufli în coarnele lui Mişca?

— Şi aşa, domnule Milin, tauru-i pogană fiară, când are mânie la maţele lui.

— Acum treaba aia dela Bucureşti o fost aşa, cum s'o povesti. Că mă luai cu vorba, ş'am în-

*) Vrea să zică Melin, dela „Unirea Poporului". — *Culegătorul.*

tins-o. Da' să vedeţi cu Bucureştii.

Plecăm noi în diligaţie, zece creştini din comuna noastră, să scoatem dreptu' poporului cu leforma agrară. Că conţilii ăia agricoli atâta ne tot învârtiseră şi ne răsuciseră cu legea, fie-o focu', până ne-am zis noi anu' trecut:

— Mă a' noşti, conţilii ne mâncă leforma. Şi pământu', care ni-se cade nouă pîntru patimile noastre din bătaie, chică în gura Saşilor din Ghiberţea. Că ăia au pe diavolu la ei în pozunare. Ung osiile şi agraru le cade lor. Hai şi ne-om duce la Bucureşti, să dăm ochi cu ăi domni. Şi le-om spune durerea noastră, gură la gură. Suflete de rumâni sânt şi ei. Şi nu se poate să ne apese pe noi, viţă curată de roman, pintru nişte fleoandări de saşi.

— Bu-u-un! Ne alegem diligaţi, tot oameni ăi mai de frunte şi slujbaşi pe la comună. Cerem şi pe părintele Duman între noi, ca om cu învăţătură. Că, vedeţi, înzădar strigă unii în potriva nădrăgarilor, da' fără leac de negreaţă între sumane, noi ce plătim? Te vând şi te cumpără toţi foflectării de pe la oraşe.

Vine părintele Duman. Om de treabă, Doamne dă-i bine. Ne ferchezim noi şi ne înschimbăm, cum i-se şade românului la drum. Puculuim răgulat străiţile şi hai la trin. Până la Bucureşti nu ne mai oprim.

... Sosim într'o Luni dimineaţă. Să fi tot fost cam pe vremea, când se aşază plugarul pe brazdă, la gustarea ai dintâi. Am şi zis :

— Celezii mei or fi scos până în pontu' deacum, halca de arătură din Răzoare. Numai de i-ar sluji vremea, să mântuie şi ţelina cu trifoi dela Obârşă!

In Bucureşti ne luăm noi după leveleandra părintelui şi boc ici, boc dincolo, pe la toate cănţălăriile. L-am nimerit a doua zi, în contignăţiile lui şi pe domnu' Ministru ăl de-i peste agrar. Şi-i tocăm noi toate câte le ştim, ne toacă dumnealui. Când ne ia cu buna, când se încruntă şi ne probozeşte. Da' părintele Duman, aşa bătrân cum e, nu se lasă. O întoarce şi pe faţă şi pe dos, arată hârtiile noastre, le învârte, le răsuceşte. Şi-o scoate la căpătâi.

Eram leoarcă de sudori, când am coborît dela agrar. Da' se chiamă c'am izbândit!

'Ice părintele Duman;

— Iată, am scos drepturile poporului din Curmătură. Acum pot să crepe Saşii din Ghiberţea.

Nouă ni-se înfoiaseră inimile ca nişte pite, de părerea ai bună.

— Brava părinte, — zice Vâlcu. Aşa diligaţie nu creşte pe toată răzoarele! Acum la adalmaş a' noşti, pătrântaşu' ei de leformă!

Ne-am şi încurcat într'o crişmuliţă lângă părăul Dâmboviţii. Urâtă apă. Da' era bună ţuica la dughiana aia de lângă pod. Meşter grecu. Ştia şi cum să te cuprindă. Noi, ciorecarii am hăsnăluit din străiţi.

Părintele o poftit nişte cârnăţei, d'ăia tăvăliţi pe jăratec. Grecu la zicea „mititei". De mititei erau chiar mititei, să-i înghiţi dintr'o îmbucătură. Da' spunea părintele, că au lunecuş bun. Şi că grozav te taie setea duă ei...

Noi, diligaţii din popor, ne-am mulţămit cu slănina noastră, afumată boburâ, în pod. Lunecuş mai bun ca ea, nu pot face toţi crâşmarii dela Bucureşti!

Ne-am omenit noi aşa, cu cinste şi cu rânduială. Că 'icea părintele:

— Ar fi ruşine să ne stricăm omenia după isprava cea bună dela agrar.

Şi l-am ascultat pe popa Duman. C'am văzut noi, pe la cele ministerii, că popa nostu'i om cu minte şi cu socoteală. Aşa preot să dea Dumnezeu pe toate răzaorele!

Dupăce se încheie adalmaşu' 'ice iar părintele:

— Ce mai facem acuma, măi a' noşti? Că-i de vreme încă. Şi caru' ăl de foc nu pleacă, până colo când răsare găinuşa.

— Ce să facem părinte? Intolnoacă sfinţia ta ceva, că ne eşti căpetenie. De culcat nu ne prea trage inima. Că ne-am greblat destul astă noapte cu unghiile peste dunga şalelor, la otelu ăla de pe Griviţa, arză-i focu pureci domneşti, să-i arză! Se lipesc de trupu' omului, ca sgaiba de câne.

— Ce pureci, măi Ştefleo, ce pureci? Zi-le şi tu ploşniţe, mă, cum le zic creştinii de pe-aici.

— Ploşniţe-neploşniţe, da's amarnice rău.

— Ia' tăceţi, oameni de Dumnezeu, c'am găsit — zice părintele Duman, resfirându-şi barba cu degetele.

— Ce-ai găsit, părinte? Să am iertăciune, doar' n'o pus-o pacostea ş'aici? Ai găsit ploşniţa 'n barbă? Ptiu, umfle-o zmeii...!

— Nici pomină, plătit fie întreg neamul meu de ele. Am găsit petrecania!

— A-ă-ă-ă ?

— Ne ducem pe Lipscani şi tunăm şi noi la un cinematograf. Ne trece vremea domneşte.

— Da' ce-o mai fi ş'aia părinte? Ciulamatograf? — ori cum i-ai zis?

— Ce ciulama, măi Achime? *Ci-ne-ma-to-graf*. Fain lucru. Să-l vedeţi. Ştiu că aveţi ce spune la borese, când ne-om întoarce acasă. Hai!

— Hai, părinte!

Batem şerparele, plătim adalmaşu' şi o luăm câtinel pe Calea Victoriei în sus, către Lipscani.

Inserează. Se aprind opaiţele alea mari pe uliţi şi luminează ca ziua.

— Ui', mă Vâlcule, s'o coborît luna din văzduh şi s'o aninat de sfoară la Bucureşti. Se uită şi ea

la boeri, cât sunt de mulţi şi de puţuluiţi.

— Ba o mai venit şi ai de pe lumea galbină, c'o fi şi pe acolo lună. Ş'or fi chemat şi alte cumetre de aiurea, că sunt multe aci la Bucureşti... La toată casa una. Şi stele mărunţele, la toate ferestile.

— Păzea...! mă Zdrengheo, că te ologeşte motobilu! îmi strigă cumătru Şteflea la o răscruce. Era şi gata să-mi rămâie la Bucureşti ciolanele, dacă nu săream din vreme la o parte...!

— Trâncăniţi câte polojenii toate şi vă puneţi capu, — ne ceartă părintele. Nu mai căscaţi nici voi, ăi de colo, gura la toate obloanele, că se ia lumea după noi, ca după comedie. Hai mai cătăneşte!

Vorbind aşa, mai facem un pic de cale pintre domnet şi sosim pe uliţa Lipscanilor, până pe la lupoaica ai cu copiii sub foale. Ice c'ar fi fraţii cari au împlântat ţărușu' Romii, în ţara Teleianului. Şi spunea părintele Duman, că de pe-acolo neam fi izdănit şi noi, naţia lui Trăian.

Acolo, pe Lipscani, la o căsoaie d'alea cu contignăţii, ciorobor şi lumină mare. Şi îmbulzeală. Se înghesuia lumea ca la tăbac, în vremea războiului.

Mare lucru trebue să fie aci, — gân'im noi.

— Ţineţi-vă de mâneca ţundrii şi tunaţi după mine, măi a' noşti, — 'ice părintele.

— Ţinem, ţinem! Pune umăru' mă Vâlcule, că tu eşti mai trupeş, altfel nu răzbatem...!

Se înaptă Vâlcu de vre-o trei ori şi boereii dela Bucureşti fac loc. Unii înjură şi trigă „boanghine turbate", dar se feresc de umăru' Vâlcului, ca de năpraznă.

Ţincuşe a scos părintele. Trei lei de căciulă. Cam pipărată petrecanie, nu-i vorbă. D'a trebue să fie ceva de capu ei, că altmintrelea nu s'ar fi grămădit aci, atâta spunză de om, să-şi rupă coastele, îmbutuşindu-se.

Iată-ne şi în lontru. O şură mare, lungă şi lată, cât o livadă. Şura lu' Dancăş, bocotanu' dela noi, îi găoace pe lângă asta. Potopită şură...! Da' ce-i zic eu şură şi ea-i balhaus. Aci însă nu dănţueşte nime, cum fac domnii de pe la noi, când au ei baluri la oraş. In balhausu' ăsta domnii şed frumos pe scaune şi se uită la un părete pe care-l întins, pe semne la uscare, un lepedeu pogan.

Când vedem noi aşa ceva, ne sfârmăm şi chitim ba una, ba alta, dar nu putem înţelege.

— Să ştiţi mă, face Hila, că asta-işcoală. Ori o vint ş'aci domnii noşti dela „Astria" şi ţin vre-o corefinţă d'alea cu învăţături. Nici aşa n'am zgoghit-o rău. Că ne-om întoarce acasă cu vre-o învăţătură. Bun. Azi ne bate norocu'...

Popa Duman aude ce grăim şi râde în barbă. Da' tace mulcom. Şi nu i' treaba.

Ne aşezăm şi noi în rându' ăl dintâi, să fim mai aproape de ce s'o nimeri, ş'o fi. Da' erau cam sighinaşe scaunele dela Bucureşti, că n'aveai loc destul să-ţi aşezi povara trupului. Sub Toma Grosu pocneau laiţele domneşti, ca sub piatra morii.

Face părintele:

— Ţin'te mai uşurel, măi Tomo, că ne pui la gloabă. Ce foc te laşi ca o nămilă pe scândurica aia?

Toma se trage mai pe vine şi stăm şi aşteptăm, răzămându-ne în bote. Că lăiţile boereşti, slabă nădejde!

Un ţulandrău d'ăia trece pe lângă noi, ne măsură lung şi zice:

— Ţarahoii ăştia au venit aci cu prăjinile, par'că ar vrea să se bată cu ungurii!

Vâlcu se încruntă şi gata să-i ardă una cu măciuca lui ferecată. Îi şi pocnea, de nu-l potolia părintele cu ochiu'. Că-i hiretic rău Vâlcu. Odată îi sare ţandăra...

Aşteptăm noi ce aşteptăm ş'o dată nu-s'ce dracu are iletrica aia de pe la grinzi, că se stinge... Toate opaiţele s'au stins! Se face întuneric beznă.

— Măi, comedie! — strigăm noi. Da' asta ce-o mai fi? Grijiţi de şerpare a' noşti! C'aţi auzit voi, că la oraşele mari sunt d'ăia cari cotrobăesc pe la pungi...!

Pâsăie părintele şi 'ice să tăcem, că aici aşa-i arţicuşu'. Îi tiatru pe 'ntunerec.

Tăcem noi ş'auzim că sfârăie ceva în urma noastră, pe sus. Parc'ar fi un motobil năduşit.

— Multe drăcii mai sunt pe lumea asta, şopoteşte cumătru Şteflea. Da' mie tot nu mi-e îndemână cu petrecanie 'n besnă!

Nici nu gată bine vorba şi se luminează părotele în faţa noastre... Da' nu-i părete. Ii poartă. Poartă grea, ferecată, cum au curţile grofeşti.

— Da' ce naiba? Ui, mă, că se mişcă! — Se deschide...

Se deschide cum se cade. Parcă se aud şi ţinţinile croşnind.

— De unde-o răsărit aci poarta asta, măi oameni buni? Unde dracu-i păretele care-o fost în faţă?

Se bate poarta de uştiori şi — Maică Precestă! Ce stăm a vedea?

Nişte spurcăciuni de tauri, cu cerbicile cât răzoarele, cu nările 'n pământ, ies din ocolu de colo şi se răped ca alungaţi de fulger. Sfârâie bolovanii sub copitele lor.

Şi vin ca bălaurii. Oblu cătră noi...!

— Săriţi, mă creştinilor, că ne toropesc!

— Hu-o-o-o-o, boală nea!

Simţim că pârâie laiţa şi auzim pe Vâlcu înjurând. Sărim toţi cu botele în mâni. Strigăm, cu spaimă, cât ne ia gura. Se face vâlvoare. Domnii în urma noastră bat cu picioarele în podele, pâsăie

și urlă. Capătu' lumii...! O fi văzut și ei sălbătăciunile.

Noi strângeam amarnic botele. Și-l auzim pe Vâlcu răcnind și vâjâind cu măciuca lui.

— Dați mă, în ăla din frunte, că ăla-i mai coarneș. Hu-o-o-o !

— Arde-l tu pe ăl din stânga, Zdrengheo, răcnește iarăș Vâlcu.

Mă reped și eu, ne repezim cu toții. Că boalele veneau ca trăznetu! Și când ne țineam mai bine se fac lumină...! O țișnire pe la ochi, de ne-am pierdut vederea. Dar tot ne nădăim curând și ne uităm să vedem: ce-i ?

...Tauri ca 'n palmă. Poniava tot acolo, în fața noastră, se uscă în pace, ca la 'nceput. Doar că are o gaură bună la colț, din măciuca lui Vâlcu...

In urma noastră un hohot de râs, ca la șezătoare. Da' Hila, Toma Grosu și cumătru Șteflea, nu mai erau cu noi. Ei o zbughiseră la largu'...

— Măi drăcia dracului, da' asta ce fu?

— I-i-i-i !

— Aici ne-i adus, părinte, la minajerie, să ne spintece taurii pe 'ntunerec?! Să ne rămâie fomeile văduve? Asta zău, nu fu bună, părinte! Dumneata căpetenia noastră și față bisericească... Hai, la trin, mă a' nești!

— Hai. Ș'am ieșit.

Vine și părintele Duman, ne ia cu buna. Și ne spune că acolo nu-i minajerie. Nu-i aievea ce se arată, numa' năzăreală. Că ies niște chipuri din mașină și le mișcă iletrica. Ce se vede, se întâmplă departe. Acolo era *Lupta cu taurii în Spania*. Țară depărtată. N'aveați de ce vă teme.

— O fi cum spui, părinte. Da' tauru-i fuiașă lighioană.

In urmă ne-am dumirit. Ș'acum știm și noi, ce-i aia *ciulamatograf*. Da' atunci am tras o spaimă d'alea mueresti. Așa-i omu' când nu știe.

— Fie, că leforma agrară am scos-o!

OCTAVIAN GOGA :

De demult

Toți mai rar s'aud în noapte clopotele dela strungă,
Patru inși la popa'n casă țin azi sfat de vreme lungă.
Intr'un sfeșnic ard pe masă două lumânări de ceară,
Plin de grije, peană nouă, moaie popa'n călimară:
— „Patru juzi din patru sate, dela Murăș mai la vale,
Cu supenere se'nchină astăzi Inălțimii tale,
Luminate Impărate! — Scriem carte cu 'ntristare,
Ne-au luat pășunea domnii, fără lege și 'ntrebare...
Semne-avem și'n miezuine le-au fost pus de mult bătrânii
De pe când în țara asta numai noi eram stăpânii...
Nu mai sunt acum pe câmpuri, toate le-a sfărmat dușmanul
Și pe Ionuț al Florii ni l-au prăpădit sărmanul.
Ne mor vitele 'n ogradă și ni-e jale nouă foarte
Și 'nălțate Impărate, noi n'am vrea să facem moarte!
Dar ne vrem moșia noastră, vrem și pentru mort dreptate;
Ale Inălțimii tale slugi supuse și plecate,
Am trimis această carte și precum ca să se știe
Scris-am eu popa Istrate în ziua de Sfânt-Ilie.
Iar noi patru juzi cu toții nu știm slova și scrisoarea,
Punem degetul pe cruce și 'ntărim și noi plânsoarea.
La fereastră's zori de ziua și pătrund încet în casă,
Juzii treji de gânduri grele stau cu coatele pe masă.
O nădejde luminează fețele nemângâiete
A 'ntărit scrisoarea popa; la tot colțul o pecete .
Moș Istrate se ridică și cu mâna tremurată
Pune cartea în năframă, de trei ori împăturată...
Intolit de drum jitarul Radu Roată se ivește,
Vechi căprar din cătănie știe carte pe nemțește.
El așează 'n sân răvasul și săruță mâna popii,
Juzii-i strâng odată mâna, le mijesc în gene stropii,
Stau cu popa'n pragul porții, ochii lor spre drum se'ndreaptă
Când cu traista subsuoară și toiagu 'n mâna dreaptă,
In sclipirea dimineții, care rumenește satul,
Radu Roată pleacă 'n lume cu scrisoare la 'mpăratul.

(Ne chiamă pământul.)

INTÂLNIRI CU PRIETINI

ION ŞIUGARIU:

Trecere prin alba poartă

de *D. CINOVA.*

Poezia prietenului *Şiugariu* este adevărată. Este expresia unui suflet frumos şi limpede ca murmurul unui isvor de munte. Te cucereşte. Şi te cucereşte nu prin avântul tineresc al ei, — cum de altfel s'au făcut observaţii de către alţii — ci prin aceea, că este esenţială, contemplativă. Versul prietinului Şiugariu nu ţi se impune prin elementul volitiv, care de fapt nicicând nu poate îmbrăca haina îngerească a poeziei. Elementul volitiv în poezie devine retorism, declamaiţe, discurs — adică proză în versuri. O poezie în care versul are un ton prea declamatoriu este foarte aproape de un îndemn prozaic la luptă. Şi după părerea noastră. bazată pe intuiţie directă, poezia nu începe decât abia atunci când voinţa subiectului pare a fi nimicită, absentă. (Nu-i semnificativ faptul că poeţii care au debutat prin poezii sociale, şi-au terminat viaţa în politică, fără a ajunge vreunul dintre ei poet mare?) (Nu-i semnificativ faptul : cel mai mare poet al neamului nostru a scris cele mai puţine poezii de retorism naţional?) In momentul creaţiei, voinţa este copleşită, sufletul pulverizat în stele şi gândirea stăpânitoare pe infinite tărâmuri. Poeţii mari ai lumii au fost prin excelenţă contemplativi. Poezia adevărată, esenţială, este poezia de contemplaţie.

De aceea, atragem dela început atenţia lui Şiugariu, că versurile :

Să cânte 'n mine beată,
Tinereţea,
De eri,
De azi,
De mâine,
Şi de totdeauna,
Din fiecare zi, din fiecare an,

pot tinde prin tonalitatea lor spre poezie dar nu pot justifica existenţa poeziei. Astfel de versuri nu se întâlnesc cu genele imaculate ale poeziei dectâ prin tendinţă.

Am ţinut să făceam această observaţie, mai ales când cu mare bucurie simţim în prietenul Şiugariu un poet contemplativ, un poet adevărat. Simţim în autorul *„Trecerii prin alba poartă“* un suflet chinuit de gând ,coplesit de simţire. Ii urmărim privirile lunecate pe lumea din jur nu ca pe nişte unde electrizate de voinţă, ci plutind ca nişte aburi de gândiri şi vis. Ochii lui (nu i-am văzut) se deschid şi se aplecă pe marginile vieţii ca nişte semne de mirare, în ecouri de timp, de întrebări . . .

„Drum nou, drum lung,
Pe care niciodată gândurile nu-l ajung.
Cu traista 'n grumaz, plină de foc şi merinde,
Cu tine astăzi sufletul, tovarăş mi se prinde . . .

„Cântec de pornire la drum.“

Aseară a trecut pe lângă mine-un gând,
Cu dragostea de mână, mic şi blând.
Odaia s'a 'bmrăcat în flori de soc
Şi mâinele sorbeau din plete busuioc.
Plesneau boboci bogaţi de crin.
In geamurile cu miros primăvărin . . .

„Gând.“

Au început în mine iar să are
Strălucitoare pluguri de lumină;
Şi iar ograda gândului mi-e plină
De brasde aurite 'n praf de soare . . .

„Inviere.“

In poezia „Dimineaţa“ sunt versuri atât de frumoase, dar cari conţin pe alocuri expresii apoetice, discordante. Iată prima strofă:

M'am repezit *să sorb din cupa luminii*
Soarele, ca pe un vin roşu din cană;
Dimineaţa goală, sărutându-şi sânii.
In jurul meu se scălda în roua diafană

Expresia „m'am repezit“ este prea volitivă, apoetică. Am pute face şi o glumă prieteniască: poeţilor, nu le stă bine când se reped. Cât de diafană este această strofă şi în ce contrast inervant stă alături cu ea expresia „m'am repezit“. Şi cu atât mai mult nu poţi admite această expresie, cu cât mai departe, citeşti :

Pădurea acorda viori în guri de grauri
Şi toate pupilele mulgeau faptele zărilor,
Din ugerul de sare al depărtărilor . . .

In această poezie frumoasă n'au ce căuta nici expresiile „înghiţea“ şi „scuipau“.

Incantaţii pentru zâna mică adeveresc talentul accentuat al prietenului Şiugariu. Aci, arderea sufletului se face într'un mod aproape desăvârşit

pe culmi înalte, purificate. Incantaţiile sunt o minunată trecere prin alba poartă. Obiectul contemplat primeşte aureolă de mit, ia proporţii nedefinite de gândire şi vis... Iubita îmbracă frumoasele haine ale naturii, devine motiv de evadare, de contemplaţie în murmurul abia şoptit al tainelor ce împodobesc cu tăcere zilele vieţii...

Desleagă-ţi părul lung, în şiruri de coline,
Să cadă mir şi cântec peste mine.

Inc. I.

Iubirea mea te caută prin munţi,
Prin câmpuri poleite 'n bani mărunţi,
Prin toate stelele şi verzile cătune
Din basmele uitate şi străbune.

Inc. II.

Undeva, în jurul meu temişti,
Prin crângul înflorit, sau prin mirişti
Şi umbra ta divină mă'nconjoară
Cerească, nevăzută şi uşoară.

Cânâd soarele sărută iarba 'n lunci,
Răsai ca dimineţile în mine; şi te culci
In fiecare noapte în ogradă,
Când ochiul meu te-adună în el: zăpadă.

Inc IV.

Ci, haina cerului, pe nopţi stăpână,
Să te 'nfăşoare seara, ca un şal de lână.
Să fie dimineţile din carte şi din mine
Mai limpezi decât mierea de albine;
Dumineca surâsului bogat, să crească,
In geamuri de poem: muşcată ingerească.

Inc. VIII.

Nu mai amintim de versurile cu aromă din „Cântarea cânâtărilor", care sunt cuceritoare.

Repetăm: Şiugariu este un poet veritabil. In ciclul „Elegii" îl întâlnim în ceeace îl caracterizează pe el mai mult. Sufletul lui este în fond un suflet durut, un suflet mare. Tonul elegiac pare a fi tonul cel mai nimerit în care prietenul Şiugariu reuşeşte să smulgă cele mai fericite acorduri.

De mult nu ştiu poemul de iubire,
Atât de des crescut cu flori în gând.
Surâsul alb, surâsul blând,
Azi moare 'n suflet rece şi subţire.

„Pustiu."

Avânturi zac în glia neagră: şoimi ucişi.
Şi atât de trist plesnesc tăcerile, de când
S'au stâns toţi licuricii dragostei în gând
Şi nu mai înfloreşte primăvara în caişi.

„Clipe."

Tăcerile, ca mame 'ndoliate în odae plâng.
Soare mort îl port cu mine azi,
Ca un miros de toamnă seara, printre brazi
Şi ca un murmur vechi, uitat cu vara 'n crâng.

„Soare mort."

In mine moare undeva un gând bătrân,
Ca o frunză galbenă, căzută pe alee,
Şi inima rămasă singură se 'ntreabă ce e
Iubirea care plânge azi, fără stăpân...

Imaginile sunt bogate, proaspete, autentice. Prin elegie, poetul Şiugariu este în drum spre poezia de rezonanţe mult mai adânci, de răscoliri prin ceruri de înaltă gândire. Prin elegie, poetul Şiugariu este în drum spre limanul unei iubiri mai durate, mai adânci. Aşteptăm dela dânsul elegiile iubirii.

Cântec pentru întâiul popas este o poezie desăvârşită. Intr'adevăr, te cuprind, citind-o, fiorii unui sentiment de prietenie ideală şi simţi par'că neinfrânată dorinţa de a întâmpina în viaţă un aşa „căzut din stele" în cale. Ar trebui s'o reproducem toată, dar spaţiul nu ne permite. Cuprinsul acestei poezii ne aduce aminte şi de un fapt divers. Şi anume: avem cunoştinţă că Şiugariu are în prezent în lucru un roman. Nu ştim ce-o fi cugetând d-sa, dar noi îl sfătuim să lase romanul acela pentru mai târziu şi să continue să scrie versuri. Să nu se risipească. Este tânăr. Până pela vârsta de 40 de ani să prindă din viaţă şi din lumea gândului esenţialul. Noi îl asigurăm că va avea destulă vreme şi pentru proză...

Interior răvăşit

Tâşnesc arcade limpezi de linişti, dimineaţa,
In parcul unde podul se dedublează'n apă.
Din adâncime, ierburi visarea îşi desgroapă
Şi moarte zăcăminte hrănesc cu lapte viaţa.

Se mai cunoaşte astăzi, că eri a fost furtună?
Hârtii, de vânt purtate, zac triste lângă porţi,
Iar prin tufişuri unde vitralii se adună
Tăcerea giulgiu aşterne încet, ca peste morţi.

S'au smuls din rădăcini
Atâtea flori candide, cusute cu lumini.
S'au devastat baschete şi multe ramuri frânte
Se balansează 'n aer, răniţe ca de flinte.

Nu-i nimeni să păşească pe vechile poteci
Şi sufletul acesta cu mâni uşoare, reci,
Să-l facă nou. Iubito, nu-i nici un grădinar,
Ca parcul sufletului să-l rânduiască iar.

GEORGE MENIUC.

INCREDERI

Probleme

Mentalitatea provincială și trustul cultural

Una din problemele cele mai interesante și semnificative care se pun în cercetarea provinciei culturale românești este aceea a mentalității provinciale.

Dacă provincia românească a avut în cultură — ca și în toate ramurile, de altfel — un rol minor, aceasta se datorește în bună parte tutelei exercitată de cafeneaua bucureșteană. Dar ea se datorește în special însăși mentalității provinciale.

O mentalitate de umilit, de sclav. Originea acestei mentalități trebue găsită, în primul rând, în două împrejurări.

Una din aceste împrejurări este concentrarea activității culturale în Capitală. Aici s'au format cenacluri și grupări. In jurul a două sau trei talente s'au concentrat zeci de nechemați care au barat drumurile provinciei. In permanent contact cu revistele care apăreau exclusiv în Capitală, în strânse legături cu toți fruntașii culturii române, acești neofiți, lipsiți de talent, s'au înfiltrat în cultura română și cu timpul au căpătat un nume, fără a avea o operă; au căpătat prestigiu, fără a avea talent. Cenaclurile Capitalei, cafeneaua bucureșteană în special, au creat nume lansate de culise, nu de operă; au devenit un fel de asociație de ajutor reciproc, în care fiecare se simțea dator să lupte pentru promovarea celorlalți colegi, beneficiind în schimb de acelaș serviciu.

In fața acestui trust cultural, cum a reacționat creatorul de provincie? Acesta, lipsit de mijloace tehnice și grafice absolut necesare, era pus în situația de a se mulțumi cu rolul de serv, ce se mulțumește cu fărămiturile rămase dela banchetul clogiilor bucureștene sau de a lua taurul de coarne.

Aici intervine determinanta socială a mentalității deficitare provinciale: burghezia. Burghezismul a rupt aripile oricărui avânt provincial. Creatorul de provncie, crescut în mediul burghez și lipsit în acest mediu de posibilități materiale și morale, s'a resemnat. O apatie specific burgheză l-a cuprins și a redat vieții un învins, un ratat. In alte cazuri, acelaș burghezism l-a făcut pe provincialul cultural să alerge la București, să aștepte la cafenea și să debuteze cu laude, strecurate în toate revistele, la adresa celor care l-ar fi putut ajuta. Inainte de a-și fi creiat o personalitate, artistul provincial se vindea unui cenaclu spre a-și putea deschide drum. Ajuns aci își modela adeseori operile pentru a le adapta „școlii" care îl promovase. Fugea de provincia pe care începea s'o renege. Și se mulțumea să privească dela ferestrele răsposatei „Capșe" sau ale bîrfitorului „Corso" furnicarul bucureștean.

Trustul cultural al cafenelei bucureștene și burghezismul cultural al creatorului provincial, au determinat astfel o mentalitate provincială, de înfrîngere.

Astăzi, un spirit nou vine să frîngă servilismul provinciei românești și să-i redea destinul ei cultural.

Spiritualitatea tineretului actual a dat scriitorului o mentalitate nouă. L'a făcut luptător și creator. L'a urcat pe muchii de artă cerească și l-aîmbrâncit pe câmpia luptei eroice. L'a îmbătat în cupe de crin și l-a îmbrăcat în zale. Generația nouă de scriitori are un crez nou:

„... tot ce putrezește în jurul nostru nu este făcut să ne deprime: dimpotrivă este o invitație a vieții să-i imităm gestul ei inițial, creație; naștere a, renașterea. Este e invitație la voe bună, la curaj, la faptă . . . Moarte nu există decât pentru cei care o acceptă. Infrîngere nu există decât pentru acel care nu se reîntoarce la luptă." (Mircea Eliade: Oceanografie, pag. 298—9.)

Spiritul acesta „eroic" transmis creatorilor provinciali a fermentat și a dat naștere luptei între „provincie" și „capitală". O luptă pornită nu pe cale de pamflet ci de realizări. Este în această metodă, încă un caracter al sufletului nou.

Reviste, edituri și cărți. Un tipar mai bun, o hârtie mai bună. Iată cum trebue să lupte provincia: doborînd primatul de cafenea, prin impunerea talentului real.

Deocamdată acesta este primul obiectiv: o restabilire de proporții, prin distrugerea mentalităților deficitare. In cultura română, mai ales în situația de azi când cafeneaua bucureșteană reprezintă o caducitate literară îmbinată cu cosmopolitism cultural, provincia trebue să lupte pentru o dreaptă proporționalizare. Vitrina trebue împărțită între Capitală și provincie.

Când vom ajunge în această situație, se va pune o altă problemă: aceia a rolului provinciei în

cadrul culturii române. Despre acest „rol" ne vom ocupa într'un volum care va apare în această primăvară.

Până atunci, până la determinarea acestui rol al provinciei, subliniem însă odată primul obiectiv al luptei pentru promovarea provinciei românești: lupta contra cafenelei bucureștene.

La lispa de talent, suplinită de corul infernal de gașcă, provincia să răspundă ridicând la suprafață talentele provinciale, pe care să le impună pe scena culturii române, prin cenacluri și asociații provinciale. La timpul pierdut în și de cafeneaua bucureșteană, provincia să răspundă prin misionarism cultural. La scepticismul și indiferentismul Capitalei, provincia să aducă replica unei noui conștiinți și-a unei viforoase puteri de luptă și creație.

Cu spiritul nou, care ne domină pe noi, pe toți, acest lucru este posibil, pe lângă că este necesar.

Pământul.

Costin I. Murgescu.

— Fragment din capitolul cu același titlu, care va apare în volumul „Provincia în cadrul culturii române".

„Datina" și scriitorii sătmăreni

Ce greu este să împaci veleitățile omenești, în medii provinciale, închircite în dogmatisme rigide! Incepem să devenim banali în constatări. Și nu le-am face, dacă n'am fi atinși în cele mai alese intențiuni ale noastre.

Mai anul trecut, dl. Mircea Eliade, ținuse o conferință la radio, prin care preciza limitele între Capitala țării și provincie. Dsa conchidea că nu există deosebire de mediu, întru cât dătător de valoare e singur talentul. Deși valorile culturale se impun ele, oriunde ar fi, îndiferent împrejurările de vieața.

Dădusem o oarecare crezare dlui Eliade, deși dsa nu prea știe cum se trăește în provincie. Replicile n'au întârziat să vină. Au apărut în diferite provincii. Noi nu le-am citit.

Astăzi noi încercăm, nu o replică, ci o spovedanie. Se va vedea, din scurta-ne poveste că dl. Eliade ne-a dat prea mult curaj și prea puțin spirit de îndrumare.

Vorbim de noi. Și de acest Sătmar.

„Afirmarea" apare de doi ani și jumătate. N'am realizat noi, în acest timp, nu știu ce lucruri mari. Dar am făcut totuși ceva, ce nu exista înainte. Am adunat mănunchiu de oameni. Am primit și material abundent. Numai că valoarea celor primite, de multe ori era submedioară. Lumea nu făcea demarcația între revistă și ziar. Cerea să publicăm în revistă dări de seamă despre baluri, ceaiuri dansate, întruniri... cu multe nume, care toate... ar cumpăra revista.

Ne-am creat nenumărate dușmănii, pentru refuzuri de articole. De aici învective cu nemiluita, împoncișări de vorbe și priviri, contestări de elementar bun simț cultural.

De ce toate acestea? Ce-am păcătuit noi? Cum? Se poate cineva supăra că a reușit să scrie o înepție?

Da! și s'au supărat. Ba mai rău.

„Talentele" refuzate se cred ostracizate din invidie. Și-atunci bătătoresc și ele, aceeași cale, începută de tine. Scot adică reviste.

Ce rost are (v'ați întrebat?) revista locală „Datina"?, de vreme ce a noastră, singura și cea mai veche, suferă, și ea da atâtea lipsuri? Concurența? Să fim serioși. Avem prea multe datorii și prea multă bunăcuviință ca să fim măcar încomodați.

Vă spunem noi. Dl. T. Țucanovici, cunoscut personal de-al nostru a fost odată, în grupul „Afirmarea" Și i-am publicat câteva bucăți. Unele n'au mai mers. Autorul trebuea să fie pătruns de un spirit autocritic. Scriitori celebri doar, nu se supără dacă cineva are unele păreri în privința retușărilor.

Dar... de aici s'a născut o „revistă": „Datina", cu program și intenții. Nu facem comentarii. Am putea fi acuzați de indivie (oare este pentru ce ?)

La mijloc este altceva. Revistele ajung în mâini de oameni competenți, care-și spun cuvântul. Ziarele au încontinu dări de seamă despre reviste. Fără laudă, putem spune că „Afirmarea" a fost pretutindeni privită cu ochi indulgenți. Căci îndeplinește un rol unic în regiune. Avem deci o justificare. Și e de-ajuns și-atât.

„Datina" a poposit și ea în capitală. De sigur pe mesele tuturor redacțiilor. Printre altele și la la noul cotidian „România", care i-a făcut și „cinstea" unei menționări. Dar, doamne, cum?

D. Petru Manoliu-Erasm, într'un articolaș intitulat: „Scrieți, băeți" („România" Nr. 11, din 12 Iunie c. pag. 2, coloana 1) trimite explicația copertei din „Datina" Nr. 2, drept la spânzurătoare, pentru modul cum autorul a știut să mânuiască sintaxa limbei române.

Chestia cu sintaxa îl privește pe d. Țucanovici. Nu ne-am fi amestecat într'o asemenea problemă, deoarece *fondatorul-director* al „Datinei" ne e cunoscut. Insă d. Manoliu-Erasm termină considerația pornită dela dictonul lui Heliade, cu următoarele rânduri, ce ne vizează pe noi toți sătmărenii, care mai purtăm în mână vreun condei. Reproducem :

„Heliade putea să ceară și puțină sintaxă pentru scriitori dela Satu-Mare. Nu le-ar stri-

ca, deoarece, de multe ori, sintaxa te ajută să gândeşti clar şi, în orice caz, te învaţă să scrii corect... Iar noi, îi sfătuim pe „b ă i e ţ i“ dela „Datina“ să citească bine „Cronicile“, şi să se silească să scrie asemenea lui Miron Costin.“

Înţelegeţi!... E vorba de-o generalizare... Adică de ce să fim şi noi înglobaţi, atunci când numai d. Ţucanovici are „onoarea“ de-a fi rencezat în privinţa sintaxei?

Că noi nu sântem somităţi e înafară de orice îndoială. Dar că n'am şti sintaxă şi că n'am fi versaţi să mânuim o frază românească şi să ne cunoaştem cultura, aceasta este ceva ce nu putem suporta.

Din aceste motive am scris articolul de faţă. Să se ştie că, *dl. Ţucanovici nu se poate identifica nici cu scriitorii sătmăreni, nici cu cinstea de-a conduce o revistă care se numeşte numai astfel, ea neconţinând nimic din ceea ce ar trebui să conţină.*

Dl. Ţucanovici ne este amic. Il rugăm deci, să ne ierte. A trebuit însă, trecând peste orice consideraţii, s'o facem, pentrucă nu putem duce în spate ponoasele sintactice ale altora, care nu servesc ideea culturii în niciun chip.

Octavian Ruleanu.

Buletinul „Astrei“ Satu-Mare

Adunarea generală a asociaţiei culturale „Astra“ despărţământul Seini, Satu-Mare

Luni, 13 Iunie, a doua zi de Rusalii, s'a ţinut la Seini adunarea generală a despărţământului judeţean şi de plasă al asociaţiei culturale „Astra“, sub preşedinţia d-lui dr. Eugen Seleş, directorul liceului „Mihail Eminescu“ şi preşedintele despărţământului judeţean.

La adunare a participat şi dl. colonel Simion Coman, prefectul judeţului Satu-Mare.

La ora 8 şi jumătate dim., s'a făcut în gara Seini primirea comitetului central, compus din d-nii prof. Eugen Seleş, prof. Gavril Barbul, dr. Ioan Bârzu, Emil Tişca, prof. Victor Mathei şi prof. Octavian Ruleanu.

La ora 9 şi jumătate dimineaţa, în cele două biserici naţionale s'au oficiat slujbe religioase pentru membrii decedaţi ai „Astrei“.

Comitetul central, însoţit de o delegaţie a comitetului local, a depus o coroană de flori pe mormântul marelui luptător şi patriot arhidiaconul Alexiu Berinde.

La ora 11 şi jumătate, a început şedinţa festivă în sala mare a hotelului „Coroana“, participând intelectualitatea locală şi un mare număr de ţărani din satele învecinate.

Dl. dr. *Eugen Seleş,* după ce a salutat pe cei prezenţi, a făcut un istoric al bătrânei asociaţii de cultură, spunând că „Astra“, ca şi în trecut îşi păstrează importantul rol în culturalizarea maselor.

Dl. prof. *Gavril Barbul,* secretarul general al despărţământului judeţean, a făcut raportul activităţii.

Dl. prof. *Octavian Ruleanu* a făcut raportul asupra situaţiei materiale, dând descărcare de gestiune.

Au fost aleşi preşedinţi de onoare, părintele *Alexandru Brâncovean* şi păr. *Ioan Tarţa.*

A fost ales ca preşedinte activ al despărţământului Seini, dl. *av. dr. Bărbuş,* părintele *Mihai Berinde,* vice preşedinte, dl. înv. *Mihai Bălaj* secretar general, iar dl. înv. Dinu, casier.

Dl. dr. Eugen Seleş a mulţumit d-lui prefect al judeţului că a onorat această adunare cu prezenţa sa.

Dl. colonel *Simion Coman,* prefectul judeţului şi-a exprimat nemulţumirea pentru ceeace s'a făcut până acum, datorită absenţei românilor dela orice acţiune culturală, şi a elogiat pe preşedintele despărţământului judeţean, prof. dr. Eugen Seleş, promiţând tot concursul.

La ora 1 şi jumătate în sala restaurantului „Coroana“ s'a dat un banchet, la care au participat toţi cei prezenţi şi la care s'a toastat pentru M. S. Regele şi pentru „Astra“.

După amiază în sala restaurantului „Coroana“ s'a dat o reuşită serbare populară, aranjată de şcoala primară No. 2. sub conducerea d-nei şi d-lui înv. *Pătrascu.*

Aci dl. prof. *Gavril Barbul* a ţinut o frumoasă cuvântare despre trecutul Seinilor, preamărind memoria luptătorilor naţionali Giorgiu Maniu şi arhidiaconul Alexiu Berinde.

La urmă, dl. *dr. Ioan Bârzu,* a vorbit în numele societăţii *„Principele Mircea“,* despre protecţia mamei şi a copilului.

DĂRI·DE·SEAMĂ

CĂRȚI

Paul de Kruif — VÂNĂTORI DE MICRABI — editura **„Lepage“ Cluj** Lei 200.

Conducătorului de oștire îi este ușor să câștige pe rând bătăliile înscriindu-și pe urmă numele în Panteonul nemuritorilor.

In afară de geniul său înăscut îi stă întru ajutor oastea sa, pe care o cunoaște, o organizează după bunul său plac și își mai cunoaște — mai mult sau mai puțin — și adversarul, tactica sa, toate calitățile și slăbiciunile fiecărui component din elementele pe care trebue să conteze în mod necesar și firesc pentru a da lupta.

Dar un vânător de microbi?

El stă singur singurel în fața unui dușman pe care nu-l știe ce ne este, unde ascunde, care îi sunt armele de atac.

Dacă mintea sa, geniul său și de cele mai multe ori — și acesta este un lucru unanim cocnstatat — **inspirația** sa individuală nu-l ajută, toată truda sa îi rămâne zadarnică, iar în loc ca să devie celebru se scufundă pe vecie în cea mai neagră obscuritate, și, în cele mai de multe ori, în sarcasticul ridicul.

Aceasta este soarta vânătorilor de microbi. Ei muncesc o viață întreagă, de cele mai multe ori și mai ales la început cu mijloace insuficiente inventate de ei înșiși, pentru a descoperi pe cel mai mare dușman al omenirei: **microbul,** propagatorul multiplelor flagele ce sunt cunoscute sub atâtea denumiri științifice.

Numai cetind cartea celebrului autor american: Dr. Paul de Kruif, scrisă — și mai ales tradusă — într'o formă și stil absolut impecabile, va ști cineva să aprecieze îndeajuns munca stăruitoare de o viață de om pe care au depus-o cei mai vestiți generali ai omenirei: un **Leeuwenhoek, Pasteur, Koch, Mecinicov, Smith, Ehrlich, Victor Babes** și **Ioan Cantacuzino** al Românilor — ca să'i amintim numai pe cei mai de seamă dintre cei tot atât de celebri recenzați de autorul cărții **„Vânătorii de Microbi“.**

Aceasta carte nu este numai o biografie succintă a celebrilor descoperitori a microbilor și a întemeiatorilor nouei științe medicale: a **microbiologiei;** ci și un roman pasionant a luptei dintre om și animale și vietățile nevăzute cari le scurtează firul vieții.

Numai cetind această carte minunată se vor înțelege multe fenomene din viață și vom putea da prioritate științei și ucenicilor ei față de alte fapte ce îi contrastează.

De aceea, entuziasmați de lectura cărții „Vânători de microbi“ a dlui dr. Paul de Kruif, ne grăbim să o recomandăm aci tuturora și să aducem cele mai entuziaste elogii traducătorului ei, dlui dr. Valeriu Bologa, care merită laudele întregei națiuni române și pentru faptul că a avut fericita inspirație de a adăoga la interesantele expuneri și precizări ale autorului dr. Paul de Kruif și istoricul vieții celor mai de seamă savanți români dr. Victor Babeș și Dr. Ioan Cantacuzino.

Editura **„Lepage“** din Cluj aduce o foarte prețioasă contribuție la răspândirea culturei universale, editând, din vrednicia translatorului și coautorului Dr. Valeriu Bologa, aceasta perlă științifico-literară, pusă la îndemâna și scrisă pe înțelesul tuturora chiar și a celor mai laici în materie de știință medicală.

Lucian Bretan.

* * *

Din cauza abundenței materialului, și a lipsei de spațiu, suntem siliți ca asupra lucrărilor ce urmează a le aminti să ne spunem părerea și să le recomandăm cititorilor foarte rezumativ. Promitem însă ca asupra unora din ele să revenim mai detailat în numerile viitoare.

* * *

Ioan Nicolau — COMOARA BLESTEMATĂ — ed. Cugetarea, lei 55.

Cele nouă nuvele publicate în volumul de față descoperă cititorului un îndemânatec povestitor. Dela prima bucată, după care s'a întitulat și volumul, lectorul e prins în mrejele talentului autorului care-l subjugă prin farmecul celor destăinuite, îl desfată prin varietatea subiectelor pentru a-l recrea prin ușurința și claritatea stilului. **Gelozia dnei Barbescu; Păcatul lui Miluț; La epuri; dra Ninița; Cultul datoriei** — închinată Marelui Voevod Mihai cu prilejul înălțării la gradul de sublocotenent — **Spovedania unui suflet** și celelalte sunt lucrări de-o înaltă valoare literară și de-o neîntrecută savoare.

Oricine se va apropia de **„Comoara blestemată“** a dlui **Ion Nicolau** își va prilejui câteva ore de adevărată desfătare sufletească.

* * *

G. M. Cantacuzino — PĂTRAR DE VEGHE — ed. Cartea Românească lei 100.

Pătrar de veghe e o scriere cu interesante și prețioase note de călătorie. Autorul ei ne descrie cu talent și susține cu argumente serioase, istoricul arhitecturilor și civilizațiilor din orientul apropiat.

Lucrarea va fi de real folos oricărui cititor care urmărește prin lectură și o instruie.

* * *

Ionel Teodoreanu — IN CASA BUNICILOR — ed. **Cartea Românească**

Când am luat în mână această nouă lucrare a autorului Medelenilor m'am dus cu gândul la frumusețea **Uliței copilăriei.**

In casa bunicilor ca și în **Ulița**

copilăriei, autorul, furat de duioșia amintirilor, se reîntoarce în trecut. Numai că **In casa bunicilor** e mult prea departe de **Ulița copilăriei** deși autorul e același.

* * *

Radu Boureanu — ENIGMATICUL BAIKAL — roman, ed. Cartea Românească, lei 60.

In această povestire curioasă, autorul analizează cu pricepere și amănunțit tainele unor slujbași fiscali. Deși banală la început descrierea te reține atâtându-ți curiozitatea pentruca în cele din urmă să te simți mulțumit.

Scrisă frumos, **Enigmaticul Baikal,** merită atenție.

* * *

Sinclair Lewis — DODSWORTH — editura Națională-Ciornei.

Credem că ar fi suficient dacă lectorilor noștri li-am aminti numai, că această minunată scriere, în **două volume**, tradusă de Iul. Giurgea, a fost premiată anul trecut cu premiul Nobel. Tot după ea s'a turnat și filmul cunoscut sub titlul **A doua tinerețe.**

Lucrarea sfătuitoare, **Dodsworth,** e una dintre cele mai bune traduceri și scrieri din acest an. Cuconetul nostru se va desfăta și învața multe lucruri pe urma lecturei acestor admirabile cărți.

* * *

Vladimir Vecerdea — MAREE — roman, ed. M. Neagu, Sighișoara, lei 30.

Lucrarea dlui prof. V. Vasiliu, adevăratul nume al atuorului acestui roman, e plină de viață, de tinerețe. Scrisă curgător, **Maree** distrează și recrează. Autorul merită atenție.

* * *

Mary Webb — VULPEA — roman edit. **Națională — Ciornei.**

Apărută în traducerea Dorei Arian, **Vulpea,** datorită frumuseților ce descoperă, e o lucrare care va fi desigur, mult gustată de cititori. Iubitorii de natură vor găsi în paginile **Vulpei** nebănuite prilejuri de reconfortare.

— xx —

Romulus Seișanu AVENTUROASA VIAȚĂ A LUI DESPOT-VODĂ — editura **Națională Ciornei.**

Ideia înfățișării vieții romantice a acestui fost atât de șiret de temut domn al Moldovei, a fost pe cât de binevenită pe atât de necesară. Intâmplările din viața acestui grec protestant și lăudăros, strein tot timpul de dragostea boerilor români, e bine că s'au tipărit. Intre atâtea diverse scrieri care de care mai banale, lucrarea dlui Seișanu te lasă și cu ceva cunoștinți necesare dar te și distrează totodată.

* * *

M. Tonegbiu — Al Bilciurescu — PARAZIȚII TACÂMUNILOR — roman editura **Națională Ciorneî lei 65.—**

Amicului căruia i-am împrumutat această scriere, după ce trecusem eu mai întâi peste lectura ei, mi-a restituit-o prea puțin încântat. Cu toate acestea.

Paraziții Tacâmurilor, rămâne o scriere biciuitoare prin iornia ce o degajă; recreatoare prin originalitatea acțiunilor și a stilului. Nu se putea mai bine prinde unele atitudini ai îngâmfaților paraziți ai tacâmurilor.

* * *

Sărmanul Klopștok — MEDUZA — roman editura **Națională — Ciornei — lei 60.—**

Meduza sărmanului Klopștok e cam sărmană săraca. Povestirile ar putea fi și interesante dacă n'ar fi și greoaie, moleșitoare. Și pe căldurile astea insuportabile să mai suporți și lectura unor povestiri cari nu te dispun la nimic, ar fi să se ceară prea mult dela cititor.

In orice caz totul e în funcție de gust și de vederi.

* * *

Victor Papilian — VECINUL — editura Cugetarea.

Frumoasele nuvele, cu care ni-am mai întâlnit cândva, strânse în volum, e cel mai distins dar pe care Președintele Societății Scriitorilor Români Ardeleni, l-a putut face publicului cititor.

Subtil, vioiu și variat, dl **Victor Papilian** închide între copertele nouii dsale lucrări, **Vecinul,** adevărate comori.

* * *

Petre **Ghiață — ISTORIA DOCTRINILOR POLITICE; ARTA POLITICĂ și OAMENI ȘI FAPTE** — editura **Ideia** — București. —

Activitatea multiplă și insistență a dlui **Petre Ghiață** e azi atât de cunoscută peste tot și tuturor încât autorul acestei atât de interesante trilogii nu mai are nevoie de nici o prezintare.

Istoria doctrinelor politice, Arta politică și oameni și fapte, lucrări cari alcătuiesc o trilogie atât de bine închegată, descoperă cititorului, în persoana dlui **Petre Ghiață,** pe intelectualul rafinat, autorul bine documentat și pe scriitorul obișnuit cu mânuirea frazelor.

Trilogia dlui **Petre Ghiață** cinstește orice bibliotecă oricât de pretențioasă ar fi ea.

* * *

D. Hinoveanu — AZUR PENTRU PLOPUL CU INGERI — versuri editate de **Astra** — Satu-Mare.

Poetul **Hinoveanu** oferă publicului înțelegător al frumosului, al doilea volum de gingașe și duioase poezii.

Tipărit îngrijit, volumul **Azur pentru plopul cu îngeri** —, asupra **căruia vom reveni în primul număr al revistei,** va stărui admirație și va da mulțumiri pricepătorilor de **stiburi.**

Il recomandăm cu toată căldura și înțelegerea noastră.

* * *

B. Iordan — SATELE — editura Cugetarea lei 110.—

Cu volumul de față, autorul cunoscutei trilogii din viața dăscălească și-al **Trenului albastru,** intră tot mai adânc în rândurile cititorilor făcându-se cunoscut publicului ca un scriitor muncitor, talentat, consacrat.

Satele, după cum chiar titlul ne indică, e o lucrare în care ni se prezintă fenomenul rural. Scrisă în cunoștință de cauze, cursiv și frumos, **Satele** e o lucrare asupra căreia merită să se oprească oricine.

Const. Gh. Popescu

RABOJ

ILARIE CHENDI, necruţătorul moderniştilor, criticul literar al Semănătorului, îndrăgostitul de literatura ţărănească şi autorul „INCEPUTURILOR ZIARISTICEI NOASTRE"; „ZECE ANI DE MIŞCARE LITERARĂ IN TRANSILVANIA 1890—1900"; „SCHIŢE DE CRITICĂ" şi alte diverse portrete literare răspândite în diferite publicaţii, va fi comemorat de S. S. R. printr'un parastas şi câteva discursuri cu ocazia împlinirei a douăzeci şi cinci de ani dela moarte.

Aducerea aminte de memoria acestui temut ziarist atât de atăcat aliădată pentru naţionalismul şi tradiţionalismul său, e astăzi un îndemn al conştiinţei.

•

Deasemeni şi tot pentru acelaş motiv se cinsteşte şi amintirea lui *Şt. O. Iosif* prietenul lui *Anghel,* colaboratorul lui *Vlăhuţă* şi redactorul Semănătorului.

Autorul imnului atât de însufleţitor *La Arme,* al *Patriarhalelor,* al minunatelor *Cântece, Poezii, Credinţe, Din zile mari* şi câte alte admirabile traduceri din care pomenim *„Romanţele",* merită serioasă preocupare, pioasă recunoştinţă.

•

La moartea lui O. DENSUŞIANU s'a împrăştiat multă slovă înlăcrimată.

Pentru acest mare filolog şi istoric literar, autor erudit, membru al Academiei Române, ascuns în multe scrieri literare, dintr'un ecsces de modestie, sub pseudonimul ERVIN, s'au înduioşat multe inimi, s'au debitat adânci regrete.

Poeziile lui simboliste: LIMANURI ALBE, HEROICA, SUB STÂNCA VREMII, SALBA CLIPELOR, ş. a. sunt caracterizate printr'un intelectualism înalt şi rafinat.

•

Stăpân pe faptele şi pe judecata mea, nu mă interesez de orice şi nu-mi supun părerile oricui . . .

Subordonându-mi voinţa anumitor intenţii, arunc, foarte adesea, adevărul chiar şi-acolo de unde ştiu cu siguranţă că poate ţâşni veninul cel mai otrăvitor.

Nu mă impresionează mofturile, zvârcolirile or ameninţările nimănui, absolut a nimănui, atâta timp cât ştiu că spusele ori actele mele au fost înţelese de minte şi îmbrăcate în haina dezinteresului material.

Trecutul, quantum de viaţă consumată cu care nu ne vom mai întâlni decât doar în amintire, şi-atunci numai în cazul când ni-a lăsat o doză sfătuitoare de experienţă, nu mă preocupă, n'are sens să mă preocupe, în nici o împrejurare.

Prietenii îmi sunt foarte rari. Ca şi împlinirea dorinţelor sufleteşti.

Respect însă mult duşmanul ştiut, angajat în luptă făţişă. Dela acesta sunt convins că voiu avea, întotdeauna, de învăţat câte ceva. Imi stă însă veşnic treză în minte o rugăminte: Să nu-mi dea Dumnezeu vreodată ocazia să-mi fie frică de prieteni şi ruşine de duşmani.

•

In toate împrejurările se invoacă dreptatea cerându-se adevărul.

In general, lumei îi place să se afişeze ca şi cultivatoare a cinstei şi a moravurilor. Nimănui însă nu-i convine adevărul simplu, spus făţiş şi răspicat despre propria-i persoană.

Incercaţi de spuneţi cuiva, cuiva pe care-l ştiţi şi-l simţiţi prost, spuneţi-i acest lucru.

•

Atâta timp cât conştiinţa mea nu are a-mi da nici un sfat pe urma conduitei din trecut, pot încresta oricând şi liniştit unele gânduri constatatoare în legătură cu *unii* cari ni-au compromis cândva năzuinţele, pentruca azi să ne înfrunte şi sfideze de pe creasta beneficiilor materiale necuviincioase ori chiar necinstite.

Dacă-s destui de mulţi acei pe care o România-Mare, numai o România-Mare, i-a făcut oameni din nimic, prin nimic justificat, nu e mai puţin dureros de adevărat că, nenumărate valori, cu aceeaşi ocazie, au fost trecute în uitare şi apăsate, de lăcomia aventurierilor naţionalişti, dacă nu chiar la fund, în orice caz în situaţii nemeritate, umilitoare.

Nu exemplificăm ca să nu riscăm. Amintim că ţinutul nu-i lipsit de astfel de „cunoscute" *valori* naţionale. Subliniem însă că dubioşii patrioţi, renegaţii abjecţi, oportuniştii pezevenghi, linguşitorii uneltitori şi şovăelnicii români, s-au ridicat, cu osanale, imediat după unire, pentruca îmbrăţişând tricolorul să acapareze şi să exploateze, fără pic de ruşine, bunuri, în detrimentul idealiştilor muncitori şi modeşti, ştiuţi şi cunoscuţi luptători pentru întregirea unităţii româneşti.

Cei dintâi sunt prea în frunte ca să mai poată fi atinşi cu ceva, cei depe urmă sunt prea la coadă ca să li se mai dea atenţie.

Şi totuşi nici trăsnetele şi nici cutremurele nu ne sperie, nu ne ajung.

Const. Gh. Popescu.

Afirmarea

Literară—Socială

EDITATĂ DE „ASTRA", DESPĂRŢĂMÂNTUL SATU-MARE

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU ŞI OCTAVIAN RULEANU **ANUL III — No. 7—8. — IULIE—AUGUST 1938**

Redacţia şi administraţia: Satu-Mare, Str. Moldova Nr. 53.

Biblioteca Universităţii Iaşi

Afirmarea

EDITATĂ DE „ASTRA" DESPĂRȚĂMÂNTUL SATU-MARE

Fondatori:
Const. Gh. Popescu
și
Octavian Ruleanu

Anul III. — No. 9. SEPTEMVRIE 1938.

In acest număr semnează:

CONST. GH. POPESCU
ȘTEFAN BACIU
V. SPIRIDONICĂ
TITUS L. ROȘU
ION SOFIA MANOLESCU
VINTILĂ HORIA
DUMITRU LIUHEN
D. HINOVEANU
ION ȘIUGARIU
BORIS DEȘLIU
SERGIA BĂITANU

I. RENTEA:
„Toarce iele"

Exemplarul Lei 10

BIBLIOTECA ... IAȘI
13
7 OCT. 1938

AFIRMAREA

APARE LUNAR

Redactori :
Const. Gh. Popescu
şi
Octavian Ruleanu

GRUPAREA REVISTEI: dr. Ştefan Anderco, dir. Augustin Baciu, dr. Lucian Bretan, farm. Alexe Nan, prof. V. Scurtu ing. Zeno Spârchez.

Colaborator artistic: I. Rentea.

DESPĂRŢĂMÂNTUL JUDEŢEAN AL ASTREI: Dr. Eugen Seleş, preşedinte, prof. **Gavril Barbul,** secretar. Membri: **Dr. Ilie C. Barbul,** dir. **Eugen Bota, dr. Titu Demian,** archidiacon **Aurel Dragoş,** f. primar **dr. Augustin Ferenţiu,** preşed. Trib. **Dumitru Huzum, dr. Ion Maioreanu,** prof. **Victor Mathei, dr. Ion Oros,** chestor **Gavril Păuşan,** dir. **Nicolae Pop,** prof. **Octavian Ruleanu,** prof. **Vasile Scurtu,** ing. **Zeno Spârchez,** prof. **Silviu Tămaş,** dir. **Emil Tişcă.**

— Rugăm stăruitor pe toţi cititorii noştri să binevoiască **a ne achita abonamentele.**

— Redacţia şi Administraţia Str. Moldova 53 Satu-Mare.

ABONAMENTE:

Particulari — — — — —	Lei 100
De sprijin — — — — —	„ 300
Pentru instituţii — —	„ 400
Exemplarul — — — —	„ 10

TIPOGRAFIA „PRESA LIBERĂ" SATU-MARE

afirmarea

Literară—Socială

EDITATĂ DE „ASTRA", DESPĂRŢĂMÂNTUL SATU-MARE

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU ŞI OCTAVIAN RULEANU **ANUL III — No. 9. — SEPTEMVRIE 1938**

Rolul preponderent pe care **Regina Maria** *l-a avut, ca fostă tovarăşă şi sprijin prin sfat şi credinţă a marelui Rege Ferdinand întemeetorul, la clădirea temeliei României-Mari, e bine să fie reamintit cât de des.*

Truda **Ei** *continuă pentruca demnitatea ţării noastre să nu fie ştirbită e necesar să fie mereu vie în mintile tuturor.*

Covârşitoarea Ei influenţă, pentru a nu ni se împiedica destinul, trebueşte reîmprospătată la răstimpuri: In ultimul Consiliul de Coroană din Martie 1918 - la Iaşi - unde se discutase si mai, mai, să se primească condiţiile ruşinoasei păci impuse de nemţi:

1. **Dobrogea.**
2. **Dunărea** *(Fluviul german).*
3. **Severinul.**
4. **Broştenii-Moineşti.**
5. **Trecătorile.**
6. **Dezarmarea armatei.**
7. **Drumurilede fier.**

8. **Trecerea germanilor pe pământul nostru în contra Rusiei.**
9. **Petrolul pe 80 de ani.**

în mijlocul tristeţii şi şi descurajării generale, se ridică un glas vibrând de emoţie şi durere: **„In numele Reginei şi-al femeilor române, unite în acelaş gând cu ostaşii cari formează astăzi aproape totatitatea naţiunii, protestez împotriva hotărîrii de a nu se lupta până la ultima extremitate. Sper că în această ţară se va găsi un bărbat de stat destul de patriot care nu va ajuta pe Rege să iscălească o astfel de pace înjositoare."** *(Radu D. Rosetti —* **Vechituri** *cap. Armistiţiul p. 16,)*

. . . „Şi mulţumită şi focului sacru întreţinut de Ea, când a sunat goarna celei de-a doua mobiliziări, soldaţii au reintrat în luptă cântând, dând iureşul năpraznic până la Budapesta."

Adu-ţi aminte Române de aceea care a fost Regina Maria şi închină te memoriei Ei ca unui sfânt ocrotitor. **AFIRMAREA.**

Maria

REGINA MARIA

Regină sfântă *prin patriotismul şi jertfele de care a dat dovadă;* **mamă neasemuită** *prin dragostea şi duioşia ce-a caracterizat-o şi* **scriitoare strălucită** *cu nebănuite însuşiri şi forţă de muncă.*

Fiică a marei ducese Maria, fiica ţarului Alexandru al II-lea şi-a lui Alfred duce de Edinburg, al doilea fiu al Reginei Victoria, regretata noastră Regină Maria s'a născut în Anglia în 3 Octomvrie 1875 la Eastwel, comitatul Kent. Copilăria şi-o petrece alături de cele trei surori şi-un frate şi şi-o povesteşte fermecător în POVESTEA VIEŢII MELE.

Căsătorită în Decemvrie 1892, în vârstă numai 17 ani, cu principele Ferdinand, moştenitorul de tron al României, marea Regină de mai târziu aduce, în acelaş an, în ţara pe care a servit-o cu pasiune şi suflet, înrudiri preţioase sub raport politic, distinse calităţi intelectuale şi-o frumuseţe cuceritoare.

Patriotismul şi jertfele Ei, ca Regină, au fost fără margini. Sfântă prin înfrângerea durerilor şi prin dragostea Ei de mamă.

Scriitoare cu inepuizabile resurse, cu un dumnezeesc dar de povestire şi cu o uimitoare putere de creaţie. In cei 26 de ani de activitate scriitoricească, printre valuri de dureri şi lacrimi omeneşti înăbuşite, sfânta noastră Regină Maria şi-a împărtăşit sufletul în 34 de volume.

Incepând cu anul 1912, după douăzeci de ani dela sosirea-I în ţară, cunoaştem roadele bogate ale talentului Ei nebănuit. Debutul şi-L face cu „CRINUL VIEŢII" lucrare apărută, ca şi celelalte dealtfel, în limba engleză şi tradusă, tot ca şi celelalte, de Mărgărita Miller-Verghi; apoi cu: „VISĂTORUL DE VISE"; „PATRU ANOTIMPURI DIN VIAŢA UNUI OM"; „POVESTEA UNUI DOR NESTINS"; „COPILA SOARELUI"; „POVESTEA NEASTÂMPĂRATULUI KILDEEN"; „ŢARA MEA"; „GĂNDURI ŞI ICOANE DIN VREMEA RĂSBOIULUI"; „CARTEA DE BASME A REGINEI ROMÂNIEI"; „GLASUL DEPE MUNTE"; „INAINTE ŞI DUPĂ RĂSBOIU": „CASELE MELE DE VIS"; „COPILUL CU OCHII ALBAŞTRI"; „REGINE INCORONATE"; 3 volume „POVESTEA VIEŢII MELE" şi ultima-I lucrare, şi ultima noutate din 1938, „MĂŞTI".

Scrisul Reginei Maria a cunoscut, dela „CRINUL VIEŢII" până la „MĂŞTI" o evoluţie, o lărgire şi-o reînoire cari sunt semnele marilor talente. Cine ia în mână o operă a Reginei Maria are în faţă o lume nouă încare,jertfele cele mai supraomeneşti sunt închinate idealului cel mai superior.

CONST. GH. POPESCU.

Duminecă în provincie

O fată îşi urca tristeţea 'n clape
Ca pe o scară care duce 'n nesfârşit.
(Chema pe cine-ştie ce iubit
Pierdut în lume ca în vaste ape.)
Şi pe pian îşi frământa durerea,
In sfeşnice ardea 'nserarea şi tăcerea.

La porţi, bătrâne n'au ieşit să vadă
Cum timpu-şi deapănă mosorul:
La fel de obosit e ochiul şi piciorul
De căutături şi paşi în stradă;
Plictisul suie ca paianjenul pe zid
Fecioare blonde 'n casă se închid.

Ceva ca un ogor păşi pe drum,
Sau ca o veste coborâtă dintre stele,
De-abia tresar heruvii din perdele
De-abia răsuflă îngerii din fum,
S'a strecurat pe uliţi noaptea goală:
Un demon de fanare şi de smoală.

Prin aer trec comete şi microbi de gripă
Iar tusea iese 'ncet prin horn
In dans egal, în ritm uniform,
Pe gură iese numai fum de pipă.
Şi 'n inimă de-ascară parcă ninge
Cu fulgi enormi de sânge şi funinge.

ŞTEFAN BACIU

Cartă de vizită

Dece m'ai dat, mamă, străzilor
Oaspe într'un destin al parăzilor?
Dece m'ai rupt de lângă virtute şi sân
S'ajung postav, blestemului hapsân!
Dacă ştiai că soarele aici n'are cruce
Abulia cum în cârcă-şi duce
Fiul tău naufragiar — dihor călcător —
Poate strângeai scutecul în mâini
Şi-ai fi avut un pumn de oase, lângă bătrâni...

Poate-ai fi luat cerul de mână
Şi stelele n'ar mai fi căzut în fântână.

Dar cine-i năier pentru vieţi din fum —
Pol căpitan, întrebând oarecum?
Cu ce să-ţi însemn pe hârtie
Certitudinea că nu mai aud ciocârlie.
Cu ce să-ţi aprind apele care în piept ţi se adună,
Cu trenul să duclez în furtună.

Aici judecătorii n'au pace.
Inima-i o pasăre care tace.
Şi viaţa n'o împarte decât în jumătate
Pentru trai şi eternitate.

V. SPIRIDONICA

Contribuţii la vechea episcopie a Sătmarului

de TITUS L. ROŞU.

Biblioteca Universităţii Cluj

E puţin deslușit trecutul, mai ales bisericesc, al ţinuturilor din Nord-Vestul Ardealului. Sătmarul îndeosebi, e prea puţin cunoscut şi studiat. De aceea, studiul Domnului prof. dr. Ştefan Lupşa: „Vechea episcopie a Sătmarului" era atât de necesar şi este atât de binevenit! Maramureşul are norocul unei cărţi bune: aceea a dlui prof. dr. S. Reli. Dar despre Satu-Mare, s'au fost scris numai articole prin diferite reviste. Nu are încă cartea faptei româneşti. Pentru istoria bisericească, a sutelor XVI şi XVII, studiul Domnului dr. Ştefan Lupşa, formează cadrul şi îndemnul.

Cea dintâi jurisdicţiune peste aceste regiuni a avut-o egumenul mânăstirii din Peri, de care ţinea după precizarea documentului din 1494 şi Bihorul. Prin acest document, egumenul Ilarie este întărit în drepturile sale împotriva episcopului de Muncaci, căruia îi este dator doar cu cuvenită reverinţă. Dar arhiepiscopului din Transilvania, căruia îl supune regele, „celui de acum şi celor viitori, *ca superiorilor săi,* să le arete cuvenita supunere şi ascultare". Totuşi episcopii de Muncaci nu se supun ci, folosindu se ei de slabiciunea urmaşilor lui Ilarie, vor căuta să supună lor şi Maramureşul. In 1551 episcopul Vladislav, reuşeşte să adune veniturile vlădiceşti din Maramureş. Totodată, pentru jurisdicţiune asupra acestui ţinut se luptă şi vlădicii de Vad. (Dr. Şt. Lupşa.)

Dar la 1551, episcopul de Muncaci, stabilit în Peri după dărâmarea mânăstirii Sf. Nicolae de acolo, se putea numi: de Muncaci şi de Peri (Lupşa p. 7) şi să strângă dările din vechime.

Luptele dintre Ardeal şi Austria pentru împărţirea Ungariei, duc şi la împărţirea teritoriului fost sub jurisdicţia lui Vladislav, între doi episcopi: unul ţinând cu Austria altul cu Ardealul.

Ca urmaş al lui Vladislav, la Peri, e introdus Ilarie în 1556, din ordinul prefectului judeţelor Sătmar şi Sabolciu Gh. Báthori, de slujbaşii acestuia dela moşia sa din Băcicoiul Maramureşului. Dintr'un document din 1618 însă, se vede că Ilariu, a fost şi episcop al Muncaciului *în care calitate sfinţeşte de episcop* pe Eutichiu viitor episcop al Sătmarului. Dl. Ştefan Lupşa, îl aşează episcop de Muncaci, între 1558—1561. Dar, în 1567, el nu mai era aici. Părăseşte Muncaciul fiind persecutat de Ardeleni şi se retrage în Sătmar, pe teritoriul imperialilor. Aici, şi-ar fi hirotonit el ca urmaş pe Eutichie, în mânăstirea Lop ag. (!) In 1584 iezuitul Antonio Passevius, în drumul său din Polonia spre Alba-Iulia întâlneşte la Şimleu un episcop ortodox român. Dl. Ştefan Lupşa, îl pune în legătură cu retragerea (poate) din părţile Sătmarului, a lui Ilariu. S'ar putea totuşi ca acest episcop de Sătmar să nu fi avut o reşedinţă stabilă. Dar, oricum el ajunge să creeze o tradiţie episcopală. Nu se poate şti cât petrece în aceste părţi şi când moare. Inainte de 1606, în Sătmar nu mai era episcop. Şi abia numai 19 VIII 1614, ei cer altul, din Moldova.

Documentul de care amintesc, este o scrisoare a lui Ştefan Tomşa către căpitanul ţinutului Satu-Mare Doczy. Iar curierul care s'a prezentat cu cererea Sătmărenilor la Domnul Moldovei, şi cu scrisoarea acestuia în chestiune lui Andrei Doczy, este Botyan Mihai din *Şomcuta.*

Iată documentul:

„Cum în timpul antecesorilor noştri de fericită amintire principi creştini, aşa şi obiceiu şi rânduială a fost ca creştinii de confesiune greacă îşi cereau episcop de aici din ţara noastră; tot aşa în timpul nostru şi chiar acum, din nou prin scrisoare ne-au comunicat CĂ N'AU EPISCOP ŞI SĂ LE TRIMITEM din ţara noastră un om vrednic şi temător de Dumnezeu — şi în acest înţeles noi suntem gata să ne silim să satisfacem în acest sens. Chiar pentru aceea, în primul loc voiesc ca prin epistola noastră să dobândim asigurări, că Măria Ta n'are nimic contra şi veţi primi binevoitor pe cel ce-l vom trimite. Noi bucuroşi vom trimite un om vrednic. Măria Ta să ne asigure despre aceasta PRIN CURIERUL CE PREZINTĂ EPISTOLA BOTYAN MIHAI DE ŞOMCUTA. Văzând cinstita epistolă (răspuns) a Mariei tale, noi ne vom şti orienta. Şi la aceia rugăm pe Măria Ta, că binevoitorul Domn al nostru, ca Maria Ta să ne scrie nouă că dacă M. Ta ar avea nevoie de ceva din Ţara noastră, şi noi vom înţelege cu plăcere şi vom căuta să ne facem plăcuţi." etc. [1])

Se vede însă că n'au primit episcop, iar biserica Sătmăreană, trece printr'o mare criză. Războaiele de-o parte, ura particularilor de alta, îi obligă pe Sătmăreni să apeleze la protecţia prea înaltă. E vorba anume de o plângere înaintată în 15 Sept. 1614, *de toată preoţimea şi nobilimea română din ţinutul Baia-Mare, Chioarul şi Sătmar,* consilierului Francisc Daroczy. In acest act, nu se aminteşte deloc de episcop. Şi, după cum se va vedea, e vorba de o mânăstire *zidită din vechime.*

---

[1]) Andrei Veress: Documente privitoare la istoria Ardealului, Moldovei şi Ţării Româneşti. V. IX. p. 24.

Iată plângerea:

„Voim să înştiinţăm prin scrisoarea noastră în deobşte pe Domniile Voastre despre aceea că satele Tökés şi Fekete aflătoare aici în ţinutul Baia-Mare dându-le Maiestăţile lor sau Camera Scepuziană a Maiestăţilor Lor în inscripţie pentru o anumită sumă raposatului Pavel Kökiniesdi lăcuitor în Vetiş, iar acum după moartea lui Pavel Kököniesdi le stăpâneşte fiul său Petru Kököniesdi, lăcuitor în acel sat numit Vetiş. Şi din vechime a fost zidită o mânăştire într'un loc anumit între hotarele celor două sate, cu câmpiile, luncile, viile, heleşteurile şi cu ogoarele ei, pe lângă aceaste cu tot felul de pomi, păduri şi în afară de acestea cu toate folosinţele ei, pe care le stăpâniau lăcuitorii ei ATÂT CĂLUGĂRII CÂT ŞI PREOŢII, cu astfel de slobozenie că de acolo în nici o vreme n'au tras nici un venit sau folos şi nici n'au îngăduit să se iee nici Maiestăţile lor regii Ungurilor, nici nimeni alţii, ci acest loc era numai pentru aceia, cum îl arată şi numele, ca locuitori eisă se roage pururea sfinţilor pentru rămânerea ţerii noastre şi au slujit şi altfel lui Dumnezeu. In care a lor stare rămânân ei şi lăcuind DIN VECHIME IN PACE SLOBODĂ, au fost acolo în slujba lui Dumnezeu PÂNĂ CE A VENIT RĂZBOIUL ŞI MAI ALES PÂNĂ CE AU RAMAS SATELE TÖkES ŞI FEKETE LUI PETRU KÖKINIESDI. Acum însă Petru Kökiniesdi nu se mulţumeşte cu satele Tökes şi Fekete, CI A CUPRINS ŞI MÂNĂSTIREA ŞI O STĂPÂNEŞTE DE O VREME INCOACE, INTOCMAI CA PE O MĂERIŞTE. A DĂRÂMAT CASELE din ea, A ALUNGAT CĂLUGĂRII ŞI PREOŢII din ea şi stăpâneşte toate folosinţele ei, ca pe ale lui. A pus să se care împrejmuirea din care şi-a făcut casă. Şi clopotul scozându-l de acolo, a pus să-l ducă în satul său Vetiş şi se află şi acuma acolo. Din pricina acestor fapte ale lui, mânăstirea s'a pustiit de tot, aşa că DE OPT ANI n'o mai locuieşte nimeni. Iar acum, învoindu-ne toţi ne trudim s'o punem la loc şi să o zidim din nou, dar din pricina lui nu putem ajunge la ea în nici un chip. De câteva ori ne-am rugat de el şi l.am rugat cu vorbe frumoase să-şi scoată mâna de acolo, pentrucă acel loc zidit pentru ruga sfântă n'au obişnuit să-l deie în inscripţie Domniei Sale nu creştinii, dar NICI PĂGÂNII şi nici nu îl-au dat, pentrucă Domnia Sa aşa ne scrie că la el stă în inscripţie şi mânăstirea, ceeace puteţi vedea Domniile Voastre din scrisoarea sa pe care am alăturat-o acestei a noastre.

Ne rugăm de aceea Măriei Tale şi Domniilor Voastre să-i porunciţi Domniei Sale să-i dea pace acelui lucru, cu care n'are nimic a face, în care nici tătăl său nu s'a amestecat cu nimic, NICI NEMEŞII ŞI DOMNII DE ODINIOARĂ, ci Camera Maiestăţii Sale i-a fost protectorul şi scutul împotriva tuturor în toate vremile. De aceea şi acum în această vreme aşteptăm răspunsul bun al Măriei Tale şi ajutorul şi ocrotirea deosebită a Domniilor Voastre pentru ZIDIREA ACESTUI VECHIU LOC SFÂNT, care a fost şi este în comitatul Sătmar; căci în deobşte nu vrem să lăsăm să-l stăpânească Domnia Sa, căci n'are nici un drept la ea. Credem că Camera Maiestăţii Sale are ştire dacă mânăstirea este împreună cu satele în inscripţie dela el sau nu despre care aşteptăm răspuns bun şi mărturie dela Măria Ta şi Domniile Voastre. ACOLO NU ESTE NICI SAT, NICI ORAŞ, CI SINGURĂ DEOSEBIT NUMAI MÂNĂSTIREA INGRĂDITĂ ...“[2])

Este vorba deci de-o mânăstire foarte veche, din ţinutul Băii-Mari locuită de preoţi şi călugări — deci erau mulţi trăind „în pace slobodă“ şi căreia nimeni nu i-a făcut nici un rău până acum, nici chiar păgânii. Petru Kökeniesdi însă, a cuprins-o, i-a dărâmat zidurile şi *casele iar pe preoţi şi călugări i-a alungat.* Acestea, prin 1606 ... „de opt ani, zice documentul, n'o mai locuieşte nimeni“. Petiţionarii cer protţecţie, să se scoată mânăstirea din posesia lui Petru, şi voie *să o reclădească.* Mânăstirea, nu era nici lângă sat, nici lângă oraş, „ci singură deosebit numai mânăstirea îngrădită“.

In documentul precedent, din 19 VIII 1614, se spune, că s'a cerut Domnului moldovean un episcop pentru aceste locuri. E adevărat, scrisoarea Domnului nu aminteşte că e vorba anume de Sătmar; dar, fiind ea adresată căpitanului acestui ţinut, Doczy iar curierul Botyan Mihai fiind din aceste părţi, ne îndeamnă s'o credem, că da Domnul Moldovei, cere însă asigurări căpitanului Doczy că nu se va opune episcopului ce-l va trimite. Atitudinii acestuia poate, cât şi acele a Domnului faţă de ţara ungurească, (cum se vede din citatul dela nota 1), cred că se poate atribui lipsa episcopului moldovean de aici, şi numirea mai târziu a lui Eutichie. Sau poate căpitanul Doczy va fi ţinut la acesta.

In această vreme, până după 1616, episcop în Muncaci, era românul Serghie. Şi se poate că, interesului ce-l purta faţă de episcopia de Sătmar, să se atribue şi reorganizarea ei. Şi nu este lipsită de interes buna cunoştinţă a lui cu Domnul Moldovei, care se gândea şi el la românii de aici. Intr'o scrisoare adresată de popa Dan către căpitanul Doczy, în 16 Iulie 1614 se spune că: episcopul de Munkacs a trimis pe preotul român Dan din Gyürös la Voevodul Ştefan Tomşa ca să scrie şi să se silească la domnul din Muncaci că averile dumnealui, ale Măriei Sale Nicolae Eszterházy pe care le luase căpitanul din Muncaci Ioan Fárnási *să le dea averile episcopului;* care preot

[2]) Andrei Veress. op. e. p. 26.

Dan din Gyürös a adus vestea cum că a fost trei săptămâni şi o zi în tabăra Voevodului. (Veress. op. e. p. 19.) [1])

Totuşi, în 1618, terminându-se cu reclădirea mânăstirii amintite căpitanul Doczy numeşte episcop de Sătmar pe Eutichie. Dar trebuie să subliniem, că ***îl aduce din mânăstirea Lopag*** — deci din altă parte decât din Sătmar — unde *domicilia* Eutichie, cel „sfinţit după rânduială de episcopul eparchiei Muncaciului Ilarie", care, se vede, atunci era în funcţie. Interesul mare ce l-au purtat preoţii, nobilii etc. ai Sătmarului pentru mânăstirea lor din jurul Băii-Mari, mă îndeamnă să cred că, aici va fi fost şi reşedinţa episcopilor Sătmăreni. Iar aceasta nupoate fi mânăsătirea Lopag.

După multă stăruinţă şi aşteptare prefectul judeţului Doczy, aduce la cunoştinţa preoţilor şi mirenilor români din judeţul Satu-Mare, că la cererea lor şi a poporului sătmărean pentru Eutichiu (deci se vor fi mulţumit şi cu acesta) *domiciliat în mânăstirea Lopag* precum şi din milă singulară pentru acest neam năcăjit, care după cum am văzut, dorea de atâţia ani un episcop, voind a evita îngreunarea lui prin dări plătite unor vizitatori veniţi din ţară streină a Ardealului, pe numitul Eutichiu, sfinţit *după rânduială de episcopul eparhiei Muncaciului Ilariu* şi înzestrat cu moravuri bune şi cu instrucţie multă în religia neamului său precum se aude, precum l-a aşezat şi rânduit aşa îl aşează şi rânduieşte vizitator legitim ş ordinar al acestei provincii a Maiestăţii Sale cezaro-crăieşt cu excluderea jurisdicţiei oricărei alte dieceze. Se porunceşte deci românilor Sătmăreni şi preoţilor lor, să-l recunoască pe Eutichie de vizitatorul lor legitim şi ordinar şi să-i plătească darea şi veniturile obişnuite în vechime predecesorilor săi. (Lupşa. p. 9.)

Intre acesti „predecesori", trebuie înşiraţi şi episcopii altei dieceze din apropiere, cari şi-au întins jurisdicţiunea, în vacanţe, şi asupra Sătmarului, după plecarea lui Ilarie (sau moartea lui). Dacă Eutichie este Eftimie al Vadului din 1623, atunci se poate că „predecesorii" să fi fost episcopii acestei dieceze. Şi această cu atât mai mult, cu cât ţinutul Sătmarului apare în titulatura mitropolitului Ghenadie în 1628, urmând Oradiei înfiinţată şi aceasta la sfârşitul veacului al XVI-lea. E vorba de altfel, de un curent general, introdus de principii calvini: de ridicarea poporului prin organizare şi cultură. In 1615, Gavril Betlen asistă la hirotonirea a 60—70 preoţi ortodocşi în Oradea.[1]) Iar în 1615, el restabileşte anumite dreptăţi ale nemeşilor români din Chioar (doc 53 din Veress op. c).

Domnul profesor Lupşa aminteşte în lucrarea DSale că în Ianuarie 1605, moare un episcop apărând cetatea Sătmarului alături de Basta — şi spune că trebuie să fie fost Ioan Cernea rivalul lui Spiridon la Vad, în 1599 — care însă, probabil, n'ar avea nimic a face cu episcopia Sătmarului. E întrebare pentrucă însăşi mânăstirea a suferit în urma războiului. Poate din partea ardelenilor cari în felul acesta au crezut că se răzbună pe episcopul Ioan Cernea. Şi tocmai de pe atunci, din 1606, „n'o mai locuieşte nimeni".

După Eftimie — Eutichie, Sătmarul apare în titulatura mitropolitului Ardealului apoi în a episcopilor de Muncaci şi Maramureş. După 1688, Sătmarul cade sub influenţa catolicizatoare a Muncaciului. După Eftimie, nu sepoate şti, încă, dacă vor ma i fi fost episcopi în Sătmar. Ci, poate, ca şi înaintea lor, se va fi impus cu anumite drepturi, vre-un egumen din vreo mânăstire mai însemnată. Totuşi, recunoscută de acte oficiale, vechea episcopie a Sătmarului, nu poate fi pusă la îndoială. Datorită acestei puternice vieţi religioase, unirea cu Roma, a întimpinat greutăţi şi lupte. Totuşi s'a impus mai cu efect aici, datorită influenţei şi vechilor legături cu Muncaciul. In legătură cu acest eveniment, se pune şi răscoala lui Pintea Viteazul în timpul căruia e ucis călugărul unit Isaia. E semnificativ faptul că această revoluţie s'a desfăşurat mai ales în jurul Băii-Mari unde era şi mânăstirea amintită. Totuşi unirea a progresat încet. In satul Cărăşeu, se mai poate citi încă pe o carte tipărită pe vremea lui Mihai Racoviţă, că: „Această sfântă carte, este a bisericii pravoslavnice din Cărăşeu". Deci, după anul 1760.

---

[1]) Mai departe preotul spune: „că o fost în Suceava la mitropolit şi a spus mitropolitul că atât calul cât şi sluga pe care i-a lăsat acolo Măria Sa Andrei Doczy, au murit şi calul şi sluga ... Mai spune că mitropolitul ar fi spus că ar scrie bucuros M. S. Domnului Doczy *dar deoarece voevodul n'a scris nimic în Ţara Ungurească. Nu scrie nici el, nu vrea să-şi atragă îndoială şi mânie asupra sa ...*"

[1]) Veress: ope. Prefaţa.

Liniște grea

Pe aici, pe unde nu mai sânt,
E-o liniște de veac și de pământ
Și dac'aș sta ca să ascult mai bine,
Mi-aș auzi în mine
Cum sângele se 'nvolbură cu moartea.

Pe aici, pe unde nu mai sânt,
Bat arborii în geamuri cu liniști de pământ.
Pe ziduri se prelinge vremea udă
Și dac'ar fi mai liniște în mine,
Tristețea ar putea să se audă.

ION SOFIA MANOLESCU

Casa fără suflet

de VINTILĂ HORIA

In casa de peste drum s'a omorât un om. Şi acum stă pustie, cu un bilet albastru lipit strâmb pe geam şi altul galben prins în gard, ca o tîrmă a pustietăţii. E o casă mare cu un etaj în care acum câteva zile, locuiau două familii, înveselind cu viaţa lor zidurile şi geamurile. Acum, par'că a obosit acoperişul şi o fereastră fără perdele rânjeşte ca o gură cu buzele tăiate, scuipând întuneric prin dinţele negru al unei spărturi. Şi înfăţişarea casei de peste drum s'a schimbat numai pentrucă au plecat oamenii din năuntru. Ca un trup din care a fugit sufletul. Nimic nu piere din ochii noştri, fiindcă n'a văzut nimeni încă, sborul unui suflet, însă îi simţi lipsa din noua înfăţişare a trupului gol, singur, sculptat în moarte.

Mi-a spus cineva că în casa de peste drum s'a sinucis un tânăr în noaptea aşteptării anului nou. Cum a fost cu putinţă, tocmai atunci în toiul marei petreceri şi a tuturor bucuriilor? Şi totuşi catastrofa s'a întâmplat. Tânărul, care era un student cu faţa arsă într'o explosie de laborator, şi-a curmat zilele în ultima clipă a anului care pleca. Şi s'au dus împreună.

Simbolic şi solidar cu timpul, gestul acesta a impresionat întreg cartierul. Nu ştiu ce s'a petrecut apoi, între zidurile casei cu steag negru la poartă, însă după două zile am auzit huruit de camioane pe stradă şi glasuri de oameni mulţi. Se mutau vecinii, încărcând mobila clae peste grămadă, cu o grabă în care am simţit tremurând groaza. Ii chinuia vedenia mortului, sau numai amintirea lui. Camioanele s'au umplut şi au plecat, apoi iar au venit şi iar au plecat, de dimineaţă până 'n noapte târziu. Răsăriseră stele pe bolta înaltă şi limpede a acestei nopţi de iarnă fără zăpadă, când am auzit trântindu-se o uşe şi scârţâind un fior de cheie răsucită de două ori, şi în sfârşit urletul de fier îndurerat al porţii trântite cu furie. Am ştiut atunci că nimeni nu mai trăia în casa de peste drum. Plecaseră cu toţii. Calea către cer a unuia deschisese drum către toate colţurile pământului, celorlalţi.

Eu nu l-am cunoscut pe studentul cu faţa arsă. L-am văzut numai într'o zi, nu de mult, atunci când a cazut prima amăgire de zăpadă. Veneam către casă, grăbit şi vesel, cu capul plecat sub căderea albă a fulgilor care-mi mângâiau pleoapele şi obrazul cu degete reci. Parcă se lăsase un început de viscol, care turbura rândurile regulate ale ninsorii, învârtejindu-o în pale lungi, ca un fum subţire pe care-l simţeam uneori plesnindu-mi faţa ca o aripă aspră Apoi furia se potolea câteva clipe, dându-mi răgaz să înalţ capul şi să pătrund în sus, prin rostogolirea neobosită, către începutul ei nevăzut, mişcător, îndepărtat ca o fata morgana. Era un joc al copilăriei mele, această năzuinţă către isvorul zăpezii şi e o obişnuinţă a tinereţii de acum aceeaşi năzuinţă către începutul tuturor lucrurilor. Isvorul zăpezii nu l-am văzut niciodată şi repetarea jocului mă bucura numai pentru întoarcerea clipei în copilărie şi pentru măreţia pânzelor albe care se clătinau deasupră-mi într'o legănare fără sfârşit. Jos pe trotuar aveam sub privire un orizont foarte restrâns, închis de margenea pălăriei, coborâtă pe ochi ca o streaşină severă. Vedeam fulgii topindu-se în asfaltul ud, dispărând într'o clipă ca nişte fiinţe ale altui spaţiu. Atunci a apărut sub roata îngustă a orizontului meu, întâi trupul unui căţel negru cu urechi ascuţite şi botul pătrat, apoi o curea ce se prelungea oblic în sus, întinsă înainte de efortul grăbit a animalului. Mi-am purtat ochii pe curea, ca pe o cale neştiută şi am întâlnit o mână îmbrăcată într'o mănuşe roasă de vreme ca o scoarţă de carte jerpelită. Am continuat explorarea către catul superior şi am descoperit cenuşiul unui palton a cărui coloare iniţială nu m'am străduit s'o ghicesc. Mai sus, dincolo de guler, am vrut să văd chipul omului din faţă şi n'am găsit decât o mască roşie, tocită, ca o halcă de carne veche, aşa cum zărisem odată în vitrina unui măcelar. Vârfurile urechilor, ieşind de sub căciulă, arătau înfăţişarea de demult a omului. M'am oprit fără voe, îngrozit, desgustat poate, lipsit de judecata momentului care trebuia să mă mâne înainte, dincolo de imaginea aceasta nenaturală care insulta puritatea fulgilor de zăpadă. Am aruncat către omul acela priviri de ură dispreţuitoare şi cred că am adunat în ochi tot necazul şi toată scârba din suflet. Tocmai atunci în alba revărsare a fulgilor uşori!... Şi l-am privit iar, ca să-i spun o vorbă rea. Insă cuvântul mi-a înghe-ţat pe buze şi m'am grăbit să plec repede, repede, prin viscolul care se abătuse cu furie asupra mea, numai asupra mea şi a răutăţii mele. Căci văzusem ochii arătării aceleea care ducea la plimbare un obraz ciopârţit şi un căţel cu sgardă. M'a pedepsit nu fulgerul unei priviri jignite, ci ruga umilă din ochii mici, pâlpâind lumini stinse sub pleoapele arse, implorându-mi iertare pentru păcatul de a mi fi ieşit în cale. Sufletele chinuite posedă această neomenească sensibilitate de a ghici repulsia pe care o provoacă apariţia lor. Şi e în viaţa lor un chin mai mult, suferinţa de a se şti în afara peisagiului omenesc natural, desprinşi din ritmul vieţii comune de însăşi spectrul chipului lor. Studentul cu faţa arsă într'o explozie de laborator a ghicit în ezitarea mea, în privirea mea rănită, toată drama făpturii lui, întreaga inutilitate a vieţii sale. Un scos dintre oameni, un strigoi înainte de moarte, o înspăimântare nu o iubire aşa cum e fiecare frântură de viaţă.

Poate că în ziua aceea în care cădea prima zăpadă, omul cu chipul desfigurat a avut ultima ezitare între viaţă şi moarte. Poate că dispreţul meu l-a hotărât. Şi până în noaptea cea din urmă a anului şi a lui, s'a împăcat cu negura de dincolo, şi-a închis în minte gândul, ca într'o cutie şi a început să se desfacă de viaţă. Pocnetul revolverului nu a fost decât ultima treaptă a evoluţiei sale către neant, semnul suprem al încetării de a trăi.

Mă apasă acum apropierea casei pustii de peste drum, în care, abia după trecerea morţii, ştiu că a trăit un tânăr necăjit. De atunci n'a mai nins şi cerul s'a aşezat mohorât peste oraş, sterp şi răutăcios ca o pedeapsă nedreaptă. Prin ochiul de geam care râde hâd prin fereastră, mi-e frică să nu văd într'un coborât de înserare faţă ca o rană a celui care nu mai este. Dar nu mai stă nimeni în casa de peste drum. E atât de pustie, încât nici duhurile nu se încumetă să-i calce tăcerea. Vântul a desprins într'o noapte poarta de fier şi o aud cum scârţâie din balamalele ruginite şi cum se izbeşte în margini cu zgomot de clopot spart. Aşi vrea să am puterea de a trece strada în revărsarea de lumină a unui miez de zi, să prind în mână clanţa lustruită şi să închid bine poarta, ca să nu se mai jeluie noaptea într'una. Dar norii grei nu mai lasă să treacă lumina albă nici în miezul zilei, ci se cerne de sus o pulbere de cenuşă umedă care învăluie lucrurile în aparenţe stranii. Să fi murit lumina?

Nu îndrăznesc să trec strada căci atingerea clanţei reci m'ar înţepeni pe loc, ca o mână ucigaşă a casei pustii. Şi în fiecare zi îi trec pe dinainte, fără să o privesc, fără să mă opresc, grăbit să întru în căldura casei mele. Oare oamenii ceilalţi pricep spaima în care m'am prăbuşit? Le voi căuta în ochi acea sclipire de dispreţ care li se iveşte atunci când pătrund în sbuciumarea chinuită a unui suflet şi dacă voi găsi-o licărind, mă voi muta departe, în alt cartier, sau poate în alt oraş.

Cântec pentru toamna Ta

Noaptea a venit cu umbre şi cu gene lungi de ploaie...
A căzut din crucea nopţii stea cioplită muchi de aur;
Scârţâie corite 'ntoarse pe şosele cenusii...
Mâine or să plângă Crainici sub butucii de prin vii,
Anunţându-te că toamna a venit în sbor de graur...

Noaptea a venit cu umbre şi cu gene lungi de ploaie.
Dar aseară 'alaltă seară?.... Ai crezut că toamnă nu e,
Şi-a căzut într'o livadă, poate ultima gutuie...
Şi-a rămas să plângă toamna 'n bărăgane şi răscruci,
Iar pârgari dintr'o poveste, ţi-au adus un sac cu nuci...

Ş-au trecut pe lângă tine, lilieci cu aripi grele;
Tu te-ai speriat atuncea şi-ai chemat lângă fântână.
Dropii de pe stepe 'ntinse şi le-ai dat să-ţi bea din mână...
Şi-ai dat cumpână fântânii să se 'nchine după stele...

Dar te 'nchină... Dropii ţipă ... Noaptea ce-a venit cu ploaie,
Ţi-a adus toamna cu struguri şi tăcerea din odaie...

DUMITRU LIUHEN

Poem cu azur voevodal

Pe trepte de azur voevodal, din vremuri cenuşii,
Gândirea lunecă în săbii de tăceri, gonind stafii.
Veleaturi cu dureri de toamne în odăjdii de poeme,
Işi rânduesc lumină pentru suflet şi zâmbesc în steme.

Mulţime în genunchi, se roagă pentru somnul greu deapoi,
Şireaguri de cocori şi plopi pe Olt vorbesc în noi.
Zamolxe 'n ţărm eroic ne ridică jertfele din lut
Pe munte însorit, cu brad din marmori vechi crescut...

Bănueli din valuri ancorând pe Istru, se opresc mirare
Lângă cetăţi de pază legănate în pâclă de uitare...
Şi Dorul, cu domniţe dedemult în lună plină,
Ascultă 'n codrii obosiţi de noapte doină lină...

D. HINOVEANU

PAGINA SCRIITORILOR TINERI :

Ion Th. Ilea și D. Hinoveanu

de ION ȘIUGARIU

III. Pe *Ion Th. Ilea* l-am cunoscut într'o noapte de toamnă, pe străzile capitalei. Venise dela Deva, unde conducea acea frumoasă și însemnată revistă *„Eu și Europa“*, în urma unei neînțelegeri cu autoritățile de acolo. Mic, neastâmpărat și vagabond, poetul *„Itinerariului rural“* și al *„Gloatei“*, rătăcea zile și nopți dearândul prin cafenelele și mahalalele Bucureștilor, ca în vremile de fericită și pitorească strengărie poetică dealtădată. Il cunoșteam spiritual și drăcos din corespondența pe care o purtasem cu el încă demult, dar niciodată nu mi-aș fi închipuit că *Ion Th. Ilea* poate fi un prieten atât de bun și o inimă atât de înțelegătoare. De multeori, în serile prelungite la o masă dela *„Hrulea“*, cu un chilogram de vin înainte, imi povestea, cu glas duios și moale, despre viața lui plină de tortură și de necazuri și despre desele și nereușitele sale încercări de sinucidere. Il ascultam cu profundă înțelegere și descifram din ochii săi o mare și reală suferință umană. Se ascundea atunci în sufletul său atâta durere neîmpărtășită, atâtea nopți pierdute pe străzi fără o lescae în buzunar și fără nici o nădejde în ziua de mâine. Fără îndoială, *Ion Th. Ilea* este un om care a suferit enorm de mult în viață. Privindu-l și ascultându-l. în orele lui de bună dispoziție, ești tentat de multe ai să-l judeci superficial și ușor, dar apropiindu-te mai mult de sufletul lui, citindu-i mai adânc în inima, îți dai seamă imediat că omul care stă în fața ta e un mare nenorocit.

Poate de aceea *Ion Th. Ilea* a poposit atât de adesea lângă poesia socială, întrupând totdeauna un suflet de rebel și o atitudine revoluționară. Desigur poesia socială este un gen greu și nu tocmai recomandabil, dar totuși, poetul dela Năsăud, care și-a purtat pașii copilăriei pe urmele lui *George Coșbuc* și care a îmbrăcat opinci și cămeșe înflorită românește, pe străzile Budapestei, unde plecase la învățătură, a știut să cioplească versuri trainice și de autentică valoare

mamă,
cu vremea, pe umeri
imi place să trec înainte
călcând peste ani
ca fulgerul
pe calea stropită cu sânge
în ajutorul Muncii.
Sunt tânăr
Și toamna mă surprinde la început de drum.

(Răvaș.)

poetică. Iată care este atitudinea lui, în fața vieții și a viitorului:

Astăzi când *Ion Th. Ilea* își poartă durerea și necazurile pe străzile unui orașel oarecare din Ardeal, când visurile înflorite în atâtea nopți cu lună și cu vin bun în pahare (lui *Ilea* nui-a displăcut niciodată vinul) sunt departe, ecoul acestor versuri simple răsună desigur strident în sufletul poetului. Viața este atât de ciudată și atât de nepăsătoare cu idealurile. Cine ar putea simți mai adânc, mai sincer această realitate, decât *Ion Th. Ilea* care a crezut și care mai crede încă, așa cum cred toți poeții autentici, în triumful și reabilitarea lor? Dar, ziua de mâine, care nu știi să ne așeze pe fiecare dintre noi la locul și demnitatea meritată, va arăta desigur, celor cari nu l-au înțeles și nu l-au ajutat, că *Ion Th. Ilea,* este un poet de mare talent și un om de valoare, în sufletul căruia nu s'a stins niciodată, ori prin câte nenorociri a trecut, flacăra idealului.

IV. *D. Hinoveanu* este învățător în com. *Seini* din județul *Satu-Mare*. Am aflat-o asta dela prietenii conducători ai acestei reviste și am rămas oarecum surprins că un poet autentic, își poartă în spate zilele și stă de vorbă cu stelele și cu plopii plini de ingeri, atât de aproape de *Băița* mea. Personal nu l-am cunoscut nicodată, dar am auzit, tot dela prieteni, că e un om înalt, foarte timid și foarte blond. Această descriere mi-a plăcut mult, pentrucă am găsit în ea o strânsă legătură între poesie și autor. Intr'adevăr, citind versurile lui *D. Hinoveanu,* pline de o melancolie ușoară și de o stângăcie, de multe ori copilărească, nu poți să nu, asociezi figura celui care le-a scris cu timiditatea unui adolescent întârziat. Poate tocmai, aici trebue căutată prea puțina priză pe care cele două volume de poezie, tipărite până în prezent *„Luminișuri în somn“* și *„Azur pentru plopul cu ingeri“* au găsit-o în sufletele cititorilor.

Poesia lui *D. Hinoveanu* este foarte pretențioasă și surprinzător de inegală. Alături de versuri minunate, de imagini pline de amploare și de culoare poetică, întâlnești nu rare ori realizări slabe care strică toată atmosfera frumoasă a volumului. Cititorii acestei reviste, care desigur i-au urmărit cu interes activitatea din ultimii ani, (imi place să cred că sătmărenii mei se interesează în mod deosebit de talentele locale) au putut constata desigur această permanentă stare de debut poetic. Asta este, cred, formula cea mai nimerită: *D. Hinoveanu* este încă, în ciuda vârstei

şi activităţii sale numeroase, un debutant. Aşa în mare parte sunt toţi creatorii, nevoiţi să trăească prea retraşi şi prea mult închişi în turnul de fildeş al provinciei.

Şi totuşi, *D. Hinoveanu* este un poet de valoare. O simţi dela cel dintâi vers şi până la ultimul. Scânteia aceea aleasă şi supărătoare a talentului, care pe unii îi izolează de viaţă, iar pe alţii îi aruncă prea puternic în ea, se străvede în toată opera lui. Am stat de vorbă cu mulţi prieteni şi confraţi dela Bucureşti, despre poezia lui, mai ales acum, după apariţia volumului *„Azur pentru plopul cu îngeri“* şi am cules din vorbele fiecăruia aceeaşi impresie. Aceeaşi constatare. *D. Hinoveanu* ar trebui să fie mai sever cu el însuşi. mai necruţător cu versurile sale. Să publice mai puţin şi mai îngrijit Să găsească în sufletul şi talentul său (în care noi credem sincer) gestul şi atitudinea categorică. E prea mult inprecis în el Prea multă nesiguranţă. Prea rămai contrariat citindu-l. Poesia e un fel de spovedanie. Un crez. Poetul trebue să ştie ce vrea. Să fie totdeauna el însuşi. Optimist sau pesimist. Trist sau vesel. Dar să fie el. Să nu se chimbe după circumstanţe.

Observaţia asta se poate aduce multora dintre scriitorii tineri. Am mai avut ocazia s'o exprim recenzând nişte volume proaspete de poezie. Cred că *D. Hinoveanu* va sta de vorbă cu el însuşi şi va ajunge la concluzia că am dreptate.

Deoarece ne-am propus să prezentăm în această pagină, număr de număr, câte doi scriitori tineri, cei mai mulţi prieteni şi cunoştinţe personale, cititorii ne vor ierta, dacă uneor vom da mai multă importanţă reportajului decât analizei literare. Aşa cum am făcut-o cu *Vintilă Horia* şi cu *Ion Th. Ilea*. Dar, e şi aceasta o atitudine, care merită să fie respectată.

Pe dl *VICTOR MĂGURĂ* l-am cunoscut într'o seară ploioasă de primăvară, în casa unui prieten drag. Mărunţel şi timid, autorul volumului de poeme îutitulat atât de original şi de riscant *„Tâmple în flăcări“*, se aseamănă foarte mult cu poezia pe care o semnează. Puţin comunicativ şi îngropat între gânduri, omul defineşte minunat prin înfăţişarea exterioară, opera. Am citit toată cartea cu aceeaşi monotonă impresie: *trişeţea şi* am găsit foarte bine definită atitudinea poeziei *dlui Victor Măgură* în prima strofă din volum, din poezia *„Program“*:

Caetul acesta înseamnă mai mult
decât un vis sau o goană'n trecut
Inseamnă o viaţă de beznă şi lut
o tinereţe fără zei
fără cult.

Fără îndoială, dl *Victor Măgură,* este un om care a suferit mult în viaţă. Un om care a visat logodna cu cerul, dar care a simţit (desiluzie) cât este de rece şi de înguicţat pământul. Nu ştiu pentru ce am impresia, citind această carte, că dincolo de versurile triste, monotone şi reci, se ascunde un destin amar, o mare şi iremediabilă desiluzie. Dincolo atitudinea aceasta de dureroasă şi minoră resemnare, se profilează norii unei mari revolte sufleteşti, pe care poetul n'are curajul, sau nuştie s'o înfăţişeze. Cartea, în general, este o carte bună, cuprinde multe versuri frumoase, dar nu justifică titlul. Nu e o carte care să cunoască flăcările. Durerea dlui *Victor Măgură* e prea monotonă, prea resemnată, prea puţin deosebită de a muritorilor de rând. Aş putea cita multe strofe pentru justificare. Iată de exemplu:

Aştept liniştit ca Hristos
fruntea cu spini să mi-o sânger
VOI mari părăsit aici jos
pe când cerul va geme de îngeri.

Ignorând greşala de gramatică şi lipsa de punctuaţie, pe care *dl Măgură* le motivează într'un mod original în poezia „Scrum“ dela sfârşitul volumului, vedem în aceste versurei o atitudine de dureroasă resemnare.

Ne-ar fi foarte greu să spunem dacă scoarţele acestui volum închid un adevărat poet de talent, sau numai o frumoasă realizare de exerciţiu. Poemele sunt prea inegal distribuite, prea mare este diferenţa dintre valoarea lor poetică. Alături de versuri minunate, cum sunt, cele din ciclul *„Sanatoriu“* sau din poeziile *„Scrum“* şi *„Salon de seară“*, se înşiruesc versuri slabe ca acele din poema *„Tâmple înflăcări“* care dă şi titlul volumului. Citez un fragment din *„Sanatoriu“* cu părere de rău că spaţiul restrâns nu-mi permite să citez mai mult:

In ceasul când seara prinsese să cadă
albastră şi lină pe 'ntregul spital
mi-am întrerupt agonicul jurnal
să-i privesc fruntea de vis şi zăpadă.

O, mă cutremur şi-acum când scriu
de noaptea imensă din noi
de chipul de scrum şi noroi
al fetei culcate 'n sicriu.

Să fie aceea pe care 'ntr'o seară
Am sărutat-o pe sâni şi pe pleoape?
Unde sunt ochii cu licăr de ape
şi rîsul cu zvon de vioară?

(Sanatoriu IV.)

In poezia *„Scrum“* pe care nu ştiu dacă e bine s'o cred cea mai reuşită din volum, pentru multa siceritate şi duiosa sensibilitate ce cuprinde, văd puţină influenţă din *Bacovia*. Tendinţe uşoare de patologic şi descompunere, redate într'un cadru naturalist exagerat.

Voiu încheea repetând că *„Tâmple în flăcări“* deşi nu defineşte un talent deosebit, sau cel puţin aşa mi se pare mie, este o carte frumoasă, cu versuri pline de imagini reuşite, cu o sensibilitate adâncă şi cu multe trsteţi minore.

INCREST ĂRI

Probleme

Obuzitate provincială

de BORIS DEŞLLIU.

Domnule cititor, să nu crezi că dacă mă răţoesc la domnia ta cu un titlu cu mâinile puse agresiv în şoldurile tocului, mi-am vândut sufletul capitalei. Căci vezi, breasla solitară a condeiului, de care vreau să ţi vorbesc, aici, după masă în clipa tihnită, nu e mai bine tratată nici în acest hârdău care-i Capitala; adică vreau să spun, că nici scriitorii din Capitală nu prea sunt scriitori; şi cari sunt nu stau în Capitală şi nu sunt arestaţi ca acei de aici şi cari nici nu sunt şi-s arestaţi; grea dilemă!... Aşa dar domnule cititor vreau să ţi vorbesc dtale în clipa asta despre soarta scriitorului tânăr provincial, în obtuzitatea care-l maltratează...

Dar poate dta te-ai supărat puţintel, în ceasul ista după masă, de o vorbă spusă cam fără lăcată; şi poate în gândul dumitale isteţ îmi ceri socoteală; de aceea, dragă domnule, scriu aceste şi vreau să spui că breasla — adevărata breaslă — a condeiului provincial e maltratată... Mai întâi în provincie poetul — acum dta râzi şi eu mă'ncrunt — nu e domnul oţ şi elegant cu ochelari şi cu buzunarele doldora de gazete necitite, poetul, zic, adică tânărul acela pletos, cu pălărie hăt! până colo, niţeluş trăsnit pentru dta, caraghios pentru onorabila dtale soţie şi periculos pentru copiii — câţi? să-ţi trăiască — dumitale, poetul acesta vreau să zic, este pentru obtuzitatea provincială nebun ofensiv, în stadiul de legat şi cu accese de stucheală peste semenii săi. Tânărul acesta, care a pierdut nenumărate nopţi în slovare, care a înghiţit nu ştiu cât praf în biblioteca onor urbei dtale, tânărul acesta, vezi, este nebun, iar băcanul din colţ este un om plin de cumsecădenie, dacă soţia dtale nu l-a găsit chiar inteligent...

Apoi tânărul acela, şi-aici dta eşti puţin surprins, n'a mâncat de trei zile, fie că n'a avut ce, fie că a stat chitit în casă şi a scris nişte alea zise poezii, de care spune onor. fiul dtale Nicuşor, crei la grădiniţă, când îl sui pe masă în faţa musafirilor; dar spuneam şi mă dusei cu vorba că n'a mâncat, poate, că n'a avut ce. Cum, vei zice dta, şi te'ncrunţi. Şi o să-ţi spun eu: tânărul ăsta s'a dus la cutare domn oficial să-i dea un post; fiindcă uitai să-ţi spun că tânărul ăsta nu se pricepe la nimic altceva decât la cărţi. Şi fiindcă a alergat el ba la cutare urbe să-l pună statornic la cărţi, ba la cutare ateneu să-l bage „surugiu la cuvinte" — că vorbeşte şi despre te mirice — şi nu l-a pus nicăeri; şi tânărul ăsta cumu-i mai rău; la facultate n'a mers fiindcă parale n'a văzut de un an decât în vitrina zarafilor; aşa dar profesor nu-i; şcolar nu-i; şi nu-i nici cel puţin ziarist, ca domnul cel oţ de care îţi vorbeam, fiindcă n'a chiuit muscăleşte când a păşit în pâine guvernul; şi nu-i nici intelectual ca dta ori ca soţia dtale; el este pentru toţi puţin ţicnit, şi puţin fără rost; pentru el este puţin flămând.

Bun, vei zice dta, dar când scrie poezii, şi aici vei ridica degetul mare şi următorul frecând între ele o monedă imaginară — nu iese, nu pică?!... Ei vezi, domnule cititor, nu pică, nu pică de nicăeri... Poezia, ştii ceea de estim? — care a publicat'o, a citit-o tot el. S'a citit şi într'un cerc de cucoane. Una, care a citit în tinereţe Genoveva de Brabant de nouă ori, şi de nouă ori a plâns când a găsit-o Siegfried pe Genoveva, a făcut şi o remarcă estetică, pare-mirse... Şi poetul nefiind nici intelectual, nici slujbaş, îndură mai departe foamea, fiindcă precum Capitala e largă la inimă cu toţi nepriceputii întru slovă, tot aşa provincia este obtuză. Destinul tânărului provincial şi poet este, sau să fugă din urbea dtale — oriunde — sau să rămână definitiv catalogat în lista nebunilor ofensivi şi inofensivi, proprietatea oraşului, fiindcă i-a întrat în cap că-i geniu, fiindcă îl avortează toate fituicile politice şi fiind că fondul cultural al Primăriei urbei cutare, a fost dat de dl. primar nepoatei dsale, o foarte aproximativă studentă, ca să plece la învăţătură şi care şi-a făcut cu banii ăştia rochii pentru baluri... Dar lasă, vina este şi a tânărului ăsta: nu vă 'njură el zicându-vă cu o vorbă nemţească, că sunteţi, ce-o fi aia? obtuzi?...

Familial şi nu familiar

Fiindcă au existat persoane intelectuale care nu ni-au crezut, şi mai mult: ni-au ironizat, persistând şi azi în neîncredere, atunci când în No. 1—2 anul III al Afirmării — Ianuarie—Februarie, scrisesem despre confuzia indicând deosebirea ce se face, ce trebuie să se facă, cu întrebuinţarea cuvintelor: *familiaL* şi *familiaR,* intervenim din nou, ilustrând cu câteva exemple din lucrările unor „îndreptăţiţi şi *îndreptători* ai scrisului",

lucrări *apărute între timp şi LA UN INTERVAL DE LUNI* după ce noi încrestasem confuzia.

Nu mai vorbim că despre întrebuinţarea lui *complet* şi nu *complect,* s'a convins „toată lumea". Dorim să se convingă, e satisfacţia la care ţinem şi avem dreptul, şi despre exactitatea şi întrebuinţarea lui *FamiliaL* şi nu *familiaR,* când e vorba de ceva referitor la familie, la neamuri, cum obişnuit se obişnueşte.

Iată exemple: De pildă dl. *GH. CĂLINESCU* profesor universitar de estetică la Universitatea din Iaşi, autorul celui mai desăvârşit studiu asupra lui Eminescu, criticul literar cel mai serios şi mai autorizat scrie în romanul său, cea mai bună lucrare până azi asupra vieţii târgoveţului. *„Enigma otiliei"* la pag. 76 cap. XVI şi peste tot unde vine vorba, în felul următor:

... *„Din păcate, sentimentalismul lui FAMILIAL se complica cu o mare lăcomie de a şi face o situaţie, prin FAMILIE, de a moşteni, de a că păta"* ... Lucrarea apărută prin Mai c.

Dl. *ROMUL SEIŞANU* ziarist şi publicist de înaltă clasă, cunoscut desigur publicului din nenumăratele-i articole şi lucrările: *„România în timpul răsboiului din 1916—18", „Bătălia dela Mărăşeşti"* ş. a. scrie în noua-i scriere apărută în Iulie c.: *AVENTUROASA VIAŢĂ* a lui *DESPOT-VODĂ* la pag.271 şi unde vine vorba: ... *„preocupat de desvoltarea culturii şi a protestantismului în Moldova, ca şi de înlăturarea unor obiceiuri şi moravuri dăunătoare vieţii sociale şi FAMILIALE ..."*

Dl. *I. C. PETRESCU* profesor universitar şi autor atât de cunoscut, scrie în studiul dsale: *ŞCOALE DE EXPERIMENTARE",* la pag. 95—97 şi regulat când vine cazul: *„mediul FAMILIAL, reuniunile FAMILIALE, în clase să domnească o atmosferă FAMILIALĂ ..."* etc. etc.

Dnii *A. TONEGHIN* şi *AL. BILCIURESCU,* în *PARAZIŢII TACÂMULUI,* pag. 122 şi urm. ..." *Prezentările de rigoare avură loc într'o atmosferă aproape FAMILIALĂ, fapt care-l surprinsese oarecum pe Pompi."* ...

Dl. *CEZAR PETRESCU. „Se va cerceta starea sănătăţii prin vizite medicale, prin anchete FAMILIALE."* ...

Ne oprim aci. Nu intenţionăm şi nu 'nţelegem să facem o întreagă bibliografie. Nu ne permite nici spaţiul şi nici prea mare interes nu avem. Am înşirat doar câteva exemple cari ni-au stat imediat la îndemână, din lucrările peste a căror lectură am trecut în ultimul timp. Cititorul să se lămurească şi să se convingă singur.

Inutilitatea unor şcoale

Despre inutilitatea întreţinerii unor şcoale licee comerciale, industriale, într'un cuvânt, profesionale, am mai scris demult. Anul trecut ni se pare şi tot pe vremea aceasta. Cu acea ocazie ni-am atras câteva duşmănii, multe clevete şi două refuzuri a revistei. Cu aceleaşi riscuri revenim asupra problemei.

Statul a desfiinţat o bună parte din şcoli şi bine-a făcut. Prea se 'nmulţiseră pretenţiile. A lăsat nestingherite în schimb pe cele profesionale, cum ar fi: comercialele, industrialele şi altele de acest gen crezând că încurajează şi îndeamnă către profesiunile libere, către independenţă şi demnitatea acelor profesiuni ca: meseriaşi, comercianţi etc. Şi măsura s'a luat fără a se întreba trecutul de nimic. S'a condus numai după optimismul cu care te 'nşală adeseaori viitorul. Sojurile acestea de şcoli n'au dat în trecut nici un comerciant ori altfel de liber profesionist care să nu aştepte biberonul bugetului statului. Cel puţin prin aceşte părţi. Pe-aci şi azi absolvenţii şi absolventele liceelor comerciale, industriale etc., abia aşteptă să între în vreo slujbă pe undeva „că doar suntem români, ce dracul, şi trebuie să se poată face ceva să mi se găsească şi mie un loc." „Studiile" îi îndeamnă, le dau dreptul, indiferent de natura lor. In Sătmar sunt frecvente şi cunoscute cazurile cu funcţionari absolvenţi de meserii, profesională ş. a.

Statul ar trebui să ia declaraţii scrise dela părinţii cari-şi dau copiii la asemenea şcoale că, dacă nu vor face meseriaşi, comercianţi, ori altceva potrivit cu şcoala ce-a isprăvit-o, nu vor putea avea nici o pretenţie şi *nu vor avea dreptul să facă vreo intervenţie.* Iar pe-acei ce-ar interveni, fraudulos, pentru slujbe, să-i pedepsească ca şi pentru tendinţă de inducere în eroare, de fals. Natural că şi statul ar trebui să încurajeze, la rândul lui, pe-acei cu însuşiri deosebite. Dealtfel ni se pare, acest lucru s'a şi plănuit. Nu trebuiesc tolerate, sub nici un motiv, şcoalele profesionale de orice fel, cari nu dau în fiecare an cel puţin câte câţiva, meseriaşi, comercianţi etc. Să fie constrânse, dar şi încurajate la aceasta.

•

Lacuna unor examene

„Instituirea examenelor pentru recrutarea acelor cu veleităţi de s. revizori şi revizori şcolari a sosit la timp şi-a fost binevenită. Numai că măsura are lacune. De pildă, dezideratul Asociaţiei Învăţătorilor din România a fost, şi ministerul Educaţiei a căutat să-l respecte în parte: *recrutarea organelor de control prin examene.* Dezideratul presupunea însă examene pentru *toate* organele de control nu numai pentru s. revizori şi revizori şcolari cum s'a ţinut şi cum nu-i nici un semn că se vor mai ţine şi pentru rest: inspectori

și inspectori generali. Dece adică să verifici capacitatea intelectuală numai a acelor mai mărunți, lăsând fără control tocmai pe-acei asupra cărora ar trebui mai intensificat? Echitabil ar fi ca, înăsprind examenele și îngrădind condițiunile, să se fixeze controlul posibilităților culturale și pentru ce'elalte organe de control necontrolate ca: inspectori și inspectori generali. S'ar putea întâmpla să se găsească și surprize dar și candidați cu alte pretenții și pregătire decât acelea de a fi s. revizori ori revizori. In definitiv totul e în funcție de veleități și dacă-i vorba de examene, dece prin examene severe dar cinstite, să nu se dea posibilitatea și-acestora din urmă să se realizeze?

Astfel de examene ar împlini și deziderатul Asociației Invățătorilor, așa cum a fost presupus de ea, ar fi o satisfacție dreaptă dată oricăror altfel de poate îndreptățiți pretenționși și nici pentru Minister n'ar fi greu deloc.

Const. Gh. Popescu.

Pentru carte

Dl AL. MIRONESCU, cu ocazia săptămânei cărții de anul trecut a publicat rândurile pe cari le reproducem mai jos:

.. Suntem o țară analfabetă, este adevărat din nenorocire nici știutorii de carte și nici chiar deținnătorii de diplome n'au înțeles că știința de carte nu înseamnă încă o ieșire din analfabet. Nu se mai numește analfabet, într'o accepție superioară, decât acela care trăește într'o permanentă tovărășie a cărților.

Lectura jurnalelor sau a fasciculelor senzaționale, nu salvează pe nimeni din ghiarele analfabetismului.

La noi în țară există, de bine de rău, o burghezie, care a făcut destule parale și care ar putea, ar trebui să dea o serioasă mână de ajutor cărții.

Iată ce spune în această ordine de idei dl. dr. Gărovină: „.. la noi în majoritatea caselor burgheziмei veți găsi atâtea obiecte inutile și de prost gust: ornamente de prost gust și de bâlci. Cu îmbrăcămintea luxoasă burghezimea noastră crede că a cucerit o ținută și o situație aristocratică și nu-și dă seama că parvenitismul din târg, cu imitații de gips și sticlărie colorată în loc de bijuterie veritabilă, această bogăție de suprafață nu reprezintă nimic.

Unicul obiect ce dă o distincțiune de aristocrație veritabilă omului, familiei și casei este cartea. Când întri în casa burghezului nostru nu știi ce să admiri când îți prezintă obiectele de lux, veritabile japoneze, chinezești etc. importate din o mică fabricuță din Cehoslovacia sau Made în Germany — aceste obiecte ale mojiciei.

Familia burgheză română e în stare să semneze polițe de bancă, pentru ca stăpâna casei să aibă aceleași nimicuri lustruite dintr'o fabrică străină ca și vecina sa, dar nu ar da, Doamne ferește, a zecea parte din aceste cheltueli pentru o duzină de cărți românești.

.. Ați încercat să vedeți ce citește soția unui funcționar român, ce citește un primar al unui oraș de zece mii de locuitori, un administrator financiar, un șef de gară, un căpitan, în provincie sau la București? Nimic*.

Iar mai departe spune: „In drumul meu spre Olanda, Belgia, Anglia și Germania am constatat că marea industrie contribue cu fonduri pentru a alimenta casele editoare de cărți naționale.

In țara noastră este totul **de făcut** pentru răspândirea cărții.

Dar această chestiune nu trebue mărginită la o simplă punere în scenă, cu domni îmbrăcați în frac și discursuri bine ticluite. Nu așa se servește cartea.

Cartea este unicul obiect de noblețe și singurul titlu de distincție.

Nimic nu poate avea o mai importantă rezonanță în sufletul tinereții, decât cartea. Precum nu poate exista un instrument mai puternic de educație, decât cartea.

Pentru ca între un vierme și un om să existe o deosebire, trebue să intervină freamătul paginilor de carte.

Sfiosul și bunul nostru pricten și coleg de muncă, prof. *Octavian Ruleanu*, a încercat o sfâșietoare durere pierzându-și mama.

Senzibilității și durerii sufletului său îndoliat îi alăturăm întregul nostru devotament și întreaga noastră înțelegere de prieteni.

Tranzmițându-i și pe-această cale, cele mai simțite condoleanțe, îl asigurăm că-i împărtășim întregul zbucium al inimei.

Gruparea *„AFIRMAREA“*

Buletinul „Astrei" Satu-Mare

Astra la Abrud

Astra s'a întrunit în cea de a 77-a adunarea generală, la Abrud, în zilele de 10, 11 şi 12 Septembrie c. Din partea Despărţământului judeţean a fost de faţă dl. prof. dr. *Eugen Seleş,* preşedintele Despărţământului şi directorul liceului Eminescu din loc.

Faptul că *Astra* s'a adunat la Abrud are o vădită indicaţie: *Moţii trebue să aibă altă soartă.* Greul început l-a săvârşit M. S. Regele când a intervenit activ cu iniţiativa reformatoare. Datoria de a urma calea rodnică revine însă guvernului.

„Asociaţia pentru cultura şi literatura poporului român" s'a născut dintr'o elementară necesitate a existenţei noastre etnice din Ardeal, Ea s'a înfiinţat la 1861. Imprejurările le vom vedea imediat. Deocamdată să definim momentul spiritual şi naţional căruia i-a corespuns întemeierea *Astrei.*

Pentru cunoscătorul istoriei transilvănene, anul 1861 coincide în viaţa românilor ardeleni cu pragul unei decisive orientări politice.

Revoluţia lui Iancu, falnicul crai al munţilor şi neistovitul izvor de mit, — s'a sfârşit doar cu un deceniu în urmă într'o unanimă tragedie a desamăgirii. Nădejdile românilor sprijinite pe fictiva justiţie imperială s'au fărâmat în pulberea amărciunii, iar din eroicul căpitan de oaste n'a mai rămas decât o ruină. După prăbuşirea lui Avram Iancu s'a deschis un gol în istoria românească ardeleană, un gol uriaş, care trebuia organic umplut cu o nouă activitate, în alt spirit şi cu altă metodă. Strivit de zidul castei dominante, eroismul romantic al generaţiei precedente părea complect lichidat. Se simţea deci nevoia unei acţiuni realiste, adaptată adică condiţiunilor create de nouile raporturi de forţă ale conducerii centrale. Expresia plină a acestei nevoi s'a închegat în Astra. Ea a venit ca o intruchipare proprie a năzuinţelor politice ce pluteau în văzduhul românesc al Transilvaniei. De aici neîntrerupta actualitate a *Astrei,* de aici importanta ei durabilitate.

Nu exagerăm dacă spunem că misiunea *Astrei* a fost aceea de a cuprinde conţinutul sufletesc al vieţii noastre în Ardeal. Şi în acest sens fără îndoială, că *Astra* s'a confundat cu însuşi destinul provinciei transcarpatine. Stăruim: nu s'a suprapus mecanic aşa cum deobicei o societate constrânge fondul lăuntric al realităţii, ci s'a contopit în devenirea existenţei româneşti ardelene. De pe urma acestei contropiri câştigul moral, de amândouă părţile, a fost imens. În primul rând *Astra* dobândit un prestigiu suprem, egal cu însăşi raţiunea fiinţării ei — şi în al doilea rând, naţiunea a recoltat un autentic beneficiu spiritual, fiind mereu ocrotită şi stimulată de forul asociaţiei.

Astra s'a alcătuit numai după ce în prealabil au fost înfrânte toate piedicele opoziţiei... guvernamentale. Intâia cerere s'a înaintat guvernului provincial la 10 Mai, 1860, fiind semnatăde peste o sută de persoane reprezentative.

Cei dintâi membri ai *Astrei* sunt: mitropolitul unit *Şuluţiu,* episcopul ortodox baroul *Şaguna* şi *Andrei Mocsoni.* Urmează apoi: *Aron Florian, Simion Bărnuţiu, Bajinca Damascean,* principele *Brancovan, Fontanini, C. Hurmuzache, Ion Maiorescu, Treboriu Laurian, Papiu Ilarian, Aron Pumnul, Scarlat Rosetti, Petre Suciu* (din Iaşi).

Să relevăm imediata adeziune a lui *Ion Maiorescu,* ardelean de obârşie dar director al liceului din Craiova şi a lui *Hurmuzache,* notoriul luptător bucovinean.

Astra a mobilizat din prima echipă conştiinţa românească de pretutindeni. E un merit uriaş care avea să dea cele mai îmbelşugate roade. Sentimentul solidarităţii naţionale căpăta un avânt indestructibil. Şi victoria finală trebuia să vie ca termenul firesc al unui îndelung proces de maturizare.

Tot ce a fost frământare şi sbucium de viaţă în Ardeal s'a polarizat aşa dar, în virtutea unei logici ireductibile, împrejurul *Astrei.*

Această participare necondiţionată a românităţii transilvănene la menirea majoră a *Astrei* e cel mai valoros omagiu ce i se poateaduce acum, în ceasul sărbătoririi.

Ca să înfăţişem cititorului felul de simţire al luptătorilor ardeleni să reproducem un pasagiu din discursul lui *Timotei Cipariu,* rostit ca răspuns la cuvântarea lui *Andrei Şaguna* în şedinţa de întemeinicire a asociaţiei:

„... Insă din toate aceste ruine, providenţa ne-a conservat încă aceste dureri cumplite, un tesaur nepreţuit pe care nu ni l-au putut răpi nici sabia învingătorului nici cruzimea tiranului, ce domnea pe corpul nostru, nici politica infernală; un tesaur născut cu noi dela ţiţele maicii noastre dulce ca sărutările mamelor când ne aplecau la sânul lor; — tezaur mai scump decât viaţa, tezaur pe care de l-am fi pierdut, de l-am pierde, de vom suferi vreodată ca cineva cu puterea sau cu înşelăciunea cu neomeneala să ni-l răpească din mâinile noastre, atunci mai bine, să ne înghită pământul de vii, să ne adunăm la părinţii noştri cu acea mângâiere că nu am trădat cea mai scumpă ereditate, fără de care nu am mai fi demni a ne numi fiii lor: limba, românească."

DARI DE SEAMĂ

CĂRȚI

Liviu Rebreanu — GORILA — roman în două volume, editura „Universala“ Alcalay — lei 140.

Fiecare scriitor mai mare, și dl. Rebreanu în această privință e printre cei mai mari, cu reputație și prestigiu scriitoricesc, se crede îndreptățit a scrie, și a formula reguli în scriere, după bunul plac, fără să mai țină seama de anumite legi stabilite de Academie, legi care călcate de alții constituiesc greșeli neîngăduite ce califică. In scierea de față scriere căreia i s'a făcut vreo patru-cinci ani reclamă și s'a așteptat cu înfrigurare pentruca după lectura ei să te simți oarecum nemulțumit, nesatisfăcut, în scrierea aceasta zic, sunt niște erori gramaticale, e o inconsecvență ortografică care te surprinde, te irită și te nedumerește.

Știm. Meritele autorului lui **Ion, Pădurea spânzuraților** etc., sunt și rămân incontestabile. Mai știm și aceea că dacă nu-i destul de ușor să știi, așa cum poate de pildă autorul **Răscoalei,** să dea viață frumoasă și trăitoare unui gând, nu-i mai puțin adevărat că nici destul de simplu nu-i să îmbraci acel gând în fraze corect ticluite din punct de vedere ortografic.

Ca fond **Gorila** își are meritul ei, merit specific dealtfel dlui Rebreanu, acțiunea învârtindu-se, ca și în **Sectarii** părintelui Agârbiceanu, numai că aci mai întregit și mai elocvent, în jurul politicului și-al mentalităților lui. Ca formă însă, ca ortografie, e de neînțeles. Și când te gândești că faima autorului **Crăișorului** a ajuns azi acolo încât mulți îl iau de exemplu în scriere, pentru a-și scuza eroile lor, nu știi ce să crezi. Dar pentru a nu se crede că vreau să fiu mai breaz decât e necesar și pentru a nu fi judecat, cum am mai fost, altfel decât mi-s gândurile și conștiința mea de cititor consecvent a tot ce apare, de cititor zic nu de critic, aerele de critic nefăcându-mi bine, pentru aceste motive voiu veni cu **câteva** citate pentru a se evidenția inconsecvențele ortografice, a se stabili greșelile gramaticale și a se hotărî de partea cui e dreptatea.

Scrie, de exemplu, dl. Rebreanu la pag. 125, „**vreo însărcinare**“ pentruca imediat dedesubt, pe aceeași pagină, să găsim „**vre-o** două luni“; la pag. 189 „**vreo** speranță“, la pag. 346 „**vre-o** taină“; la pagina 190 „**vre-o** două săptămâni“; pag. 353 „**vreo zece zile**“; pag. 380 „**vreo zece**“ etc. și cu **vreo** merge mereu când **vre-o, vre'o** ori **vreo**.

Continuând, dăm peste inconsecvențe și mai grave. Pagina 222 „**l'am** botezat“; 225 „**l'ar** servi“; 227 „**l'a** mai văzut“, „**l'a** arătat odată și tot așa până la pag. 301 unde: „**l'a** prețuit“, ca în rândul imediat următor, aceeași pagină, „**l-a** socotit“; apoi: pag. 302 „**l-a** mai împăcat“; 304 „**l-a** zărit“; 308 „**l'a** izbit“; aceeași pagină: „**l-au** înconjorat“; „**l-au** scăpat“; 324 „**l'ar** fi pălmuit“;; 334 „**l-ar** fi căutat“ pentru ca la 336, pe aceeași pagină să întâlnim: „**l'a** cuprins“ și imediat suprapus, „**l-a** facut“. Exact la fel în pag. 388: „**l-a** iubit“ pentruca dedesubt să-l găsim îndată pe „**l'a** suspectat“. Idem pag. 550, „**l-a** tratat“ și în continuare „**l'a** insultat“ și tot mereu așa, dela început până la pag. 222 și dela 550 până la sfârșit.

Mai departe: la pag. 282: „**complect diferit**“; 312 „completul el“; 317 „**complectă** Pahonțu“; 495 „beznă **completă**“ ș. a. m. d.

Așa e scris întregul roman pe care l-am așteptat atâția ani, deși, după cum am mai amintit, nu-l peste măsură, însă are personagii bine conturate, acțiune vie și tulburătoare uneori, stil limpede și precum s'a văzut, nu puteam mai mult din lipsă de spațiu, ortografie groaznică.

Imi dau seama că autoritatea dlui Rebreanu nu sufere; române întreagă, nezdruncinată. Nici n'am intenționat aceasta și nici n'aș putea, chiar dacă aș vrea să-mi treo peste sentimentele adânci ce le nutresc pentru autorul **Ciulendrei.** Am găsit însă ocazia și-am vrut numai să atrag atenția acelora care-și însușesc reguli de scriere — A. Philippide se servea cel puțin numai de liniuță, peste tot — după cum văd că scriu unii din marii noștri scriitori. Atât.

*

Dela CHATEAUBRIAND la MALLARMÉ, antologie de critică franceză, literară, editată de Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II“. Lei 100.

Când mă gândesc că această splendidă lucrare de „**antologie de critică franceză, literară**“ și nu de simplă „critică literară franceză“, nu va avea cititori de nici un fel prin aceste părți, mă mâhnesc și mă scandalizez. Imi vine să iau cartea sub braț, și cu ea să colind pe la cei doi, trei, cunoscuți cu care înțeleg să discut, câte odată, câte ceva și serios. Și-am s'o fac. Banalitățile provinciei legate de convenințe stupide și axfisiat de balivernele diverselor romane, ce-s obligat adesea să le descifrez, mă fac uneori să mă retrag în tovărășia, nepretențioasă, a lecturilor de orice fel. Rar am însă ocazia să mă

aleg cu câte ceva depe urma lecturilor.

In volumul acesta de **„antologie de critică franceză, literară“** tradus și întocmit cu multă pricepere de neobositul maestru **PERPESSICIUS** și cu care Fundația pentru Literatură și Artă „Regele Carol II“ își inaugurează noua sa colecție **„Critica“**, am găsit un tovarăș prețios care m'a ajutat să câștig ceva fără să mă obosesc, care m'a sfătuit fără să mă necăjească.

Urmărind „să pună la îndemâna unui cât mai larg public cetitor, textele literaturii critice, de pretutindeni și chiar din toate timpurile, pe cele mai celebre ca și pe cele mai puțin cunoscute“, în volumul de față **„Dela Chateubriand la Mallarmé“**, apar nu numai criticii profesioniști, dar și poeți și romancieri, cari, în afara activității lor literare, au mânuit critica literară cu multă pricepere „marcând epoca lor cu sigiliul unei puternice personalități“. Găsim de pildă, în acest sens, **Chateaubriand, A. de Musset, A. de Vigny, Balzac, Merimâe, Baudelaire, d' Aurevilly,** V. Hugo, **Th. Gautier,** ș. a. până la Mallarmé, critici și critici scriitori.

Fundația Pentru Literatură și Artă „Regele Carol II“ aduce un real serviciu publicului serios, care n'are timp și posibilități materiale de a cutreera țări și biblioteci, dar care e dornic de a seinstrui, printre ocupațiile și obligațiile de care-i legat.

*

Cluceru Dinu — SUFLETE NOI — roman editura Universala Alcalay, 120 lei.

Dacă reținem, dela început, unele greșeli de ortografie, nu înseamnă că disprețuim nebănuitele frumuseți de povestitor și dureroasele realități ce ni le descoperă autorul în această admirabilă scriere în două volume.

Suflete noi e romanul care te înduioșează și distrează prin stilul lui ușor și limpede, te revoltă și povățuiește prin ceeace-ți descoperă atât de măestrit. In cele peste cinci sute de pagini cititorul va întâlni toate ticăloșiile și matrapaslâcurile parveniților postbelici. I se va înfățișa uriașul tablou al destrăbălărilor progeniturilor parveniților și-al prietenilor lor... „îmbogățitul de răsboi, îngâmfat și îndrăsneț în acțiunile lui; îmbogățitul politic, arogant și obrasnic; vechiul rentier umil și șters astăzi; cavalerul de industrie distins și îmbrăcat elegant, sfidător și insinuant în urmărirea unor afaceri. Oameni cari au fost și nu mai aveau ce pierde, oameni cari căutau să parvină, străini cari urmăreau plasamente sigure... Femei și fete tinere cu nervii și simțurile tocite, sau prea ascuțite în căutarea unor plasamente cât mai profitabile. Tineri cu titluri mai mult sau mai puțin veritabile, unii în căutarea unei situații, alții ca să-și treacă timpul într'un capriciu de scurtă durată.“ „Snobul cel mai rafinat, alături de arivistul cel mai îndrăsneț; demagogul fără conștiință, lângă naivul incorigibil; jucătorul cel mai frivol, falsul gentilom cu ifose, omul care trăia numai din expediente, ca și seducătorul cel mai obrasnic.“ ...

Toți pezevenghii aceștia fiind ocrotiți de-o presă aparte care le făcea atmosferă favorabilă și susținuți de câțiva puternici ai zilei. Desfrânările neînchipuite se petrec în București cu știința acelor puși să vegheze și să ocrotească moravurile. Intortocherile drumurilor cari au făcut oameni avuți și sfidători pe niște șnapani ca **Velniceanu și Rareșteanu,** piratii banilor și mizeriei omenești care **„nu iertau o centimă unui nevinovat datornic, dar care pentru orgoliul și vanitatea lor personală și-a familiei, cheltuiau într'o zi o avere“,** va încremeni și desgusta pe omul muncitor idealist.

Neomenescul, desfrâul și falșitatea personagiilor cari formează subiectul acestei lucrări, va da de gândit lectorului și-l va instrui pentru viață. Efectul tendințelor autorului e cu atât mai mare cu cât personagii de teapa: **Velniceanu, Rareteanu, Alterescu, Gica, Jeni, Leontina, Tauți Mirea, Adina Matei Ghioceanu** etc., sunt puse în comparație, pentru a te isbi mai tare contrastul, cu oameni de omenie și de caracter ca: **Al. Cristodor, Farkaș, Maria, Varvara Rareșteanu** și **Ana Velniceanu.** In **Victor Joldea** s'ar putea regăsi oaia pierdută.

Suflete noi e romanul care va cuprinde în mrejele lui sufletul cititorului pentru a-i deschide ochii asupra semenilor și-a apucăturilor lor ademenitoare. Autorul e în situația mediculuț care-ți deschide ochii asupra urmărilor unei boli, boală pe care o ignorezi furat de simțuri și îndemnat de „prieteni“. **Maria Cristodor** exemplifică de minune îndemnul doritor al simțurilor și dezisteresul falș al prietenilor. Dar peste unele ticăloșii de natura celor atât de decent și frumos destăinuite în paginile acestui roman, am dat și noi în mediul în care ne irosim bruma de viață. Cu personagii ca **Velniceanu, Rareșteanu** or **Ghioceanu** etc., azi pocăite și ipocrite fiind îndestulate, ni-am întâlnit adesea. Peste ticăloșiile lor din trecut s'a așternut uitarea, atât de specifică Romălui, iar lângă acțiunile lor din prezent tronează și amenință atotputernicia banului lor necinstit, corupător și distrugător și-a câtorva cozi de topor bune la toate.

Const. Gh. Popescu.

BĂBOJ

Pentru lămurirea unui *puțin cam foarte* **nelămurit**

„Mediul nu poate face inteligent pe — un înapoiat din naștere.“

Crezi că mediu-i garanție
Să te știi inteligent?
Nerozie!

Ereditatea, bădie,
Hotărăște elocvent
Să se știe!

C. G. Popescu.

•

Reviste bune

LANURI, apare la Mediaș sub conducerea lui MIHAIL AXENTE și a subtilului poet GEORGE POPA. Ultimul număr aduce printre altele colaborarea dlor: GEORGE POPA, MIHAIL AXENTE, NIC. ALBU, LADMISS-ANDREESCU, ION ȘIUGARIU, OVID CALEDONIU, ANTON BALOTĂ, ION TH. ILEA, CLIRGIL GHEORGHIU etc. Plină de sevă și gând românesc, revista aceasta este una dintre cele mai de seamă publicațiuni ardelene. O foarte sinceră strângere de mână din partea noastră.

•

UNIVERSUL LITERAR, printre multe lucruri interesante, se ocupă și cu problema literaturii provinciale. Nu de mult dl. *Victor Papilian*, eminentul profesor și literat dela Cluj, a publicat în coloanele lui un articol de mare însemnătate pentru noi, intitulat *„Despre revistele ardelene“*, iar colaboratorul nostru, dl. *Ion Șiugariu*, a căutat să ducă mai de parte această problemă, ocupându-se în două articole bine scrise, despre *„Tânăra lirică ardeleană“*. Un fapt care ne bucură.

•

DECALOGUL, este o frumoasă realizare tinerească, pe care un mănunchi de intelectuali ardeleni, stabiliți la București, o oferă cu inima sinceră cititorilor iubitori de frumos și de cuvânt ales. Desprindem îndeosebi râvna și activitatea dlui CORIOLAN GHEȚIE pe care-l știm și din alte publicațiuni, un tânăr de talent și cu serioase posibilități literare.

INNOIREA, este o revistă simpatică scoasă de dl. *Tiberiu Vuia* la Arad. Apare bilunar.

•

FRONT LITERAR, apare la Brașov condusă de o grupare tinerească, în frunte cu V. SPIRIDONICĂ. Ultimul număr oferă toate garanțiile unor aprecieri elogioase. Colaborează: MIHAIL CHIRNOAGĂ, ION SOFIA MANOLESCU, ION ȘIUGARIU, ȘTEFAN BACIU, GEORGE MENIUC, PETRE PAULESCU, E. AR. ZAHARIA, VINTILĂ HORIA, OVID CALEDONIU, etc.

•

EXPOZIȚIA CĂRȚII. Am văzut-o la București și am rămas desiluzionat. Un fel de expoziție fotografică, cu bilet de intrare. Poeții și scriitorii așteptau la poartă și se certau cu dl. polițist, care nu-i lasa să între pe gratis. Inauntru miros de scândură și de var proaspăt. Dnii autori te privesc melancolic din rame. Se plictisesc de atâta amarnică singurăate. Doar dl. *Iorga* își numără cele peste o mie de volume, surâde satisfacut în barbă și se gândește să-i ridice pentru la anul un pavilion propriu. Acolo, desigur, dl. polițist de la poartă va fi înlocuit cu dl. *Georgescu-Cocoș*. Să nu se mai certe poeții. Vor fugi de frică. Ca găinile.

SERGIA BĂITANU.

„Avertisment public“

unui cunoscut care crede, numai ce vede.

„Comit“, când vreau, și poezii
Așa să știi
Iubitule, ce-mi porți necaz
Fiindcă-s mai breaz!
Am martori, pentru-acest cusur,
Și pot să jur.

Fii precaut, căci viersul meu,
Taie din greu
Când am de gând ca să-l „comit“
Pentr'un trăznit.

Deaceea zău, te rog: păzea
Din calea mea!
N'aș vrea să te conving, să crezi
In stele... verzi.

CONST. GH. POPESCU

Afirmarea

Literară—Socială

EDITATĂ DE „ASTRA", DESPĂRŢĂMÂNTUL SATU-MARE

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU ŞI OCTAVIAN RULEANU **ANUL III — No. 9. — SEPTEMVRIE 1938**

Redacţia şi administraţia: Satu-Mare, Str. Moldova Nr. 53.

Biblioteca Universităţii Iaşi

afirmarea

Fondatori:
Const. Gh. Popescu
şi
Octavian Ruleanu

Anul III. - No. 10-11. **OCT. — NOV. 1938.**

In acest număr semnează:

LUCIAN BRETAN
GEORGE DANUBIA
LEONIDA SECRETEANU
ST. POPESCU-SEGARCEA
EUGEN HUEDIN
CONST. VIRGIL GHEORGHIU
GEORGE MENIUC
C. PÂRLEA
RADU STANCA
VICTOR MĂGURĂ
GEORGE PETCU
EM. PAPAZISSU
D. HINOVEANU
D. CINOVA
E. AR. ZAHARIA
N. VAJ.
PETRE PAULESCU
OCTAVIAN RULEANU
CONST. GH. POPESCU

I. RENȚEA:
„Spre casă.“

Exemplarul Lei 10

BIBLIOTECA UNIVERSITĂȚII IAȘI
13 | 9 DEC. 1938

AFIRMAREA

APARE LUNAR

Redactori :

Const. Gh. Popescu
şi
Octavian Ruleanu

SPRIJINITORII REVISTEI: dr. Ştefan Anderco, dir. Augustin Baciu, prof. Gavril Barbul, dr. Lucian Bretan, farm. **Alexe Nan, ing. Zeno Spârchez, dr. Eugen Seleş, prof. Silviu Tămaş.**

Colaborator artistic: I. Rentea.

— Rugăm stăruitor pe toţi cititorii noştri să binevoiască **a ne achita abonamentele.**

— Redacţia şi Administraţia Str. Moldova 53 Satu-Mare.

ABONAMENTE:

Particulari — — — — —	Lei 100
De sprijin — — — — —	„ 300
Pentru instituţii — —	„ 400
Exemplarul — — — —	„ 10

TIPOGRAFIA „PRESA LIBERĂ" SATU-MARE

Afirmarea

Literară—Socială

EDITATĂ DE „ASTRA", DESPĂRŢĂMÂNTUL SATU-MARE

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU ŞI OCTAVIAN RULEANU **ANUL III — No. 10—11. — OCT.—NOV. 1938**

Reacţiunea românilor Ardeleni în era Apponyiană

Documente Sătmărene

de LUCIAN BRETAN

Partidul Naţional Român din Ardeal, în conferinţa sa dela 11 Ianuarie 1905, la Sibiu, votează părăsirea „pasivităţii" şi adoptarea, pe toate tărâmurile, dar în deosebi a „activismului" politic.

Rezultatul s'a înregistrat îndată. Au fost aleşi în Parlamentul unguresc mai mulţi deputaţi români Transilvăneni, cari făceau parte efectivă din Partidul Naţional Ardelean.

Această acţiune de „activism" politic a fost precedat de o mişcare la fel pe teren cultural şi economic. Bătrâna „Astra", pe acele vremuri încă tînără, şi băncile româneşti din Ardeal, cum au fost: *Albina, Sălăjana, Silvana, SĂTMĂREANA"* sau altele, acţionau din plin în cadrele atribuţiunilor lor culturale sau economice întru deştep tarea sau susţinerea elementului etnic românesc din Transilvania.

Desigur, la început, „activismul" parlamentarilor români Ardeleni, a lăsat de dorit din punct de vedere al intransigenţei naţionale. Abia elementele mai tienre ca: dr. Iuliu Maniu, dr. Alexandru Vaida-Voevod, dr. Aurel Vlad, dr. Teodor Mhalyi şi alţii duc un suflu nou, mai animat şi mai pasionat în luptele politice şi în viaţa parlamentară de pe malul Dunării.

Dar dacă intransigenţa pe teren politic s'a adoptat mai domol şi mai cu socoteală — aceasta datorită şi altor factori multipli de ordin internaţonal — lupta pe tărâmul economic şi cultural a fost dintru început cu atât mai dârză şi mai folositoare poate.

Anume: *„Românul Ardelean ţinea la limba lui mai mult caşi la viaţa lui"* — constatare făcută de Bonfinius, marele cărturar al celui mai glorios Rege al Ungariei, Matei Corvinul. Pentru păstrarea acestei comoare de mare preţ, a *limbei* sale, românul Ardelean avea două cetăţi inexpugnabile: *BISERICA* (greco-orientală ca şi greco catolică, deopotrivă) şi *ŞCOALA CONFESIONALĂ* a celor două biserici naţionale conduse de slujitorii lor: *Popa şi Dascălul!*

Desigur că diriguitorii Ungariei vechi au sesizat şi ei imediat marele pericol ce implica pentru dânşii şi pentru unitatea statului ungar faptul păstrării limbei din partea multiplelor naţionalităţi cu cari era împestriţat statul lor dinlăuntrul hotarelor vechi. Era firesc pentru ei ca să se sesizeze pe aceasta chestiune, mai cu seamă de când românii în special duceau ofensiva lor de redeşteptare şi întărire nu numai pe teren bisericesc şi şcolar, dar şi pe cel economic şi cultural îndeosebi. Sunt dovezi că, activismul politic al românilor Ardeleni nu i-a supărat în aşa măsură — dimpotrivă au exaltat de bucurie legănându-se în iluzia, că românii au înţeles să iasă din pasivitate şi să contribue „activ" la propăşirea Ungariei — precum îi supărase şi stângenise activitatea culturală şi socială, ale acestora.

De aceea apoi, imediat după doi ani dela înaugurarea activismului politic al românilor, s'a inaugurat şi din partea ungurilor — în anul 1907 — o reacţiune de contracarare pe teren cultural,

care a trecut apoi și la cel economic, cunoscută sub denumirea cu un termen generic: „Era Apponyiană". Aceasta eră a durat neîntrerupt până la desrobirea finală, până la Unirea de veci dela 1 Decembrie 1918 dela Alba-Iulia, angajând o luptă strânsă pe viață și moarte în toate domeniile vieții de stat și politic sau sacial dintre stăpânitorii unguri și stăpâniții români din Transilvania.

Conducătorii unguri știau prea bine că un grupuleț de 5—10 sau 20 parlamentari, oricât de intransigenți să fi fost ei, erau cu mult mai puțin primejdioși acolo în Parlamentul maghiar, decât a fost marea pleiadă de preoți, învățători sau intelectuali români ce activau intens în cadrele „Astrei", pe la Congresele bisericești sau adunările școlare, ori alte Reuniuni cu caracter național. De aceea apoi ei și-au transpus armele de distrugere a elementului românesc, de pe terenul politic pe cel cultural și economic, dar în special pe cel dintâiu. Lozinca erei Apponyiene era: „Nyelvében él a nemzet! — Un popor trăește prin limba sa!" In consecință firească deci, ca să distrugi un popor, trebue mai întâiu să-i răpești limba.

Pornind cu aceasta lozincă, bărbatul de stat ungur contele Apponyi Albert a început marea sa campanie de construcții școlare până în cele mai întunecoase unghere ale țării locuite de români și numai de români, în Transilvania. Au fost aleși învățători dintre cei mai șoviniști și bine pregătiți, cari au venit între elementele de altă naționaltate din fosta Ungarie în postura unor adevărați proconsuli, bucurându-se de toate avantagiile materiale și morale din partea Statului Ungar. Față de aceasta o prigoană nemaipomenită s'a pornit împotriva instituțiunilor culturale românești, a școalelor confesionale și-a biserici, cu scopul de a se scoate limba română chiar și din biserici — nu numai din școale. Județul nostru Satu-Mare a cunoscut și el din plin această prigoană E suficient să ne referim la cauza Hajdudorogului și la faimosul proces al Părintelui Ioan Muresanu din Moftinul-Mic și-a credicioșilor săi, care și azi mai stăruie încă vie în amintirea tuturor românilor Sătmăreni, căci eroii acestui epilog de epopee națională mai trăesc încă numeroși.

Oricât de strașnică să fi fost însă reacțiunea ungurilor, nici rezistența românească n'a fost mai pre jos. Zadarnic s'au ridicat clădiri impozante și s'au recrutat elemente destoinice și insuflețite maghiare pentru școalele de stat unguresc. Românașii — vorbim de țărani — au rămas veșnic refractari însușirii acestei limbi ai opresorilor. Luptele contra Hajdudorogului, a tentativei de a înlocui limba liturgică română din biserici, sunt cunoscute. Sătmarul și-a avut pe reprezentanții săi glorioși.

Dar nu mai puțin de puternică fusese reacțiunea contra tendințelor de maghiarizare ale ungurilor și în alte straturi sociale românești. Solidaritatea românească Ardeleană nici aici cu nimic n'a rămas mai pre jos ca și în alte domenii. Orășenii, intelectualii, conștienți de rolul lor de îndrumărtori ai țărănimei se organizează în cadrele „Astrei" desvoltând o activitate propagandistică uimitoare. Echipe de propagandă se formează cari cercetează veșnic satele ducând lumină și îmbărbătare, iar de aci însușindu-și tradiție și dârzenie.

Nimic mai elocvent decât acest document pe care îl dăm în întregime despre modul cum înțelesără românii Ardeleni să reacționeze față de ofensiva brutală de desnaționalizare a erei Apponyiene:

Iată documentu':

„DECLARAȚIE.

Subscrisul declar prin aceasta, că m'am înscris de membru *fondator — pe viață* — la „SOCIETATEA pentru FOND de TEATRU ROMÂN" și că mă oblig ca taxa de Cor. 200 adecă Două sute coroane să o plătesc la cassa acestei Societăți în rate anuale de 10, adecă zece Coroane și prin urmare în termin cel mult de zece, respective douăzeci de ani dimpreună cu interesele de ——% după suma taxei restante.

Pentru cazul, dacă nu mi-aș plăti regulat fiecare rată anuală cel mult până la 1 Iulie a respectivului an, mă învoiesc ca întreaga taxă restantă să se considere ca fiind scadentă și să se asigure prin întabularea dreptului de pemn (zálogjog) pe averea mea nemișcătoare descrisă în prot. fund. al comunei Nr. —— fără ca să mai fiu ascultat asupra acestui lucru, iar eu să pot fi împrocesuat pentru incasarea taxei cu toate accesoriile între cari și eventualele spese de întabulare înaintea acelei judecătorii cercuale, pe care și o va alege numita societate.

Această declarație o am cetit, înțeles și apoi subscris respective semnat cu mâna mea proprie în prezența martorilor.

Baia-Mare în 30 Iunie 1911 (ss) Ioan Dumbrăviceán, ziarist N. Bánya. In prezența noastră: (ss) N. Tirea martor, (ss) Iosif Pataki martor."

Precum rezultă din acest document, intelectualitatea românească dela orașe nu numai că a luat parte activă la acțiunea de redeșteptare și culturalizare a țăranilor dela sate și la strângerea rândurilor cu aceștia, ci au mai adus și jertfe bănești considerabile întru realizarea idealului nobil și patriotic.

Nici o diferențiere de poziție socială n'a fost cunoscută atunci, când trebuia să-și pună cineva munca sa la contribuție pentru națiune. Ei au muncit de zor fără a sconta un rezultat imediat, mângăiați doar în subconștientul lor cu sentimentul unei datorii împlinite față de neam. Dacă evenimentele ce au urmat au făcut ca idealul: *Unirea de Veci,* să fie îndeplinit mai de vreme precum credeau acești protagoniști, faptul nu

poate decât să le sporească azi fericirea şi mulţumirea lor, că „luptă bună s'a luptat". Împlinirea visurilor este singura şi cea mai bună recompensă ce le putea să le vină pentru străduinţele şi jertfele depuse pe altarul Naţiunii.

Toată această reacţiune împotriva tendinţelor de desnaţionalizare din „era Apponyiană" a fost condusă de aceiaşi luptători cari figuraseră caşi conducători politici. O conducere genială căreia i-a dat concursul întreaga suflare românească dela sate şi oraşe, deopotrivă.

Unde am fi fost oare, atunci când s-a dat marele examen din trecutul apropiat, dacă nu ar fi fost şi aceşti modeşti precursori, mici piese de mare importanţă dintr-un mecanism complicat?

Ce s'ar fi ales din Neamul Românesc din Transilvania, condamnată la peirea culturală prin reformale şcolare şi eclesiastice ale „erei Apponyiene", dacă nu s'ar fi născut reacţiunea vie şi puternică a multor asemenea luptători căzuţi în anonimat?

Insă, în loc de a ne pune ipoteze teoretice, să ne dăm seama de prezent şi învăţând din pilda lor din trecut, să se pregătim a înfrunta viitorul.

Moarte atee

Auzi. Oraşul a îngenunchiat pe drum
Cu trotuare de noapte şi ploae.
Fără niciun luceafăr mare cât un Dumnezeu
Sunt singur cu spaima mea în odae.

Cât de nevrednic m'am făcut de îndurarea Lui.
Ucigaş de idoli cine m'a uns?
Cine mi-a mânjit ochii cu besnă? Cine?
Piei, Satană! Ţi-am slujit, ca un nemernic, îndeajuns.

Poate şi-acum mai umblă strigoii pe străzi!
Străină moarte, te mai sbaţi între cătuşe şi bici?
N'ampornit spre un liman mai luminat?
Străină moarte, te simt lângă suflet — aici.

Ei, cine mă chiamă? Cine mă strigă?
Mi-e inima mai umilă ca trăirea Ta.
Doamne, Doamne, nu te ascunde 'n biserici,
Priveşte: pe uşă s'a strecurat Cineva...

LEONIDA SECREŢEANU

Requiem

Sub anotimp cu creangă de mărgean,
Cu aer vânăt ca o pleoapă
Ce a privit prea mult — ochean —
Prin infusorii lucii nu din apă.

Prin liniştea de clorofilă şi oţet...
Mai aspru ca ursinii şi mai crud
Ca lipitoarea, acvatice poet,
Rămâi lipit de fund de plânset ud.

De plânset ud rămâi lipit de-azur,
De fundul apelor şi-al lacrimei
Rămâi — o crinoidă şi-un holtur —
Lipsit de nervi cu roca inimei.

Ca amprenta vitriolului pe unghii,
Aşteaptă vindecarea — zi cu soare —
Sau veacul, anul, clipa să te 'njunghii
Ca să pluteşti fosfor pe mare...

Usucă-ţi ochii — adâncuri în detaliu
Cu ape verzi, polipi şi fiere —
Incheagă-ţi sângele — coraliu
Să auzi atunci cum nime nu te cere.

Cum înfăşat — scafandru în cristal
Săruţi pe cauciuc ucigaş buză
Şi simţi prin foşnetul de val
Apropierea încoloră de meduză...

Sagace fii cu trestii or liane;
Nu-ţi alipi plămânii — flori la geam
Să le sărute — apusuri diafane:
In anotimp, c'an mări, sidef din ram.

Opreşte-ţi tremurul tulpinei în lagună
Şi tremurul vibrat într'un poem,
Ucide-ţi ochii, cugetul de lună
Şi unge-ţi fundul cu fosfor de requiem.

GEORGE DANUBIA

Desamăgire

Ţi-am dat să-te 'mbeţi din plin
Din vinul dragostei mele...
Şi'n nopţi brodate cu stele
Mi-ai dat cu sila să-ţi sorb
Intocmai ca unui orb,
Perfidia-ţi de pelin!...

Din cuvinte — grâu de aur —
Ţi-am făcut sfinte prescuri:
Foamea 'n veci să nu înduri!..
Tu din pleavă şi neghină
Mi-ai dat pâine şi meschină,
Ai stropit-o şi cu laur!...

STELIAN POPESCU SEGARCEA

Fragment din „Hidalgo"

de EUGEN HUEDIN

A doua zi de dimineaţă sunt trezit din somn de bătăile în uşe ale omului de serviciu. I-am deschis repede şi el întră în odaie cu pachetul lung de schiuri.

— E o vreme afară pentru plimbat... o minune.

— E lume multă aci la voi?

— La hotel?

— Nu, în oraş.

— Oho, destulă, numai să mergi pe munte. să-i vezi cum pleacă dis de dimineaţă. Ei zic că sunt sportivi.

Am înălţat din umeri, în semn că mă plictisesc repede, el a plecat, închizând cu băgare de seamă uşa, mai dorm încă prin camere locatari.

Incercarea mea cea mare acuma este să-mi dau seama de tot ceiace va trebui să fac în ziua aceasta.

Mă simt fericit în calea mea fără ţintă, ca idiotul ce nu-şi poate făuri un scop în viaţă şi nici nu simte nevoia de aşa ceva. Totuşi mă grăbesc. M'am îmbrăcat foarte repede, am un costum nostim de tot, pantaloni gris, vărgaţi, strânşi sub genuchi cu o curea de piele, cu catarama nichelată. Centură groasă, cu buzunărele în cari încap: pahar, cuţit, furculiţă, iar pe picior atârnă un târnăcop mic, un portbonheur. Pe corp un tricou alb, cu guler resfrânt, un fular în jurul gâtului şi o căciulă frumoasă, pe vârful capului.

Sun ca să-mi aducă în cameră cafeaua cu lapte, deşi în regulament scrie că restaurantul serveşte numai în sălile sale. Cred că o gustare de dimineaţă va fi excelentă, ca să înlesnească pentru mai târziu digestia prânzului.

Pe la opt şi jumătate mă cobor jos în hal'ul hotelului, urmat de un hamal, care îmi poartă schiurile. Mă simt mult mai uşor, de par'că hainele albe ar fi butii cu hidrogen. Nu, este doar sufletul care tresaltă de bucurie, când te vezi atât de bine. Traversez hal'ul în mijlocul privirilor dese, ochii cucoanelor tinere şi ai domnişoarelor prea parfumate, se îndreaptă spre mine. Plutesc, nu altceva. Mă închipui întovărăşit de un prieten genial, băiat de spirit şi bun de viaţă. Ii şoptesc imaginar:

— Se cunoaşte că suntem băieţi de bani gata. Numai biata mamă să mă vadă cum îi risipesc paralele, dar tata? Toţi banii lor, de o viaţă întreagă, strânşi cu economie, cu avariţie, eu îi cheltuesc pe fleacuri.

— Ce-ţi faci inimă rea? Crezi că tu eşti cel ce faci răul cel mare? Priveşte în jurul tău, oamenii prăpădesc banii toţi pe fleacuri. D'aia-i ban, să se ducă. E rotund, să se rostogolească şi-i de metal, ca să sune. Cine te aude cu sunet în buzunar, se închină, te preamăreşte, te înconjoară cu o dragoste frăţească, nemaipomenită.

— Dar, vezi bine, banii altora, ai acelora cari spui că-i dă pe fleacuri, tot de pe fleacuri or fi câştigaţi, pe când bruma mea de avere e strânsă ban cu ban, din muncă, din sudoare.

— Prea faci pe moralistul, mă dojeneşte amicul.

— Conaşule, vă stă bine cu o lulea. Un vânzător ambulant de mărunţişuri mă întâmpină la ieşire, oferindu-mi un lucru perfect inutil.

— Nu fumez, i-am răspuns, nu fumez cu luleaua.

— Nu-i nimic, vă aranjează. Doi poli conaşule, e de os de maimuţoi.

— Iei un pol? altfel nu-mi trebue.

— Treişcinci conaşule.

Văd bine că am dat peste un om, care cu tot dinadinsul, voeşte să câştige o pâine cinstită.

Scormonesc prin buzunarele pantalonilor şi găsesc ceva mărunţiş. Ii întind şi iau în schimb pipa cea mult dorită de el. Imi mulţumeşte, făcându-mi o urare gratis, ca să-mi ajute dumnezeu pe munte.

Hamalul schimbă schiurile pe umeri şi cu o mână scoate o pungă de piele dela brâu.

— E tutun calitatea 'ntâia, încearcă o pipă, să vezi ce bunu-i, îl am dela cumnatul Costică, are pământ în Ialomiţa, ce mai tutun face.

Umplu pipa şi o aprind, după un sistem, pe care mi-l arată el. Eram cnnvins că fumul aduce căldură, dar te înneacă doar. Cei cari fumează, au alte cauze, cari îi fac să nu se lase de el.

Dar mai a'es cei cari îl iau prima dată, nu fac decât pentru a experimenta un sentiment insipid de emancipare. Fumând, îmi piere orice iluzie asupra acestei patime. Nici una din patimile omeneşti nu au vreo va'oare, e numai obişnuinţa, tocmai asta le face succesul.

Cobor pe străzi, urc pe altele, sprijinit în bastoane lungi şi drumul îmi pare frumos. Prin centrul oraşului, mă privesc într'o vitrină Desigur că-mi stă foarte bine, cu pantaloni vărgaţi şi cu luleaua în gură.

Prin oraş se plimbă lume multă, sunt unii cu figuri obosite, îngălbenite, abea acum ieşti din sălile de jocuri, respiră cu greu aerul rece, tăios. Soţiile îi urmează uneori, alteori sunt nişte burlaci, plini de vitii şi bani. Sub paşii lor zăpada amuţeşte, se roşeşte, obrajii lor fără sânge, însângerează inimile noastre. Sunt unii din ei hoţi, excroci, şarlatani, cavaleri de industrie, ori simpli

îmbogăţiţi. Undeva, departe, pe deal, sună un clopot la mănăstire. Toate urechile se înalţă nevăzut, ascultă cu toţii, văd asta din tăcerea lor de-o clipă. Se înalţă câte un suflet, dar negura se lasă şi mai grea, peste nenorociţii cu sufletele înegrite, învineţite.

In faţa librăriei mă opresc, spun hamalului să mă aştepte afară şi intru să caut un ghid pentru oraş şi împrejurimi.

Găsesc o monografie şi o hartă destul de bună, pe cari le iau şi le plătesc cu preţul lor, destul de ridicat, din cauza temperaturii scăzute. La uşe, librarul imi spune că astăzi e o zi foarte bună pentru schiuri şi că ar fi bine să mă duc pe culmea... unde s'au strâns mai mulţi schiori pentru a petrece.

Mă îndrept întracolo. La marginea oraşului, îmi agăţ sub tălpi şinele mari de lemn şi încep să înot prin zăpadă. Inaltarea se face încet, îmi pare că nu am uns bine şanţul scândurilor, aşa că alunecarea se face în mod primitiv. Când ajung la destinaţie, constat că nu mai e nimeni acolo. Pe terasa înaltă de zăpadă, un şir de bărăci ce serveau de cantine şi o pantă repede în faţa lor, lustruită şi răscolită în adânc pe ici pe colo, arăta că plecarea a fost vertiginoasă şi acoperită cu accidente. Simţeam un frig plăcut, când şedeam acolo sus, pe acea terasă şi priveam. Din uşa cantinei se desprinde o fată tânără, roşie în obraji, destul de frumoasă şi se apropie de mine.

— Nu au plecat de mult. Poate că vă e frig, nu vreţi un ceai? Vi-l servim oriunde şi înăuntru şi afară.

— Rom aveţi?

— Cum nu? Avem toate băuturile.

— Adu-mi un rom.

Ii dau plata înainte şi ea fuge veselă înapoi spre cantină, ca în curând să se întoarcă, mergând încet, cu băgare de seamă, să nu verse păhărelul cu rom. Mă apropii de ea şi mă servesc cu lichidul roşualcoolic. Fata face o reverenţă, în stil medieval şi se întoarce, dar mai încolo alunecă şi cade jos pe zăpadă, împrăştiind păharul, tava şi părul ei. O apuc de subţiori şi o ridic. E plină şi carnea ce-i acoperă omoplaţii este caldă şi moale. Mai mă priveşte pe urmă şi cu o nespusă mulţumire. Zâmbeşte, împăcându-se cu soarta, care o pedepseşte fără motive.

— Cum te chiamă? întreb eu, ţinând-o încă în mâini.

— Tinca, îmi răspunde ea, fără să poată roşi mai tare.

— Păcat că n'ai şi un nume mai frumos.

Se desprinde uşor şi în timp ce eu îmi fac vânt pe pantă, ea îmi face semn cu mâna.

— Să mai vii pe aicea, să mai vii.

Cred că prind o pojghiţă de afecţiune pentru ea, din momentul acesta. Simt cum fuge pământul sub tălpice, zăpada sclipeşte nebună de bucurie. Dar îmi este aşa teamă de goana asta, pe care am luat-o şi s'o înfrânez, nu, nu este posibil. Dacă pun băţul înainte, ori se rupe, ori îmi scoate mâna din umeri, ori mă găureşte, cu haine cu tot.

Aproape de capătul pantei, când să scap nevătămat, îmi întorc privirea înapoi, să o zăresc cum stă pe marginea terasei şi priveşte în urmă. Atunci se desface echilibrul şi norocul şi cad deaberbeleacul scormonind zăpada. Stupefacţie, nu e nimeni pe terasă.

Intoarcerea din sanatoriu

La 'ntoarcere o să mă 'ntâmpine
Biserica 'naltă — lujer de crin.
O fată-mi va aduce, seara, grijania gurii
Mirosind a smeură şi-a vin.

Vişinii stropiţi, de toamnă cu aur,
Şi nucii rătăciţi prin vii,
Au să-şi arunce — a chef
Peste garduri, şepcile cafenii.

Noaptea, salcia imi va face
Descântece în ulcica lunii albastră,
Şi-o să-mi păzească tihna,
Bradul cu vestonul verde — huzar — la fereastră.

Iarna se va aşterne apoi, se va aşterne,
Albă carte de rugăciuni.
De ce plângi când imi scutură tusea
Pieptul ca pe-o livadă cu pruni?

CONST. VIRGIL GHEORGHIU

Dans primitiv

Ţărâna şi isvoarele se unesc în blestem
Pe mânile ce ard, peste ochii ce râd.
Cărbunii aprinşi din genunchi nu setem
De moarte: cer vin în coşă şi foc în blid.

Cremenea mocneşte scânteia şi sfârşitul
Nevinovat al ciutei ce cade'n prăpastie, biata.
Pentru umerii tăi ninşi îmi ascut cuţitul
Şi pe arc potrivesc cu otravă săgeata.

Incinge trupul curat c'un brân de liane
Şi vino să dansăm în tact de darabane,
Sângeraţi în călcâe, amândoi pe jăratic.
Să tremure valea de nelinişti şi chiot sălbatic!

Tu vibrezi ca flacăra doinei pe coardă
Şi isbucnesc sânii robuşti pe bluza descheiată.
Să deşteptăm strămunii din kurgane, fată,
Şi nunta să o facem în vifore de hoardă.

GEORGE MENIUC

Cântec pentru țară năprasnică

Despică din granit istoria în două
Și fă-o, Doamne, rugăciunea vrerii,
Noi te rugăm cu mînile-amîndouă,
Ridic-o cald în trandafirii serii...

Să fim toți din destinul sfînt de soare
Prohodul unor vremi ce vor să vie;
Ne va cînta azurul din vioare,
Cumințe vom clădi temeinicie.

Nu e târziu; baladele ne-așteaptă
In stih năprasnic dăltuit pe un perete
Un ornic sfînt istoria deșteaptă
Și slove rînduim pe pergamente...

Cîntem pentru intrare în destin...
Oțară azi se roagă lîngă cruce
A poposit slovarul carpatin
Și veacurile cîntă la răscruce.

C. PÂRLEA

Tristia

Tu mi-ai crescut din suflet ca dintr'o amintire
— Trup dăruit cu stele și praf de funigei —
Ascult în tine cerul mijind îmbobocire
Și bucurându-ți pașii cu stor de clopoței...

Aici în carte somnul mai limpede ne pare
Și trupul tău mai proaspăt ca spicele din lan...
Tu ai pășit în mine că 'ntr'un obraz de floare,
Și-ai coborât din peșteri cu sutele de ani...

Pădurile de stele nelegănate încă
Le-ai arcuit în palme și revărsat în mări...
Eu mi-am plecat urechea pe ceamaicaldă stâncă
S'aud îmbrățișate bătrânele cărări...

Ni-s sufletele ude de-atâta sărutare
Cum ud de soare-i cerul înădușit de viori...
Nu-i nicaeri tristețea mai îmbucurătoare
Decât ascunsă 'n fruntea pădurilor de flori...

RADU STANCA

SCRUM

Vîntul a scuturat la pămînt astă noapte
toate nădejdile și toate frunzele uscate
Am plîns prin somn toată noaptea
pînă la 7
cînd m'am trezit (sau poate 7½)

Vă pare curios că scriu fără punctuație?
Dar vedeți
eu n'am învățat a citi și a scrie
Știu să citesc numai în stele
și nici o constelație
n'are pînă 'n prezent ortografie

Sunt bolnav și trist
Nu mai vreau nimic
Sufletul meu eacuma atît de departe
Nu vă mint și nu greșesc cînd zic:
pe drumul ăsta Charon nu poate să vă poarte

Curînd mă voi duce și eu după dînsul acolo
Adio cititori care nu m'ați iubit
Nu veți mai rîde de-acest nebun
răsleț ca un SOLO
într'un concert simfonic
sau ca o rază 'ntr'un infern de mit

Adio măscărici de circ și saltimbanci
Voi sunteți triști și-ades frumoși sub fard
(Cine n'a văzut saltinele strivind sub bocanci luna
portocală căzută sub gard?)

Numai voi ați înțeles (și femeile goale
lunecate sub mese în orgie de coarde)
ochii mei încremeniți pe culmi astrale
și flacăra de lună ce'n suflet îmi arde

Pentru voi scriu aceste ultime strofe
să le citiți cînd veți fi bolnavi ca mine acum
cînd veți fi 'nsetați de mări și catastrofe
și flămînzi (ca Arghezi) de scrum

P. S.

Aș mai scrie ceva dar n'am pe ce scri
(hîrtia s'a scumpit grozav la fabrica Letea,
Sunt bolnav
Fluviul ce-a înghețat peste noapte
desigur n'ar fi
reușit să-mi stingă febra și setea.

VICTOR MĂGURA

DUDUIA

de GEORGE PETCU

O recunoşti uşor după mijlocul de arachnidă, din care pornesc, în ritm de flaut diverse proeminenţe de forma calotelor sferice, mase magnetice strânse în chingi (soutien-uri, burtiere etc.) ce dau cărnii o mireasmă acră, de cauciuc încins şi de sudoare. Dacă nu s'a născut sub cine ştie ce constelaţii cameleonice, hotărât, duduia are, în plămada ei, ceva din nestatornicia cromatică a susnumitului animal.

Adună 'n păr, păcura, huma şi tot păcatul, pentruca a doua zi, să n'o mai recunoşti în aurul blond al aceleiaşi podoabe, care 'n nopţile următoare — sub influenţa nu ştiu căror metamorfoze de ciob — capătă reflexe aprins roşiatice, sau verzui de cocleală. Dealtfel, duduia are mania culorilor. In amintirea unei flori roşii pe care a pierdut-o cândva, în zori, după o noapte de nebunie cu flăcări de alcool, şi muzici, muzici dansând pe timpane şi simţuri, duduia-şi vopseşte buzele într'un roşu aprins, nostalgică chemare. Temperament sanguin, unghiile-i sunt mujate 'n sânge: cultul strămoşilor, antedeluvici, ce 'ntindeau la hoituri pe câmpuri sublunare. Mai are câteva cutii cu unsori, făină din care dă cu nemiluita şi iar culori: albastru pentru pleoape negru pentru gene, şi altele. Sprâncene rase. Pe vechiul loc, un creion special lasă nişte urme lungi, încondeiate, în care sudorile ce se scurg din păr, brăzdând făina frunţii, sapă trecători adânci, spre gene. Duduia are gesturi studiate la oglindă, ştie să dea ochii peste cap ca actriţele şi iubeşte teatrul, de care face uz în orice moment. In ploaia luminilor, cu toaletele ei străvezii, extravagante, zici că-i o paiaţă sau manechin de mode. Pe stradă, lasciv, îşi leagănă crupa şi soldurile. (Ah! şoldurile linse pătimaş de privirile băloase ale ofiţerilor, proaspăt bărbieriţi, mirosind, încă, cu toată colonia, a iuft!) In afară de ofiţeri, duduia adoră campionii de box, artiştii de cinema, şi şoferii. Visează un sot bătrân, bogat şi chel, căruia să-i pună magnifice penaje de coarne, în voiajuri nocturne, pe Riviera sau Coasta Ligură. Iubeşte toate sporturile, preferind călăria (activ şi pasiv) şi dansul. Din preocupările şi activităţile ei, putem cita : o droae de căţei (la propriu şi figurat) dintre care; pe primii îi pieaptănă, îi parfumează împodobindu-i cu fel de fel de panglicuţe iar pe ultimii îi schimbă cum ai schimba ciorapii.

După masă, pentru digestie, duduia Lily (sau Dory) din Bucureşti (sau din Grindu) face lectură. Citeşte „Colecţia amantelor celebre“ pe Pitigrilli şi Damian Stănoiu.

Muzica o îmbată. Se dă în vânt după Manzonni, Manzatti, sau cum dracu-i zice şi 'n fiecare noapte, adoarme fredonând „Dragoste, pacoste.“

Fiori de toamnă

Firea scoate gemete ...
Suflete-al meu, teme-te ...
Toamna iar e'n trecere
Cu a morţii secere.
Ingenunche florile,
Pomii-şi sparg viorile,
Căci din depărtările
Negre ca uitările
Dau năvală vânturile
Să alunge cânturile
Şi să 'ngroape visele,
Visele — ucisele ...

Suflete-al meu, unde te
Mai avânţi? Ascunde-te
In adânc de peşteră ...
Pune-ţi lira meşteră
Căpătâi şi 'mpacă-te
Cu-ale beznei lacăte,
Cu însingurarea
Grea şi cu uitarea ...

EM. PAPAZISSU

Noapte

Simţi toamna podoabă pe suflet
Şi cântecul gol de durere.
Şi ochii pâlpăind în făclii,
Anină de icoane tăcere.

Vezi luna: priveşte pălind
Prin veacuri bolnave şi ceaţă
In gândul pribeag, devenit
Adânc împietrit de viaţă.

Jucăriile copilăriii sunt ninse,
Nădejdile noastre, învinse.
Şi totuş, primăvara ne chiamă
Fluturând din zări o maramă.

D. HINOVEANU

INTALNIRI CU PRIETENI

MIHAI BENIUC:

Cântece de pierzanie

de D. CINOVA

Mihai Beniuc, dela o vreme numai, ne-a devenit prieten. L-am cunoscut de fapt de mai mulţi ani în „Pagini literare". Sufleteşte, am păstrat faţă de poezia lui o anumită distanţă. Regretăm. Pentru o uşurare de circumstanţă a nelegiuirii noastre, avem însă şi o scuză. Poezia prietenului Beniuc apărea în „Pagini literare" la intervale de timp destul de mari, pentru a ne lăsa o impresie totală, definitivă. Imprejurarea îi era cu atât mai defavorabilă, cu cât poezia lui nu se prezintă cititorului împăunată cu multe preţiozităţi. Şi de altfel, o poezie publicata în paginile unei reviste numai atunci cucereşte când lasă impresia, că din punct de vedere formal, este desărvârşită sau aproape desăvârşită. Nu aşa sta cazul cu poezia lui Beniuc. Distanţa pe care o păstram noi şi pe care ştim că o pastrau şi alţi cititori, era până la un punct explicabilă. Aceeaşi rezervă au avut-o cititori din toate timpurile, faţă de cei mai aleşi creatori de poezie.

In „Cântece de pierzanie" ne-am apropiat mult de fondul poeziei, am putut-o savura în tot complexul ei, ne-am însuşit o, am apreciat-o la adevărata ei valoare. Am găsit dealungul volumului atitudine, concepţie, atmosferă, — toate elementele cari marturisesc esenţial existenţa unui mare poet în procesul creaţiei, în aşa măsură, cum nu le găsim la mulţi poeţi din zilele noastre Poetu Beniuc nu pare a fi preocupat de efectele gratuite ale artei pure; nu caută să realizeze prin jocuri subtile de imagini, o lume care să fie cât mai departe de cea reală. Este prea temperamental, că să se simtă atât de înfrigurat după jocuri prea gratuite. Lutul cu viaţa lui făcută mai mult din noapte dar fecundă, îl preocupă într'adevăr. Şi drumurile care duc până la cer se frâng de nepuiţnţă, dar poartă în umeri valuri care ameniţa Cerul. Tragicul între cele două depărtări care închid viaţa bietului om e continuu, — şi poetul îl trăieşte cum prea puţini din poeţii de azi îl trajesc. Pentru a exprima acest tragic în toată cruzimea lui, într'adevăr, nu-i nevoe nici de preţiozităţi prea multe, nici de drum ticluit de alţi înaintaşi pe coclaurile artei.

„Eu am luat-o fără drum în sus.
Puteţi veni pe urmele-mi de sânge.
Mai urc, şi-mi vine câteodată a plânge
Şi mă 'ndoesc sub cruce ca Isus.

Văd, totuşi, cum în jurul meu tresaltă
Isvoarele 'nceputurilor sfinte
Şi sufletul meu, ameţit, se simte
Vecin egal cu lumea cealaltă.

Pe drumul vieţii, cu dureri atât de adânci, atât de grave ca poruncile negre ale morţii, plecarea oricăruia dintre noi nu poate fi decât absolut singulară. Vocea celui ce vorbeşte pe acest drum şi priveşte înainte şi ce mai multeori înapoi nu poate fi decât unică, şi nimic din farmecul durerос al acestei voci nu poate fi imprumutat dela alţi muritori. Deaceea poezia trebue să fie cât se poate de structurală, de unică. Numai astfel poate părea nouă, proaspătă, generatoare de emoţii oridecâteori ar fi citită. O poezie adevărată, numai atunci stârneşte emoţii puternice şi permanente în noi când este expresia unui suflet unic; când întră complet în unitatea unei atmosfere unice; când oridecâteori o citim, în veci rămâne un glas strein, un glas niciodată pe deplin înţeles. Un glas, care se impune inimei numai prin prevestiri. In acest senz, câţi citesc poezii dintre muritorii de azi? Câţi mai sunt capabili să asculte un glas strein; să simtă ceva din existenţa lor în povestea acestui glas strein? In acest senz, niciun poet adevărat nu trebue să-şi bată capul cu ce spun alţii despre valoarea operii lui. Ce poate să spună un suflet despre arta durerilor, altui suflet, când fiecare dintre noi înaintăm aşa de singuri pe drumul tragic al vieţii, pe drumul veciei . . .

Ca ţăranul printre snopi de grâu
Voiu intra masiv şi greu în vreme,
Cu un car cât dealul de poeme,
Murmurând o doină trist, molâu.

Nu-mi bat capul ce-or gândi vecinii
N'am cosit din holda lor un par.
Asudând sub ploile luminii,
Numai anii mei mi-i secerai.

Poezia prietenului Beniuc este de-o atitudine gravă. In ea nu se încearcă traducerea unor trăiri într'o formă cât mai frumoasă, cât mai transfigurată. Cântecele de pierzanie sunt o ardere neostoită în tragic. Poezia din ele este net umană. Este impregnată peste tot de dureri înăbuşite; pe alocurea plină de tristeţi metafizice. Uneori, tristeţea este atât de gravă, încât versul, incătuşat caută destinderi pentru suflet în glume infinit de amare... Când tristeţile vâslesc pe

apele amintirii, întâlnim în poezia lui Beniuc acorduri minunate.

De pe vârtelnița trecutului, uituc,
Imi deapan tristețile gheme
Și alscult, în noaptea calmă, cum se duc
Cocori sau amintiri sunând prin vreme.

Cu zările mute se 'mbină
Câmpia în duh monton,
Doar plopii șoptind în surdină
Păstrează din vremuri, un svon.

E ceasul târziu și sufletul gol.
Pisica ur.tului își toarce firul.
In țarina celor trecute dau ocol,
Au năpădit-o morcovul sălbatic și pirul.

De altfel însași iubirea pe care o cântă poetul este prea tristă, din cale-afar' de tristă. In fiecare slovă pare că întâlnește în mugur privirile morții. Experențele încercate de poet într'o vârstă mai înaintată, când se înfrația ca toți barlicii străzile Clujului, constituesc mai mult un motiv de a biciui viața. Poeziile care amintesc aceste experiențe sunt pline de satiră, de sarcasm. Purifică și îndepărtează sufletul de banalul vieții. Prietenul Beniuc privește înapoi, în copilărie, pe câmpuri cu mure și ape cu întăriri dedemult, în basm. Acolo, în copilărie, a luat contur o iubire care a ramas o normă, un ideal.

Felița bălaie, bălaie,
Cu cerul amintit sub pleoape,
Apari din cenușe, văpae,
O, vino aproape, aproape.

E seară poate, poate-i dimineață,
Atât de pal e soarele piezis,
In toate e și moarte și viață
Cuprinse într'un comun păinjeniș.

Să te sărut acum când nu mai ești?
S'aprinde ceru 'n asfințit de seară.
Ființe's norii negri ,din povești,
Și fâlfâe pădurea ca de pară.

In lumea îndepărtată a copilariei, iubirea se ferecă pe nesimțite, abia șoptită, la umbra unor triste ți de necuprins, suportabile, dulci. Tonul elegiac lunecă încet, liniștit, pe acorduri stranii de ape și timp. Veciile se topesc ca niște picuri de parfum într'un alcov năpădit de luceferi, de lună plină . . .

Dar timpul ni se scurse printre degete
Ca pulberea de aur în adânc.
Din pomul zării constelații veștede
Se scutură sau ochii noștri plâng?

Luceafarul se clatină'n apus
Iar seara ne învălue mioapă.
Pe cer atârnă barda lunii sus,
Noi stăm și mai visăm pe un țârm de apă.

Ah timpule, timpule, undele tale
Curg mereu la vale, la vale,
Și tu păstrezi descântecul secret
Ce ți-ar întoarce apele 'ndărăt.

Ar fi multe de menționat despre poezia fratelui Beniuc. Este o poezie care indică un temperament complex în procesul creației. Am dori să insistăm asupra ciclului „Flamurile morții" spațiul nu ne permite însă. Ținem să evidențiem o înclinare deosebită a poetului spre speculațiuni filozofice. Notăm peste tot versuri încărcate de fiorul morții, multe din ele încopciate de frumusețI prea durute, bacoviene.

Mârțoaga ce trage trăsura
Este însuși eul meu
Uscată de sete i-e gura
Și se 'mpiedecă mereu.

In loitre isbește o vadră.
Inima sunând a gol.
Sar javre la mine și latră,
Eu mă duc domol, domol.

In vârful trăsurii lampașul
Afumat și stins de mult.
Cum greu le hurducă făgașul
Jalea roților ascult.

Intâlnim în volumul Cântece de pierzanie multe bucăți care printr'un ton elegiac înaltă sufletul în sfere de gând absolut pure. Amintim pe cele care ne-au cucerit complet: Indureratul Eros, Cele trei corabii.

Iar despre frumosul care zace în comoara adâncă a cuvintelor, suntem siguri că poetul are deplină știre. Dacă vreți, iată poezie pură, de cristal.

Mi.e sufletul o salbă sură
Cu neguri preajmă, nu grilajuri
Și 'n loc de pasări cântărețe,
Acele vechi, vestite pajuri.

INCREST ARI

Probleme

Concetăţeni uneltitori

Nu relevăm cele de mai jos fiindcă ni-ar împresura îngrijorările ci pentru a evidenţia unele frământări.

Până 'n preajma conferinţei dela München, în Sătmarul nostru, ţintă a atâtor neastâmpărate şi neîncetate revendicări, toată lumea, cu excepţia unor neînsemnaţi şi neliniştiţi bârfitori, îţi făcea impresia că trăeşte în armonie, că fiecare-i mulţumit de soarta ce, să zicem aşa, şi-a ales-o ori şi-a creat-o şi că nimeni nu-şi vede decât de interesele lui proprii. După conferinţă însă lucrurile s'au schimbat ca prin farmec. De unde până aci totul se desfăşura ca între prieteni — în Sătmar toată lumea se ştie, se vorbeşte şi se împrieteneşte — indiferent de confesiune şi naţionalitate, după conferinţa de pomină, pe pielea bietei Cehoslovacii, amicul de naţionalitate maghiară, de până eri, şi-a dat în petec. L-ai observat dintr'odată mai rece la salut, mai rezervat în discuţie, mai suspect în drumurile lui. Începeai să te simţi rău, tu gazdă, în casa ta, de rezerva şi răceala cu carete „primeşte" oaspetele. Şi-această molimă, şovinistă, s'a întins ameninţătoare, fără a se justifica însă, mai cu seamă la periferii printre români. Atitudinea concetăţenilor maghiari, aprobatori altădată, uneori până la linguşire, ajunse să te facă să crezi, pe tine băştinaş, că începi să depinzi de ei; ba „unii" aşteptau chiar să li se facă curte. Orgoliul caracteristic, moştenit în parte de fiecare „neîndreptăţit" care nu se 'ndură să ne părăsească belşugul pentru a se reîntoarce în raiul pe care-l proslăvesc c'ar exista în Ungaria, orgoliul acesta nesuferit începu să se afişeze fără obraz, fără pic de decenţă. Grupuieţe de ei între ei, anturaţi uneori de demoşteniţi, *simbriaşi ai statului*, căutau şi caută să desbare pe cei mai slabi de înger de îndoiala sentimentelor, încurajându-i şi întărindu-i în convingerea sosirei momentului arătării colţilor. Şi îndemnaţi de unii, sprijiniţi de anumite evenimente, fraţii se cramponează, se frământă, se sfătuesc, se *'mpart chiar pe roluri* şi fac propagandă printre-ai lor şi alţi naivi pe cari vor să-i aţaşeze ca susţinători ai revendicărilor lor întârziate. In pornirea lor oarbă, uită toleranţa noastră porverbială, neglijează tihna ce li-o oferim, vor s'o rupă cu trecutul scontând că Ungaria va fi aci în prea scurtă vreme. E o credinţă din care n'o să-i scoată decât urmările nesocotinţei lor. De-ar fi după ei, după concetăţenii noştri cei loiali pe cari i-am menajat ca nimeni alţii, de-ar fi după apucăturile şi gustul lor, ni-ar menaja ei pe noi. Nu ca noi! Ci cu grija pe care o are evreul faţă de gâsca ce ştie sigur că-i va da într'un timp limitat, după îngrăşare, satisfacţie stomacului mulţumit. Uită îmbuibaţii noştri de atenţie, cari s'au bucurat şi se bucură de cea mai necontrolată libertate, de cel mai omenesc tratament, uită că unirea acestor părţi ardelene s'a făcut odată pentru totdeauna *prin voinţa unui popor* nesilit şi conştient de drepturile lui şi că această unire nu s'a chibzuit şi fixat prin tratate cum s'a întâmplat cu alte ţări. Tratatele pe cari concetăţenii noştri uneltitori le invoacă spre a se însufleţi şi prosti *au consemnat doar o voinţă* a populaţiei după o atât de amarnică aşteptare.

Concetăţenii noştri maghiari, cari nu înţeleg să se liniştească, alarmişti şi uneltitori, nu cunosc pesemne sentimentele care-l leagă pe român de pământul sfânt al suferinţelor din trecut, ignorează capabilitatea valahului de a-şi apăra drepturile legitime. Dacă ţăranul nostru nu se impresionează de ifoselе impilatorilor de eri, asta nu înseamnă că a uitat viaţa trăită sub ameninţarea pintenului maghiar. Dacă îşi vede încă liniştit de treburi, dacă nu are grija nici unuia din acei ce-l subminează, asta nu înseamnă deloc că nu-şi cunoaşte drepturile, că nuştie ce are de făcut când obrăznicia va ameninţa dela masa verde ori va eşi îndrăsneaţă şi zăpăcită la hotar. Tocmeală nu va admite Românul la cele ce aspiră Ungurul, fiindcă, în această privinţă, n'are nimic de vândut. Cu atât mai puţin de făcut cadouri. E bine şi-i prudent ca, neastâmpăraţii să se cumiinţească. Să nu fie, să nu caute să fie mai deştepţi decât li-i dat căci,

Românii au un legământ:
Mai bine ne 'nvoiesc să piară
Decât să dea de bună voie
O palmă din al lor pământ.

deaceea:

Concetăţeni uneltitori
Ce ne râvniţi această glie,
E bine să luaţi aminte:
Vom da pământ, de-o fi, să fie!
Vom da pământ ... pentru morminte!

CONST. GH. POPESCU

Linia ferată
Baia-Mare—Sighet Maramureș

Am meditat mult asupra modului de a trata problema arătată în titlu, precum și asupra titlului însuși.

A trata — în coloanele unei reviste pur culturale — și a scoate în evidență, mai ales, importanță multiplă pe care ni o prezintă orășelul nostru *Baia-Mare* atât din punct de vedere economic, geografic, sau strategic, mi s'a părut o chestiune deplasată dintr'un singur punct de vedere: de a nu atinge susceptibilitățile rivalului, a orașului *Satu-Mare*.

Cum însă problema arătată în titlul nostru se reactualizează și se impune nu prin prizma interesului localnic ci prin cel al interesului *general*, ne-am propus ca, trecând peste orice susceptibilități și ezitări, mai ales că suntem streini de orice gânduri lăturalnice, să o tratăm, totuși, aci.

Ideea de a se construi o linie ferată între orașul Baia-Mare și Sighet Maramureș și de a lega astfel mai direct economicește două ținuturi despărțită de lanțul munților Țibleș—Gutinul—Oaș, este veche. Ea s'a născut în capul conducătorilor unguri de odinioară ai orașului Baia-Mare. S'a făcut chiar și un plan, sau mai multe, în aceasta direcție. S'au înregistrat oferte variate, unele mai surâzătoare decât altele. Amintim doar pe cea mai favorabilă, a unei companii engleze, care — așa se comentează — se angajase să străpungă masivul Gutinul prin tuneluri câte vor fi de trebuință și să conducă această linie prin comuna Cavnic până la Sighet-Maramureș; cerând în schimb concesionarea minereurilor ce vor fi găsite în acești munți bogați de metale prețioase și un drept de exploatare a liniei pe cele dintâi două decenii de funcționare.

Guvernul ungar a respins aceasta ofertă atât de îmbietoare, de teama ca să nu fie prea păgubit statul, știut fiind că regiunea Băimăreană este aproape tot atât de bogată în metale prețioase cași Munții Apuseni, dacă nu chiar egal de bogată.

Dovada o avem mai ales azi prin avântul pe care l-a luat industria minieră în această regiune în urma exploatărilor de mare anvergură a societăților cu renume mondial cum sunt: „Petroșani", „Concordia", „Aurum" și altele.

Vreo 40 de ani au trecut de când ideea construirei liniei ferate Baia-Mare—Sighet a fost abandonată încă de stăpânirea ungară.

Sub dominațiunea românească problema n'a mai fost redeschisă, spre marele nostru regret. Credem, că s'a săvârșit o dezinteresare crasă — ca să o numim astfel — din partea conducătorilor vieții sociale din cele două orașe. Ei trebuiau să redeschidă problema, să conceapă un plan bine închegat și să lupte mână în mână pentru aducerea la îndeplinire al acestui grandios proiect.

Realizarea unui asemenea plan, oricât de costisitor, ar fi folositor și rentabil din toate punctele de vedere: economic, administrativ, social și strategico-militar.

1). In primul rând s'ar realiza o legătură scurtă cu județul Maramureș, care este complet izolat geograficește. Este — alături de județul Soroca — cel mai greu accesibil județ din țară. El nu are legătură de cale ferată nici cu Bucovina în spre Cârlibaba—Câmpulung și nici spre București decât prin linia de peage cehă Hust—Craia—Halmeu—Satu-Mare, care face un înconjur prea mare.

2). Realizându-se aceasta legătură mai scurtă, județul ar fi mai ușor de administrat. Știut este, că județul Maramureș e foarte oropsit, iar populația înapoiată în special economicește. Câte ajutoare nu se pierd tocmai din cauza lipsei de acces mai îndemânatec.

După kilometrajul Căilor Ferate Române, între Sighet și Satu-Mare este o distanță de 129 kmtri către care se adaogă și înconvenientele peajului peste teritorul ceh.

Dela Baia Mare sunt abia de 65—70 km.

3). Economicește, tot Maramureșul ar fi acela care ar profita mai mult, pentrucă deschizându-se o linie directă între cele două orașe, traficul ar fi cu mult mai intens. In timpul construirei liniei o sumedenie de oameni și-ar găsi de lucru, iar după terminarea lucrărilor economia națională s'ar îmbogăți prin extragerea atâtor metale prețioase, ce desigur s'ar descoperi în cursul lucrărilor și cari ar da un nou avânt vieții economice.

4) Evenimentele internaționale în curs impun o discutare a problemei și din punct de vedere strategic. Desigur, cunoștințele noastre, mai binezis lipsa de pregătire strategică, ne impun o oarecare rezervă în aceasta materie. Credem totuși că, privind harta Țării și în special colțul de Nord-Vest din Ținutul Sătmar—Maramureș, — cu Pusta Ungariei în față și cu masivul Gutinul în spate, spre Maramureș, — cu linia ferată Sighet-Maramureș—Satu-Mare—Oradea—Arad dealungul frontierei și cu o singură linie, și aceea de interes secundar, a Văii Someșului Satumare—Baia-Mare—Dej—Cluj în spre centrul Ardealului și-a Țării, fără nici o altă ramificație și făcând o legătură cu Bucovina, pe unde am putea primi cele mai rapide ajutoare din interior, prin Sighet, nu ne aventurăm într'o „Terra Incognita", dacă afirmăm sus și tare, că aceasta linie ar deservi și interese strategice capitale.

Baia-Mare, la 80 kmtri de frontieră, ar deveni un centru important nu numai economic, nu numai industrial, ci și militar, de unde să se

poată apăra acest colţ Nordic al Ţării cu maximum de folos în direcţiile Satumare—Carei—Zălau.

Convulsiunile internaţionale privind statul vecin Cehoslovac, vor avea efect — poate — şi asupra legăturii noastre prin linia de peage cu Maramureşul.

Şi atunci, ce ne facem?

Iată câteva considerente, expuse prea succint şi poate prea puţin convingător, cari totuşi demonstrează puternic pe lângă reactualizarea unei atât de importante probleme cşi aceea a legăturii de Cale Ferată dintre Baiamare—Sighet-Maramureş.

Este de datoria factorilor conducători sociali din cele două oraşe să şi-o însuşească ideea şi să lupte din răsputeri pentru ca şi cei competenţi să o adopte cât mai neîntârziat şi să o şi desăvârşească.

Nu pentru mărirea lor personală, ci pentru binele Patriei pe care datori suntem să o slujim din toate puterile atât în cele mărunte cât şi întru realizarea progreselor de mare anvergură.

Dorinţa noastră fierbinte este, ca să vedem planul îmbrăţişat cât mai curând posibil spre a avea fericirea de a reveni apoi aci cu expresiunea unor calde şi elogioase rânduri de vie recunoştinţă.

LUCIAN BRETAN

N. R. Articolul ni-a fost trimis, de autor, cu mult nainte de a se produce ştiutele evenimente internaţionale. Schimbările produse, pe spinarea Cehoslovaciei, întăresc şi mai mult imperioasa necesitate a deschiderii acestei linii. Nedeschiderea ei constituieşte, în noile împrejurări, o serioasă ameninţare şi o gravă atingere a mândriei noastre naţionale.

Poem

Scrisorile cu litere alese
Cusute ca 'n albastre mănăstiri
In dorul schingiuitelor iubiri
De mâinile suavei principese —

Iţi vor cădea ca svon de trandafiri
In braţele ca ramurile ce se
Intină spre faţa lunii care ţese
Cearşafuri de văpaie pentru miri.

Dar voiu întoarce 'n patimă nebună
Această fericire trecătoare
Cu una mai statornică şi bună:

In loc să cad în mâna ta, scrisoare, —
Din pomul casei copleşit de lună
Aş vrea să-mi cazi 'nainte ca o floare...

E. AR. ZAHARIA

Problema cea mai dureroasă

Există'n Sătmar oameni „cultarali", puzderie de culturali, persoane cari se ţin intelectuali dar cari nu cheltuiesc pentru minte nici un pol lunar, în afară de cei câţiva lei ce-i dau pe vreun ziar, ziar din care spicuiesc neînsemnate veşti pentru a-l arunca şi pe acesta fiind că „nu i nimic în el." Aceste persoane „intelectuale" cari se afişează în diverse împrejurări, pentru a-şi justifica importanţa, prin frazeologii sterpe, patetice ori ameninţătoare, cari se umplu de aperitive, se înconjoară de diverse nimicuri casnice şi-şi îngrijesc exteriorul în aşa fel încât să te facă să crezi că e ceva de capul lor, aceste persoane nu trec cu lunile peste lectura unei cărţi ori a unui articol de revistă, fără să strâmbe din nas, scuzându-se, că s grozav de ocupaţi cu alte lucruri mai importante, fără să se caine că nu mai există scriitori „ca pe vremuri", fără să ţi se plângă că s'au înmulţit publicaţiile, că „dracul mai poate învinge cu atâtea reviste" şi că prea e asaltată meseria condeiu'ui. Şi ce e trist e că, de aceste specimene sforare care se hrănesc cu intrigă pentru a se adăpa la izvorul invidiei şi bârfelei, e legată soarta publicaţiilor provinciale. Nu-i nici o mirare deci, dacă rând pe rând şi încetul cu încetul, monitoarele culturale cinstite din provincie se pierd, pentruca în cele din urmă să nu li se mai audă de nume. Cunoaştem multiple cazuri. La ce ni-am mai mâhni evidenţiindu-le. *Prevedem soarta* Afirmărei.

In mijlocul unor oameni cari te privesc pieziş şi te'njură, firește în lipsa ta, fiindcă te-ai ridicat „tocmai tu", în societatea unor „intelectuali" cari te subminează deoarece ai scăpat din vedere să-i tămâiezi ori nu i-ai băgat în seamă în cutare imprejurare, între persoane care te amenintă oridecâte ori îţi pretinzi un drept, pentru sprijinitori cari cu chiu cu vai îţi plătesc un abonament de o sută lei pe an şi-atunci îşi închipuiesc că te susţin personal, lăsându-te a înţelege că-ţi fac un hatăr dintr'o consideraţie personală, în fond fiind de-o crasă ipocrizie, pentru tipi de aceştia ce-ţi râd în nas când te însufleteşti şi te zbuciumi de-o ideie, pentru astfel de specimene e inutil orice efort, e de prisos orice realizare idealistă oriculturală.

Pentru aceştia e imperios necesară educaţia.

Am ajuns la convingerea că acel ce-şi cheltuieşte nervii şi-şi osteneşte creerul pentru astfel de oameni, nesocotit este.

Abia aşteptăm ocazia spre a ne vedea de chemările sufletului nostru însetat de liniște, doritor de tihna lecturei.

Deşteptilor şi invidioşilor, deopotrivă, le vom face loc, le vom da ocazie de . . . vorbe.

N. VÂJ. —

Muzeul năsăudean

In vacanţa acestui an mi-am revăzut, ca de obiceiu, orăşelul natal, de care mă leagă întâele visuri şi înseilări de iluzii.

Năsăudul meu este un târguşor aruncat între două şiruri masive de dealuri desprinse din ramificaţia munţilor Rodnei. O aşezare lungueaţă, cu o biserică fruomasă cu două turnuri înalte, case mărunte printre care se remarcă puţine clădiri mai pronunţate. Acestea toate sânt şcoale sau oficialităţi.

Din Năsăud trăeşte un trecut glorios, presărat cu fapte de-un măreţ românism. Povestea vitejiei începe cu acea piatră de reper, 1762 când împărăteasa Maria Terezia avea nevoe de soldaţi vajnici, să-i apere graniţele. Astfel a militarizat şi de aici 44 comune cu centrul în Năsăud, formând Reg. al II-lea de graniţă. Timp de aproape o sută de ani, până la 1851. când se desfiinţează, soldaţii năsăudeni, porecliţi şi cătanele negre, pentru "sumanul„ (mantaua) negru ce-l puntau, au dat dovadă de-o rară acuitate militară, verificată cu prisosinţă şi de marele Napoleon I, care s'a lovit de dârzenia grănicerilor noştri.

Din averile îmense ale acestui regiment, au beneficiat comunele numite grăniceresti. Şi astăzi aceste bogăţii naturale, păduri şi pământ, constitue un aport de prosperitate pentru regiune.

La umbra înaintaşilor au cresctu generaţii întregi de intelectuali. Unii dintre ei şi-au aplecat ochii şi cu migală perseverentă au descifrat scripte'e prăfuite de vreme, aruncate n colţuri întunecate de poduri şi beciuri. Pasiuni rare şi foarte puţin conforme azi, cu spiritul întreprid al vieţii de toate zilele.

Dintre distinşii cărturari, căutători de slovă bătrână şi grăitoare nsemnăm pe dnii *Iuliu Moisil* şi *Virgil Şotropa,* ambii profesori pensionari. Venerabile figuri de savanţi, aceşti doi cărturari, împeună cu alţii — printre care latinistul *Vasile Bichigean* — editează de 15 ani revista periodică „Arhiva Someşană", o adevărată comoară de trecut. Din ea s'a desprins în mod elocvent viziuni de fapte măreţe, voinţi de luptă pentru supremaţia elementului românesc în acest ţinut.

Alături de istoricii de mai sus s'a situat şi regretatul Iulian Marţian, fost maior în rezervă şi membru de onoare al Academiei Române, cunoscut bibiliofil.

Urmele trecutului au fost adunate cu religioasă atitudine. Spre desăvârşirea culturii şi-a dragostei de trecut a fost înfiinţat în August 1931, „*Muzeul năsăudean*" de către: maiorul I. Marţian, Virgil Şotropa prof. pens. Dr. Artene Mureşanu magistrat şi Iuliu Moisil prof. pens. Intemeietorii şi au donat aici toate vestigiile trecutului, întemeind această unică instituţie, onorată în 1934 cu vizita şi aprecierea M. Sale Regelui Carol II.

Alături de Arhivele Statului şi de-un muzeu etnografic de-o specială valoare, muzeul năsăudean condus cu pricepere de d. prof. pens. Iuliu Moisil, îndeplineşte un rol de necontestat în austeritatea vieţii de azi.

Muzeele şi bibliotecile sânt punctele de reper, care denotă gradul de culturitate al unui oraş.

Sătmarul nostru n'are nimic din toate acestea. Oare aici nu sânt urme de românism adevărat? Sau un sânt intelectuali pregătiţi pentru aceasta?

Răspunsul — credem — e inutil.

OCTAVIAN RULEANU.

Pastel

LUMINIŢEI

de PETRE PAULESCU

Se scutură miresme din teii lunii clare
Şi limpezimi de astre rodesc sub tâmpla serii
Prin aer dau ocoluri aleanuri solitare
Şi'n cetini înfloreşte luceafărul tăcerii.

Amurgul sângerează pe culmile din faţă
Şi umbre despletite sânt joc de mahmudele
In genele poemei dactile se răsfaţă
Şi reverii suave de-azur scapără stele.

Mi s'au aprins în suflet feştile de candoare
Şi inima, în lacul de aşteptări străluce
Beau însetat de doruri potire de răcoare
S'apară ea mai grabnic în brazii din răscruce

Nu vine şi nu-i nimeni cu mine să mai plângă
Doar coarde de vioară îmi mai îngână focul
Ce trist! singurătatea începe să se strângă
Să mă adoarmă'n poale că mi a murit norocul.

DĂRI·DE·SEAMĂ

CĂRȚI

Lucia Borș — DOAMNA ELENA CUZA — ed. Națională Ciornei. Lei 60

Făcându-ni-se cunoscută viața amănunțită a acelea ce-a împărtășit, alături de Al. Cuza, tot sbuciumul marilor lui înfăptuiri, se reabilitează memoria celei mai iubitoare și mai înțelegătoare Doamne. Căci viața acestei Domnițe, a acestei martire „cea mai sfântă prin jertfă și iertare — mai ales prin iertare — între femeile române" — (Iorga 325) ni-a fost cunoscută până aci prea pospăit și de tot îndepărtat de adevăratul ei rol pe care l-a avut în consolidarea unirei alături de acel ce-a fost, așa cum a fost, Al. Cuza.

Am mai vorbit noi în alte împrejurări, cu prilejul prezintării altor cărți despre rostul și influența femeei în viața politică și publică a unor țări. Ceeace a făcut și a suferit, Elena Cuza, de dragul soțului său și din nemărginită iubire pentru țara și neamul ei, întrece puterea de nchipuire și de admitere a oricărui lector. Deaceea apelul însuflețitor al lui **Xenopol** adresat poporului pentru a veni la înmormântarea ei, pe lângă că este în întregime justificat, e și nebănuit de grăitor de ceeace a fost **Elena Cuza:** „Creștini . . . să însoțim cu toții, cu făclii de doliu pe aceea care a ținut facla reînvierii poporului românesc alături de Al. Ioan I. Să mergem să ne atingem sufletul de moaștele acestei sfinte, pentru a se face minunea ca în inimile noastre să treacă iarăși iubirea de neam și uitarea de sine. Sfânta a fost Elena Cuza, sfântă prin înfrângerea durerilor omenești, sfântă prin dragostea ei către săraci și nevoiași, sfântă prin viața de pustnic pe care a dus-o."

Autoarea aduce prin această documentată, duioasă și pasionantă scriere, prețioase detalii istorice dând înălțătoare satisfacții cititorilor. Lectorul va găsi în această lucrare o parte, poate cea mai însemnată, din trecutul sbuciumat dar plin de elan și de încredere în el, a acestui neam.

Nădăjduim că toți aceia cărora li-au trecut prin mână volumul de față se vor grăbi să-l facă cunoscut cât mai multora și cât mai neîntârziat.

*

H. Papadat Bengescu — RĂDĂCINI — editura Națională Ciornei, 2 volume, lei 150.

E de netăgăduit că Națională Ciornei, e editura care nu cruță nimic spre a pune la îndemâna publicului cele mai valoroase cărți, punând tot odată în circulație condeie talentate dar nebăgate în seamă. Cele ce-am spus cu privire la circulația condeilor, nu privesc cătuși de puțin pe autoarea acestui atât de adânc roman, **Rădăcini.** Dna **H. Papadat Bengescu** e atât de cunoscută de publicul intelectual și cu preocupări intelectuale, încât nu are nevoie de a umbla după edituri cari să-i tipărească operile. Presupunem contraru; editurile se interesează de roadele talentului dsale spre a i le acapara și mpărtăși ca un fel de omagiu cititorilor. In acest sens Națională are un mare merit. E drept că scrierile doamnei **H. Papadat Bengescu,** nu-s pentru oricine și mai puțin pentru acei obișnuiți cu lecturi de înălțimea și greutatea volumelor de aventuri a 14—15 lei kilogramul. Pe-aceștia din urmă **Rădăcini** îi va plictisi de moarte, mai ales că lucrarea continuă drumul celorlalte scrieri: **Concert de muzică de Bach** și **Drum ascuns.** Pentru cealaltă categorie de intelectuali, pentru obișnuiții lecturilor de subtilă analiză, **Rădăcini,** va procura adevărate delicii. Cunoscătorilor operilor, și altor publicații ale dnei H. Papadat Bengescu, **Rădăcini,** le va indica desăvârșirea talentului autoarei. Căci în adevăr, cele peste nouă sute de pagini ce alcătuesc ambele volume și împreună cu celelalte scrieri amintite: **Concert de muzică de Bach** și **Drum ascuns,** întregind gândirea adâncă a unei scriitoare cu strălucite însușiri, merită deosebită apreciere din partea publicului iubitor de adevărată artă.

Ne facem o plăcere și ne îndeplinim o elementară datorie atrăgând serioasă atenție asupra nebănuitei lucrări în două volume a doamnei **Hortansa Papadat Bengescu RĂDĂCINI.**

*

Paul Reboux — DOAMNA DU BARRY, editura Cugetarea, lei 40.

Iubirea adevărată te înalță și te încurajează, te purifică și te apropie de dumnezeescul din tine pentru a te întregi ori desfăta. Prietenia sinceră, e o ocrotitoare a dragostei adevărate și năzuiește să desăvârșească, ceeace șarlatanii strică, ridicând pe cel iubit ori ridicându-se la el, în speranța aflării drumului spre fericire, spre satisfacție sufletească. Aceste sentimente, distincte, sădite în inimi odată cu viața și cu adânci rădăcini instinctuale, sunt apoteozate de poeți, trăesc pândite de oameni și se sting bârfite sau uneltite de mulțimea moralizatorilor publici cari opun nevinovăției și curățeniei lor, tot ceeace searbădele creere pot inventa la adăpostul imaginației dar mai cu seamă a ipocrizei. Suspectarea și condamnarea acestor atotputernice și nobile sentimente, când ele trec peste anumite convenințe, legiferate de oameni, sunt uneori în antrepriza unor moralizatori desmățați cu toate că până la un anumit loc e justificat orice amestec. Și e justificat, pentrucă mulți și multe exploatatoare invoacă impulsul acestor sentimente pentru a-și ajunge scopuri josnice pentru a-și satisface diverse capricii. Toate aceste gânduri ni li-a stârnit această scriere. Pentrucă în lucrarea de față, prin romanțarea vieții aceleia ce-a fost doamna **Du Bary**, ni se arată cum sentimentele acestea au fost exploatate cu dibăcie, cum ele s'au substituit intere-

sului, că acel interes, ajutat de-o frumusețe fizică, a justificat un orgoliu pentru a satisface o lăcomie și dovedi o atotputernicie care să inspire frica. Dar oricât de atotputernică, de rafinată și ademenitoare o fi fost acea doamnă **Du Bary,** ea nu poate rămâne decât o celebră prostituată și acest calificativ nu poate fi măgulitor. Aceasta pentrucă o femeie, oricât de suspusă, oricât de răpitoare, oricât de instruită și oricât de [illegible]ioasă este și rămâne o simplă prostituată din moment ce, roabă a anumitor calcule își precupețește plăcerile trupului. Indiferent cui și indiferent sub ce formă. Comercializarea simțurilor exploatarea sentimentelor pentru crearea unei situații, pentru ajungerea unui scop ce duce la menținerea unui lux, ori pentru satisfacerea unei ambiții, prostituiază ființa și aceasta e degradator pentru o creatură umană. „Lumea" totuși nu se sfiește să facă o gravă deosebire între o femeie de lume bună" (care-și confecționează rochii, acapărează bijuterii, prin înjositoarea meserie a comercializării simțurilor, dar care în public o face pe mironosița și între o femeie profesionistă care-și afișează dorința și-și crează, din ceeace „cucoana" ascunde, o existență. Așa e „lumea" : Scuză și anturează pe aceea ce se învârte" prostituându-se și detestă, nesocotește și nu iartă pe aceea care a greșit, ori care, public, se vinde după un tarif fixat de poliția de moravuri. Insfârșit — multe s'ar putea însăila pe acest motiv . . . **național.**

E vorba însă de lucrarea care prezintă pe **Doamna Du Bary** fiică născută din „păcatul" dintre un preot și-o croitoreasă, și căreia destinul i-a hărăzit ceeace tuturora le va fi fiind cunoscut și întregit după lectură. E interesant însă că, această desfrânată a secolului al XVIII-lea, a ajuns să-și creieze un nume **în istorie tocmai** prin ceeace lumea detestă mai aprig. Și s'a ajuns până acolo încât, o **Du Bary,** să fie socotită mai celebră ca o **Jeanne D'Arc.** In fața acelei doamne, al cărui trecut se știa că fusese — până a ajunge pe ultima treaptăî a unui așezământ social — împrumutată de „prietenul" ei tuturor prietenilor prietenului„ cu învoiala ei, în fața acelei femei care a murit totuși, **nevinovată,** pe eșafod, ajunse se să i se închine și să i se tămâieze genunchii, obligați fiind, miniștrii și generalii Franței care-și iubiau capetele și-și voiau menținute situațiile.

Scrierea se menține interesantă. Traducerea e îngrijită. Ceva senzational nu-i. Avem impresia că subiectul pe lângă câteva date certe se reazimă mai mult pe improvizări.

*

W. S. Maugham — ROBII — editura Cultura Românească, lei 160.

Deobiceiu, când termin lectura unei lucrări ce mi-a plăcut evit să-mi mai reamintesc micile scăderi care însoțesc, aproape întotdeauna, **orice scriere.** Nu mi-am luat și nu-mi voiu permite vreodată să-mi iau aerul de critic, care vrea să se ridice mai sus de sentimentele lui și uneori — cum fac uneia — chiar mai sus de puterea lor de înțelegere. Sunt un cititor care apreciez în măsura în care îmi place. Și-mi spun gândul întreg. oricât aș fi de forțat să înțeleg că anumite scrieri **trebuie** să mi placă, că e necesar să-mi placă. Așa am fost se vede croit să fac, uneori opoziție. Mai bine prefer să fiu atăcat ori judecat oricât de aspru, decât să nu fiu **mulțumit cu mine** decât să nu fiu de acord cu gusturile mele. Spun **toate aecstea pentrucă m'a pus** păcatele să urmăresc unele păreri despre această scriere, păreri ce nu se potrivesc cu cele ce merită **această lucrare în două volume** lucrare care mie personal mi-a plăcut mult. Nu vom vorbi de felul cum e tradusă. **Iul Giurgea** are atâta îndemânare în a ne reda gândurile spuse la început în englezește încât mai că nu simți acest lucru. In ceeace privește fondul atât de impresionat **al lucrării, vom reproduce** ceva din scrisoarea unui cititor anonim pe care autorul **Maugham,** o prezintă în prefață, scrisoare care se potrivește de minune cu sentimentele noastre și care scutindu-ne **de a ne mai încresta** aprecierea, caracterizează admiral și just ceeace **de fapt reprezintă această scriere.** „Cartea mi-a pricinuit o imensă plăcere. Datorită lecturei ei, am învățat **multe lucruri din viață,** ca dela un învățător priceput care mi-ai fost întotdeauna. Romanul **Robii** este cel mai atrăgător și-ți sugerează atâtea motive de meditație. In timpul cât am cetit această minunată carte m'a pasionat atât de mult, încât abia așteptam să ies dela școală și să fug mai repede acasă ca să deschid cartea și să urmăresc din nou toate scenele și întâmplările descrise. De câte ori **Philip** — eroul romanului — suferea depe urma unei lovituri dureroase pe care o primea, eu simțeam aceleași dureri ca și el, căci de omul acesta mă lega o profundă simpatie.

In cartea aceasta abundă un minunat vocabular cu o mulțime de figuri, așa că nu mă îndoesc nici un moment, că ea este cartea cea mai educativă și cea mai interesantă. Cred că romanul acesta îmbrățișează aproape fiecare manifestare umană și sentimentală a vieții omenești."

Lectura **„Robilor"** va fi pentru cititor o desfătare adevărată. Această minunată lucrare va fi pentru lector ca un adevărat prieten inteligent care te sfătuește și care te distrează în momentele de încurcătură și de mâhnire ale vieții.

C. G. Popescu

RĂBOJ

In cimitirul din Drăgăşanii renumitelor podgorii, pe mormântul autorului „Rusoaicei" şi-al „Pavilionului cu umbre", al „Zilelor şi nopţilon unui student întârziat" şi-al „Donnei Alba" s'au ofilit al treilea rând de flori, au căzut al treilea rând de frunze.

Amintirea lui *Gib. Mihăescu* dăinueşte încă vie prin viaţa ce pulsează în operile rămase pe urma lui. Căci pe urma lui „ne rămân cele mai tulburătoare viziuni, cea mai ascuţită intuiţie a subconştientului şi un nestăvilit elan în căutarea idealului estetic. El a oferit noi filoane nuvelei şi romanului românesc".

Gib. Mihăescu a fost în literatura românească, cum atât de resemnat a spus-o odată vorbind de soarta scriitorului român: *„o marfă de lux, fără cătare la noi"*.

Cei trei ani cari s'au scurs atât de neobservaţi dela moartea lui, şi'n care timp o *italiancă* Anna Colombo, s'a înverşnicit, să ne facă de ruşine, dându-ne un studiu bibliografic a operei lui *Gib.*, întocmai cum un *francez,* Jean Boutier, a trebuit să se găsească ca să ni-l arate pe Creangă, acei trei ani dela moartea lui să ne fie un îndemn la preţuirea nebănuit de frumoaselor şi grăitoarelor lui opere.

•

Un an dela moartea lui PAVEL DAN, stins atât de timpuriu şi-atât de crunt, ne-a duce în minte talentu-i robust care promitea atâ de mult. „Proza lui face parte din tradiţia literară a Ardealului Căreia i-a adus, totuşi certe îmbogăţiri." „Fundaţiile Regale" vor scoate într'o ediţie completă, îngrijită de dl. Ion Chinezu, redactorul revistei „Gând Românesc" din Cluj, toată proza răzleţită a lui Pavel Dan.

Acei ce i-au urmărit scrierile vor avea o mare satisfacţie având la un loc toată opera lui literară.

*

Serviciul Social, ca şi echipele studenteşti ce cutreeră satele, ca şi fundaţiile culturale şi străjeria, s'a născut din acelaş gând regesc în dorinţa de a îndruma şi îndrepta pătura noastră sătească care susţine şi alimentează viaţa acestui neam. A acestui neam care trebuie de-abia de-acum înainte să înveţe.

„Căci acest neam nu ştie încă multe. Ţăranul nu ştie să facă gospodărie, ţăranca nu ştie să-şi crească copiii, funcţionarul nu ştie să servească pe aceia care i se adresează — ce obraznici sunt funcţionarii noştri! — părinţii nu ştiu să-şi educe copiii şi toţi la un loc nu ştiu să se supună, să asculte, să execute în ordine, muncind demn şi cinstit cu roade efective pentru ţară"

C. G. POPESCU

•

Cronica" dlui Crişan, din Baia-Mare publică în numărul său din 14 Sept. c. nişte versuri pe cari Redacţia le savurează crezându-le admirabile:

Poetul glasul frunzelor reda
Şi-al verii în grădina Paradou.

Până aici viersurile sunt minunate. Lunecuşul muzical este cât se poate de subtil, — cuvintele alăturate într'o sintaxă neobişnuită trăiesc multiple înţelesuri, — gândul din ele fiind viu ca un murmur straniu purtat de vânt peste linişti de ape...

In imediată apropiere a acestor subtile şi frumoase versuri, în continuare, strofa se încarcă de povara altor două viersuri, care nu sunt nici „minunate" şi nu indică nici „subtilităţi", ci sunt pur şi simplu nişte tăgade evidente, banal de evidente, scrise cu pretenţii de a produce efecte stranii. N'au însă această calitate, pentrucă, având un ton extrem de evident, în unitatea armonică a strofei, nu reuşesc să facă pe cutia de rezonanta a sufletului decât abia un sgomot enervant.

După viersurile:

Poetul glasul frunzelor reda
Şi-al verii în grădina Paradou —

continua strofa cu viersurile:

Da, da. Şi altele: da, da.
Dar asta nu! Dar asta nu! O, nu!

înseamnă a face scamatorii.

In strofa II-a, primele două viersuri:

Şi totuşi îi erai aproape Tu
Ce totul iei ca totul să poţi da.

Nu sunt deloc subtile şi nici prea frumoase: n'au nici o muzicalitate prea accentuată, nu sunt nicio rezonantă poetică. „Totuşi" dela începutul viersului indică mai mult defăşurarea unui pro-

ces logic şi mult mai puţin apropierea caldă a unui cristal de poezie. Aceste două viersuri respectând ritmul, sunt mai aproape de proză decât de poezie. Citiţi, vă rog, viersurile de mai sus, în forma aceasta:

Şi totuşi îi erai aproape Tu, ce totul ei ca totul să poţi da.

Corespund exact unei gânduri afirmative, fără drept la contradicţii... Şi „totuşi" acestor viersuri le urmează, pe lângă o uluitoare afirmaţie:

Da, asta da. Şi altele: da, da.

Şi o vehementă contradicţie:

Dar asta nu! Dar asta nu! O, nu!...!!

Am ţinut să facem aceste observaţii, pentrucă redacţia „Cronicii" şi-a afirmat dorinţa de a cunoaşte interpretările cititorilor. Despre cuprinsul schelet al strofelor ne-am ferit să spunem ceva, pentrucă nu cunoaştem în întregime poezia din care au fost extrase cele două strofe.

D. Cinova

*

Familia dela Oradea continuă să fie acelaşi monitor caracteristic al scriitorilor români din Ardeal. Am admirat întotdeauna străduinţele dlui *M. G. Samarineanu* de a susţine cu orice sacrificii o revistă de cultură la graniţă, când tradiţia ei ar fi trebuit să-i asigure un drum net şi bogat. Căci Ardealul se impune printr'o nouă spiritualitate, ce s evrea încadrată în ritmul general al cultureii româneşti. Şi în acest sens dl Samarineanu a ştiut crea simboza regiunii cu cea a Capitalei. Ar fi păcat ca asemenea drumuri să fie barate de greutăţile neînţelegerii unei atare munci.

Ultimul număr din Septemvrie c. se deschide cu portretul critic făcut scriitorului N. M. Condiescu de Nicolae Roşu. In seria articolelor cu miez, menţionăm contribuţia dlui G. Bota: „Străjeria în lumina pedagogicei moderne" Specific ardelenească este evocarea „balurilor filantropice" de altădată, prinsă de parfumul peniţei duiosului Septimiu Popa. D. C. I. Murgesau ne dă studiul: Balcicul în lirica şi arta contemporană" Mai semnează poză, dna Anna Colombo, Paul Constant şi Sora Furga o spirituală comedie: „Unificare".

Versuri diverse semnează dnii: Ştefan Baciu, C. Miu-Lerca, Ion Samarineanu şi prietenul nostru Ion Şiugariu. Cronica literară şi notele sânt susţinute de dnii: Octav Suluţiu, Teodor Scarlat, M. G. Samarineanu, Titus L. Roşu şi I. Didilescu.

Am dori ca „Familia" să-şi poată continua calea începută aşa de rodnic.

*

MEŞTERUL MANOLE se numeşte revista scriitorilor tineri pe care ni-o anunţă dnii VINTILĂ HORIA şi OVID CALEDONIU. Prin manifestul lansat se caută s ăse stabilească o sudare a diverselor creaţiuni răspândite pe întreg cuprinsul ţării.

Dat fiind faptul că d. Vintilă Horia, este conducătorul nouei reviste nu ne îndoim de reuşita acţiunii. Aşteptăm cu nesfârşită curiozitate apariţia „Meşterului Manole".

*

Editura Miron Neagu dela Sighişoara este o realitate la care nimeni nu s'a gândit. Pe zi ce trece se observă în toate colţurile, câte o mică luminiţă ce-şi face drum spre desăvârşire.

O editură ardeleană, într'un burg de talia Sighişoarei este o idee îndrăzneaţă în noutatea ei. Cărţille apărute până în prezent îndreptăţesc mari speranţe şi ca valoare dar şi ca tehnică grafică.

Mai nou, editura a înstituit un premiu de 30.000 lei pentru cel mai bun roman al scriitorilor tineri.

Seriozitatea muncii depuse până în prezent verifică şi posibilităţile de viitor ale acestei tinere edituri, însufeţită de spiritul mecenatelui Miron Neagu. —

*

DAR VORBIND de un concurs de roman, să nu se creadă că nuvela nu e şi ea reînviată. S'a relevat în ultimul timp, situaţia îmbucurătoare a revenirii la nuvela românească întrată în tradiţia culturii noastre prin peana ilustrată de C. Negruzzi, Nic. Gane, Al. Vlahuţă, I. L. Caragiale, Ion Slavici, Ştefănescu—Delavrancea, I. Al. Brătescu Voineşti, Mihai Sodoveanu, Cezar Petrescu, Gib. Mihăescu, Ionel Teodoreanu etc.

Fără îndoială că cel mai mare nuvelist al timpurilor actuale este d. VICTOR PAPILIAN autorul „VECINULUI". Aşteptăm cu nerăbdare apariţia „Nuvelelor ardeleneşti" în noua editură a „Universului Literar" .

Au marcat succes volumele dlor N. Beneş „Hanul Roşu", Emil Botta: „Trântorul" etc. Iar regreţii Anton Hoban cu „Halucinaţii" şi Pavel Dan cu „Urcan bătrânul" au fost editaţi cu succes de către cei ce preţuesc în nuvelă, adevărata operă.

Reîntoarcerea la nuvelă este un semn al revenirii la inspiraţia condesată şi deci cu atât mai superioară . . . Este daor vorba de o schimbare a mentalităţii.

O. R.

Din lumea revistelor şi-a diverselor publicaţii, ce le primim, ori ni le apropiem, pentru a le descifra cu atenţie, vom prezinta cititorilor noştri, la această rubrică, regulat de-acum înainte pe-acele cari credem noi că merită aceasta.

•

CONŞTIINŢA ROMÂNĂ e singurul cotidian din aceste părţi, ademenitoare şi râvnite, care serveşte interese româneşti pentru o întreagă regiune, Sălajul şi Maramureşul fiind lipsite de o astfel de presă şi ni se pare chiar, — în afară de „CRONICA“, săptămânalul dlui CRIŞAN din Baia-Mare — de orice fel de alte ziare româneşti care să poată fi luate în serios. Infruntând indiferenţa şi uneori chiar unelţirea prietenilor, CONŞTINŢA ROMÂNĂ, datorită cu rajului, muncii istovitoare dar stăruitoare şi entuziaste a celor doi, neajutaţi de nimeni, redactori însufleţitori ai ei: AUGUSTIN DRAGOMIR şi MIRCEA LAŢIA, a reuşit să subjuge tembelismul românesc prin predominarea mentalităţilor îmbâcsite de interese egoiste, şi să opună orgoliului maghiar un ziar românesc de prestigiu.

Autorităţile româneşti din loc, din Cluj şi mai cu seamă cele din Bucureşti, ar trebui să se intereseze îndeaproape de greutăţile materiale în care se zbate CONŞTIINŢA ROMÂNĂ din Satu-Mare, şi să încurajeze, nu prin simple promisiuni ori vorbe lăudăroase, străduinţele celor doi tineri redactori ai ei: AUGUSTIN DRAGOMIR şi MIRCEA LAŢIA.

•

Cronica dlui *Gh. Crişan,* ce apare în Baia-Mare, am amintit-o în câteva rânduri subliniind calităţile redactorului şi fondatorului ei dl. *Gh. Crişan.* Modestă la început, *Cronica* a prins rădăcini şi s'a impus astfel că astăzi, la sfârşitul celui de-al treilea an de apariţie, ea reprezintă un serios monitor românesc.

Dl. *Gh. Crişan* şi colaboratorii pe care şi i-a ştiut selecţiona şi apropia merită toată lauda şi recunoştinţa publicului precum şi un cât de cât ajutor băneşc din partea *ASTREI* — Baia-Mare — căreia *Cronica* ataşându-i-se i-aduce preţioase servicii.

•

CUVÂNTUL SATELOR apare la Timişoara, e în al XII-lea an de existenţă şi are de directori pe dni: IOAN CIUCUREL şi NICOLAE A. ROŞU. Redacţia administraţia: Bul. Berthelot 2.

Gazetă săptămânală, CUVÂNTUL SATELOR, stă în serviciul ţărănimei, desluşind pe înţelesul celor mulţi şi neînţeleşi fel de fel de lucruri folositoare. Meritul celor doi directori dela Cuvântul Satelor e mult mai mare decât al foarte multora domnişori din fruntea diferitelor „reviste“ ori ziare bucureştene.

•

Progresul, anul IV, apare bilunar în Bucureşti sub conducerea autorului volumelor de versuri: *Sbucium* şi *Sus inima,* dl. *Vintilă Petrescu-Vrancea.* Redacţia şi administraţia: Bucureşti 6, str. Meteor 53. Ziar literar, cultural, artistic, în coloanele căruia întâlnim adesea preţioase colaborări.

•

LITERATURA — anul I Nr. 8 — Octomvrie 1938. Revistă de literatură, artă şi cultură românească apare în Bucureşti; red. şi adm. în str. Visarion 20 şi are ca director pe dl. IORDACHE RĂDUCU.

In numărul acesta colaborează Virgil Carianopol, Vintilă Horia, Ovid Caledoniu, prietenul nostru ION ŞIUGARIU, Aurel Călinescu, Ioan I. Mirea şi alţi tineri talentaţi.

LITERATURA e o revistă care prin numele scriitorilor ce-o înconjoară a şi stârnit invidie în rândul multor . . . atotştiutori.

•

Pământul — bilunar social — literar — e în anul al şaptelea, apare la Călăraşi şi are ca director-proprietar pe atât de cunoscutul *Eugen Cialîc* astăzi primar al urbei dsale. Redacţia şi administraţia: str. Vânători 127. Mai mult literar decât social, *Pământul* e un ziar cu autoritate şi-i destul de popular.

Să nu-şi închipuie cumva sătmărenii noştri, că dacă apare în Călăraşi, *Pământul* nu poate să-i intereseze. Cercetarea unui singur număr, oricare-ar fi el, îi va edifica asupra posibilităţilor *Pământului.*

•

SCÂNTEIERI revistă literară lunară apare la Tg.-Mureş fiind redactată de dl. IACOB TIMIŞ. Presupunem greutăţile materiale, şi neînţelegerea din partea publicului pentru astfel de „treburi“, cu care se luptă confraţii dela „SCÂNTEIERI“, de-apar atât de greu. Oricum însă „SCÂNTEIERI“ rămâne o revistă merituoasă.

CONST. G. POPESCU

•

Mici creionări:

Sătmarul şi ţara întreagă au cinstit, marţi 8 Nov. c., cei 17 ani de viaţă ai vlăstorului regal MARELE VOEVOD MIHAI. Crescut şi educat în mijlocul realităţilor vieţii „doisprezece tineri din toate unghiurile, aleşi din toate naţiunile conlocuitoare, au format clasa Voevodului, primă sinteză a ţării pe care viitorul i-o rezervă spre conducere: TREI FII DE SĂTENI, DOI FII DE PROFESORI, UNUL DE INVĂŢĂTOR, DOI COPII DE AVOCAŢI, UNUL DE MINISTRU PLENIPOTENŢIAR, UNUL DE MECANIC C.F.R., UNUL DE OFIŢER, UNUL DE INDUSTRIAŞ".

Neamul românesc de pretutindeni se fălește cu un astfel de prinţ şi se bucură de sănătatea şi voinicia Lui.

*

Scriitorul *Ionel Teodoreanu* părăsind Iaşii pentru a se muta şi stabili în Bucureşti, a fost sărbătorit, în una din zilele dela sfârşitul lunei Oct. c., de prieteni, scriitori, admiratori şi colegi printr'un banchet ţinut în Bucureşti.

*

GEORGE LESNEA va scoate în curând la „Cartea Românească" un volum de poezii intitulat ARGINT.

*

A apărut *Halucinaţii* volumul de nuvele a lui *Anton Holban mort* la începutul anului trecut. Cunoscătorii şi îndrăgostiţii de frumuseţea scrisului autorului operilor: *Romanul lui Mirel; O moarte care nu dovedeşte nimic; Oameni feluriţi* şi mai pe urmă *Ioana*, vor urmări desigur şi volumul *Halucinaţii* tipărit postum.

*

STÂLPARE DE FINIC de VASILE ROMANESCU a apărut în editura Cartea Românească.

*

In editura Craioveană „Ramuri" a apărut romanul dlui *Ionel Neamţu, „PENTRU O FEMEIE"*.

*

Cunoscutul scriitor şi critic literar, POMPILIU CONSTANTINESCU a făcut să apară în editura „Vremea", un preţios volum de „FIGURI LITERARE".

*

Naţionala-Ciornei ne vesteşte o nouă carte a dnei *Georgeta Mircea Cancicov, MOLDOVENII.*

*

E vorba să se întocmească o mare MONOGRAFIE a ţării. Editura SOCEC a adresat în acest scop un apel la colaborare, către toţi intelectualii de peste tot, dar mai cu seamă către acei din provincie.

*

Apreciatul publicist *Anton Dumitriu* — matematician de meserie — a scos la lumină în „Tiparele universului" o preţioasă lucrare *Bazele filosofice ale Ştiinţei.*

*

In curând va apare „AMINTIRI DIN JUNIMEA de IACOB NEGRUZZI". Iubitorii istoriei literare o aşteaptă cu viu interes.

*

Biblioteca pentru toţi a adunat într'o cărţu'ie cu tit'ul: *Cultură* şi *Literatură*, publicaţiile literare ale lui *Garabet Ibrăileanu.* Cărţulia e împărţită în mai multe capitole: 1) Caracterul specific naţional în literatura românească; 2) Literatura momentu'ui; 3) Invăţămintele istoriei literare; 4) Problema limbei literare; 5) Ortografia şi unitatea limbii; 6) Cultura pentru popor şi 7) Literatura şi femeia.

*

FUNDAŢIILE, au tipărit sub îngrijirea dlui N. DAVIDESCU, Operile lui ŞTEFAN PETICĂ.

*

Duminică 6 Nov. c. s'au împlinit 20 de ani de'a unirea Bucovinei. Sătmarul şi cu el întreaga ţară n'au dat nici un semn de viaţă în această privinţă.

*

In 7 Nov. c. se împlinesc şase luni dela moartea mult regretatului poet OCTAVIAN GOGA. La Ciucea se va oficia un parastas.

Presa din Provincie de sub preşedinţia d-*lui Ştef. Vlădescu,* şi a ţinut şi'n anul acesta obişnuita-i adunare. Nouă ni se pare că toată atenţia conducerei *Presei din Provincie* se mărgineşte în a organiza anual răsunătoare vorbării, pe urma cărora să se cro'ască piedestale pentru cu'es anumite roade. O să ne ocupăm în nr. viitor, ceva mai serios, de-această poveste a presei din provincie. Nu de alta dar n'am vrea să ni se scoată ochii, de nimeni nici chiar de dl. *T. Puşcă,* cu ştiuta zicală: *Boii ară şi caiii mănâncă.*

*

Universul Literar va ţine în 13 Nov. c. în Bucureşti, sala „Studio Teatru Naţional" o şezătoare literară la care vor participa şi citi din operile lor, cunoscuţii tineri scriitori: *Ştefan Baciu, Em. Bota, Virgil Carianopol, Lucia Demetrius, Coca Farago, Vintilă Horia, George Lesnea* şi alţii cu care publicul Sătmărean s'a întâlnit în paginile *Afirmării.* *C. G. POPESCU*

Buletinul „Astrei" Satu-Mare

Activităţii şi programde muncă

Toamna de-acum a readus pe tapet problema reînceperii activităţii „Astrei". Până în prezent însă, propaganda culturală a fost încadrată în manifestările naţionale aranjate de d. prefect Col. *Simeon Coman* în comunele *Boghiş* şi *Vetiş.* La aceste serbări, „Astra" locală a participat prin dnii *dr. Eugen Seleş,* preşedinte şi d. prof. *Gavril Barbul* secretar general, cari au ţinut avântate cuvântări de spirit românesc în numele „Astrei".

In ultima şedinţă a comitetului judeţean s'au luat în desbatere o serie de probleme privitoare la cinematograful „Astra" precum şi la intensificare propagandei culturale.

Comitetul fiind descompletat, s'a procedat la alegerea altor noui membri în locul dlor Dumitru Huzum şi dr. Ioan Maioreanu plecaţi. Au fost cooptaţi ca vicepreşedinte d. dr. *Victor Moiş,* primarul oraşului iar ca membri dnii dr. *Nicolae Galea* preşedinte de Tribunal şi dr. *Ştefan Andorco* avocat.

Chestiunea cea mai ardentă ce trebue rezo'vată este aceea a casinei româneşti, idee care nu mai poate fi amânată cu niciun chip. Se studiază posibilităţile ca realizarea ei să devină fapt cât mai neîntârziat.

———

Dela cinema „Astra"

DELA CINEMA „ASTRA"

Cinematograful „Astra" şi-a redschis porţile la 10 Noemvrie c. Se ştie că teatrul devenise în ultimul timp de nefolosit. De aceea Primăria a socolit că trebuese reparaţiuni. Cum bani nu prea existau, iar pe de altă parte din pricina diverse'or greutăţi ce s'au ivit, teatrul n'a putut fi reparat la timp.

Lucrările au început nu de mult şi nu sânt terminate. S'au făcut din nou lojile. Se vor mai reînoi şi scaunele, oare s'au comandat, aşa că pe Crăciun vor fi gata. Restul reparaţiilor se vor face la anul.

Deşi sala nu e deplin terminată, reprezentţiile s'au reluat. Aceasta întru cât unii au avut interesul să ventileze ideea că cinematograful „Astra" şi-ar fi sistat activitatea.

Primul film jucat a fost: „100 băeţi şi o faţă" o superioară realizare muzicală, în care apare minunata adolescentă Deanna Durbin ce a fascinat lumea prin jocul ei, a'ături de celebrul d'rijor Leopold Stokowski.

Vor urma la rând: dela 17 Noemvrie: „Prima noapte" cu Paula Wesseli şi „Heidi" — Fetiţa munţilor, film tehnicolor cu Shirley Temple

La 21 c. "Manuela„ simpatica operetă cu Dorothy Lamour şi minunate realizare istorică "Petru cel Mare„.

Direcţiunea cinematografului şi-a mai angajat pentru acest sezon câte va dintre ultimele creaţiuni celebre ale ecranului, filme care vom avea efricirea să le vedem cât mai curând. Iată de: „Zeiţa Junglei" cu Dorothy Lamour, „Prinţisa Tarakanova" cu Annie Varnay, „Kaia" cu Danie'e Darieux, „Uraganul" cu Dorothy Lamour şi "Robin Hood„ cu Erol Film şi Olivia de Havilland.

In felul acesta, deschiderea stagiunei de toamnă a cinematografului va însemna o adevărata velaţie.

Afirmarea

Literară—Socială

EDITATĂ DE „ASTRA", DESPĂRŢĂMÂNTUL SATU-MARE

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU ŞI OCTAVIAN RULEANU ANUL III — No. 10—11. — OCT.—NOV. 1938

Redacţia şi administraţia: Satu-Mare, Str. Moldova Nr. 53.

Biblioteca Universităţii Iaşi

Afirmarea

Fondatori :
Const. Gh. Popescu şi
Octavian Ruleanu

Anul III. — No. 12.

DECEMVRIE 1938.

In acest număr semnează :

MIHAI BĂLAJ
ION ŞIUGARIU
SONIA MUGUR
D. HINOVEANU
OCTAVIAN RULEANU
ST. SEGARCEA
PETRE PAULESCU
ELEFTERIE BEOCA
D. CINOVA
C. PÂRLEA
GEORGE MENIUC
MARIA DEMIAN
N. VAJ.
EM. PAPAZISSU
CONST. GH. POPESCU

I. RENTEA :
„Trei păstori se întâlniră“

Exemplarul Lei 10

AFIRMAREA

APARE LUNAR

Redactori :

Const. Gh. Popescu
și
Octavian Ruleanu

SPRIJINITORII REVISTEI: dr. Ștefan Anderco, dir. Augustin Baciu, prof. Gavril Barbul, dr. Lucian Bretan, farm. **Alexe Nan, dr. Ioan Pogăciaș, ing. Zeno Spârchez, dr. Eugen Seleș, prof. Silviu Tămaș.**

Colaborator artistic: I. Rentea.

— Rugăm stăruitor pe toți cititorii noștri să binevoiască **a ne achita abonamentele.**

— Redacția și Administrația Str. Moldova 53 Satu-Mare.

ABONAMENTE:

Particulari — — — — —	Lei 100
De sprijin — — — — —	„ 300
Pentru instituții — —	„ 400
Exemplarul — — — —	„ 10

TIPOGRAFIA „PRESA LIBERĂ" SATU-MARE

Afirmarea

Literară—Socială

EDITATĂ DE „ASTRA", DESPĂRŢĂMÂNTUL SATU-MARE

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU ŞI OCTAVIAN RULEANU **ANUL III — No. 12. — DEC. 1938**

Oameni din Sătmar

Archidiaconul Alexe Berinde
1844—1923

de MIHAI BĂLAJ

Doi prieteni: **Alexiu Berinde** şi **Vasile Lucaciu.**

Una dintre figurile cele mai bine cunoscute ale vieţii româneşti, din Sătmarul dinainte de unire, a fost archidiaconul *Alexiu Berinde* din orăşelul Seini. Pentru generaţia nouă el este un necunoscut, iar pentru cei cari l-au cunoscut, poate, un uitat. Pomenirea lui, acum când se împlinesc două decenii dela Unirea, în care el a crezut, şi, pentru care a luptat, o credem nimerită.

Om de statură mică, barbă roşcată, înfăţişare dârză, ochi pătrunzători, inimos la lucru, ager la minte şi de o bunătate sufletească proverbială, a câştigat simpatiile tuturor acelora cu cari a venit în contact. Priceput în toate, parcă anume a fost născut să fie îndrumător al poporului — un om de vocaţie, în adevărata accepţie a cuvântului. In toată viaţa lui şi-a îndeplinit în mod exemplar misiunea lui de preot şi a muncit neobosit şi desinteresat pentru ridicarea culturală şi economică a poporului pe care-l păstorea. N'a avut mari mulţumiri sufleteşti în viaţă. Astăzi însă toţi acei în mijlocul cărora a trăit îi rostesc numele cu adânc respect, preamărindu-i munca, care a lăsat urme neşterse.

S'a născut în comuna Boineşti din Ţara Oaşului la 1 Dec. 1844. Tatăl său Gavril, a fost preot în acea comună. Moşul său era ţăran din Racşa, deci oşan în toată legea. Studiile liceale le-a făcut la Sighet şi la Ungvár, iar teologia la Gherla. După ce termină teologia, hirotonindu-se preot, este numit capelan pe lângă episcopul Mihail Pavel, care atunci era vicar al Maramureşului. Aci îşi desăvârşeşte unele cunoştinţe architectonice lucrând la zidirea unei case a lui Pavel. Aceste cunoştinţe vom vedea că îi vor prinde bine mai târziu. După numirea lui Pavel ca episcop de Gherla, pleacă şi el paroch la Baia-Sprie. Aci are fericirea de a fi în vecinătatea Şişeştilor, unde era preot *V. Lucaciu,* cu care leagă o strânsă prietenie. Prietenia lui Lucaciu l-a otelit şi pe Berinde în convingerile sale româneşti. Câte planuri măreţe n'or fi pus la cale aceşti doi bărbaţi în desele lor întâlniri! Dar aşa se vede că Baia-

Sprie nu prea îi convine lui Berinde, deoarece în repetate rânduri solicită episcopului Pavel o parochie mai bună. Când prin moartea lui Georgiu Maniu, parochia Seini devine vacantă, el cere cu insistenţă episcopului Pavel să fie mutat la Seini. Episcopul îi răspunde într'o scrisoare ca să nu fie aşa de dornic de a merge la Seini, deoarece Seinenii sunt oameni „răutăcioşi", nu este şedinţă consistorială în care să nu fie de desbătut vreo pâră, din pratea lor, împotriva popii. Totuşi Berinde nu cedează şi astfel în anul 1879 este mutat la *Seini*.

In Seini *Alexiu Berinde* găseşte terenul de muncă, la care a râvnit întotdeauna. Seini, comună mare, centru de plasă, cu 6000 de suflete, dintre cari 3500 români, aveau nevoie de un om energic, de un om de iniţiativă. Şi l-a găsit în persoana lui *Alexe Berinde*. Constatările pe cari Berinde le-a făcut la venirea sa în Seini au fost cam următoarele:

Românii, deşi superiori numericeşte celorlalte neamuri conlocuitoare, erau aproape toţi săraci, slugi pe moşiile proprietarilor unguri. Aceasta sărăcie se abătuse pe capul lor, mai ales, pe urma comassării nedrepte din 1866, când pământurile bune ale românilor au fost luate, prin viclesug, şi date marilor proprietari unguri. Starea culturală a Românilor deasemenea nu era mulţumitoare. Aveau o biserică de lemn, în partea de răsărit a orăşelului, zidită pela anul 1764, care era cu totul neîncăpătoare. Aici, la marginea comunei era şi şcoala românească şi casa parochială, aproape în ruină. Văzând aceasta stare de plâns, desigur, archidiaconul *Alexe Berinde*, şi-a zis, ca odinioară Pestalozzi: „Drag popor vreau să te ridic". Acum începe activitatea socială şi naţională a preotului *Berinde*.

Intâiul lucru de care trebuia să se apuce era continuarea zidirei bisericii noi, a cărei fundament îl începuse antecesorul său. Dar nu mai erau bani. Populaţia era săracă şi nu putea suporta noui *„aruncuri"*. Totuşi el nu s'a descurajat. A luat asupră-şi sarcina de inginer şi antreprenor. N'a fost mulţumit de planul superficial după care se începuse zidirea bisericei şi a conceput un plan nou, mai măreţ. Biserica românească, care acum se zidea în piaţa orăşelului, trebuia să fie monumentală şi destul de încăpătoare pentru cele câteva mii de suflete. Părintele *Berinde* se gândea şi la viitor. Pentru o biserică de 50 m. lungă, 15 m. lată şi 10 înaltă, trebuia material mult. A făcut apel la credincioşi, cari au purtat cu carele lor tot materialul necesar. Lipsiau meşterii zidari. A iniţiat pe mai mulţi dintre credincioşii lui în meşteşugul zidăriei. El toată ziua stătea pe schele supraveghiând îndeaproape mersul lucrărilor. In 1880 biserica era pusă sub acoperiş, iar în 1882 o sfinţeşte *„pro necesse et posse"*, cu turnul ciung şi pe dinafară netencuită. In această stare a lăsat apoi biserica până în anul 1909, când se tencueşte pedinafară şi i se termină turnul. Este cea mai mare biserică românească din întreg judeţul Satu-Mare. Păcat că *până în prezent n'a fost pictată*, rămânând în starea lăsată de ziditorul ei.

Să nu-şi închipuie însă cineva că între anii 1882 şi 1909, *Alexe Berinde* stă inactiv contemplându-şi opera. Nu. El continuă cu aceiaşi stăruinţă munca sa constructivă. Astfel zideşte casă parochială nouă şi lângă ea, şcoală cu 2 sale de învăţământ. Ba a avut în proect ca pe intravilanul din apropierea bisericii să clădească un mare palat, pe care apoi să-l închirieze oficiilor publice din Seini, cari şi azi stau răvăşite, în lipsă de localuri proprii prin case particulare. Demn de remarcat este faptul că *Alexe Berinde* voia să înfiinţeze la Seini şi o şcoală de fete. Pentru acest scop erau subscrise la banca „Sătmăreana" 33 de acţiuni. Tot *Alexe Berinde* concepe planul bisericii *„Pro Unione Nationum Romanorum"* din Şişeşti. In timp ce se lucra pe biserică se deplasa săptămânal dela Seini la Şişeşti, pentru a da directivele necesare. O fotografie din 27 VIII. 1890 ni-l înfăţişează, alături de Vasile Lucaciu, cu planul în mână, în faţa bisericii, care era gata din roşu. Mai multe planuri de biserici din judeţ sunt concepute de către acest preot-*architect*.

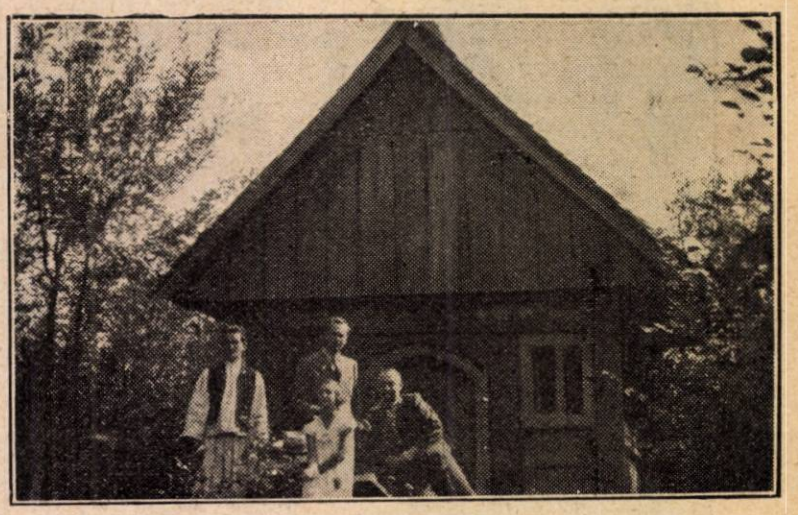

Vechiul altar al bisericei din Şişeşti.

Dar o bună situaţie culturală nu se poate concepe fără o bună situaţie economică. Mijlocul cel mai eficace pentru propăşire economică a poporului *Alexe Berinde* o vedea numai prin cooperaţie. Nu peste mult după venirea sa la Seini a pus bazele unei bănci populare. Aceasta bancă a funcţionat chiar în casa parochială şi preotul Berinde a fost director al ei. A început cu fonduri foarte modeste. Membri băncii vărsau săptămânal câte 10 „fileri". In scurt timp banca s'a

Biserica din Şişeşti în construcţie. In primul rând se observă preotul.
Alexiu Berinde, după al cărui plan s'a construit, stând de vorbă cu **Vasile Lucaciu.**

desvoltat uimitor devenind una dintre cele mai de seamă instituţii de economie şi credit a românilor ardeleni, cunoscută sub numele de „Sătmăreana". Preşedinte al acestei bănci a ajuns marele român *Gheorghe Pop de Băseşti*. Români din toate oraşele Ardealului aveau acţiuni la aceasta bancă. Cu bani împrumutaţi dela „Sătmăreana" şi-au cumpărat, mare parte dintre românii seineni, şi, chiar cei din jur, pământurile pe cari le au, devenind gospodari înstăriţi. Din acest punct de vedere „Sătmăreana" a jucat în acest colţ de ţară un important rol naţional. Căci băncile româneşti au fost acele cetăţui cari au făcut ca, înainte de Unirea politică, Ardealul să fie stăpânit economiceşte de Români. Nu mai insist asupra ajutoarelor pe cari aceasta bancă le-a dat studenţilor români pentru a-şi putea continua studiile.

Prin înfiinţarea băncii „Sătmăreana", *Alexiu Berinde* a făcut din Seini un centru românesc important. Banca aceasta sprijinea toate iniţiativele româneşti. Aci la Seini s'au ţinut atâtea adunări de ale „Astrei", subvenţionate de „Sătmăreana". Adunările consiliului băncii erau momente prielnice de însufleţire naţională. Casa ospitalieră a lui *A. Berinde* a adăpostit de atâtea ori pe luptători naţionalişti ca G. Pop de Băseşti, V. Lucaciu, Const. Lucaciu ş. a. Durere că astăzi această bancă, cu un trecut atât de frumos, nu mai funcţionează. Refacerea ei este o necesitate imperioasă a vremii.

Altă faptă meritorie a lui *Alexe Berinde* pentru bunăstarea economică a seinilor este următoarea:

In anul 1892 o mare moşie situată în hotarul comunei Seini, înntindere totală de 400 jugăre, se face de vânzare. Proprietarul ei era ungurul Pap Antal. Românii, dornici de pământ, ardeau de nerăbdare s'o cumpere. Dar n'aveau bani. Părinte'e *Berinde* i-a ajutat şi aci. A format un consorţiu de cumpărare. Banii necesari i-a împrumutat dela banca „Albina" din Sibiu, pe carl cumpărătorii i-au plătit în timp de 20 ani, 1893—1913, fără nici o greutate. Suma împrumutată era de 70.000 de coroane.

După ce făcuse toate aceste, cu sufletul plin de mulţumire, la 4 Martie 1889, părintele *Berinde* scria într'o condică a bisericii următoarele: *„Dacă am apucat poporul mieu în biserica nouă şi spaţioasă, cu ajutorul ei, — a chorului vocal întemeiat prin învăţătorul Cionca cu mare ostenedlă — cu plenirea serviciilor etc., a ajutat bunul Dzeu a-l pune pe poporul meu pe calea deşteptărei, — s'a fondat cassă de păstrare, s'a cumpărat pământ, s'a întemeiat şcoala — şi astăzi este pe cale a eşi din sărăcia, ignoranţa şi lipsele avitice. Incepe a se preţui pe sine şi a recunoaşte că-l făcut de Dumnezeu sfântul să poată fi şi fericit în asta lume."*

Activitatea românească a lui *A. Berinde* n'a fost văzută cu ochi buni de către unguri. De aceea au căutat adeseori prilejul ca să-i poată face zile amare. In anul 1886 porneşte un proces împotriva lui, din următoarele motive:

In ziua de 4 August 1886, în şedinţa consiliului comunal din Seini se dă citire unui apel al „Soc. pentru răspândirea limbii maghiare şi înfrăţirii culturale" din jud. Torontal, prin care comuna era invitată a se înscrie membră fondatoare a numitei societăţi. După citirea apelului, preotul *Berinde* refuză să voteze vreo sumă pentru scop, spunând că populaţia este săracă şi abia-şi poate acoperi nevoile ei, nu să mai contribue şi pentru lucruri ce n'o privesc. Acest fapt a indignat pe autorităţile comunei şi în procesul verbal al şedinţei i-au adus grave acuze de iredentism, învinuindu-l că ar fi declarat următoarele: *„... pentru scopul arătat în apel nu va da nici un „CREIŢAR", deoarece nu recunoaşte această ţară de ţară ungurească, şi numai de o provincie a Austriei, alcătuită din mai multe naţionalităţi, în care ungurii au venit mai târziu găsind aici ca vechi locuitori — naţiunea română..."* Se mai adăoga apoi că în continuare, *Berinde,* a vorbit împotriva Ungariei şi a poporului maghiar, încheindu-şi declaraţia cu ameninţarea că: *„nu peste mult va veni vremea când Ungurii se vor linguşi pe lângă Români, îi vor îmbrăţişa şi-i vor săruta pe aceştia..."*

Ca urmare a acestor declaraţii preotul *Berinde* este exclus dintre membri casinei din Seini, fără drept de apel. Procesul verbal de excludere trebuia publicat în toate ziarele şi în Monitorul of. al judeţului. Primind aceasta ştire părintele *Berinde,* printre altele, răspunde: *„Eu sunt împăcat cu această situaţie, dar dvs. credeţi că prin excluderea mea aţi amuţit limba românească în Seini şi că prin aceasta, cauza dvs. este terminată?"*

Dar lucrurile nu s'a sfârşit aci. Pe data de 1 Oct. 1886 preotul *Berinde* este citat de către judecătoria din Seini ca acuzat. Din dosarul procesului, care se află la parochia gr. cat. din Seini, lipseşte sentinţa judecătoriei. Sentinţa de achitare o dă Tribunalul din Satu-Mare, în şedinţa din 28 Febr. 1887, în care se menţionează că acuzatul se achită, deoarece declaraţiile, ce-i sunt imputate, le-a rostit în cerc familial.

Oricum şi oriunde să fie rostit părintele *Berinde* cuvintele, cari i-au atras odiul ungurilor din Seini, un lucru e clar: *a fost un vizionar şi un bun român.*

A'bit de zile, în muncă cinstită, a trebuit ca în 1919 să sufere o ultimă şi grea umilire din partea bandelor secuieşti, cari din biserică din mijlocul credincioşilor, l-au scos şi apoi l-au maltratat în chip mişelesc. Cu atât mai mare i-a fost bucuria când cu ochii înlăcrămaţi a întimpinat armata română liberatoare, în Vinerea de Paşti a anului 1919, pe podul din piaţa Seinilor.

El care a înstărit pe atâţia, a murit sărac, în 24 Dec. 1923, în patriarhala vârstă de 79 de ani. Işi doarme somnul de veci în cimitirul vechi din Seini. Acolo unde a fost biserica cea de lemn. La căpătâiul său străjueşte o frumoasă cruce de marmoră neagră înaltă de 4 m.

Şcoala Primară de Stat din Seini îi poartă numele.

„Astra" sătmăreana, în 13 Iunie 1938, ţinându-şi adunarea generală la Seini, i-a cinstit memoria printr'un pelerinaj la mormântul său, pe care a depus o coroană de flori.

Activitatea lui *Alexiu Berinde* este vrednică de orice laudă şi pildă de urmat pentru toţi acei cari vor să muncească pentru ridicarea culturală şi economică a poporului.

Veşnicul Crăciun
lui Ion Groşanu

de ION ŞIUGARIU

Totdeauna am privit Crăciunul cu ochii nevinovaţi ai copilăriei. Totdeauna am găsit în zilele acestei sărbători albe, (o, veşnica şi singura sărbătoare albă!) un minunat prilej de coborîre în adâncurile sufletului şi de sinceră convorbire cu înalturile. Se lasă atâta binecuvântată linişte în gânduri şi peste visuri în acest praznic al copilăriei, al acelei copilării pentru care prietenul Ion Groşanu şi toţi minunaţii lui confraţi de credinţe, înnoadă vorbele prin satele răsleţite ale ţării, încât nu ştiu cum, totdeauna parcă trăieşti sensaţia înfrăţirii cu poemele lui Albert Samain, sau Emile Verhaeren.

Condeiul şovăie când este pus în faţa naivei simplicităţi. E mult mai uşor să scrii complicat, plin de ornamente inutile, decât să aprinzi făclii albe copilăriei. Copilărie înseamnă în primul rând sinceritate, boltă oglindită în ochi albaştri, seară de Crăciun şi colinde la fereastră. Este singura punte care ne leagă şi ne înfrăţeşte cu îngerii. Singura şi adevărata mare rugăciune a vieţii.

De aceea, veşnicul Crăciun este un prilej de întoarcere la copilărie.

Aş vrea să vorbesc frumos, să adun mărgăritare în cuvinte, să ridic buchete de trandafiri în fraze. Dar, dincolo de mine, dincolo de sufletul meu de acum, de tumulturile şi valorile care mă împrejmue, mai licăreşte încă opaitul binecuvântat sărbătorii albe. Mai arde încă focul sacru al privirilor nevinovate din seara Crăciunului. Aş vrea să scriu un poem mai simplu şi mai frumos decât toate poemele pe care le-am scris în viaţă, dar condeiul nu mă ascultă, cuvintele fug de mine.

Mă uit înapoia mea şi măsor cu privirile drumul pe care l-am străbătut până ce am ajuns aici. Mi se pare că am plecat dela lumină spre întuneric. Mi se pare că am plecat dela rugăciune spre blestem. O, şi copilăria nu se va mai întoarce nicidoată, niciodată.

Uneori mă dor mâinile, fruntea, sufletul. Cum aş vrea atunci să mai fiu odată eu, la mine acasă, cu inima în poală!... Sunt unii oamenii cari trăesc mereu în trecut, cari totdeauna regretă ceva. Vă mai aduceţi aminte de *„Moartea fratelui meu“* de G. M. Vlădescu? E acolo unul la fel. Eu însă, am iubit totdeauna viitorul. Eu nu m'am gândit niciodată decât la mâine, la poimâine. Poate de aceea, singurul prilej de întoarcere la copilărie este pentru mine sărbătoarea Crăciunului. Poate de aceea, în fiecare seară de Crăciun mă rog cu mâinile împreunate pentru triumful visurilor albe.

O, atunci, atunci, se coboară atâta pace, atâta linişte în mine. Atâta binecuvântată şi albă poesie.

Soliloquii

de SONIA MUGUR

In sufletul prietenilor mei e frig. Au degerat florile albe din toate grădinile. Câte dimineţi au trecut de când n'am mai văzut soarele? Iată, peste gândurile prietenilor mei s'a lăsat zăpada indiferenţei, ca o hlamidă scumpă peste trupul unui rege mort. Făcliile stelelor înghiaţă în toate mâinile dornice de viaţă. De ce toţi trecătorii din oraş umblă cu capul în pământ?

Nu e durere, nu e nici bucurie în suflete. E numai ghiaţă şi moarte. Nu mai simţim alături de noi, rugăciunea răsuflând ca o soră. Nu mai ascultăm cântecul ingerilor, când în inimă e primăvară ca 'ntr'o grădină.

In sufletul prietenilor mei e frig. Am vrut şi eu să-mi prind roibii gândurilor la sanie, să răsune văzduhul ca un clopot de argint. Dar i-am găsit cu picioarele bolnave de reumatism. Am vrut şi eu să înfrunt zările albe ale munţilor şi să strâng în mână biruinţa. Dar n'am găsit niciun tovarăş credincios prin dumbrăvile vieţii, care să mă însoţească. N'am găsit decât frig şi bulgări îngheţaţi de zăpadă. N'am găsit decât imitaţii şi degete degerate de răceala morţii.

O, e aşa de tristă întoarcerea când ai pornit să te înfrăţeşti cu cerul. E atât de groasnică întoarcerea pe un drum care nu duce nicăiri.

Prietenii mei nu cunosc decât neputinţa. Prietenii mei nu cunosc decât banalitatea. Au simţit ei vreodată marea sete de soare? Au vrut ei vreodată să iasă din întunerecul care-i împrejmue? Nu e nimeni, nimeni, să-mi răspundă. Nu e nimeni, nimeni, să protesteze.

Uneori mi-e dor de zăpada privirilor nevinovate din seara Crăciunului, strivită în amintiri.

Mi-e dor de o înviere în cântec şi lumină. Şi atunci, mă cufund tot mai adânc în mine. Atunci ascult tot mai mult glasul sufletului din mine. De ce atunci prietenii mei sunt atât de departe, atât de departe? De ce frigul din sufletul lor nu mă atinge, nu mă îngheaţă. E lângă mine atunci, ca un frate, visul. E lângă mine, ca o soră rugăciunea.

E prea multă lumină în mine atunci, şi prea mult întunerec afară. De ce numai în mine?

O, în sufletul prietenilor mei e frig.

Pe albele creșteri

de D. HINOVEANU

Lume'n biblioteci

Această lume adormită 'n biblioteci
Cu serafimi revoltați, cu filele reci,
Prieteni, — ne cheamă decurând să ne dea
Verbul vioiu, diafan, cu întidere grea.

Podoabele toate, ruine, fețe domnești
Plaiuri legănate 'n cântece vechi, îngerești;
Plecări de haiduci iconari către vis,
Cerul albastru în gândul albastru, deschis...

Intrebări din Inalt, așteptând răbdători,
Morții ne 'ntâmpină 'n slavă cu flori;
Prieteni, stele de sus, stele de jos, deavalma,
In suflet dau pentru tăcere de slovă alarma.

Cerul românesc, cerul de gând, e_aproape;
Murmură 'n câmp, în dumbrăvi, în durere de pleoape.
Stele de jos, stele de sus, pe brațe de fauri ne stărue,
Drum de robie Destinul în adânc de cuvinte se nărue.

Luminișuri de codri, în somn, ne promit
Ardere albă de spații în vreascuri de mit,
Jertfe de basm, cu Feți Frumoși și jivine,
Văzduhuri înalte de ofrande și liniște, pline...

Cuget din frunză, din bătrâni cunoscut,
Își leagănă legiuni de visuri pe scut...
Mioriță ca neaua, amiezele calde, ciobanii
Se îndrumă pe unde trecură și neamul și anii.

Coline cu soare aproape de ramuri s'apleacă
Zorii de gând peste duhul pădurii să treacă,
Pe ape de_aici, pe ape din cer, să l$_e$ fie
Fruntea de raze culeată pe valuri frumoasă vecie...

Suflet răpus, așteaptă 'n țărână, la pândă
Să-i luăm din privire această păgână osândă,
Prieteni, — și să_l ducem prin neguri de vreme,
Cu luceferi de jos, cu luceferi de sus, în pășuni de poeme.

Râvnă de ulmi și de plopi, lângă văi,
Se desface 'n amurguri de toamne ,văpăi
De neliniști și ape astrale, puhoi,
Pomenire de grai românesc peste voi...

Această lume adormită 'n biblioteci,
Cu serafimi revoltați, cu filele reci,
Prieteni, ne cheamă decurând să ne dea
Verbul vioiu, diafan, cu întindere grea...

Cântec pe țărmuri vechi

Căutăm prieteni, țărmuri vechi îngropate,
Din care pot crește și azi păduri și palate.
Lumină multă căutăm, pentru slove de foc,
Calea cu spini să ne ducă în apus cu noroc...

Căutăm timpul în icoane pierdut
Să ne îmbie în glas cântec de început,
Cântec în cumpână de zariști și neamuri,
Uitat pe-aici, plâns de luceferi pe ramuri...

Drumuri vânjoase de fală cu sfintele semne,
Inima noastră o lume mai astrală să 'nsemne...
Să trăim în tăcere ca arborii 'n noapte,
Duh să rămânem în plutire de umbre, de șoapte.

Duh făurit de sânge, de tâmplele noastre,
In care să sufere stele și câmpuri albastre...
Să ne cadă'n poem legănări de ursită,
Aurul vremii se ne treacă prin ochi ca prin sită...

Căutăm prieteni, cu râvnă de meșteri
Odihnă de îngeri pe albele creșteri,
Rod nou în pământuri mirese,
Fire de gând năvădite în cețuri mai dese...

II.

Pădure, pădure,
Copilărie cu mure,
Poene cu pajiști
Cărare prin rariști

Evlavice șesuri
Vad blând cu eresuri,
Melodii și neamuri,
Aciuite prin ramuri.

Țarini cu povară de iniști
Boltă adâncă cu liniști,
Năframă de noapte,
Leagăn de șoapte...

Și valuri de valuri
Lovite de maluri,
In gene de Domn
In plaiuri de somn...

Să stăm prietini,
Gând tânăr pe frunte de cetini,
Uşor, să culegem tăcere, uşor
Ca un cântec cu spicuri de dor.

Să rămânem cu genunchii în ruguri,
Deasupra, cu cerul în muguri,
Durerilor început să le ştim,
Prin înserări dedemult să zâmbim...

III.

Cântă din bucium
Sufletu 'n sbucium,
Plâng în neştire
Văi de gândire.

Albă colină
Tremură lină
In spuză de soare,
In priviri de fecioare.

Ulmi după ulmi
Trec noapte pe culmi
In vrajă de foi
In somnul din noi...

Să rămânem prieteni,
Lunecare de umbră prin cetini,
Crainici, să pătrundem prin aerul rar
Ca lumina prin tăceri de cleştar.

Lângă veşnicul azi
Cu lacrimi şi nopţi pe obraji,
Cu braţele în neguri cuprinse,
Cu privirile 'n iezere, stinse...

Lângă cerul revărsat în cuvânt,
Ca un clar de lună în vânt,
Să dormim somn dulce de faguri,
Ca o brasdă de ierburi în aburi...

Pe albele creşteri

Pe albele creşteri
Intâlneşti frunte de meşteri
Frunte cu irizări de cleştar,
Fără tihnă de om, fără hotar.

Pe albele sboruri,
Trec veacuri cu basme, în stoluri.
Spre adâncuri de codri se duc
Din suflet, ca un cântec de cuc.

Pe aceste calde uimiri
Cad linişti de înalte citiri.
Deasupra în cumpene grele
Tremură gândul din stele...

Vedenii de albastru şi fum
Nu pot hălădui în suflet nicicum.
La câte vor să se 'ntâmple
Le'nflor nopţi albe pe tâmple.

Ascultaţi, murmură'n vreme
Glasul ascuns în surâs de poeme.
Joacă slove de aur pe clape
Ca ochii de luceferi pe ape.

Plutesc adieri de tămâe
Pe anii ce vor să rămâe
Plecări în sus străvezii
Prin coclauri de azur şi vecii...

Păsări de dureri şi blesteme
Caută odihnă prin arbori de vreme.
Obosit, în clarul de lună,
Gândul se opreşte 'n poene, cunună...

Ochiul bătrân, ca o floare învoltă
Mângâe tăcerile 'n boltă.
Aburi de duh din cetini cobor
In somnul din pleoape, uşor.

Ochiu bătrân, sufletul greu
Să colinde prin neguri mereu,
Până unde zările, colinele
Şi-arată 'n odăjdii luminile.

Pe-aici, începe să fie răcoare,
Destramă Domnul căldură de soare.
Vânturi polare bat înapoi,
Plaiul ne leagănă duhul în foi.

Păcatul din scorburi de humă,
In haine de evlavii şi brumă,
Incontinuu, mistue liniştit
Jertfe din harul boltit...

... Şi vom sui prieteni, mereu,
Drum de uitare, drum greu,
Tineri, vânturând înainte,
Cenuşe de aduceri-aminte.

Şi vom trăi 'n tăcere uşor
Ca o privire bolnavă de dor,
In măramă de noapte, pândire,
In singurătate de boltă, gândire...

D. HINOVEANU

Idealismul lui Mihail Eminescu, izvor de veșnică simțire românească

de OCTAVIAN RULEANU

Desprinși pentru puține momente, din cotidiana noastră vâltoare, ce ne absorbe viața între pereții sufocanți ai unor mediocrități fără salvare, să ne oprim locului câteva minute și să stăm de vorbă cu umbra marelui Eminescu, ce o simțim prezentă alături de inimele noastre.

Un sentiment de pură smerenie ne îngenunchie gândurile, atunci când pătrundem în pantheonul creator al acestui geniu românesc, purtător peste veacuri al verbului și simțirii noastre naționale.

Mihai Eminescu... O înălțime a gândirii omenești. Un pisc spre care sufletele noastre tind imn de închinare.

Ce-am putea noi prinde, în fuga unei opreliști de-o clipă! Să pătrundem înțelesul unei vieți de frământare sbuciumată? Să medităm alături de înfierbântările minții sale prinse în vârtejul celor mai înalte idealuri? Să-l facem teoreticianul sufletului românesc și exponentul cald al dorirorilor de mai bine? Sau să-l urmăm ghid, în puzderia de înconsecvențe sufletești, ce ne pasc pe noi epigonii în vremuri de acestea, când neprevăzutul ține loc de datorie și imprecisul înlocuește idealul!

Geniile sânt meteori care irump calea lactee, cu mii de irizări puternice. Ei lasă îndărăt globul orbitor al luminii ametitoare. Pe o frântură de timp, ochii se întunecă de prea marea lumină. Apoio răsfrângere declanșată de jocul nebulos al dispersiunii. Și 'n urmă pârtia drumului se deschide viață între real și infinit.

Mihai Eminescu a fost o stea călăuzitoare, aprinsă făclie spre zorile culturii acestui neam. Astrul mai călătorește încă în spațiul nemărginit și ochiul razei lui va însemna calea măririi neamului românesc. Pentrucă Mihai Eminescu purta în sine germenele nemuririi omenești, pe care noi încercăm să-l numim: ideal.

„Ideal pierdut în noaptea unei lumi ce nu mai este,
Lume ce gândea în basme și vorbea în poezii...“

Idealul nu este o noțiune fluturată de visătorii incorigibili, sentimentali și romantici. El este o formulă vie a vieții. Este însăș sufletul din noi, tremurător în fața fiecărei încântări. Idealul este unica rezervă ce ține cumpăna dreaptă a luptei spre supremația vieții.

Și Eminescu a fost un idealist în sensul specificului românesc. Aspirațiile sale constitue esența ideatoare a neamului nostru. De aceea el trece peste vremelnicie, în veșnicie

Mihai Eminescu a dus o viață de sbucium. Așa cum trăesc de altfel, robotarii visului. O interiorizare voită, cu altă lume și alte ținte. Realitatea rămâne pe planul al doilea. Nimic din aspectul social al lumii. Nimic din obișnuitele categorii de restricții, cu care noi muritorii formalizăm convenințele civilizatorii.

Viața lui Eminescu, un traiu de privațiuni. Dar bogată în contemplări. Bogată în realitățile sufletului românesc.

Viena, orașul cântecului de totdeauna, a cunoscut ea, ce-a dintâi, pașii moldoveanului cu ochii mari, fiul căminarului Eminovici, din Ipotești Botoșanilor, care-și purta gândurile în alte vremuri mai bune, vremurile bătrânilor cronicari îndrăgostiți de țara hoților de aur și-a codrilor bătrâni.

Eminescu era un hoinar vizionar. Desțelenit din brazda Moldovei, el n'a uitat nicicând freamătul pământului de baștină, freamăt ce-i învolbura dorul de muncă. Deși totul era străin în jur, deși adâncirea lui Kant și Schopenhauer și-a găsit reflexul în firul conducător al inspirației sale poetice, totuși Mihai Eminescu a rămas român, mai mult decât toți ceilalți fanfaroni policaștri ai epocii sale.

Și în acest punct, Eminescu trăește realitățile palpabile ale neamului său, realități permanente, izvorîte din adâncurile sondabile ale rezervorului național.

Activitatea ziaristică a lui Eminescu este o demnă pildă de conștiinciozitate intelectuală. Junimist convins, Eminescu și-a muiat condeiul în sângele credințelor sale, fără să fie oportunistul tuturor lașităților. Și-a iubit țara mai presus de viață. Dovadă atâtea articole-documente, a căror actualitate se verifică încontinuu.

Idealismul său politic își avea sorgintea în geniul bun al poporului românesc, ce a condus destinele acestui neam pe calea măririi. Adevărurile mari pe care le-a profesat el din tot sufletul sânt veșnice și pururea înfăptuirea lor se numește actualitate.

Eminescu este mare pentrucă trăește în timp. Căci el s'a identificat perfect cu aspirațiile și simțirile țării românești. Oricât cosmopolitism s'ar încerca să se străvadă din unele poezii, oricât spirit revoluționar s'ar desprinde, Eminescu rămâne mereu același: un sprijinitor al celor umili și o inimă plină de iubire de țară.

Din lumea visurilor sale, Mihai Eminescu ne-a adus perla nestemată a permanentei trăiri în suflet. Acea splendidă izolare a sa, n'a fost o îngâmfare. Ci tocmai o spiritualizare. O neglijență completă a vieții somatice față de primatul sufletului.

Idealul poetic al lui Eminescu ne poartă inimele în feeria basmelor noastre cu „Făt-Frumos din tei" pornit să scape „Crăiasa din povești", ursita zilelor sale presărate cu trandafiri. Apoi „lacul codrilor albastru", unde furtuna sufletească o junelui se frământă în scoica luntrii de pe oglinda apei, așteptându-o pe ea, sub sărutarea blândă a razelor de lună.

Nota romantică vine să identifice perfect, setea, sufletească a poetului, de a trăi în lumea himerelor, singura lume înțelegătoare o superiorității concepțiilor de continuă elevare. Fantasticul românesc, prins în acele unice poeme:„Călin" și „Strigoii" este exemplificarea fidelă a unei alte viziuni, de pură inspirație.

Mihai Eminescu a fost îndrăgostitul codrului românesc, iubitorul teiului și-al plopilor tânguitori, al lunii cu chipul palid și melancolic, al vântului vrăjitor și-al stelelor sclipitoare ca pietrele scumpe purtate de domnițele noastre, în vremuri de patriarhală luptă cu destinul.

Toate sânt ale noastre, înfrățite de raza binefăcătoare a pământului acesta, ce ne vorbește de trecut ca de-un parfum arhaic, menit să ne întărcească speranțele de viitor. Căci trecutul nu-i decât un prezent, transplantat în viitor.

Povestea dragostei lui Mihai Eminescu este aceea a puținilor înadaptabili la praznicul obișnuit al vieții. Misterul clipei dorite, turburarea eterică a inimii sorțite să navigheze în apele celor mai irealizabile sentimente, sunt situații caracteristice romanticului îndrăgostit de ființa înfierbântărilor închipuirii sale.

Erotica lui Eminescu vorbește de chemări și dorinți de vrajă, de frumosul copiat după minunile darnicei naturi, de absorbire definitivă în divin, singurul în stare strâmtoarea concepțiilor de fiecare zi.

Nu frământăm și noi oare, aceleași nelămurite vestigii nostalgice când ascultăm?

„O toamnă, care întârzie
Pe un istovit și trist izvor,
De-asupra-i frunzele pustie.
A mele visuri, care mor."

De asemenea, cine dintre noi n'a simțit vagul sentiment al dorului, care ne fură în ceasuri de tăinuitoare singurătate, atunci când amurgul destramă funigei și gândurile noatsre ancorează pe alte meleaguri:

„Icoana stelei ce-a murit
Incet pe cer se sue:
Era, pe când nu s'a zărit
Azi o vedem, și nu e.

Tot astfel când al nostru dor
Peri în noaptea-adâncă,
Lumina stinsului amor
Ne urmărește încă."

Și pentru a completa tabloul vibrărilor sufletești din zilele acestea pustii, cu solitudini de toamnă și sfâșieri dezolante, să chemăm melancolia ce ne învolbură oride câte ori uităm că n'avem dreptul la vis:

„Târzie toamnă e acum,
Se scutur frunzele pe drum,
Și lanurile sânt pustii...
De ce nu-mi vii? de ce nu-mi vii?

Ai impresia că sufletul te părăsește încet și pleacă discret spre alte orizonturi. Iar tu rămâi vag, om legat de humă, având coșmarul neputinții evadării din tine. Reîntoarcerea la real înseamnă o înfrangere. Dar în același timp o învingere a vieții. Și această victorie noi încercăm s'o numim: *ideal.*

Idealul trăește în noi ca ceva necesar. Este hrana spirituală de fiecare clipită. Este avântul nobleței sufletești, care ne face mai buni, mai drepți, mai oameni în înțelesul superior al cuvântului.

Mihai Eminescu a fost un om. A fost, fiindcă a avut un ideal. Și idealul său este idealul nostru căci ni-e călăuză; el ne e izvorul la care mințile noastre supuse deșărtăciunilir omenești, aleargă fântână izbăvitoare.

Spre el să ne îndreptăm pașii. Ca la un profet al simțirii românești. Lui să-i spunem vorba sufletului și inima lui s'o auzim cum bate.

Cultul eminescian este în vogă. S'a dovedit și de data aceasta că marii creatori devin ghiduri numai prin distanțarea timpului, dacă într' adevăr există timp în sens național.

Dar atât nu-i de-ajuns. Mihai Eminescu trebue să fie piatra unghiulară a străduințelor noastre de ridicare sufletească. Avem nevoe de el. Acum mai mult ca oricând.

Vrem ca poezia lui Eminescu să readucă la uneltele sufletului tineretul acesta cuprins prea mult în pasiunea văduvită de spirit a excesului de sport.

Vrem ca tânărul de astăzi, să-și încălzească dorurile, în visurile vrajei și meditației eminesciene visuri care-l întăresc în formarea unui suflet ales și românesc.

Aceasta ni-o cere spiritul lui Eminescu, ce veghează și acuma peste noi. Ni-o pretinde el, căci ne-a văztu că'n loc să descifrăm slove de suflet,

noi ne complacem a cunoaşte matchurile sportive de tot soiul. Şi în loc să pătrundem trecutul cu glorii de oameni iluştri, noi purtăm în memorie numele palidelor vedete cu gambe muşchiuloase şi cu braţe de fier, reamintitoare de chipuri zoologice.

Mihai Eminescu este al nostru al tuturora. Şi va fi cât cerul şi pământul.

Să-l primim cu sufletele primenite de focul idealului său sfânt şi să-i promitem că noi bieţi epigoni nu vom trece prin valul lumii înghiţiţi de tumult, fără să lăsăm în urmă măcar o şteargă amprentă de amintire.

Să ne reîntoarcem la el, ca la o ofrandă de veşnică simţire românească.

(Conferiţă ţinută în ziua de 8 Noemvrie c. la liceul „M. Eminescu" din prilejul sărbătoririi patronului.)

Uitarea

după José-Maria de Heredia
de ION ŞIUGARIU

Acolo sus stă templul singuratic în ruină...
Şi moartea pune gloria, sub ierburi solitare,
Eroilor de piatră, cu zeiţe statuare,
Alături în această roşiatică ţărână

Doar singur, câteodată, un văcar să bea îşi mână
Grei bivolii, cu fluerul nedespărţit, din care
Umplând tot carul calm, până departe peste mare,
Cum merge spre azurul larg, un cântec vechi îngână.

Pământul, dulce zeilor bătrâni, mai înfloreşte
In fiecare primăvară alte pălămide,
Pe fruntea dărâmată, printre negrele firide.

Ci Anul, vizul strămoşesc indiferent priveşte
Şi'n nopţile senine-ascultă plictisit, alene,
Cum Marea_şi plânge sgomotos frumoasele Sirene.

Zadarnic...

de STELIAN SEGARCEA.

Zadarnic vii să_ţi alipeşti
Obrazul alb ca râsul unui prunc
De gura_mi uscată: iască!..
... Eu, neguri de dispreţ mereu ţi_arunc!

Râzând mi-ai scuturat
Ochi_mi calzi de rouă:
Să_ţi scalzi inima neagră
Cu mâinile amândouă!...

Mi-e groază de-al tău suflet
Intunecat: o noapte
Din cele fără lună
Când ne iubeam în şoapte!...

De_acum, Zadarnic vii şi
Vrei să mă desmierzi...
Te simt în Suflet: „Gerul
Sfintei Bobotezi"!...

Copilăria mea

de PETRE PAULESCU

Au trecut de_atuncia zodii multe
Amurguri vechi au scuturat frunziş
Şi'n drumul vieţei mele stau pieziş
Şi anii suri vor amintiri s'asculte.

Copilăria mă adastă'n cale
Cu amfore de bucurii pe umăr
Cum zilnic hoinăream peste tarlale
Şi'n gârlă noaptea stelele să număr.

Imi lăcrămează geana de povară.
Mă arcuesc aci'n oraş străin
Şi gândul fuge, fuge peregrin
Şi plâng tristeţi pe coarde de vioară.

Copilărie caldă cum e dorul
In ochii tăi adânci mă regăsesc.
Isbesc în van prezentul cu piciorul...
Hei unde mi_i trecutul haiducesc.

Strofe pentru tradiţie

In oraşul mic şi cu aceleaşi decor banal,
Cresc dorinţele fiecărui om, maşinal!
Pe aici se strigau cândva vagabonzii pe nume
In colcotul imens de soare şi de lume...

Iubesc mulţimea cu defectele ei periferice,
Tendinţele rustice m'atrag ca un magnet;
Cunosc mijloacele de traiu şi'n tocmai ca un ascet
Las drum liber oamenilor, să manifeste în veac..

Sunt nedespărţit de stradă şi de cei umili,
Simt bucuriile simple ţâşnind ca o obsedare;
Simt oboseala generaţiilor cari au muncit
Şi nu ştiu dacă oamenii mai sunt utili,
Să păstreze moment generos, pentru cei ce au murit.

La casa cu obloanele trase orizontal,
Din oraşul ruinat şi mucezit de tristeţe;
Au întârziat amintiri din albumul meu natal
Şi m'am gândit apoi tot la tinereţe...

ELEFTERIE BEOCA.

INTÂLNIRI CU PRIETINI

EMIL GIURGIUCA:

Anotimpuri

de D. CINOVA

Poezia din anotimpuri te cucereşte. Te apropie mult de viaţă, de natură. Este în ea ceva din farmecul unei lumi de început, când locurile trăiau aievea în sufletul oamenilor şi dădeau gândului culori bogate cu greutaţi de Cer şi Pământ, deavalma. Distanţele în această lume de început se împreunau în margini de pleoape, abia murmurând taine dedincolo. Când aceste taine de dincolo nu erau pentru suflet preocupări adânci de gândire, ci motive categorice de trăire completă în irealitatea vieţii. In această lume de început, irealitatea nu pluteşte pe aripi de depărtări abia închipuite, ci coboară în imediata apropiere a Vieţii. Căci într'adevăr, într'o lume de început, concretul nu este o formă goală iar spiritul locueste peste tot ca un duh local, dând graiuri transfigurate tuturor fenomenelor naturii, învăluind cu miresme de vis şi basm orice întamplare în scurgerea abia înţeleasă a timpului...

Poezia prietenului Giurgiuca este o continuuă şi fericită întoarcere în această lume de început.

Dibuitoare mâna s'atingă pe aproape
De Dumnezeu, mireasmă, plutind pe flori, pe ape...
Şi pacea lui tihnită, s'o beau setos prin pori
Şi să-mi împrăştii duhul la florile surori...

Ca să m'adun mai tânăr şi mai întreg, s'ascult
Cum cântă 'n mine seva şi câmpul tot în creşteri
Şi'n fundul vieţii mele să sorb ca mai demult
Răcoare din poene, izvoarele din peşteri...

In această lume de început, copilaria se impune ca un nesecat izvor de inspiraţie, cu nuante bogate dintr'o viaţă mereu lunecândă în mrejile visului. Izvor nesecat şi dătător de atâtea frumuseţi ca şi natura, cu care copilăria se confundă în întregime; din care creşte ca o pânză de aburi arginţii în dimineţi câmpeneşti cu rouă. Şi de bună seamă, că nu poate să existe o adevărată copilărie decât în viaţa dela ţară, în uliţa satului, pe unde vremurile trec foarte încet, Cerul pare atât de aproape iar zările sunt deschise oricând pentru a primi la sânul lor cald priviri mirate, întrebătoare... Aci, fenomenele naturii nu sunt efectele unor legi desprinse din firidile tainice ale vieţii, ci trăiesc real în voinţa Celui de Sus, făcând parte intimă din toate actele omului. Ele sunt culese de suflet ca nişte daruri de Sus şi patrund în orice clipă de viaţă umană cu putere de basm.

E minunat cum traduce de exact această spiritualitate din viaţa satului prietenul Giurgiuca. Nu-i poiezie din Anotimpuri în care să nu guşti din plin acel duh proaspăt, cu aromă de câmp şi pădure, din atingerea omului cu natura; acea trăire bogată care-ţi starue pe retina ochiului ca opera fantastă a unui mag din vremuri vechi...

Atâta cer a curs pe câmp azi noapte,
Că peste ramuri atârna în zori
Argint din matca drumului de lapte
Şi stele izvorau pe câmp, din flori
Dimineaţă de primăvară.

Aerul e oarzăn ca un măr
Fântânile zidesc din floarea zilei hramuri —
Unde s'a vărsat argintul de pe cer?
Vişinii se miră, ca şi prunii, ce-au pe ramuri.
Daruri.

In larga pace când mirat auzi
Cum sug altoii somn argint din grâu
Ca pe un drum de flori şi muguri cruzi,
Simţi duhul codrilor umblând pe râu
Rugă de seară.

sau

Furnicile mă cară 'n iarbă strămătură.
Sunt ca un trunchi de pom căzut demult.
Şi grierii mă ostenesc mai mult,
Urzind pe ochi un cer păios de bură.
Somn de vară.

In poezia prietenului Giurgiuca, se pune un deosebit accent pe peisagiu. De altfel, credem că poetul a fost pe deplin conştient de aceasta când şi-a intitulat volumul „Anotimpuri". Rareori peisajul este de o puritate desăvârşită. Amintim: Ritm fragil Crămpeie câmpeneşti. In cele mai multe poezii, peisajul împrumută tonul sentimental al unui subiect în care se reflectă; este raportat la nevoile unui suflet care caută în natură iubire, linişte şi daruri, cât mai multe daruri. Astfel, frumuseţile naturii nu sunt cântate pentru ele însile, ci pentru odihna acestui suflet, care reîntors de pe alte meleaguri mai neliniştitoare, mai reci, aduce cu sine o atitudine, o concepţie de viaţă. Şi concepţia de viaţă a acestui suflet este net estetică: trăirea cât mai intensă în contemplaţia frumuseţilor naturii; aprofundarea şi umanizarea acestor furmuseţi prin vedenii care au inundat cândva copilăria poetului. Nu ne putem abţine să nu însemnăm aci, câteva strofe de o valoare deosebită în senzul observaţiilor noastre.

Doar mugurii de rouă s'aud sub talpă cruzi,
Sfânt, să-mi vorbească iarba şi pietrele pe drum
Inalţ pământu'n ceruri de râsete precum
Copilul creşte raiuri mirate 'n ochii uzi.
Intâmpinare.

Sorb flacăra din frunzele răsurii
Să-mi pârguiască sângele de vişin.
Oare nu eu sunt duhul proaspăt al pădurii
Şi vântul înflorit de vară îmi e sprijin?
Zodii tâlmăcite sub cer.

sau:

Făcui un pas să strâng din iarbă
Rotunzi ca lacrimi stropi de soare,
Să 'ncrust un viers în coaja unui ulm,
Aşezând în lemnul viu mărgăritare.

Cerul acum i-atât de aproape de ape
Că buzele undelor îl sărută în neştire
Şi toate sunt împăcate şi aproape
De fericire.
Timp înflorit.

In ciclurile: Nimburi şi Tristia, nu mai este atât de mult copleşit de darurile naturii; aci, pare a se depărta puţin de peisaj, încercând o apropiere vădită mai mult de freamătele oarecum libere ale gândului în lumea sufletului. Totuşi, şi aci, peisajul are un rol covârşitor, poetul reuşind să ne redea pe un ton elegiac, ce urcă uneori până în culmi de tristeţi metafizice, frumoase tablouri. Iubirea cântată se profilează în perspectiva unui trecut foarte îndepărtat, iar obiectul nu pare a avea un contur definit; este aidoma unei amintiri, care şi-a pierdut urmele în umbrele sufletului, aşa cum şi le pierde roua în dimineţi cu păduri şi mure, spre puritâţi de azur.

Trup cald, cântător ca o pădure!...
Poate văpaia buzelor adapă
Sorbită, moaşte, 'n spaţiile pure
Doar stelele de doliu plânse 'n apă...
Plângeri.

Ah, totul e legendă, cer rotund.
Vreau să te strig din vară şi coraluri
Dar aplecat peste adâncuri nu-mi răspund.
Amurgul singur plânge 'ncet din valuri...
Pe un ţârm de mare.

Am dori să mai revenim şi cu alte observaţii asupra poeziei din „Anotimpuri", mai ales că, prieteunl Giurgiuca este un poet cu care nu se poate... glumi într'o aşa de simplă recenzie.

Moarte periferică

S'a stins uitat de toţi pe undeva
L-a plâns doar maica tristă şi bolnavă,
A'ngenunchiat uscată 'n rugi de slavă,
Lângă-un cosciung uitat de toţi, cândva...

Groparii blestemat-au sărăcia
Şi preoţii o rugă'n sec au spus,
De sus o lacrimă a jucat străpuns
Şi-a 'ndoliat, cernită, liturghia...

Mai multe săptămâni s'au scurs în şir
Şi doinele-au venit să cânte soare,
Copii au ieşit în sărbătoare
Să 'nsăileze flori în cimitir...

Uitat de lume şi de tinereţea lor,
Pe lespezi nici o floare, nici un semn,
Nici chiar inscripţie pe cruci de lemn
Să aibe-o mângâiere, călător...

C. PARLEA

Neliniști

Mă bucur cu plantele de ploae şi lumini,
Trăesc sub streşini cu vrabia şi câte-un paing,
Acelaşi griji, acelaş vis cu dânşii strâng.
Şi nu ştiu: eu cu ce mă osebesc pe pământ, de vecini?

De ce tulbur cu bulgării apele, seara,
Ca să dărâm cerul? de ce fug de umbra mea,
Ca să fug de mine? N'am aprins încă nicio stea,
Şi-mi pare totuşi că'n orice bob o poartă secara.

Scriu pe nisip figuri ca să număr anii, clipele;
A doua zi le aflu şterse de vânt...
Sunt vulturul ce-şi simte de gheaţă aripele
Şi nu poate sbura şi nu se'ntoarce la pământ.

GEORGE MENIUC

INCREDERI

Probleme

Dl. **Octavian Ruleanu**, redactor.

Visuri . . .

— Mamă, mamă! . . .

Copila năvăli în odae furtunos, cu buclele răvășite pe sub scufița căciulițel. De-afară aerul înțepa gândurile aprinse sub spuza unei înserări țesute de sgomotul orașului . . .

Se aprindeau luminile . . . Multe ca stelele în agonia căderii în besnă. O atmosferă de cocleală aspră, de noroiu încondeiat pe fațade și caldarâm . . .

Zarvă obișnuită . . . Ooameni diverși cu umblete de tot soiul. Nimic sărbătoresc. Și doar era seara Crăciunului. Noaptea bucuriilor. Cu ochii sticloși de fericire și inimi svâcnind trepidant, până la imposibilitatea suflării vieții . . .

Același ritm . . . Banal ca'n fiecare zi. O topire de avânturi în nopți comune, cu aspecte șterse de prea multă înconsecvență omenească . . . Acesta e orașul. Uzina măcinătoare de suflete . . .

— Mamă, mamă! . . .

Chemarea s'a frânt în cioburi de țipăt salvator. Și mama a venit repede, mânată de acel instinct părintesc al vrajei cucernice în sacrificiu.

— Mamă, mamă! De ce nu vine Moș Crăciun ?

Tăcerea întârzierii unui răspuns, s'a așezat înfrigurat peste amândouă inimele . . . Fetița trăia mirarea încendiată de necunoaștere, iar mama căuta să zâmbească sub masca unei stupefacții greu de ascuns.

— Va veni, draga mamei, va veni.

A înfruntat adevărul. Dar n'are ce face. Moș Crăciun e absent în orașe. Vâltoarea înfernului omenesc a înghițit basmul lui Moș Crăciun, cu barba colilie și țurțuri de zăpadă în promoroacă. Copilița a visat fericirea. Așa cum numai copii știu să viseze. Și mama cu toate bunătățile crezute de ea, nu-l poate aduce pe Moș Crăciun . . .

Afară e urât. Noroiu mult și lumină bolnavă. Sgomot continuu, trepidație de fiecare zi. In odae e bine. Cald și părintesc. Nimic festiv. Obiectele sânt aceleași, doar mai aranjate. Din bucătărie se svântă un miros de mâncare proaspătă . . . Singurul cadru sărbătoresc este lumina electrică. Toate odăile trăesc prelungirea zilei.

Deodată sbârnăe un clinchet de clopoțel . . . Fetița a ciulit urechile și și-a fixat privirile. O ușă s'a deschis subit, ca la cinematograf . . . Și-apoi o minune. Pomul de Crăciun cu minunății . . . A fost un iureș încordat până la patos . . . Copilița cu părul rebel a amuțit de emoție . . . Nu știe ce să facă. Să adie păpușica și obiectele din jur, sau să sărute pe mama. Dar iată că apare și tăticul. Așa fără zarvă. Și parcă n'o întrat pe ușă . . . Ce frumos! Ce frumos!

— Unde-i Moș Crăciun? mamă!

Iarăși nedumerirea a închircit inima mamei. Observă că fetita tânjește ca o ofilire, deși pare extrem de voioasă.

— Ingerul ți-a trimis pomul, scumpa mea . . .

— Eu nu vreau înger, mamă. De ce nu vine Moș Crăciun? Știi cum venea, acolo departe în satul nostru?

De sigur, are dreptate copila . . . Acolo în sat se simte Crăciunul. Acolo totul e alb și nevinovat. Iar noaptea sfântă e mai pură în clipoceala stelelor aninate de cer, sau ascunse după norii ce șuguesc fulgi de jucării glaciale.

— Dulcea mamei, vom călători astă seară departe, la Moș Crăciun, în satul nostru de munte. Acolo e zăpadă și copii mulți ce se dau cu săniuțele... Moș Crăciun e bun și ne va primi. Vrei să vii?

— Da mamă! Vreau să mergem.

— Bine. Dar mai întâi să-ți povestesc drumul ce-l vom face.

— Ascult mamă!

Și mama a depănat firul cărunt al vremii celei fericite desprinse din viziunea basmelor. Fetița cu ochii umbroși și bucle neascultătoare, a ațipit, înger păzitor, cu gândul dus departe la țara nevinovățiilor veșnice.

OCTAVIAN RULEANU

Ceva despre sport

Nu e o simplă coincidență, că sportul a fost îmbrățișat tocmai în timpul marilor desvoltări technice, cari la rândul lor au schimbat condițiunile de existență ale popoarelor. Și nu s'a desvoltat numai la întâmplare în țările suprapopulate și a ajuns la înflorire tocmai în orașele cele mai industrializate. Sportul este o reacțiune profundă, naturală și instinctivă a individului în contra condițiuni'or sedentare ale vieții. Progresul prea mare al civilizației a redus efortul fizic aproape la minimum, producând în viața omului un desechilibru profund, în contra căruia vine acum să se lupte sportul. Această explicație pare mai reală decât aceea care se obișnuia a i se da până azi, prin ideia concepută despre sport de greci. Ambiție generoasă negreșit, și cu înțeles profund, dar care are marea greșală de a prezenta sportul, masselor mari, ca o aspirație spre frumos, de care omul prea înfundat în grijile pentru câștigarea pâinei de toate zilele crede că se poate lipsi, considerând sportul drept lux. De fapt nici nu suntem siguri că idealul sportiv în antichitate era acela pe care ni-l închipuim noi. Oare nu e posibil ca stimulentul activității sportive să fi fost acelaș și la cei vechi ca și la noi, o reacțiune necesară în fața unei vieți prea moleșitoare? Noi avem mașinile cari ne reduc munca fizică, cei de odinioară aveau sclavia.

Mai târziu, în evul mediu, îmi vine să cred că sportul a dispărut. Pe atunci exercițiile fizice aveau alt scop: au devenit o pregătire pentru marea actualitate a timpului, războiul. Nu se pot considera drept sporturi, asalturile de scrimă și eforturile ecvestre ale cavalerilor din acele vremuri. Ele constituiau mai degrabă o educație, căruia cavalerul medieval trebuia să se supună, altcum risca să-și piardă viața prea de timpuriu. E adevărat că în timp ce sporturile în general au evoluat alături de celelalte necesități ale vieții, scrima și călăritul, reminiscențe din epoca medievală, au păstrat în decursul anilor organizația și tradiția lor veche și intactă.

Revenind la timpurile contimporane, regăsim între caracteristicele zilelor noastre un dezechilibru între viața intelectuală și cea fizică. In contra acestui dezechilibru, până azi singurul remediu pare a fi sportul. Sportul ne oferă un prilej unic de a pune în acțiune totalitatea capacităților noastre fizice și sufletești. Omul de azi, pentru ca să se dezvolte armonios, are nevoe de a-și educa simultan atât creerul cât și mușchii. Sportul reclamă o unitate indispensabilă între inteligență și capacitate fizică, care la rândul lor trebue să fie întrebuințate cu iuțeală, disciplină, dibăcie și iscusință.

A considera sportul numai sub aspectul lui fizic este o gravă eroare. Simpla desvoltare a mușchilor și a plămânilor, prin mișcări continue, nu e sport, ci cultură fizică, care nu realizază o acțiune perfectă reclamată de sport. Cultura fizică este numai o simplă pregătire pentru sporturile superioare, în care munca fizică și intelectuală se îmbină.

Mulți dintre părinți și pedagogi cred încă și azi, că pot forma din copii, oameni perfecți, desvoltându-le separat creerul și mușchii. Legătura armoniasă și acțiunea comună între acești doi factori sunt importante. Alții consideră sportul ca o simplă distracție și văd în el numai o recreație. Adevăratul sport, reclamă eforturi prea mari, disciplină prea severă și o concentrare intensă avoinței, deci nu poate fi considerat numai un simplu joc. Aceștia trebue că nu au simțit niciodată încordarea violentă, câteodată chiar istovitoare a luptei sportive, care e singurul mijloc de destindere completă a individului.

Familiile noastre rezolvă problema sportului pentru copii lor prin faptul că îi înscrie la un club de tenis le cumpără o pereche de patine și dacă au posibilitatea îi învață să înoate.

Pentru fetițe, veșnicele protejate, acest program se completează cu un curs de „gimnastică ritmică sau de dans, mai mult sau mai puțin acrobatic. Dar foarte des, din lipsa celor bănești, din nepăsare sau cauza unei atențiuni date numai educației intelectuale, acest program se reduce simțitor, sau e absolut inexistent. Totuși dacă se menține, chiar cu sacrificii materiale acest program, îndică un interes viu pentru desvoltarea sportivă. In aparență atât ajunge, în fond însă e departe de a fi destul. Exercițiile selecționate, tenisul, patinajul, înotul, sunt toate excelente, dacă ele se practică rațional și ținând seama de

felul cum pot aduce efecte binefăcătoare. Ritmica însă, nu este un sport în sensul strict al cuvântului, fiindcă îi lipseşte exact elementul calculu'ui şi exerciţiul voinţei cari dau esenţa sportului. Ea desvoltă excelent simţul ritmic şi are un efect considerabil deprinzând elevul cu o disciplină şi îl învaţă să reacţioneze la o comandă vocală ori muzicală. Menirea sportului e alta: el trebue să deprindă sistemul muscular să acţioneze în faţa situaţiilor neprevăzute în luptă şi cu ajutorul inteligenţii să zădărnicească iscusinţa adversarului, să se ştie folosi de cele mai favorabile situaţii date, angajându-se în luptă până la biruinţă ori înfrângere. Pentru ca sportul să aibă întradevăr ro'ul lui important în viaţa noastră, el trebue să fie trainic legat de ideia luptei, cu toată disciplina pe care ne-o impune.

Care ar fi sportul ideal? Patinajul? In afară de câteva persoane care fac din patinaj un sport demn pentru majoritatea amatorilor el nu e decât un excelent exerciţiu în aer liber. La fel şi sky-ul. Doctorii preferă înotul oricărui alt sport, considerându-l ideal din punct de vedere sanitar. Cu toate acestea între adulţi şi copii cari pleacă anual la mare sau sunt adepţii înversunaţi ai stranduri'or, câţi sunt cari înoată în mod real şi ştiu să facă mai mult de câteva mişcări nesigure? Să trecem peste box, adevărată sălbătăcie, şi peste fotball, care cu toţi adepţii pe cari îi are şi cu tot darul de a „fascina" mulţimea nu este deloc estetic şi nici bun din punct de vedere sanitar ori intelectual. Atletica e prea puţin răspândită şi practicată la noi. Rămâne tenisul, un adevărat sport de întrecere, care corespunde perfect idealului sportiv de azi, natural dacă este jucat în mod real. Tenisul însă este un sport care nu se destăinueşte complet numai acelora cari ştiu să-i stăpânească technica şi acelora le rezervă şi adevăratele binefaceri. Majoritatea însă, în special femeile, îl prcatică ca un joc de graţie, ca un joc frumos cum întradevăr şi este ori din simplu snobism.

Atât tenisul cât şi în general toate sporturile în modul cum se parctică azi, niciunul nu aduce foloase reale societăţii. Ceeacele caracterizează e faptul că toate costă prea scump, sunt un adevărat lux, iar rezultatele ce se obţin din toate punctele de vedere sunt neînsemnate faţă de sacrificiile aduse.

Ce este de făcut? In primul rând să cunoaştem adevărata faţă a sportului şi să nu-l mai confundăm nici cu cultură fizică şi nici cu jocul. Atât pentru noi cât şi pentru copiii noştri să selecţionăm sporturile. Să ne lăsăm conduşi înainte de toate de gustul nostru şi plăcerile noastre, pentrucă efortul sportiv fără entuziasm

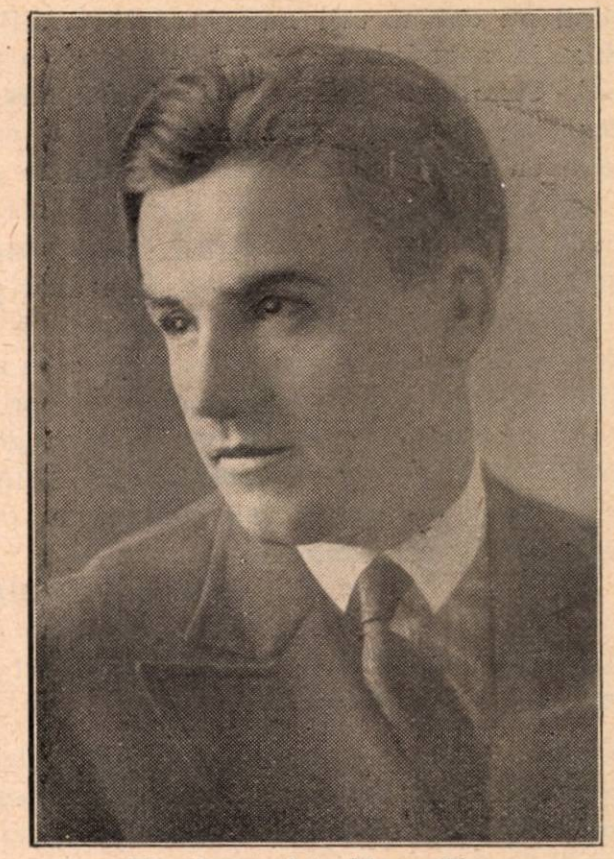

Dl. farmacist **Alexe Nan**,
unul dintre cei mai înţelegători sprijinitori ai revistei.

îşi pierde aproape toată valoarea. Să avem grijă să variem sporturile, pe cele cu efort fizic, cu cele de luptă şi inteligenţă. Să considerăm cultura fizică ca o pregătire necesară acţiunei sportive. Inainte de toate să fim pătrunşi de onestitate în joc şi să fim dornici de a câştiga orice partidă. Sportul nu e frumos şi util numai dacă îl jucăm până la capăt cu stricta observare a tuturor regulelor. Nimic nu este mai contrar spiritului sportiv, mai fără rost, decât spectacolul pe care ni-l oferă zilnic arenele noastre sportive, unde jucătorii îşi reduc eforturile până la lenevie şi îşi bat joc de toate legile existente sub pretextul că ei joacă numai de plăcere. E complet lipsit de logică să cauţi să te distrezi fără oboseală, practicând un joc în care singura raţiune este „efortul" şi unde nu sunt numai două alternative: isbândă ori înfrângere. Tocmai această atitudine lipsită de vlagă, de însufleţire, trebue să fie combătută, însă nu se va putea ajunge la rezultat, numai atunci când un ideal sportiv bine întipărit în mintea copiilor din frageda lor tinereţe o va condamna.

Fiecare sport are technica lui specială, cu regulele şi tradiţia lui. Toate aceste nu se pot cunoaşte numai cu ajutorul antrenorului, fiind foarte puţine acele persoane talenta'e care sunt în s'are singuri să-şi însuşească un sport oarecare. De aceea copiii n'ar trebui lăsaţi niciodată singuri, fără directive, pe arenele sportive fiind-

că sportul nu devine util numai odată asimilat.

Educaţia sportivă nu e destinată de a face campioni. Campionul se naşte la întâmplare, el e un fenomen. Pentru marea massă însă cazul unui campion nu este important. Una dintre greşelile organizaţiunilor noastre sportive actuale este chiar că se concentrează prea mult asupra campionului. Rolul lui are însemnătate doar prin faptu' că creiază în jurul lui o atmosferă de entuziasm şi de exaltare sportivă. Acei care aleg exerciţiile sportive pentru copii trebue să mai fie cu băgare de seamă ca ele să nu fie prea grele. Se impune ca o necesitate absolută, ca printr'o raţională educaţie sportivă, să căutăm a creia socie'ăţii oameni echilibraţi.

MARIA DEMIAN

O PROBLEMĂ IN JURUL UNEI TRISTE ŞI UMILITOARE CONSTĂTĂRI.

Despre Sătmar, despre trecutul, bunurile şi mai cu seamă despre lipsurile lui, ni-am ocupat în nenumărate rânduri în cei trei ani de apariţie ai *Afirmărei*. I-am închinat chiar şi un număr special. L-am făcut cunoscut atât celor ce-l „cunoşteau" cât şi celor ce abia auziseră de el. L-am făcut cunoscut, firesţe, şi unora şi altora, aşa cum a fost, cum este şi cum, spre cinstirea noastră, n'ar trebui să mai rămână. Vorbim de oraş şi ca să fim şi mai bine înţeleşi, despre Sătmarul cultural.

Dar despre acest oraş, municipiu cum ne p'ace să-l întitulăm închipuindu-ne că astfel nu se dă o altă improtanţă şi nouă, locuitorilor lui, despre acest oraş, despre ascunzişurile intenţiilor unora dintre „loialii" lui cetăţeni, se pot scri, mai ales în împrejurările politice externe de azi, pagini întregi. Ni-am ocupat într'o măsură, nu-i vorbă, şi 'naceastă privinţă. Ne vom ocupa acum însă de-o mare lipsă pe care am mai relevat-o şi care a rămas simplă observaţie ea neavând darul de a indica o necesitate spirituală.

Sătmarul acesta care, prin ceeace reprezintă şi prin reprezentanţii lui, ar vrea să pară un Sătmar cultural, e în realitate un sărman Sătmar. Numai ifosele şi mofturile sunt de capul marei majorităţi a cetăţenilor lui. In Sătmarul acesta al „atot ştiutorilor" nu există o bibliotecă pub'ică românească care să justifice măcar pretenţiile şi aerele culturale ale celor mai gravi a culturali. E o mare ruşine aceasta însă e o realitate tristă şi umilitoare constatare. Cu atâţia amar de „inte'ectuali" cu atâtea bodegi şi restaurante, croitori şi frizeri, manicuresc şi parfumerii, nu există o bibliotecă. Nu-i vorbă că de-ar fi ar sta cu praful pe cărţi „fiindcă suntem prea ocupaţi" şi cu porţile închise „fiindcă nu mai avem timp de pierdut", dar s'o avem măcar de reclamă, *de ochii lumii*. Sunt în această Românie oraşe şi târguşoare mult mai mici şi mult mai neînsemnate cari-şi au bibliotecile lor şi cercetătorii ei şi Sătmarul, cogeamite municipiu, n'o are şi nici speranţe nu sunt c'ar putea s'o aibă. „Intelectualii" noştri sunt cu alte vederi şi-s absorbiţi de alte preocupări: Joacă cărţi, nu citesc cărţi. Pare a fi mai distractiv şi mai interesant.

La ce ni-ar folosi o bibliotecă când muzeul din Baia-Mare, comoara aceea de muzeu, stă pustiu, nerînduit, neîngrijit, necercetat, îmi spunea un autorizat „intelectual" căruia *îndrăsnisem* să-i supun imperiozitatea unei astfel de realizări.

Culturalul Sătmărean care nu scapă un cinematograf şi cu care cheltuieşte câteva sute de lei lunar, ca să nu mai vorbim de alte nimicuri pentru a ne repeta, culturalul acesta nu dă doi-trei poli pe-o carte, măcar la jumătate de an, fiindcă „să le ia dracul de cărţi că-s exagerat de scumpe; şi-apoi îş şi proaste, pornografe" ... „Intelectualul" nostru totuşi se cultivă, recreindu-se. Citeşte din când în când, cărţi senzaţionale care-l pasionează a naibei. Deaceea, unii negustori de *maculatură* simţind pulsul înclinărilor spirituale ale intelectualilor noştri, sesizând această slăbiciune cărturărească, au şi deschis o prăvălie cu fel de fel de „noutăţi". Ei îi zic anticărie şi fac afacere. Bibliotecă românească însă nu-i şi nu-l nici măcar în intenţiile vreunui conducător local'c. Au ungurii în schimb mai multe. Şi evreii la fel. Şi-s cercetate. Românii cari mai citesc, când citesc, citesc mai mult ungureşte. Le vine parcă mai uşor şi-apoi le au şi la îndemână

Lipsa unei biblioteci româneşti şi-a unei Case Naţionale, *unde să se facă reuniuni româneşti* — vom *CUTEZA* să vorbim de-această a doua delicată chestie — este şi rămâne o pată care retrogradează Sătmarul şi pe conducătorii lui spirituali.

N. VÂJ.

TREC LEBEDELE VISURILOR MELE...

Trec lebedele visurilor mele
Spre lacul năzuitei fericiri...
De-atâta sbor, li_s aripile grele
Şi lacul nu se vede nicăiri...

Le'mbie 'n drum oceane înstelate
Şi mări nemărginite de azur...
Plutesc pe ele decepţionate
De monotonul apelor susur.

... Neodihnite_acum străbat tihnitul
Tărâm în care semenele dorm...
In jurul lor, se 'ntinde infinitul
De taine desgolit şi uniform...

EM. PAPAZISSU

DARI DE SEAMĂ

CĂRȚI

Dl. **Const. Gh. Popescu,**
redactor.

Duff Cooper — TALLEYRAND
editura Națională Ciornei. Lei 100.

Dela **Contrapunctul** lui Huxley nu mai citisem o carte care, ca să zic așa, să mă posede într'adevăr. Lucrarea aceasta — studiu în adevăratul înțeles — despre, am putea spune, cel mai de seamă diplomat al Franței și amic al păcii, scrisă de un Englez **nescriitor** dar de-un Englez foarte bine informat care a fost cunoscut până după conferința dela München ca prim lord al amiralității și Ministru de Marină al Angliei, studiul acesta zic, e cea mai de seamă scriere din ultimul timp. Editura **Națională Ciornei** înscrie cu această ocazie încă un merit în plus. Și înscrie un mare merit fiindcă prin asemenea cărți cititorul se documentează, se instruiește și se lămurește, putându-se apropia, în același timp, de sufletul unei națiuni, către care tindem în preocupările noastre ca popor, dar de care a stat departe pentrucă n'a cunoscut-o suficient și n'a înțeles-o deplin.

Romanțarea vieții lui **Talleyrand,** a acestui rafinat diplomat cunoscut la început și sub numele abatelui de **Perigord** ori a episcopului **d'Autun** și dela care ni-a rămas dictonul că „vorba i-e dată omului spre a-și ascunde gândurile", e un prilej cum nu se poate mai potrivit de cunoașterea omului și-a moravurilor unor vremuri. Căci scrierea aceasta, **Talleyrard,** reprezintă viața unei epoci cu toate ascunzișurile ei, epocă în care diplomatul **Talleyrand** a putut să se ridice prin calitățile și mai ales prin **slăbiciunile** lui — dobândise faima înainte de-a avea gloria — pentru a predomina și schimba rosturile istorice. Acest **Talleyrand,** despre care Napoleon, văzându-l împreună cu Fouché, spusese: Iată perfidia plimbându-se cu crima; acest faimos diplomat care de **Barras** ne este înfățișat de-o urîtenie hidoasă, pentrucă în același timp **Arnault** care încă nu-l iubea deloc, să ne spună că „avea înțățișare de înger și inimă de diavol, acest **Talleyrand** care oricum o fi fost, frumos sau urît, e sigur că „spiritul și farmecul manierilor lui îi îndreptau cusurile fizice" a trăit timpuri când **„o carieră socială se deschidea, dacă nu talentului, cel puțin aceluia care arunca cu îndrăsneală spirite și știa să se exprime vioiu."** Și în legătură cu ascensiunea acestui diplomat, șchiop, e bine de știut că, în Parisul tinereții lui **Talleyrand** „distinsele doamne dau tonul discursurilor, ca și pe acela al modei. Ele erau arbitrele, nu numai ale eleganței, ci și ale eticei, ale politicei și ale tuturor artelor. **Niciun bărbat nu se putea ridica pe primul plan fără să aibă un salon drept trambulină.** O femee, firește, domnea în fiecare din aceste saloane". (cit. pag.) **Talleyrand** a fost unul dintre acei care a făcut carieră prin femei fiindcă, deși a iubit foarte multe femei, acelea care la rându-le l-au iubit au fost desigur „cele mai inteligente, cele mai frumoase și cele mai influente." Nu-i de mică importanță faptul, și deaceea îl și amintim că: „prima lui înaintare a fost urmarea unui cuvânt de spirit aruncat în salonul doamnei **Dubarry: „Se plângea că** la Paris se putea avea mai cu ușurință femeile decât parohiile."

Ținând seama de mentalitatea și moravurile timpurilor, nu e nici o surpriză pentru nimeni dacă episcopul d' **Autun,** în ajunul revoluției și la vârsta de treizeci și cinci de ani, câștigând **primul rol în saloane,** ajunge omul de cea mai mare importanță la Paris. Pe lângă acestea „obârșia-i nobilă, marile-i relațiuni și o inteligență puternică, ajutate de-o mare ambiție fără scrupule, l-au desemnat ca demn urmaș al marilor oameni de stat care prezidaseră în trecut destinele Franței." (cit. pag. 31.)

Viața acestui copil al secolului al XVIII-lea „discipol al lui Voltaire care iubea binefacerile substanțiale ale păcii și disprețuia războaiele cari nu folosesc", a acestui prelat care primise afurisenia Romei „dar care comparându-se cu confrații săi avea încredere în superioritatea sa", viața acestui om care în aparență pare ușuratică, ascunde talent, însușiri extraordinare.

Cele aproape cincisute de pagini, în traducerea lui **J. Leonard,** se întrec, care mai de care, în a ne reda momente cât mai vii și mai nebănuite din viața plină de surprize a subtilului diplomat cât și a subsolurilor timpului său.

Talleyrand e o scriere foarte prețioasă care se impune și e absolut necesar să fie cunoscută de cititorii de peste tot și de orice fel. E scrisă pentru orice minte și va fi folositoare oricui. O recomandăm cu toată înțelegerea și convingerea noastră.

•

George Petcu — FATA MORGANA — versuri, editura librăriei **Pavel Suru,** București.

Pe poetul autor al acestui volum de-o nebănuită originalitate și sensibilitate, cititorii noștri l-au

mai întâlnit în paginele Afirmărei. Nu mai departe **Duduia** din numărul trecut, portret care a stârnit în rândurilor unor cititori, prea „rafinați" ai literilor, unele strîmbături din nas fiindcă li se depășise înțelegerea. Insfârșit... fiecare e liber să simtă și vadă, în cuvântul scris, ceeace poate. (Asta ca o paranteză.) Desigur frageda lui tinerețe au simțit-o în fiecare rând.

Pentru a-și face o ideie și despre talentul care a îmbrățișat această tinerețe entuziastă și creatoare, cititorii noștri sunt rugați a se apropia cu încredere de subtilul volum de versuri pe care noi ne facem o deosebită plăcere a-l recomanda.

In fiecare strofă alcătuitoare a versurilor din **Fata-Morgana** vor întâlni și simți justificarea unui talent care se sbuciumă pentru dreptul la viață, pentru predominarea mentalităților neînțelegătoare de poezie, pentru îmbierea către educația spre înțelegerea frumosului.

Fata-Morgana, volumul acesta plin de adânci simțiminte și însuflețit de reale imagini, va cinsti și înalța pe oricine și-l va procura. Noi, cel puțin, vedem în **George Petcu,** autorul acestui frumos volum, un alintat al muzelor, un alintat în care avem încredere și care, suntem siguri, va fi învitat, în scurt timp, la masa lor pentru a fi întărit și consacrat pentru harul său.

*

Georgeta Mircea Cancicov — MOLDOVENII — editura Națională Ciornei, lei 80.

Doamna **Georgeta Mircea Cancicov** e o scriitoare adevărată cu talent și cu îndrăzneală. E scriitoarea care s'a impus dela primul volum și acest lucru se întâmplă foarte rar la noi. S'a impus nu prin situația în care se găsește, și-a aflat-o debutul, ca soție de ministru de finanțe, ci s'a impus, independent de faptul că este soția cuiva, s'a impus printr'un talent robust remarcat în cadrul pitoresc al „Poenilor și prin originalitatea neîntâlnită încă din **Moldovenii** Și nu e ușor lucru să răsbați în lumea literilor. Dar dacă prin **Poeni** s'a apropiat timidă, prin această a doua scriere s'a stabilit definitiv.

Moldovenii e cartea care închide în ea frumusețea nestirbită a dulcei limbi moldovenești, cu originalul ei dialect. E lucrarea în care țăranii stau de vorbă, ei între ei, așa cum știu, cum pot și cum cred. Autoarea are marele merit ca printr'un ascuțit simț de observație să redea, printr'un stil absolut propriu, viața nestigherită și originală a unor sate moldovenești pe cari le cunoaște îndeaproape ca una ce, probabil, și-a trăit copilăria în ele. Imaginile obsedante și trăitoare dau lucrării acesteia încă o notă caracteristică pe lângă aceea a limbii.

Pentru ca cititorii să aibă o justificare despre spusele noastre de până aci și pentru a nu ne pierde în vorbe cari eventual n'ar putea reda întreaga valoare a lucrării și a simțimintelor noastre, redăm un fragment lămuritor despre posibilitățile autoarei, despre farmecul și originalitatea stilului și al limbii. (cit. pag. 34.)

... „Aristița iar a venit să șadă cu mamă sa, că mereu se sfădește cu Tache, care o înșeală cu toate rălele. Când se duce cu marfă la târg, în loc să steie cât trebuie, lungește zilele. Când spune că vine azi, vine peste o săptămână. Și proasta îl iubește, și-l iubește, de-ar face moarte de om.

Tache bea mult. Uită ce făgăduiește. Era deștept înainte, dar acum a devenit lăudăros ca proștil.

— Băutura, fată hăi, îi slăbește mintea, spune Ruxandra .

— Da' bine, mămăi, ce să fac? Dece-și face Dumnezeu haz cu mine, nu-i păcat, mamăi? Plângea biata Aristița, de-i mâncau lacrimile obrajii:

— Doar nu fac nici un rău la nimeni. Ră la inimă nu sunt. Pe el îl iubesc și-i rabd toatele. Iac'așa îmi face. Dăunăzi l-o văzut tot satul ieșind dela țața Măriuca.

— De, ce să-ți fac, fată hăi? Tu l ai vrut. Ți-am spus, zice Ruxandr, bătând din deget, către Aristița: — Aristițo, bagă seama ce faci! Măritișul nu-i un măr din care mușți și dacă nu-ți place îl svârli. Ei, vezi acum, vezi că-i greu? Fată, nu pot să-ți dau nici o sprijoană.

Când pleacă de acasă Aristița, Tache trimite pe alții și pe Ilinca, s'o împace; știe că e bună și că-l iubește, așa că nu are nici o grijă. Noaptea doarme pe la Măriuca, când e plecat Iordache la târg. Pe Aristița o lasă la mamăsa, chiar mai multe zile.

Aristița trimite răspunsuri pe furiș în sat: oare n'a căutat-o Tache? Îi bate inima așteptând răspunsul și și mușcă, de grijă, colțul batistei, mergând pe drum, spre prietenile ei, ca să mai afle ce-i cu Tache. Apoi, se duce pe furiș acasă, dă de mâncare la vaci, la scroafe la păsări.

Câinele ei, Codru, se bucură când o vede și apoi, când isprăvește treburile, Codru merge gudurându-se după ea, până la Ruxandra. Stă un timp până-i dă un boț de mămăligă, apoi trage o fugă și se furișează iar acasă. Stă după poartă și latră toată noaptea, la drum, păzind gospodăria Aristiței.

Tache simte toate aistea și nu-și face nici o grijă. Ba, chiar că gospodăria lui merge foarte bine.

El zăbovește prin sat, pela muieri, bea pe la fiecare și se laudă că nevestele mor după el.

— Mă, te-o scăldat măta cu năvalnic, când te-o fătat. Deaceea n'ai odihnă niciodată.

— Mă, are să te lese într'o zi, ce nevastă frumoasă ai, ce harnică e și că te iubește ca o proastă ? Măi, că netoată trebuie să fie!

— Los-o măi să fie. Ce-ai cu ea? răspunde Tache, îndesându-și mânile în buzunar și clătinându-se.

— Mă, are să te lese într'o zi, măăăă, nu te potrivi!

— Nu mă kasă, că mă iubește eee și-i îndrăgostităăăă. Și, apoi, are atâta grijă de mineee. Și, vă mai spun una, că mă cicălește de m'apucă durerea de cap. Eu s'o las, s'ar putea că, de, așa suntem noi bărbații, măi a dracului, vezi tu măi? Și se îndeasă în Caroliță, spunându-i, chipurile, la ureche, să audă numai el: — Măi, nu ne place fimeia care ne arată dragoste mare. Nouă ne place măi a dracului, par'că nici nu-mi vine să spun — și a sughitat puternic

Moldovenii e o scriere plină de savoare, de originalitate și de imagini Cititorii, în special moldovenii, își vor procura, prin lectura ei, momente de întreagă desfătare.

Constantin Gh. Popescu

RĂBOJ

Am ajuns cu bine şi la sfârşitul celui de-al treilea an. Sbuciumările nebănuite pentru a învinge greutăţi necruţătoare nu interesează publicul cititor. Nici nouă nu ni-am servi amintiri desfătătoare dacă ni-am prea gândi la cele peste ce-am trecut şi vom mai trece, poate, până ce lumea, însfârşit, se va obişnui cu „slăbiciunile“ noastre.

Fapt e că încheem al treilea an de apariţie cinstită şi regulată fără nici o subvenţie dela nimeni, absolut dela nimeni, şi cu mai mult de jumătate din abonaţi cu abonamentele neplătite de trei ani. De trei ani. Reţineţi amănuntul acesta şi nu ne compătimiţi. Cum am rezistat? De prisos orice spovedanie. Am existat e un fapt şi-i suficient. S'o interesa vreodată viitorul.

Că între timp *Afirmarea* noastră a prins, s'a înrădăcinat, s'a răspândit în întreaga ţară şi s'a impus peste tot, fiind cotată azi, de pricepători în astfel de treburi ca una dintre cele mai bune şi mai serioase reiste ardelene încă-i un fapt. De foarte mare importanţă pentru noi. Da, da. Căci de-am avea curajul muncei şi-al însuşirilor noastre şi-am publica în *Afirmarea* cele ce s'au reprodus din ea şi mai cu seamă cele ce s'au scris despre ea, prin diversele reviste cunoscute ca serioase şi prin mulţimea ziarelor ştiute cu prestigiu, reviste şi ziare a căror directori, redactori şi colaboratori nu i-am cunoscut şi nu-i cunoaştem, nici deaproape nici de departe, şi pe cari, în modestia şi sârguinţa noastră, nu i-am îmbiat la aceasta, necum să le fi trimis câte *„ceva“*, noi despre noi, cum se obişnueşte în cercurile „înalte“ literare, dacă am publica acele încrestări despre *Afirmarea în Afirmarea*, am avea ce publica şi cu ce ne lăuda în câteva numere de-arândul. N'o facem fiindcă nici aceasta n'ar interesa. Şi-apoi ar mirosi a ceeace nouă ne displace.

Ce s'a scris despre noi, de-acei ce ştiu să priceapă un rost şi să înţeleagă o străduinţă, ce s'a scris despre noi acei ce-am ţinut zilele, nenumărate încă ale Afirmării, ştii-ne Dumnezeu cum, ne priveşte pe noi şi sunt singurele noastre satisfacţii. Vrem doar să se ştie că, datorită unui număr extrem de redus de înţelegători localnici, am supus piedicele, am învins greutăţile, am ignorat intrigile şi uneltirile, am muncit cu suflet şi-am ajuns, — cu bine şi cu unele restanţe în „socoteli“ — iată-ne, la sfârşitul ce'ui de-al treilea an de apariţie. E un lucru mare acesta pentru noi şi pentru istoricul spiritual al Sătmarului. Atât de mare încât merită să fie încrestat pe răbojul *AFIRMĂREI*.

Aniversările de orice fel, prilejuesc momente de apropiere şi de iertare, de înălţare şi de înţelegere. Când aceste aniversări au însă şi un caracter naţional, cum a fost de pildă sărbătorirea Ardealului, şi când ele se petrec în locurile mărginaşe ale ţării şi în timpuri de îngrijorătoare şi istovitoare frământări, ca acestea de azi, în astfel de împrejurări, asemenea aniversări sunt adevărate ocazii de înfrăţire şi-s absolut indispensabile. Stimulatoare a sentimentelor înalte, ele purifică fiinţa şi-o ridică peste măruntele preocupări şi cancanuri.

Sătmărul a petrecut, la 1 DEC. 1938, momente de-o impresionantă solidaritate. Disciplina participanţilor, entuziasmul lor şi avântul cuvântătorilor au fost, pentru acei ce ne credeau divizaţi, absorbiţi ori subjugaţi de alte EVENIMENTE dovezi de cea mai înaltă conştiinţă naţională.

Românimea sătmăreană, fără a se impresiona de iureşul diverselor versiuni, fără deosebire de clasă socială, de credinţă confesională, de convingeri ori vederi politice, a format un bloc care din faţa bronzului aceluia ce-a fost Vasile Lucaciu, a trimis vorbă liniştită dar hotărîtă tuturor neliniştiţilor uneltitori a acestui neam şi-a acestei ţări, — legându-se pentru a douăzecia oară, — că-şi cunoaşte drepturile îşi ştie datoriile şi că nu are a împărţi cu nimeni nimic ori a da cuiva socoteală de ceeace face la ea acasă.

*

Încă un breslaş al slovei răpus în floarea vârstei şi'n plină ascensiune a talentului său: *Grigore Patriciu.*

Cultivator al umorului, matematicianul şi avocatul, ascuns în rubrica *„Baloanelor de săpun“* dela *Curentul* sub pseudonimul de *Geer Patrik*, autorul volumului de schiţe *„Ochii lui Atila“* şi-a altor savuroase publicaţii a murit în vârsta de abia 45 de ani. Germenul morţii pe care-l purtăm în noi deodată cu viaţa, l-a ros necontenit până când fianţa, cunoscută veselă din slovă a închis ochii pe veci. Mulţimea cititorilor care s'a înveselit pe urma spiritualelor lui anecdote, rămâne văduvită de un adevărat om de duh.

*

ASOCIAŢIA FEMEILOR ROMÂNE din loc, hotărîtă a activa şi pe teren cultural, şi-a inaugurat duminică 11 Dec. c. începutul prin instructiva conferinţă ţinută de dna prof. ILEANA SCURTU, în sala teatrului din loc, despre REGINA MARIA.

*

SĂPTĂMÂNA CĂRŢII FRANCEZE aşa cum a fost organizată şi delegaţia de scriitori aşa cum a fost alcătuită, constituiesc o atenţie măgulitoare pentru publicul intelectual român şi un gest deosebit faţă de poporul nostru.

CONST. GH. POPESCU

Am stat de vorbă cu **D. Hinoveanu** (care-mi este — mărturisesc — un desăvârşit prietin), amintindu-i despre observaţiile făcute de **I. Şiugariu,** în „**AFIRMAREA**“ din Septemvrie, cu ocazia apariţiei volumului: **Azur pentru plopul cu îngeri.** Mi-a spus multe, foarte multe, în legătură cu observaţiile făcute, reţin însă din toate cele spuse numai câteva care m'au interesat mai mult.

„Priza“ celor două volume apărute: **Luminişuri în somn** şi **Azur pentru plopul cu îngeri,** şi altele care vor urma (imediat ce vor fi bani) vor avea o „priză“ fericită, abia peste 10—15 ani, când apele s'or mai limpezi când anumite idei care circulă vor rămâne la valoarea lor cea adevărată, când critica informativă organizată în spirit de „Gaşcă“ va fi abandonată, — şi mai ales — când din sanctuarul poeziei s'or retrage la căminele lor foarte mulţi din „generaţie. Ii face o deosebită plăcere faptul că nu face parte din „generaţie“, că nu face niciun szgomot în marşul „generaţiei“. De altfel, prietenul **Hinoveanu** este un om muncit şi de gânduri şi de nevoile vieţii; nu-i rămâne timp pentru zgomot.

„Debut şi debutant“: este fericit când constată că mereu debutează. Este un semn bun, de distincţie. Nu-i mâhnit deloc şi vrea să ştie că până în amurgul vârstei rămâne un debutant: adică un creator.

„Severitate“: zice, că este mai sever cu el însuşi decât toţi poeţii din „generaţie“. In cele două cărţi apărute până acum nu se găseşte un cuvânt fără misiune poetică; nu întâlneşti un vers, care citit chiar izolat, să nu aibă rezonanţă poetică. (Se poate o mai aprigă severitate?)

„Spovedanie“: Viaţa este atotcuprinzătoare şi bietul om în această viaţă poate fi când vesel când trist, când melancolic, când decepţionat când pesimist, etc.; şi bietul om, când mai este şi poet se spovedeşte, când-cum . . .

„Siguranţă“ şi „circumstanţe“: sunt două cuvinte care au pe „ţ“ (sgomot — enervant), care se uzează în altă parte (la poliţie, la temniţă, la advocaţi, („ţ“ — brr!) dar care n'au niciun senz când vorbeşti de poezie . . .

Intre alte multe a spus şi următoarele: are trei prieteni desăvârşiţi, de cari se simte copleşit, la umbra cărora îşi odihneşte sufletul liniştit: Eminescu, Arghezi şi Blaga. Din „generaţie“ nu cunoaşte pe niciunul care să-i poată face umbră. Până acum, se poate vede evident că umblă pe drumul lor şi pe drumul Veciei numai **Baciu** şi **Carianopol.**

„Reportaj“: într'o limbă mai — „neaoşă“ înseamnă „mahala“. „Mahalaua“ încurcă întotdeauna drumurile care duc în împărăţia artei. Cine vrea să se arpopie sufleteşte de artă, să se trudească puţin şi să-şi însemne ceremonios un gând cinstit. De ce să te-apuci să dai date din viaţa unui om, când încă trăieşte, în loc să te apleci atent asupra muncii lui ! . . .

D. CINOVA

După Crăciun revista noastră îşi va inaugura editura, scoţând volumul „HIMERE“ al redactoru'ui nostru OCTAVIAN RULEANU, volum care va strânge la un loc o activitate literară presărată în diferite reviste şi periodice.

*

Colecţia revistei „UNIVERSUL LITERAR“ a păşit în lume cu piciorul drept, editând preţiosul volum de nuvele ardeleneşti „DE DINCOLO DE RÂU“ datorit vigurosului talent al dlui VICTOR PAPILIAN unul dintre cei mai reprezentativi scriitori ardeleni, reînvietorul acestui gen, pe nedrept ostracizat.

La Baia Mare despărţământul „Astra“ a luat măsuri pregătitoare în vederea organizării SERVICIULUI SOCIAL şi al înfiinţării Căminului Cultural în cadrele şi sub egida „Astrei“. Se aşteaptă doar dispoziţiile conducerei centrale a „Astrei“ spre a se manifesta apoi din plin. Asupra acestei chestiuni atât se importantă asupra viitoarei desvoltari culturale a ţinutului Băimărean vom reveni curând în numărul viitor.

*

Buletinul „Astrei" Satu-Mare

COMUNICĂRI.

Despărţământul nostru consecvent unei tradiţii a ţinut să inaugureze un ciclu de şezători publice pentru locuitorii dela periferia oraşului nostru.

Prima întrunire de acest fel s'a ţinut într'o duminecă trecută la Şcoala Primară Nr. 2 din str. Moldova, cu concursul revistei noastre „*Afirmarea*“. Au luat parte dnii dr. *Eugen Seleş* preşedinte, prof. *Gavril Barbul* secretar general, dr. *Ion Bârzu* medic, *Aurel Bretan* notar, preşedintele comitetului şcolar al Şcoalei Nr. 2, iar din partea „*Afirmării*“ dnii redactori *Const. Gh. Popescu* şi *Octavian Ruleanu.* D'. *Const. Gh. Popescu* deschizând şedinţa a arătat scopul urmărit. Apoi d. *Eugen Seleş* preşedinte, a ţinut un înflăcărat discurs patriotic fixând rolul nostru aici la graniţă. D. dr. *Ion Bârzu* a dat unele sfaturi practice medicale. Lectură din Al. Lupeanu-Melin, a citit d. *Octavian Ruleanu.* Programul a fost completat prin corul şcoalei condus de d. T. Bilţiu. La sfârşit a mulţumit tuturor d. notar *Aurel Bretan.*

Şirul acestor şezători se va continua şi la alte şcoale primare, în diferitele puncte ale oraşului.

BIBLIOTECA UNIVERSITAŢII - IAŞI -

Sumarul anului III.

ARTICOLE, STUDII ETC.

Mihai Bălaj: Episcopul Mihail Pavel — — — 28
Mihai Bălaj: Arh. Alexe Berinde — — — — 113
Lucian Bretan: Reacţiunea Românilor Ardeleni 113
Grigore Bulgarin: Basmul lui Mihail Lungianu 12
D. Cinova: Intâlniri cu prieteni: Ion Şiugariu — 89
D. Cinova: Intâlniri cu prieteni: M. Beniuc — 120
D. Cinova: Intâlniri cu prieteni: E. Giurgiuca — 143
Maria A. Demian: Asoc. Romăncelor Sătmărene 9
Alexe Nan: Cuvânt la şezătoarea „Afirmării“ — 23
Const. Gh. Popescu: Cronica literară a anului — 75
Const. Gh. Popescu: Regina Maria — — — 98
Titus L. Roşu: Pentru o istorie a Sătmarului — 57
Titus L. Roşu: Carte, ctitorie domnească — — 81
Titus L. Roşu: Contribuţii la vechea episcopie a Sătmarului — — — — — — — 99
Octavian Ruleanu: Satu-Mare în lumina sfârşitului de iarnă — — — — — — 12
Octavian Ruleanu: Idealismul lui M. Eminescu — 140
Vasile Scurtu: Contribuţii la viaţa lui I. Slavici 25
Vasile Scurtu: O veche geografie a Transilvaniei 37
Eugen Seleş: Cuvânt la şezătoarea literară — 35
Eugen Seleş: In numele „Astrei“: Luna Cărţii 73
Aurel Şinca: Metissajul Romano—Judaic — — 6
Ion Şiuagriu: Reportaj bucureştean — — — 11
Ion Şiugariu: Virgil Carianopol şi Vintilă Horia 64
Ion Şiugariu: Ion Th. Ilea, D. Hinoveanu şi V. Măgură — — — — — — — — 104
George Vâlsan: Conştiiţă Naţională şi Georgrafie 1

PROZĂ LITERARĂ:

Traian Gherman: Nunta ţărănească (I) — — 40
Traian Gherman: Nunta ţărănească (II) — — 60
Ion Groşan: Tolle lege — — — — — — 65
Vintilă Horia: Casa fără suflet — — — — 102
Eugen Huedin: Fragment din „Hidalgo“ — — 116
Mihail Lungianu: Zorelele — — — — — — 5
Al. Lupeanu-Melin: Lupta cu taurii la Bucureşti 85
Sonia Mugur: Soliliquii — — — — — — — 137
Gheorghe Petcu: Duduia — — — — — — — 119
Octavian Ruleanu: Peisaj pascal — — — — 39
Octavian Ruleanu: Inchinare cărţi — — — 74
Liviu Seleş: Ferrari — — — — — — — 42
Ion Şiugariu: Veşnicul Crăciun — — — — 137

VERSURI:

Ştefan Baciu: Duminică în provincie — — — 98
El. Beoca: Stihuri pentru viaţă — — — — 49
El. Beoca: Strofe pentru tradiţie — — — — 142
I. Butoiu: Infrângeri — — — — — — — 29
I. Butoiu: Intrebare — — — — — — — 45
George Danubia: Requiem — — — — — — 115
Petre Dulfu: Norocul şi mintea — — — — 53
Const. V. Gheorghiu: Intoarcere din sanatoriu — 117
Octavian Goga: De demult — — — — — 88
D. Hinoveanu: Versuri — — — — — — — 24
D. Hinoveanu: Versuri — — — — — — — 41
D. Hinoveanu: Poem cu azur voevodal — — 103
D. Hinoveanu: Noapte — — — — — — — 119
D. Hinoveanu: Pe albele creşteri — — — 138—39
D. Liuben: Cântec pentru toamna ta — — — 103
Victor Măgură: Scrum — — — — — — — 118
Ion Sofia Manolescu: Linişte grea — — — — 101
George Meniuc: Ghiocei — — — — — — 23
George Meniuc: Eră — — — — — — — 45
George Meniuc: Străin, Ani — — — — — 68
George Meniuc: Interior răvăşit — — — — 90
George Meniuc: Dans primitiv — — — — 117
George Meniuc: Nelinişti — — — — — — 144
N. Negruţiu: Mama — — — — — — — 10
Em. Papazissu: Fiori de toamnă — — — — 119
Em. Papazissu: Trec lebedele — — — — — 148
C. Pârlea: Cântec pentru ţară năprasnică — 118
C. Pârlea: Moarte periferică — — — — — 144
Petre Paulescu: Luminiţei — — — — — — 125
Petre Paulescu: Copilăria mea — — — — — 142
Mihail Pintea: Rugă de răsvrătit — — — — 24
Mihail Pintea: Rugă — — — — — — — 45
Mihail Pintea: Doină — — — — — — — 59
Stelian Popescu-Segarcea: Deamăgire — — — 115
Stelian Popescu-Segarcea: Zadarnic — — — — 142
George Putneanu: Poem de dragoste — — — 66
Leonida Secreţeanu: Moarte atee — — — — 115
Ion Şiugariu: Cântec subtil — — — — — 4
Ion Şiugariu: Floare — — — — — — — 14
Ion Şiugariu: Rugăciune pentru soare — — — 27
Ion Şiugariu: Laudă Lenei — — — — — — 49
Ion Şiugariu: Cântec lasciv — — — — — 66
Ion Şiugariu: Uitarea — — — — — — — 142
V. Spiridonică: Cartă de vizită — — — — 98
Radu Stanca: Tristia — — — — — — — 118
Liviu Teodoru: Inceputul vieţii — — — — 63
G. Topârceanu: Cioara — — — — — — — 84
E. Ar. Zaharia: Poem — — — — — — — 124

INCREŞTĂRI

Ion Andreica: Necesitatea autonomiei cooperaţiei 30
Ion Andreica: România stat corporativ — — 48
Lucian Bretan: Lipsa de organizare economică — 47
Lucian Bretan: Linia ferată Baia-Mare—Sighet 123
Maria A. Demian: Ceva despre sport — — — 146
Boris Deşliu: Obtuzitate provincială — — — 106
Al. Mironescu: Pentru carte — — — — — 108
Const. I. Murgescu: Mentalitatea provincială — 91
E. Pandrea: Iertarea lui Dimas — — — — 30
E. Pandrea: Vestirea cea mare — — — — 46
E. Pandrea: Petrecere în ţara insectelor — — 67
Const. Gh. Popescu: Lămurirea unor cuvinte simple 14
Const. Gh. Popescu: Familial şi nu familiar — 106
Const Gh. Popescu Intilitatea unor şcoale, Lacuna unor examene — — — — — — — 107
Const. Gh. Popescu Concetăţeni uneltitori — — 122
Octavian Ruleanu: Diletantism muzical — — 67
Octavian Ruleanu: „Datina“ şi scriitorii sătmăreni 92
Octavian Ruleanu: Muzeul năsăudean — — — 125
Octavian Ruleanu: Visuri — — — — — — 145
Eugen Seleş: Chemarea „Astrei“ — — — — 13
N. Vâj: Problema cea mai dureroasă — — — 124
N. Vâj: O problemă — — — — — — — 148

Dări de seamă semnate de: **Lucian Bretan** pag. 16, **Marica C. Popescu** pag. 15 şi **Const. Gh. Popescu** pag 16—17, 32—36, 50—51, 69—71, 110—111. 126—127, 149—150.

Răboj scris de: **Sergiu Băiţanu, D. Cinova, Const. Gh. Popescu** şi **Octavian Ruleanu.**

Buletinul „Astrei“ şi **Mici creionări.** Desene de: **Ion Rentea.**

1986

Afirmarea

Literară—Socială

EDITATĂ DE „ASTRA", DESPĂRŢĂMÂNTUL SATU-MARE

REDACTORI: CONST. GH. POPESCU ŞI OCTAVIAN RULEANU **ANUL III — No. 12. — DEC. 1938**

Redacţia şi administraţia: Satu-Mare, Str. Moldova Nr. 53.

Biblioteca Universităţii Iaşi